SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI

ARHITECTVRA

ANVL V

1926

19965

SOC. ARHITECȚILOR ROMÂNI

ARHITECTVRA

Inv. 22029
Cota TK 36

INSTITUTUL DE ARHITECTURĂ BUCUREȘTI BIBLIOTECA "ION MINCU"

ANVL V

1926

COMITETUL SOCIETĂŢEI ARHITECŢILOR ROMÂNI
PE ANUL 1925

SP. CEGĂNEANU, Preşedinte

I. D. TRAJANESCU I. D. ENESCU	Vice-Preşedinţi
C. POMPONIU C. CANANĂU	Secretari
SIM. VASILESCU	Casier
T. T. SOCOLESCU	Censor
EUG. GROSSU	Bibliotecar
ST. BURCUŞ I. BERINDEI ST. CIORTAN C. IOTZU	Membrii

COMITETUL SOCIETĂŢEI ARHITECŢILOR ROMÂNI
PE ANUL 1926

POMPILIAN I., Preşedinte

I. D. ENESCU SIM. VASILESCU	Vice-Preşedinţi
C. POMPONIU L. SILION	Secretari
EUG. GROSSU	Casier
T. T. SOCOLESCU	Censor
C. NĂNESCU	Bibliotecar
ST. CIORTAN SP. CEGĂNEANU ILIE POPESCU ST. BURCUŞ	Membrii

REVISTA REDACTATĂ DE: **SP. CEGĂNEANU**

SOCIETATEA ARHITECŢILOR ROMÂNI
FONDATĂ IN ANUL 1891, FEBRUARIE 29
RECUNOSCUTĂ PERSOANĂ MORALĂ ŞI JURIDICĂ LA 7 MARTIE 1903
Sediul: STRADA ENEI, No. 8. — Bucureşti

Tabloul Membrilor Titulari

a) Membrii cu domiciliul în Bucureşti:

1. **Antonescu P.** Spl. Mihai-Vodă 6
2. **Andreescu M. V.** Gl. Berthelot, 62
3. **Asquini V.** Cezar Boliac, 14
4. **Aprihăneanu Nic.** Al. Russo, 8
5. **Abramovici S.** Maria Roseti. 3
6. **Baloşin St.** Crepusculul, 2
7. **Berindey I.** Cal. Victoriei, 258
8. **Berindey I.** Sf. Constantin 24
9. **Berthel E.** Maria Roseti, 3
10. **Becu St.** Macedoniei, 5
11. **Bilargiu N.** Costache Negri, 5
12. **Bolomei R.** Latina, 32
13. **Burcuş Jean** Str. Carol, 9
14. **Burcuş St.** Aleea Blank B, 44
15. **Brătescu Gh.** Ştirbei Vodă, 138
16. **Bozianu I.** Cal. Victoriei, 102 nou
17. **Băbeanu N.** Polonă, 49
18. **Călinescu Gr.** Popa-Soare, 46
19. **Cănănău Const.** Şos. Kiseleff, 37
20. **Cerchez G.** Mercur, 4
21. **Cerchez G. P.** Avram Iancu, 6
22. **Cerchez G. Gr.** Dumbrava Roşie, 6
23. **Cernescu I.** Ţepeş Vodă, 38
24. **Ciocârlan St.** Calea Moşilor, 203
25. **Ciortan St.** Schit. Maicelor, 7
26. **Ciocoiu Teodor** Traian, 67
27. **Ciortan Iorgu** Enei, 6
28. **Ciugolea C.** 11 Februarie 12
29. **Cotescu Maria** Lascar Catargiu, 12
30. **Costescu E.** B-d. Domniţei 39
31. **Clejan H.** Frumoasa 49 et. II.
32. **Constantinescu I.** Viitor. 5.
33. **Cegăneanu Sp.** Vaselor, 39
34. **Constantinescu Al.** Transilvniei, 20
35. **Coţifide St.** Sf. N-lae Şelari, 5
36. **Cretzoiu C.** Parfumului, 25
37. **Cristinel G.** Cometa 53
38. **Culcer R.** Câmpineanu 40
39. **Culina A.** Melodiei, 7
40. **Călinescu V.**
41. **Constantinescu Jean** Epurilor, 22 b.
42. **Cherenbach Al. M.** B. Catargi, 16
43. **Constantinescu C.** Pomul Verde, 19
44. **Davidescu Gh. A.** Matei Milo, 1
45. **Davidescu I.** Alex. Lahovari, 33
46. **Davidescu Miron** Parfumului, 9
47. **Dinulescu I.** Basarabiei, 39
48. **Dobrescu C.** Romană, 192
49. **Dobrescu T.** Ştirbei-Vodă 146
50. **Doneaud E.** Gl. Tell 16
51. **Dumitrescu P.** Vasile Lascar, 153
52. **Dudescu Radu** Columbelor, 8
53. **Dumitrescu St.** Prel. Polonă, 23
54. **Duţulescu C.** Râureanu, 5
55. **Enescu I.** Cobâlcescu, 16
56. **Emanuel Arnet** N. Golescu, 18
57. **Feldstein I.** Scurtă, 4
58. **Fridman Irineu Maria** Bozianu, 34
59. **Fonescu I.** Ştefan Mihăileanu, 23
60. **Gabrielescu A.** Principesa Ileana, 2
61. **Georgescu Nic.** Poteraşi, 29
62. **Ghiaciu Achile** Suter, 1
63. **Ghika N. Budeşti** Sevastopol, 10
64. **Goldman N.** Parcul Ioanid, str. Nouă, 1
65. **Goldman M.** Epureanu, 9
66. **Goilav St. Mihail** Cal. Griviţei, 138
67. **Grefu I.** Plantelor, 32
68. **Grosu E.** Alex. Orăscu, 4
69. **Guneş M.** Tunari, 47
70. **Hogaş Maria** Aleea Tancred C-tinescu
71. **Hergot D.** Rondă, 36
72. **Iliescu Şt.** Smârdan, 9
73. **Iliescu R.** Romulus, 29
74. **Ioanid M** Vasile Lascar, 161 bis
75. **Ionescu Eugen** T. Vladimirescu, 22
76. **Ionescu Gh.** Cosminului, 3
77. **Ionescu C.** Popa Farcaş, 13
78. **Iotzu C.** Aurel Vlaicu, 6
79. **Ioanovici Antoanetta** Dr. Felix. 41
80. **Ionescu Berechet** Dr. Oraţiu, 8 bis
81. **Ionescu I.** Paris, 10
82. **Iliescu Alex.** Olimp, 15
83. **Korner Jack** Sf. Vineri, 8 et. III.
84. **Lăzărescu E.** Academiei, 19
85. **Leon A. Hirsch** Speranţei, 49
86. **Luca Teodor** Gărănarilor, 6
87. **Lischnewschy Marcu** Petre Locusteanu, 8
88. **Manea C-tin** Dr. Sergiu, 12
89. **Maller M.** Calea Dudeşti 41
90. **Marcu Duiliu** Clopotarii-Vechi, 2
91. **Moscovici Jean** Carol, 138
92. **Maxenţianu Gh.** Banu Mărăcine, 81
93. **Maver I. Gh.** Aurel Vlaicu, 174
94. **Melun Jean** Popa Tatu, 2
95. **Mihăilescu N.** B-dul Ferdinand, 18
96. **Mircea Ipcar** Parcul Bonaparte D. 142
97. **Mihăilescu I.** Hotin, 50
98. **Mihăilescu Iamandy** Austriului, 14
99. **Mihalcea R.** Stupinei, 6
100. **Mingopol C.** Olimp, 3 bis
101. **Moga V.** Armenească, 16
102. **Mohor D.** Aleea Costinescu, 2
103. **Mandi Ioan** Smârdan, 4 et. II
104. **Nănescu C.** Popa-Tatu, 48
105. **Niga Ioan** Gl Lahovary
106. **Nachmansohn Iulian** Lucaci, 8
107. **Nicolescu P.-Moroianu** Călăraşi, 158
108. **Negrescu I.** Calomfirescu, 14
109. **Nenciulescu N.** Bd. Elisabeta, 6
110. **Nicolau Gr.** Orientului. 14
111. **Nicolăiţă I.** Cazărmei, 71 bis
112. **Onişor Tib.** Romulus, 69
113. **Paxino I.** Sapienţii, 6
114. **Plăcintaru Gh.** Clucerului, 46
115. **Petculescu Sc.** Schit. Măgureanu, 43
116. **Peternelli St.** Dr. Varnali, 6
117. **Petrescu D.** Spiru Haret, 3
118. **Pompillan I.** Şincai, 34
119. **Pomponiu C.** Prel. Dorobanţi, 163
120. **Popescu I.** Buzeşti, 105
121. **Popovici Al.** Căpit. Preotescu Alea Iorgulescu 4
122. **Pozzi Pozana** Dragoş-Vodă, 74
123. **Popescu N. C.** Calea Moşilor, 197
124. **Radu Udroiu** Brutari, 1
125. **Roşu I.** B d Mărăşeşti, 17
126. **Radu Şt.** Matei-Voevod, 46
127. **Rădulescu V.** Gh.C.Cantacuzino, 43
128. **Stavrolca Const.** Plevnei, 224
129. **Sachelarie Gh.** Izvor, 86
130. **Simionescu C.** Toamnei, 60
131. **Schmidigen A.** Berzii Prel. 9
132. **Secară V.** Depărăţeanu, 24
133. **Simionescu I.** Spl. Magheru, 7
134. **Simionescu V.** Enei, 6
135. **Simotta Gh.** Aleea Mitropoliei, 15
136. **Smărăndescu P.** Luterană, 13
137. **Schmidts E.** Barbu-Delavrancea, 22
138. **Sonenfeld M** Epureanu, 17
139. **Steinbach H.** Traian, 176
140. **Stănculescu Fl.** Princip. Unite, 2
141. **Stănescu N** Calea Victoriei, 149
142. **Susskind H.** Ecat Teodoroiu, 8
143. **Silion L.** Bd. Brătianu, 26
144. **Ştefănescu V** Vasile Lascar
145. **Ştefănescu V. V.** Bd Mărăşeşti, 60
146. **Ţăruşanu I.** 11 Iunie 1
147. **Teodoru Isidor** Horei, 7 bis
148. **Traianescu I.** Delavrancea Parc C. 3
149. **Tăbârcă Z. Ioan** Paris 10 et III
150. **Teodosiu** Lucaci, 18
151. **Van Saanen Algi** Enei, 11
152. **Vasilescu S.** Bd. Ferdinand, 72
153. **Vignali I.** D-r Felix, 60
154. **Vulcan I.** Depărăţeanu, 4
155. **Zane A. Dimitrie** Hotel Capşa
156. **Zumino L.** Şaguna, 1

b) Membrii cu domiciliul în Provincie şi Străinătate:

1. **Albu Eugeniu** Piatra-Neamţ
2. **Artimescu I.** Galaţi
3. **Balaban N.** Serv Technic com. Bazargic
4. **Busuioc I.** Râmnicu Vâlcea
5. **Gabrielescu N.** Mărşeşti-Panciu
6. **Hârjeu C.** Prefectura Tulcea
7. **Michaelescu Z.** Ploeşti
8. **Niculcea C.** Primăria Brăila
9. **Păunescu A.** Târgu-Jiu
10. **Popescu M.** Galaţi, Bd. Carol, 4
11. **Rădulescu Al.** Primăria Buzău
12. **Radu Stan** Soc. Loc. Eftine, Iaşi
13. **Renard** Paris
14. **Socolescu Toma** Ploeşti
15. **Sima D. E.** Prim. Oraşului Piteşti
16. **Toma Scarlat-Brăila** Giurgiu
17. **Udrescu N.** Ploeşti
18. **Zăgănescu Ada Beza** Londra Leg Română
19. **Şmina Z. Nicu** Primăria Ploeşti
20. **Ţancof Maria** Primăria Bazargic

1926

de SP. CEGĂNEANU

Revista „Arhitectura" apărând odată pe an, are mai curând caracterul unui anuar decât al unei reviste. Dar dacă nu are avantajul de a aduce la cunoştinţa cititorilor, diferitele evenimente, în momentul actualităţei lor, cum poate face o revistă cu o apariţie săptămânală sau lunară, are în schimb avantajul unei cercetări critice însoţită de obiectivitatea pe care o dă totdeauna perspectiva unui interval de timp mai lung.

Dacă faţă de eternitate un an nu este nimica, într'o biată viaţă omenească şi raportat acesteia, el poate să fie bogat în evenimente şi destul de complex spre a putea permite unele concluziuni.

Timpul scurs între apariţia numărului pe 1925 şi cel actual, are distincţiunea tristă de a fi rărit considerabil rândurile noastre. Nu mai puţin de 10 camarazi din cari şase tineri, în plină activitate, ne-au părăsit, pentru totdeauna.

Un procent considerabil, care depăşeşte cu mult procentul mortalităţei generale, ceeace evidenţiază greutăţile istovitoare cu care au de luptat în viaţă aceşti profesionişti.

In afară de greutăţile inerente specialităţei, lipsa completă de organizare oficială, care să garanteze o liniştită activitate profesională, dă un plus de istovire nervoasă, care nu poate să ducă decât la rezultatul de mai sus. Imposibilitatea valorificărei unor drepturi legitime faţă de un client, din lipsă de precisiuni legale şi proceduri rapide; imposibilitatea îndeplinirei cu demnitate a unei însărcinări funcţionăreşti inferioare, din cauza lipsei de organizare a acestor funcţiuni, care să asigure demnitate şi independenţă fiecăruia; imposibilitatea practicărei cu demnitate, ca liber profesionist, a meseriei, din lipsa unei reglementări inteligente care să forţeze până şi pe cei răi a fi buni, toate la un loc, macină înainte de vreme, picătură cu picătură, trup şi suflet. Şi dacă dorim, găsim o exemplificare strălucită a celor de mai sus în însăşi activitatea anului scurs.

Acest an s a distins printr o avalanşe de concursuri publice.

Dacă presupunem că aceste concursuri au fost ţinute în condiţiuni bune, anul trecut, ar putea fi socotit ca un an bun pentru arhitecţi şi arhitectură. In realitate a fost un an de tortură inutilă.

Un concurs în realitate este un efort plin de noblete, prin elementele superioare ce intră în joc, care însă istoveşte corpul şi consumă nervii.

Este deci o crimă ca istovirea pe care o aduce în mod fatal acestor elemente de elită, executarea unui concurs, să fie mărită în mod conştient de cei ce publică concursul, cu intenţiunea de a-şi bate joc de nişte liinţe naive, care, încrezătoare în onestitatea omenească îşi sacrifică timpul, nervii şi sănătatea.

Căci trebue să se ştie că un concurs public de arhitectură, angajează până la ultima limită, toată rezerva fizică şi nervoasă a unui arhitect. Cine trăeşte în lumea lor, ştie că a doua zi după predarea unui concurs — nu vorbesc de acei samsari care-şi comandă proectele la Paris — ai aface cu nişte cadavre ambulante pentru multe zile, chiar săptămâni, până la refacere, care de multeori este numai parţială.

Dacă enumerăm numai cele mai importante dintre concursurile ultimului timp şi anume: Primăria Oraşului Bucureşti, Palatul Ministerului de Domenii, Primăria din Craiova, Asociaţia Inginerilor de Mine, Biserica Madona Dudu, Academia Română, etc., şi ne gândim câtă muncă au cerut sutele de planşe pe care le-am admirat în expoziţii, nu se poate să nu ne cuprindă indignarea de felul cum în mod sistematic munca acestor arhitecţi a fost batjocorită: *Nici un concurent nu a fost însărcinat cu executarea uneia din aceste lucrări.*

Au batjocorit, cu complicitatea arhitecţilor din comisiunile de judecată, în mcd conştient şi cinic, entusiasmul şi talentul unor tineri plini de avânt. Au batjocorit, din invidie şi din egoism arhitecţii, din inconştienţă ceilalţi: Icoană completă a societăţii noastre.

Negreşit că nu ne puteam aştepta ca aceste concursuri să nu poarte o parte din defectele timpului. Insă la atâta batjocură nu ne-am aşteptat.

Calea aceasta însă este plină de consecinţi urâte.

Dacă în viaţă se pătrunde aşa de greu şi uneori cu mijloace, nu tocmai recomandabile, rămânea această oază de ideal, râvnită întotdeauna de cei buni, în unele momente de reculegere şi de cei răi; concursul public

Cine poartă răspunderea cufundărei lui în mocirla moravurilor detestabile? Şi ce mai rămâne sfânt în meseria noastră?

Dacă munca cinstită este împedecată să străbată, nu

vom avea în schimb mijloace de parvenire care, stricând omul, va strica în prima linie meseria?

Şi sunt atâtea procedee care pot sta la îndemâna celui cu mai puţină rezistenţă morală. Nevoia de câştig va împinge la uşurinţi profesionale şi morale care prin contagiune se vor generaliza. Şi întrecerea aceasta în rău nu poate produce decât lucrări fără seriozitate şi va aduce în acelaş timp şi o mizerie generală. Căci lucrând fără seriozitate ne vom întrece din ce în ce mai mult în auto-depreciere.

Industrializarea semnăturei de arhitect este o tristă excepţiune astăzi, dar executarea lucrărilor după schiţe sumare tinde spre generalizare. Şi nu putem pretinde să fie luaţi în serios oameni care ei înşişi se depreciază.

Deci pentru anul care vine suntem în drept să cerem seriozitate dela fiecare, o autopreţuire mai justă a muncei desfăşurate şi o solidaritate strânsă şi stăruitoare pentru obţinerea unui sprijin oficial eficace.

In prima linie trebue să cerem să se introducă în regulamentul comunal de clădiri, obligaţiunea de a prezenta pentru autorizaţie proecte complete de execuţie, însoţite de calcule statice şi antemăsurătoare şi deviz.

In chipul aeesta construcţiunea va fi protejată, iar cei neserioşi vor fi obligaţi la seriozitate. Cel puţin industria schiţelor va înceta şi arhitectul conştiincios nu va mai fi supralicitat de elementele neserioase ale profesiunei.

Odată cu aceasta trebue să obţinem şi reglementarea generală a profesiunei, de aşa manieră încât seriozitatea să se întindă în spaţiu. O organizare care să pue la adăpost şi în mâini bune, atât progresul artistic cât şi mânuirea fondurilor publice şi particulare din toată ţara. O lege complexă, care nu se poate să ne fie refuzată, dacă în loc de o strâmtă şi egoistă încadrare şi salarizare, vom prezenta-o ca pe o necesitate socială.

Iar pentru concursuri... să nu mai participe nimeni la cele cu programe dubioase.

Totul depinde de noi. Vom utiliza mai bine anul 1927?

LA MORMÂNTUL LUI D. HERJEU

de Arh. TOMA SOCOLESCU.

Soc Arhitecţilor Români mi-a hotărît trista şi greaua însărcinare de a spune câteva cuvinte din partea colegilor şi prietenilor, la căpătâiul celui care a ilustrat, pot zice, aproape o întreagă generaţie de arhitecţi, elevii marelui Ion Mincu.

O tristeţă adâncă a cuprins sufletele noastre când am aflat că unul din cei mai buni ai noştri, ajuns de-abia la maturitatea talentului său, în cea mai febrilă activitate, animată de o putere de muncă fără pereche, atunci când priveam mai cu drag şi cu mândrie către culmea ce urca învingător, prin bravura muncei şi îndrăsneala talentului său remarcabil e lovit fără de veste, de o boală care i-a întrerupt brusc orice activitate, orice cuvânt, smulgându-i cu ferocitate zi de zi, ceas cu ceas, până la ultimul fir din caerul de mătase al vieţei lui scumpe.

El a fost învins!

E greu pentru oricine din cei mai de aproape de el, din foştii colegi de şcoală, de atelier, mai târziu de activitate publică, ca să determine în această împrejurare tristă, cât de sumar, o personalitate artistică atât de puternică care acum când pleacă dintre noi, simţim că se rupe o mare parte din însuşi sufletul nostru, din sufletul celei de a doua generaţie de arhitecţi care a contribuit într'o atât de largă măsură la acest frumos început de renaştere a artei naţionale.

L'am cunoscut când termina şcoala de arhitectură din Bucureşti, pe care a continuat să o viziteze mulţi ani după aceea, aproape tot timpul cât mi-am făcut şi eu studiile. A fost împreună cu prietenul Cegăneanu unul din sfătuitorii noştri, al celor cari am venit în urma lui, un sfătuitor de mare autoritate pe care i-o dădea talentul lui original şi priceperea sa deosebită. După ilustrul nostru profesor, aci atât de aproape de noi, I. Mincu, aceşti doi colegi au fost îndrumătorii noştri iubiţi şi îmi fac o pioasă datorie ca în faţa mormântului care se deschide să aduc colegului mai mare şi prietenului cald Mitică Herjeu, din partea celor cari l'au cunoscut mai de aproape, l'au apreciat mai mult, cari au privit către el de jos în sus, tot prinosul de admiraţie, de recunoştinţă şi de veşnică amintire.

Şcoala din Bucureşti a făcut-o fiind totdeauna cel dintâi şi e o mare pagubă pentru pinacoteca şcoalei că s'au pierdut proectele lui din ultimii ani, cari l'au clasat încă de atunci ca o puternică personalitate, servind de exemplu, de sprijin şi de mare avânt artistic, celor cari au venit în şcoală după el.

A fost mulţi ani un colaborator preţios al d-lui arhitect P. Antonescu, iar după aceea ca arhitect şef al Primăriei Bucureşti, ca profesor la şcoala de arhitectură şi prin lucrările particulare şi publice ce a executat până în ultima clipă a sănă-

tăţii lui, a desfăşurat o activitate fără de seamăn care l'a răpus fiziceşte, care însă pentru arhitectura naţională înseamnă o mare biruinţă a ta-

lentului ne sprijinit decât de propriile sale puteri.

Pentru el arhitectura românească nu a fost moda cerută de o lume lipsită de orientare în artă ca şi în rosturile noastre naţionale, căci el nu a făcut operă eftină de imitaţie, un fel de arheologie atât de răspândită în ultimul timp prin goana după un arhaism fără nici un rost şi contrar spiritului vremei; el a fost un mare constructor de lucruri noui, la înălţimea vremei şi în spiritul tradiţiilor noastre pe cari le-a înţeles cu acel instinct al artei ce l'a avut ca puţini alţii. El a creiat cu simplitate, cu distincţie, lucrări cari rămân; el nu a banalizat trecutul, el a mărit patrimoniul nostru artistic.

A fost o podoabă a arhitecturei noastre şi de aceea, îngropând rămăşiţele lui pământeşti, ne doare, avem sentimentul că îngropăm atât de mult din însăşi sufletul, din idealurile noastre şi ale artei noastre. Amin!

Arhitect TOMA T. SOCOLESCU

Propr. General Văleanu, parcul Bonaparte — Arh. D. Herjeu

PROPRIETATEA POPOVICI, BULEVARDUL ELISABETA

Arh. D HERJEU

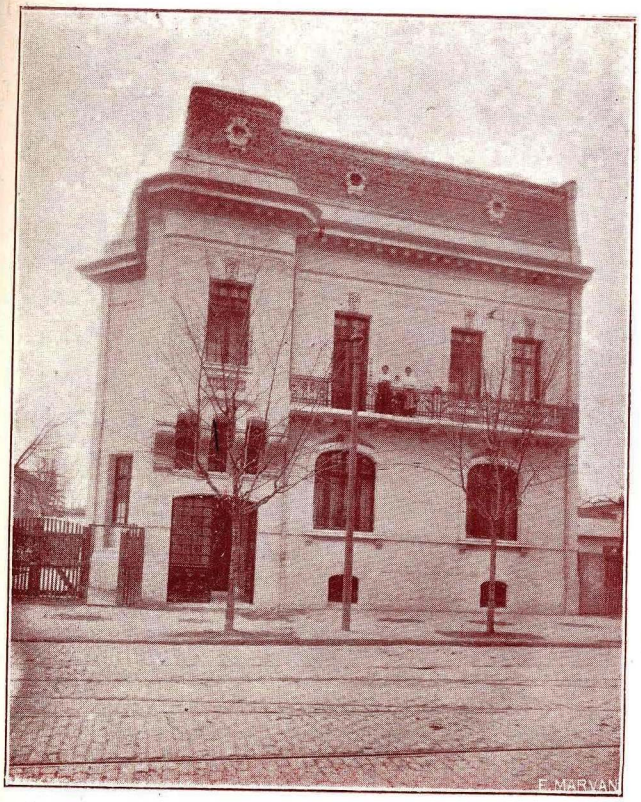

Vedere spre stradă.

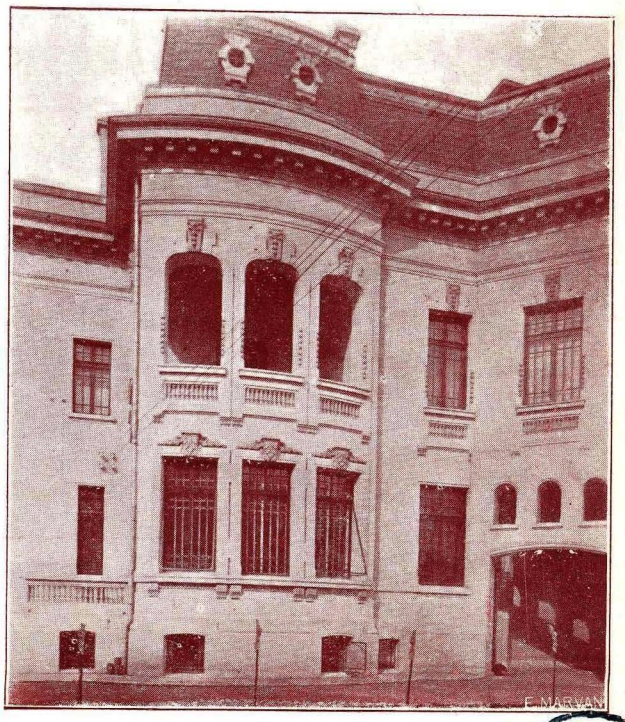

Vedere spre curte.

BIBLIOTECA ȘCOALA DE ARHITECTURA

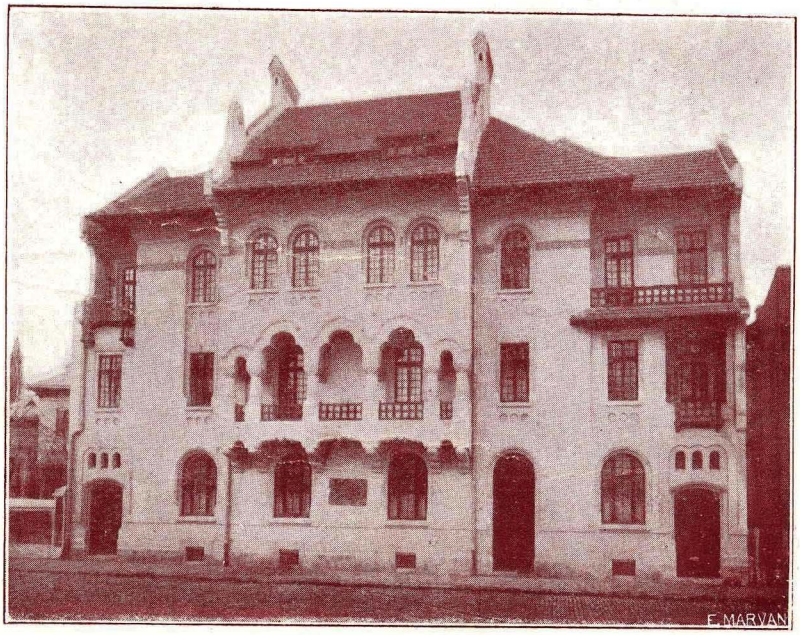

Propr. Mavrodin, — Str Boteanu.

Arh. D Herjeu.

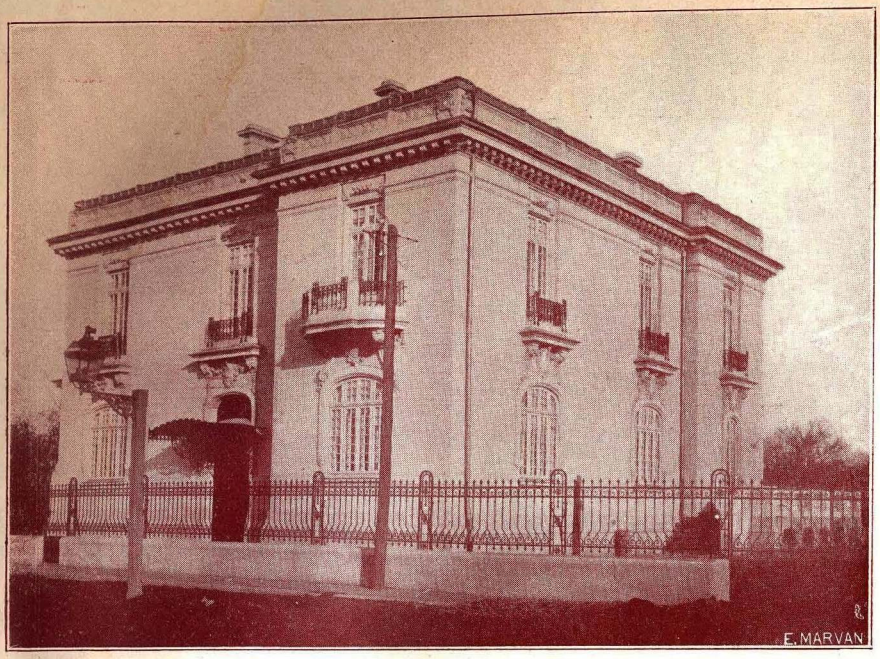

Casa General Florescu, — Şoseaua Jianu Arh D Herjeu

Piaţa de Flori Arh D. Herjeu

Vila Ignat Mircea – Buşteni Arh. D. Herjeu

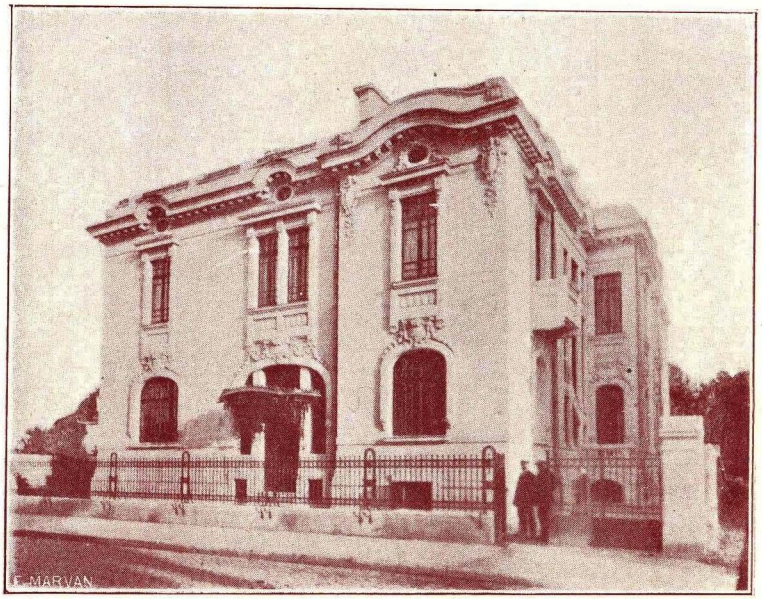

Propr. Lucasieviei, – Str. Dumbrava Roşie Arh. D. Herjeu

Substaţiunea electrică, — Bd. Carol. Arh. D. Herjeu

Propr. Neniţescu, — Str. Şcoalei. Arh. D. Herjeu

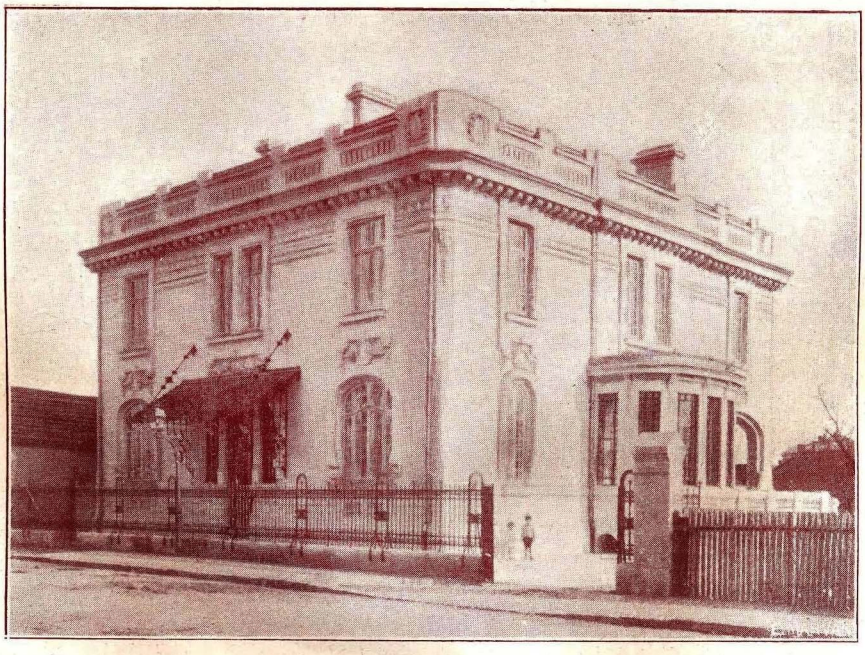

Propr. D-nei Zoe Manu,
Str. Dumbrava-Roşie

Ahr D. Herjeu.

URBANISMUL BUCUREŞTEAN

1.

CONSIDERAŢIUNI ISTORICE

de SP. CEGĂNEANU

Urbanism este un termen din ce în ce mai întrebuinţat în apus.

Termenul acesta tinde a se încetăţeni şi la noi, fără ca deocamdată să i se înţeleagă toată elasticitatea.

Rușii, care aveau o activitate practică urbanistică destul de veche, şi o literatură admirabilă a subiectului, au găsit un termen naţional mai cuprinzător: Blagoustroistvo Gorodov.

De fapt aşa şi este. In „buna orânduire" a unui oraş se cuprinde totul. Şi mai ales o bună plănuire în raport cu necesităţile economice ale oraşului şi cu posibilitatea de desvoltare de mai târziu.

Cel mai bun dascăl de urbansim este un oraş vechi, dacă studii amănunţite pot dovedi cum a acţionat în desvoltarea lui diferitele necesităţi.

Nimeni nu trebue să se atingă de un oraş vechi, cu pretenţia de al îndrepta, dacă nu are în sprijinul său aceste cercetări.

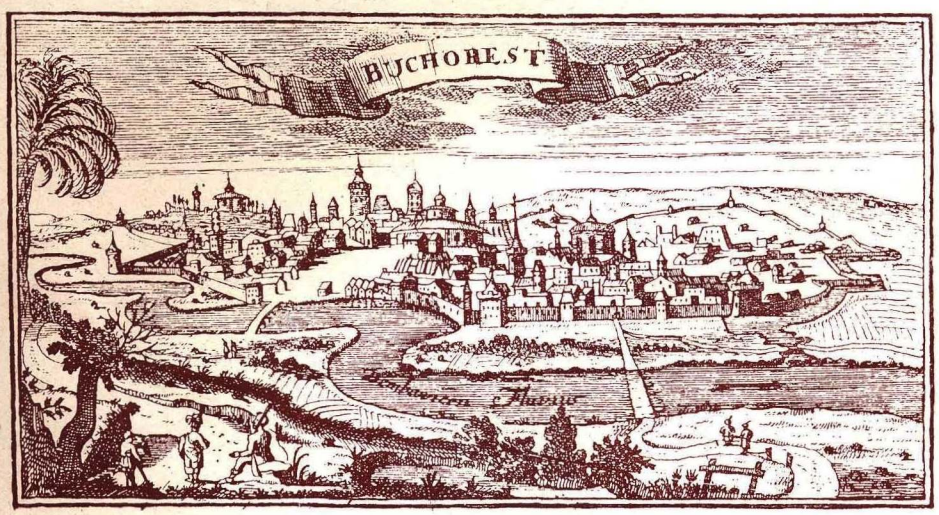

Vederea perspectivă a oraşului (1717)

In acest scop, un oraş trebue ţinut subt o continuă cercetare, ca un subiect de laborator.

Cunoscând mişcarea diferitelor cartiere, şi legătura diferitelor sale elemente, ajungem la înţelegerea clară a organismului acesta, aşa că putem interveni *la timp şi acolo unde trebue* spre a-i da posibilitate de desvoltare conform cu tendinţa de continuă desvoltare a acelei părţi, sau spre a ajuta disparaţia unor elemente incapabile de desvoltare utilă, lăsând în locul lor o rezervă de aer aşa de necesară oraşelor mari.

In acest scop vom căuta să lămurim, în lumina cercetărilor de până acuma, liniile mari de desvoltare ale oraşului Bucureşti.

Nu cunoaştem în chip sigur, data întemeerei acestui oraş şi motivele aşezărei lui aici pe râul Dâmboviţa în şesul împădurit al Munteniei.

E drept că se găseşte aşezat în regiunea cea mai populată a ţărei.

Judeţele Ilfov, Vlaşca, Teleorman au un dispozitiv de râuri mici, cu un curs ce se strecoară încet pe văi largi, deci uşor de zăgăzuit, şi care ofereau condiţiuni excelente de viaţa, cea ce nu mai găsim în Ialomiţa şi Brăila. Ba chiar în şesul Olteniei în afară, de apele mari ale Jiului şi Oltului nu găsim acel sistem bogat de afluenţi, singuri care puteau favoriza aşezările omului primitiv. Nu putem preciza însă în ce măsură şi dacă această densitate a populaţiei a contribuit cu ceva la întemeerea oraşului.

Legenda ciobanului Bucur nu poate explica nimica, de oarece o aşezare ciobănească ar fi dat cel mult satul lui Bucur.

Un oraş are la bază sau un motiv comercial sau unul administrativ.

Sunt motive temeinice că la baza întemeierei oraşului Bucureşti stă o nevoe comercială. După mărturiile târzii, este cert că legătura între comerţul dunărean şi balcanic cu Valachia şi Ardealul se făceau pe drumul Giurgiu, Comana, Bucureşti, de unde drumurile luau diferite direcţiuni, spre curţile domneşti din Argeş sau Târgovişte, prin Bran sau valea Teleajenului spre Ardeal, prin Urziceni şi pe valea Ialomiţei spre Buzău şi Brăila.

De ce aceste drumuri se strângeau aici la Dâmboviţă şi nu la Giurgiu, este un lucru care în lumina cunoştinţelor de până acuma nu ni'l putem lămuri. Râul Dâmboviţa nu constitue un obstacol prea mare ca să se fi avut în vedere, numai o siguranţă în plus.

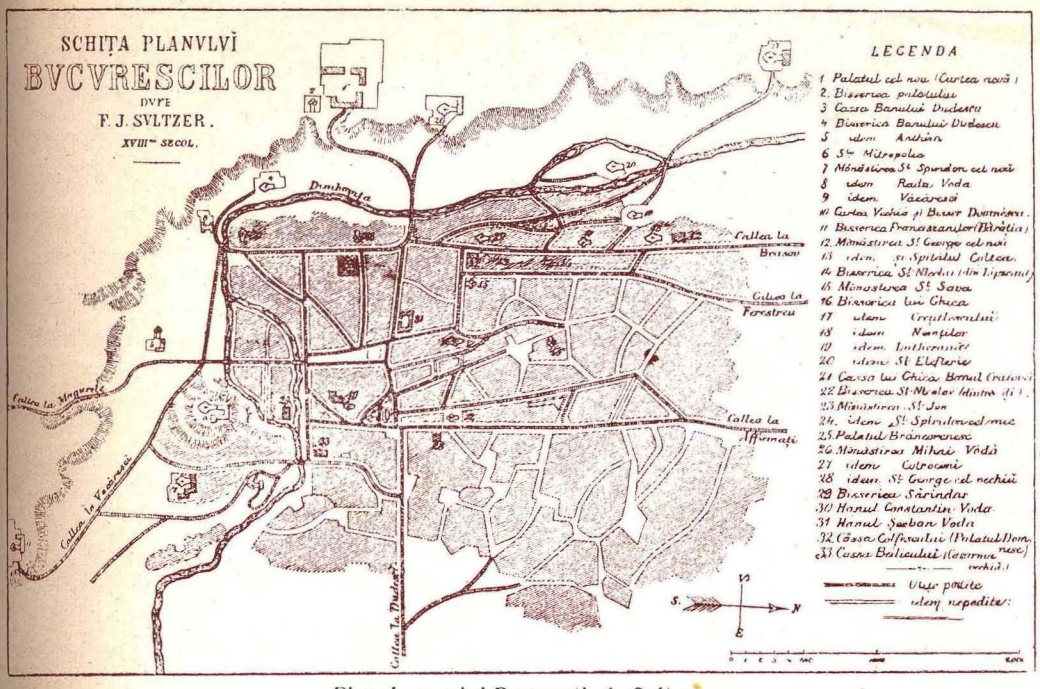

Planul orașului București, de Sultzer

Apoi deși drumul venea dela sud, prima așezare a orașului s'a făcut peste Dâmbovița la Nord de și ar fi avut malul de Sud Est al Dâmboviței cu dealurile Radu Vodă și Mitropolia ca puncte înaintate de apărare.

Deci din modul cum sunt dispuse drumurile, rezultă că aici la trecerea Dâmboviței și anume pe malul stâng era obiectivul drumului de la Sud, ca și al mănuchiului de drumuri dela Nord. Aci prin urmare se făcea schimbul mărfurilor. Va fi fost când va, în întunericul evului mediu, aici la Dâmbovița, un punct de graniță, fie chiar pentru un timp mai scurt, însă suficient pentru întemeierea unui punct comercial ?

Din cercetarea modului succesiv de desvoltare al orașului este sigur că el s'a întemeiat înainte de așezarea Curței Domnești. Construcții vechi nu mai avem, însă modul de așezare al străzilor care până astăzi au rămas aceleași, ne pot da lămuriri prețioase.

Primul sâmbure al orașului a fost la capătul podului care lega țăpșanul dela Jigniță cu drumul Giurgiului, care drum se strecura printre dealurile Radu Vodă și al Mitropoliei. O așezare medievală nu se putea concepe fără mijloace de apărare iar stilul vremei cerea o cât mai fericită adaptare la teren. Deci având intrare spre Dâmbovița, la pod, un zid de apărare care pornea din malul apei, urca pe curba de nivel și scobora de cealaltă parte, tot la râu. In interior, diferitele încăperi pentru mărfuri și călători dispuse pe fundături sau stradele. Este spațiul cuprins între strada Spaniolă de astăzi și vechiul curs al Dâmboviței.

Ca mijloace de apărare zidite cred că nu se deosebiau mult de cele dela Comana, transformată în mânăstire, probabil după stabilirea turcilor la Giurgiu. Desvoltarea punctului dela Dâmbovița era însă mult mai mare iar în jurul zidului de centură se afla un drum de circulație, în care da diferitele stradele din interior și pe care drum se ajungea la porțile de eșire. Acest antrepozit de mărfuri, căci la origină nu pare să fi fost mai mult, se desvoltă cu vremea și devine neîncăpător, așa că se simte nevoia unei deplasări a zidului de apărare mai în sus pe panta care corespunde cu actuala stradă Sf. Ioan Nou, negreșit, nu cu alinierea de astăzi, ci așa cum se vede în planul Maiorului Borocsin, iar ulița de centură a devenit stradă interioară de circulațiune.

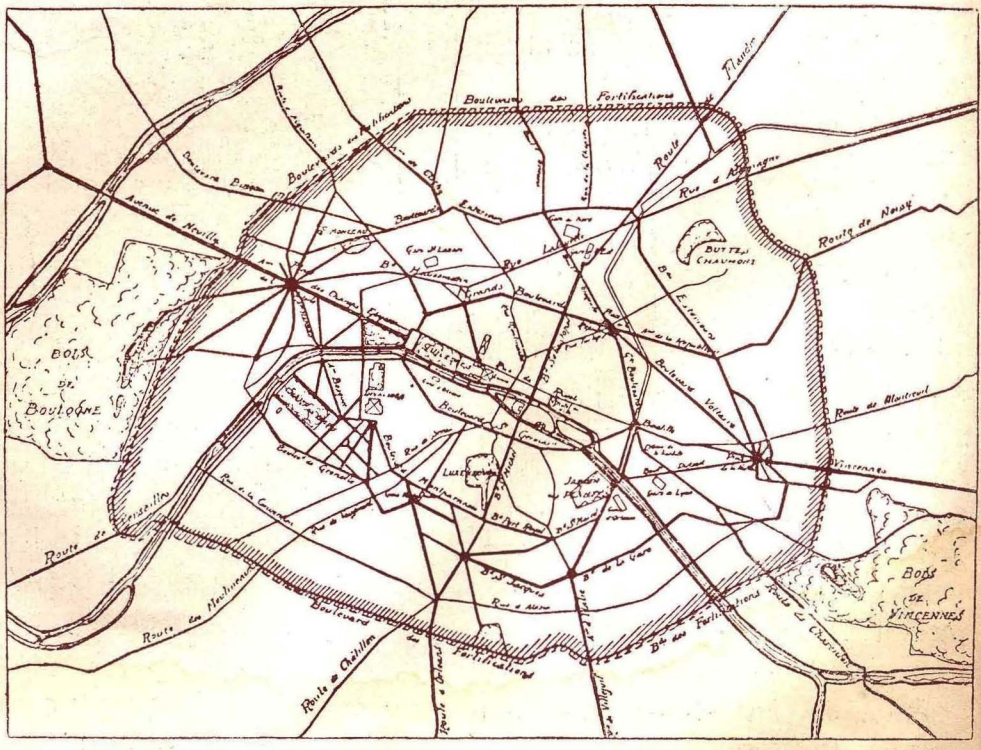

Planul orașului Paris

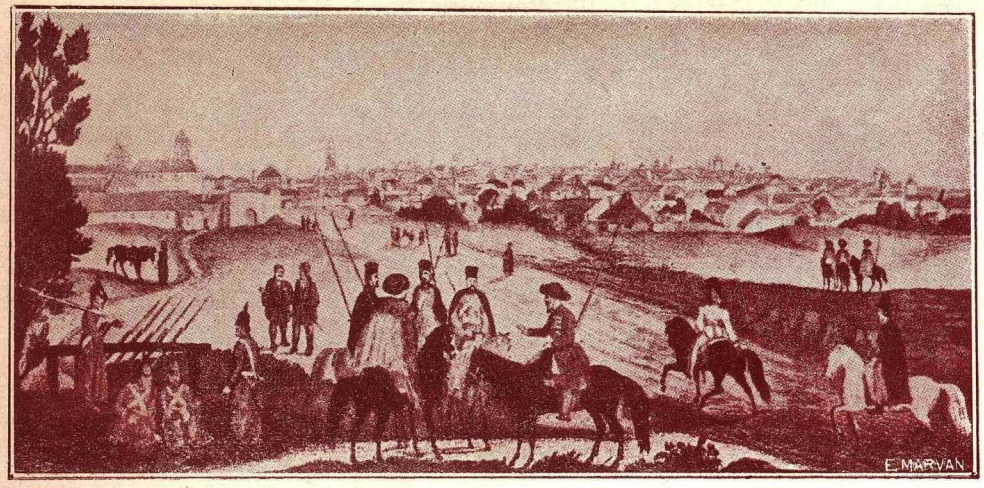

Vederea perspectivă a oraşului (1789)

O a treia deplasare a liniei de centură o găsim pe linia străzilor Negru-Vodă, Văcăreşti, Patriei.

Aceste trei linii au ca bază Dâmboviţa şi ca axă podul, care pe vremea acea trebue să fie fost cam în acelaş loc, ca astăzi pe axa dintre dealurile Radu-Vodă şi al Mitropoliei.

Aceasta este partea de oraş, anterioară aşezărei curţei domneşti în Bucureşti, care parte împreună cu fortificaţiile ei forma de sigur acea cetate a Dâmboviţei pomenită pe la jumătatea secolului XV ca având un comandant militar, pe pârcălabul Dragomir, care lupta contra voevodului ardelean în vreme ce Vladislav Voevod lupta în Oltenia contra năvălirei lui Ludovic al Ungariei.

Din îngustimea şi orientarea străzilor rămase în afară de preocupările noi edelitare, cum sunt Jigniţa, fundătura Negru-Vodă, Şoimului, străzi interioare în vechile perimetre ale oraşului, observăm că avem aface cu spiritul orăşenesc medieval.

După aşezarea „Curţei Domneşti" pe malul Dâmboviţei, în aşa fel în cât a întrerupt drumul de pe malul stâng, care lega eşirea din oraş cu drumurile dela Nord, acest drum s'a îndreptat spre Nord-Est, între palatul domnesc şi vechiul oraş, dând naştere vechiului drum al Târgului de Afară, actuala calea Moşilor.

Oraşul, după stabilirea Curţei Domneşti la Bucureşti se desvoltă pe această nouă axă în acelaş fel adică în semicerc, cu baza pe Dâmboviţă.

Faptul că Curtea Domnească nu s'a aşezat în imediata apropiere a podului, în unghiul aşa de favorabil apărărei, format de râpele râurilor Dâmboviţa şi Bucureştioara, ci mai în susul apei este încă o dovadă că acest teren era ocupat.

De asemenea faptul că Jigniţa domnească[1]), de fapt antrepozit de cereale, n'a fost clădită pe noul teren ales pentru Curte, unde cum s'a găsit teren pentru puşcărie, grădini vaste, chiar vie domnească, s'ar fi găsit şi pentru un antrepozit al mărfurilor domniei şi s'a aşezat aici pe locul antrepozitelor negustoreşti, poate chiar în vechi clădiri devenite inutile cu noua desvoltare a oraşului şi a negoţului statornic, ar fi încă o dovadă a existenţei anterioare a acestei părţi a oraşului.

Dacă odată cu mutarea capitalei în Bucureşti oraşul

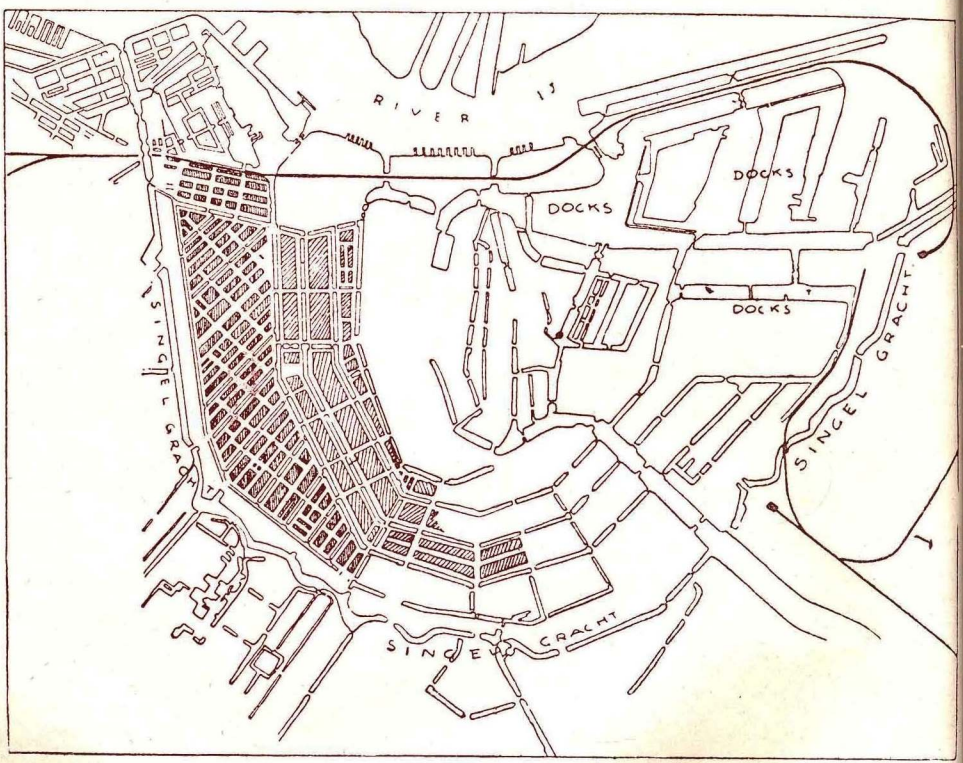

Planul oraşului Anvers

a fost întărit şi apărat nu este mai puţin adevărat că şi oraşul negustoresc dinainte a fost întărit.

Poate să fi avut chiar o organizaţie militară de apă-

1) De altfel de Jigniţă, în mod mai sigur şi mai detaliat se pomeneşte de vremea lui Brâncoveanu, deci într'o vreme când comerţul era deja stabilit în cartierul Sf. Gheorghe-Vechi.

rare și acel Dragomir pomenit mai sus, ca supus al lui Vladislav, să nu fie decât un continuator al unei organizațiuni ce exista de mai multă vreme.

Odată cu așezarea Curței Domnești aici, orașul câștigă din punct de vedere economic. In special se înjghebează bine meseriile, care găseau un client sigur în toată mulțimea de ostași, demnitari și lefegii ai Curței.

In imediata vecinătate a palatului, apar ulițele Cavafilor, Șelarilor, Ceaprazarilor, Mărgelarilor etc. etc.

In acest timp comerțul rămâne tot în vechiul spațiu și numai mai târziu se întinde pe noi străzi desvoltate pe axa podului Târgului de Afară, care n'are nimic de face cu Târgul Moșilor, el trăgându și numele dela situația lui *în afară de zidurile orașului* după cum cel din interiorul zidurilor se numea *Târgul din Năuntru.*

Faptul că în situația topografică actuală străzile indicatoare ale vechilor meserii se găsesc în mijlocul părței comerciale a orașului, pe când ele ar trebui să se găsească departe de centru în diferite părți periferice ne arată că aceste meserii s'au desvoltat și s'au fixat imediat după stabilirea Curței Domnești și înainte de a se întinde comerțul dela Jignița în partea nouă a orașului.

Chiar meseriile care în orice caz nu puteau fi așa de centrale, cum sunt rotarii, dogarii așa de necesari într'o regiune de vii, căruțașii și nisiparii sunt așezați destul de aproape de centru dincoace de actuala stradă a Teilor în continuarea altor meserii, în drum către centru, cum sunt săpunarii, măcelarii și pescarii [1]) așezați pe apa Bucureștioarei.

Dacă aceste din urmă meserii cer o aglomerare mai însemnată ca să se poată constitui ca bresle, totuși orașul în momentul constituirei lor nu avea o desvoltare prea mare, marginea orașului in această parte în momentul închegărei lor, negăsindu-se mai departe de o linie, curbă limitată de strada Teilor, B-dul Domniței.

Nu trebue să ne facem iluzii asupra caracterului național al acestei prime aglomerări de neguțători și de meseriași.

Un amestec de evrei din orient, poate de aceia evreii spanioli sunt așezați mai în centru decât ceilalți evrei foarte mulți sași din Chiprovăț, Genovezi, Raguzani mai târziu Gabroveni și diferite elemente macedonene. Aceștia toți din Sud. Dela Nord, Sași și mai târziu evrei austriaci. Iată elementele care întemeiază aici comerțul și orașul București.

Elementele autoctone sau ortodoxe de peste Dunăre acaparează însă în timp comerțul, așa că prin secolul XVI—XVII ei formează majoritatea, desființați la rândul lor de grecii de pe vremea fanarioților.

După clădirea palatului domnesc, centrul de gravitate se deplasează în această parte, având ca axă de desvoltare vechiul pod al „Târgului de Afară" actuala Calea Moșilor.

Calea Victoriei (Podul Mogoșoaei), încă nu se accentuiază, drumurile de la Nord dând în centru sau pe str. Sfinți și Smârdan în partea de Apus a palatului Domnesc, sau pe Str. Scaune, cunoscut istorește ca vechiul drum al Târgoviștei, în calea Moșilor cam la Sf. Gheorghe Vechi.

Din cauza zidurilor de centură ale orașului, și de sigur și din cauza tendinței acestei negustorimi cosmopolite, de a se afla cât mai în centru, spațiul dintre stradele actuale Căuzași, Văcărești, Decebal, Lipscani, Smârdan, Carol, capătă o densitate foarte mare.

Populația aceia, orășenească prin excelență, venită din atâtea orașe medievale, înțelegea rostul unui oraș și avantajul de a locui în centrul afacerilor. Se înghesuiau, deschideau stradele și fundături noi, parcelau și răsparcelau terenurile spre a putea încăpea o cât mai mare populație de meseriași și negustori. Ca o dovadă a marei necesități de spațiu comercial este însăși faptul ca locul Curței-Vechi, rău plasat, la dispariție a fost imediat înghițit de comerț. Spre ziduri, numai de nevoe și mai ales pentru locuințe se stabileau, ceea ce determina pe domnitori să le încorporeze cu vremea în oraș, deplasând zidul cetății [1]).

Cu toată lipsa de documente, dacă privim planul orașului, vedem destul de clar fazele lui de desvoltare, după stradele în semicerc care serveau circulației dealungul zidului până la barierele de eșire. De ce în semi-cerc și nu altfel?

Din cauză că tendința desvoltărei orașului a fost

1) Câtă lipsă de norme în nomenclatura străzilor domnește la primărie, se vede din faptul că furia schimbărei numelor atinge însăși străzile care pot fi o indicație prețioasă a vechei topografii a orașului.

1) De zidul cetății nu trebue să ne facem cine știe ce idee: Un simplu șant cu abatise de lemn, care însă închidea, din punct de vedere edilitar destul de bine orașul. De altfel, cât de greu era de fortificat orașul și mai ales cât de întins era, nu la origina, ci în Sec. XVI pe vremea lui Mihai Viteazul ne spune marturia istorică. Sinan Pașa a înconjurat orașul cu întărituri de lemn și turnuri pentru 200 tunuri numai în 8 zile după ce mai înainte întărise dealul Radu Vodă, ceeace înseamnă că limba de pământ care odinioară unea Radu Vodă cu Jignița era deja străpuns fie în mod natural de Dâmbovița, ajutată de Bucureștioara, care se varsă aici fie că este o operă artificială, de oare ce nu constituia o muncă prea îndelungată, dată fiind îngustimea acestei limbi de pământ.

pe malul stâng, dealungul marilor artere de comunicaţie. Situatia politică la origină este greu de precizat, ca să cunoaştem şi alte cauze care împiedeca întinderea oraşului şi pe malul drept, în afară de situaţia sa mlăştinoasă, situaţie care totuşi n'a împedicat întinderea lui mai târziu.

Dacă Dâmboviţa ar fi fost o cale de comunicaţie, cum a fost Sena pentru Paris atunci de sigur că oraşul nostru ar fi avut o desvoltare circulară la încrucişerea a două căi perpendiculare una pe alta.

In cazul de faţă se găseşte în situaţia Anversului care, având obstacolul de netrecut al apei, s'a desvoltat de o singură parte, în semi-cer.

Cercetând diferitele faze succesive ale oraşului, în afară de cele trei pomenite mai sus, care se desvoltă pe axa trecerei podului peste Dâmboviţa, observăm încă şase linii, care se nasc la diferite intervale având ca axă Podul Târgului de Afară.

Cea mai mare parte din aceste linii de centură rămân, în josul Dâmboviţei în acelaş punct, Str. Negru Vodă, pe apa Bucureştioarei, se înalţă din ce în ce mai mult pe axă, Calea Moşilor, iar în susul Dâmboviţei, nu depăşeşte Str. Smârdan de cât după Matei Basarab care începe a face largi împroprietăriri pe actuala cale a Victoriei, între Dâmboviţă şi Biserica Sărindar.

Vederea oraşului la începutul Sec. XIX.

Iată cele şase linii de centură, care cu toate alinierile şi rectificările făcute se observă încă destul de bine pe actualul plan al oraşului.

1. Dâmboviţa, Negru-Vodă, Văcăreşti, Decebal, Lipscani, Şelari

In acest timp era clădită Curtea Domnească şi centrul oraşului se deplasează în această parte, având legătură cu exteriorul, de o parte prin Calea Moşilor, şi de alta prin Smârdan, Sfinţi, Teilor, nepopulate pe atunci.

2. Str. Smârdan, Paris, Sfinţilor, General Florescu, Calomfirescu, Udricani, Olteni (matca Bucureştioarei) Cauzaşi.

3. Clemenţa, Dogari, Italiană, Paleologu, Lucaci, Labirint, Căuzaşi.

4. Clemenţa, Popa Petre, General Ipătescu, Sft. Ştefan, Remus, Labirint, Căuzaşi.

5. Romană, Traian Labirint, Căuzaşi.

6. Soseaua Bonaparte, Ştefan cel Mare, Mihai Bravu, al cărei şanţ, acum 35 de ani se mai vedea pe la bariera Vergului şi spre Vitanu.

Dacă cercetăm aceste curbe vedem că primele cinci în punctul Dâmboviţa-Căuzaşi rămân pe loc iar peste Dâmboviţă, cunoaştem istoriceşte, cel puţin până la începutul Sec XVII, că era nelocuită Str. Şerban Vodă, de oare ce evoluţia oraşului era spre Nord dealungul căilor active de comunicaţie.

Desvoltarea cea mai mare a oraşului s'a făcut de alungul Calei Moşilor, al cărui zid de centură, pe vremea lui Matei Basarab era între Biserica Sfinţi şi Olari, curba 4-a pe când Calea Victoriei d'abia acuma începe să se populeze, poate în urma stradei Academiei, care se lega cu Clemenţa şi continua linia a 3-a de centură

Deci negustorimea nu găsea interes să se întinză pe Calea Victoriei, cum făcea pe Calea Moşilor şi să forţeze lărgirea oraşului, fiind nevoe pentru popularea ei, de intervenţia Voevodului.

In aceaş sit aţie de incapacitate se găsea şi tot terenul de peste Dâmboviţă, care rămăsese cartier al ţiganilor şi milogilor, şi al câtor-va familii boereşti împroprietărite de voevozi, dela Matei Basarab încoace.

Deci ca străzi populate nu existau nici Şerban-Vodă nici Rahovei, ci numai ca simple drumuri de care, consecinţă nu atât a inundaţiilor cât a direcţiei de desvoltare a oraşului pe marile drumuri naţionale.

Toate străzile de barieră, Rahovei, Cotroceni, Griviţei, Călăraşi, Văcăreşti care în vremea lui Sulzer i se zicea calea la Dudeşti iar şi mai nainte drumul la Sârbi, şi încă nu ajunsese decât cam la întretăerea cu Labirint, sunt căi târzii, desvoltate după intrarea elementului ţărănesc în clientela comercială a oraşului, deci de vre'o 70 – 80 de ani în urmă.

Comerţul vechi, mai ales cel anterior Sec. XVI nu interesa decât pe mari boeri feudali, de urma cărora dăm mai mult în câmpia fertilă, decât la munte, şi pe Voevod. El se rezuma la arme, îmbrăcăminte scumpă, blănuri, bijuterii, lucruri bisericeşti şi ceva coloniale.

Numai prezenţa elementului ţărănesc explică desvoltarea străzilor de mai sus.

N'au avut însă toate o circulațiune intensă spre a se bucura de o desvoltare comercială care să satisfacă nevoile țărănești, fără a fi nevoiți să vie la centru:

Calea Văcărești își scurge circulația pe cheiul Dâmboviței în piață, Calea Șerban Vodă este lipsită de circulație din cauză că gara Filaret scurge pasageri prin 11 Iunie în calea Rahovei, iar calea Dorobanți nu s'a legat cu un hinterland întins și populat.

Numai trei sunt artere cu adevărat active: Calea Moșilor din cauza unui foarte întins și populat hinterland, al județelor Ilfov, Ialomița, Buzău, Brăila, care au și dat în majoritate populația orașului dintre calea Dorobanți și Văcărești, cam tot estul orașului; calea Rahovei desvoltată sub ochi noștri grație aportului tuturor satelor lipsite de căi ferate așezate intre liniile, Giurgiu și Pitești, și calea Griviței grație gării.

Calea Victoriei ajutată în mod oficial, la origină iar mai târziu a fost ajutată de modul cum s'a așezat Gara de Nord, cu ești prin Calea Griviței pe Calea Victoriei către centru.

Cu tot aportul acesta, totuși, dela Episcopie spre sosea, a avut o desvoltare slabă comercială din cauză, că nu se lega cu regiuni rurale populate care să aducă o mișcare apreciabilă.

Acestea sunt căile principale și modul lor de formațiune, care alcătuesc scheletul orașului.

Care era înfățișarea arhitecturală a orașului în diferitele lui faze istorice? Dacă pentru planul topografic al orașului avem date suficiente și mijloace de deducție, pentru arhitectura orașului ne găsim într'o totală imposibilitate de cercetare. Și aceasta mai ales pentru originile orașului.

Pentru începutul sec. XVIII avem oarecare indicațiuni de care ne-am putea folosi.

Prima dela 1717, o stampă pusă pe coperta cărței tipărite la Lipsca subt titlul: Erster Auftrit des Hungarisch Venetianischen Kriègs-Theater„ judecată de Gion ca fantesie.

Nu pare însă de loc o fantesie, cel puțin pentru partea topografică, ceeace înseamnă că autorul a fost la fața locului și și-a făcut însemnările cele mai esențiale, completându-le acasă cu detalii în afară de realitate.

Meandrul Dâmboviței este bine indicat cu acea curbă intrând în dreptul actualului Hotel Dacia, pe malul căruia se afla zidul palatului domnesc, iar orașul în partea de sud se află, atât cât se întindea pe vremea acea în josul Dâmboviței, limitat de apa Bucureștioara.

Poduri peste Dâmbovița sunt două indicate, cel, dela Radu-Vodă, podul istoric și cel dela poarta de sus a palatului.

In fund pe ultimul plan în axa pieței palatului domnesc se zărește turnul Colței, isprăvit dabia cu doi ani înainte de editarea acestei cărți: Amănuntele arhitecturale sunt specifice orașelor medievale din Ardeal care, grație unor stampe mai noi pot fi socotite, în parte, cel puțin pentru secolul al XVIII ca neverosimile

Stampele mai sus pomenite sunt: Una dela 1789, de pe timpul lui Suvarof și prințul de Coburg care conduceau pe teritoriul nostru armatele ruse și austriace în contra turcilor, și o alta dela începutul sec. XIXambele aflate în colecțiunea Academiei Române.

Amândouă sunt opera unor pictori abili, spre deosebire de prima care pare mai mult o lucrare de topograf

In ele se redă, în stânga Curtea Domnească într'o formă identică la ambele și în fund Turnul Colței. La dreapta orașul, cu un amestec de clădiri învelite unele cu patru scurgeri altele cu două. Unele din ele au etaj,

Ambele vederi sunt luate din acelaș punct așa că regăsim la ambele, toate detaliile mai importante. Deosebirea stă doar în faptul că în vederea dela 1785 găsim un mai mare număr de turle de biserici ca în cealaltă în care regăsim numai pe cele mai importante.

Din detaliile acestor vederi se observă destul de bine că pe vremea acea nu ajunsesem la acea arhitectură orientală de mai târziu, apucată și de generația noastră, ci era un amestec de case tip săsesc și tip românesc cu patru scurgeri.

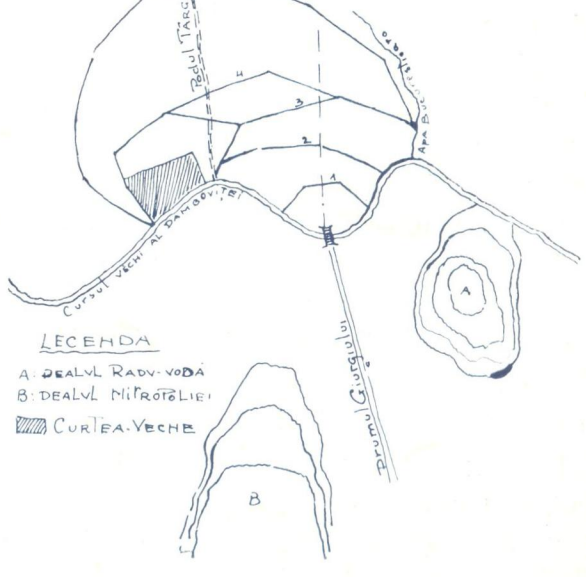

Schema circulației la începutul orașului București

II

SITUAȚIUNEA ACTUALĂ

Cum trebuia să ne comportăm față de această moștenire dela strămoși, care este în acelaș timp și capitala țărei? Trebuia să îmbunătățim condițiunile de viață, stimulând spre o desvoltare superioară elementele ce în mod natural au devenit active, iar nici decum subt pretext de a face bine, să le stânjenim sau să creăm în mod inutil elemente concurente care sfârșesc prin a păgubi pe cele vechi fără a se desvolta în mod viabil cele noi.

Deci îmbunătățirea să se facă acolo unde în mod natural s'au strâns elementele de viață necesare.

Spre a vedea folosul unei asemenea procedări este suficient să ne gândim ce ar fi fost dacă cu 60 ani în urmă am fi profitat de lipsa de populație de peste Dâmbovița și am fi așezat gara de Nord în plin centru, peste râu, între Calea Victoriei și Calea Moșilor rezervând terenul din spate până la malul de apus al râului Dâmbovița, pentru linii de garaj, ateliere, antrepozite și așezări industriale.

Pe deoparte pasagerii ar fi debușat în centru orașului, unde ar fi găsit toate arterele principale de comunicație, care în mod automat ar fi scurs avalanșa din piața gării în toate direcțiunile orașului, iar pe dealtă parte în apropierea centrului și în josul vânturilor dominante, s'ar fi găsit toate mărfurile și toată industria născută pe urma unei căi ferate.

Apoi de pe urma acestei gări, ar fi profitat din punct de vedere edilitar însăși inima orașului care ar fi luat de sigur un alt avânt.

Dar dacă acum 60 de ani nu s'a gândit nimeni la așa ceva, ne-am gândit cel puțin mai târziu?

Prima ocazie a fost oferită de construirea liniei București-Oltenița.

Linia aceasta deservea o parte din hinterlandul comerțului din cartierul Moșilor.

Am așezat așa dar această gară în așa fel în cât să ajute la desvoltarea comercială și la înfrumusețarea acestui cartier, adică pe axa acestei importante artere, la întretăerea liniei ferate cu șoseaua Colentina căutând chiar a aduce linia cât mai aproape de soseaua Mihai Bravu?

Pentru o economie de nimica toată s'a ales un teren rural între viile Fundeni consolându-se cu faptul că cade în axa prelungirei viitoare a Bulevardului Ferdinand, deci o perspectivă estetică seducătoare!

Confortul însă și înlesnirea comercială pe care o caută orice pasager, și mai ales unul rural, nu se putea găsi în acest cartier pustiu, cu totul rural, cum era cel de aci, așa că pasagerii vin, în mod foarte incomod tot pe la grădina Eliad și Câmpu Moșilor, în cartieru unde găzduese și de unde se aprovizionează.

Speră cineva că Bulevardul Ferdinand va lua vre odată aspectul orășenesc al unei căi de legătură exte rioară, având în vedere slabul aport al acestei linii vechea legătură a acestor pasageri cu cartierul Moșilor

Un exemplu similar ni-l oferă gara Filaret care n izbutit să desvolte nici un comerț și nici o viață p str. 11 Iunie. Aceasta este soarta tuturor gărilor pros plasate.

Vom avea în vedere în viitor lucrurile acestea, ce puțin cu ocazia lucrărilor ce mai sunt de făcut în ca pitală și anume: Aducerea trenurilor de Moldova Dobrogea la Obor și construirea liniei ferate Bucu rești Craiova prin hinterlandul calei Rahovei? Nu știm Lucrările ce se combină și se execută în momentul d față ne arată că încă nu se lucrează cu destulă pri cepere. Așa, gara de Nord se zice că a ajuns să aibă nevoe de descongestionare și deci îi trebue *legătur deosebite cu orașul* pentru plecare și sosire. Pro babil statistica minuțios alcătuită, a dat cifre care, ra portate la spațiul actual și comparate cu situația gă rilor mari din străinătate, a dus la această hotărâre Cum se rezolvă însă această problemă? Nesocotin o muncă și o rutină de 60 de ani?

Căci de 60 de ani pasageri vin și pleacă prin cale Griviței. Majoritatea acestor călători sunt găzduiți d numeroasele hoteluri care s'au clădit odată cu creștere traficului, iar comerțul așa de intens al cartierului alimentează. Și atunci problema se pune, nu cum s stingherești economia acestei artere, ci cum s'o îmbu nătățești. Deci fondurile exproprierilor din B-dul Dinic Golescu și altele trebuiau concentrate spre a forma largă piață pe Grivița în care să se poată amenaj distinct și comod, plecarea și sosirea pasagerilor apoi lărgirea căei Griviței până unde căi de comu nicație principale împarte în diferite părți ale capitale circulația, adică până la Matache Măcelaru.

S'a procedat însă cu toate altfel.

Un bulevard drept, fără legătură imediată cu cale Griviței, pornind din spatele gării la B-dul Elisabet și un ucaz, care ordonă plecarea pasagerilor în ora pe aci. Oare primăria și camera de comerț n'a fo consultate când s'a hotărât așa ceva. Și dacă au fo consultate așa avis au dat. N'au obținut nici cel puți ca sosirea să se facă pe calea Griviței, călătorul fiin mai grăbit la sosire să-și găsească obiectivul său, găz duirea și comerțul din calea Griviței?

Dar dacă comuna n'a putut să influenţeze lucrările de stat spre a obţine o îmbunătăţire aproape gratuită, din cauză că n'a avut nici un plan bine studiat al nevoilor oraşului, apoi n'a putut obţine acest lucru nici cu propriele sale lucrări. Cele mai importante lucrări în materie de circulaţiune au fost Bulevardele Obor-Cotroceni şi Sf. Gheorghe-Şosea.

La deschiderea unei mari artere de comunicaţie nu trebue să se aibă în vedere numai aeraţia, plămânul oraşului, ci în acelaş timp şi mai ales, dacă corespunde unei necesităţi economice imediate. Căci nu se face o cheltuială enormă cu o asemenea arteră ca să rămână nepopulată şi lipsită de circulaţie.

Spre a obţine integritatea cerinţelor, o asemenea lucrare trebue să fie astfel trasată în cât să dea posibilitatea de descongestionare părţilor suprapopulate.

Deci trebue să treacă prin asemenea centre şi să întretae artere congestionate. Apoi dealungul acestor noi artere, mai ales în vecinătatea cartierelor populate, nu trebue creată nici o piedică în calea întinderei comerţului pe noua arteră: grădini publice, pieţe decorative mari, sau mari clădiri publice.

In acelaş timp lucrările trebue să înceapă din punctul congestionat spre periferie.

Cele două bulevarde trec, desigur prin centrul oraşului însă din cauză că au fost rău începute lucrările la unul (Bd. Colţea) şi împedecate la celălalt prin diverse grădini şi clădiri publice (Bd. Carol) comerţul înghesuit din centru nu s'a putut resfrânge pe aceste artere care până astăzi cu siguranţă ar fi ajuns pe Bd Carol până la întretăerea cu calea Moşilor şi pe Bd. I. C. Brătianu până la piaţa Romană. Ca traect practic cred însă că acest Bd. era mai bine să se unească cu calea Victoriei unde termină actuala sa parte comercială, cam pe la Bis. Albă, urmând să continue, sprea şosea pe calea Victoriei. De asemenea Bd. Elisabeta de la Cişmigiu înainte este lipsit de viaţă din cauză că a legat un cartier pustiu, nemai întretăind nici o arteră importantă.

Mult mai folositor ar fi fost dacă dela Cişmigiu s'ar fi ramificat în două, legând deoparte calea populată şi comercială a Rahovei iar de alta calea Griviţei, rămânând legătura cu Cotroceni prin străzi de mică importanţă.

Dar pe vremuri domina spiritul aristocratic al marilor latifundiari care se uitau cu dispreţ la comerţ şi comercianţi.

Consecinţa acestui spirit sunt toate aceste lucrări pornite dintr'o concepţie pur feudală. B-de pentru plimbare la şosea, cartiere de vile în plin oraş, palate proprii pe întinderi de hectare în cartiere suprapopulate etc. etc. Deci lipsa totală a unui spirit orăşenesc la toţi cei ce din trecut şi până astăzi au gospodărit oraşele. Şi nici nu putea fi altfel când oraşul nu era reşedinţa de afaceri a acestor conducători ci reşedinţă de agrement. Ei nici odată nu s'au putut identifica cu adevăratele interese ale oraşului.

O altă problemă capitală şi de actualitate este întinderea la infinit a razei oraşului.

Şi limitarea razei nu se face cu o linie roşie sau albastră pe planul oraşului şi cu o ordonanţă oare care, ci prin obstacole reale.

In vechime erau zidurile de centură, astăzi o centură de aer şi plantaţie care cu nici un preţ nu trebue clădită.

Lucrul acesta era uşor de făcut pe actuala linie a Bulevardelor Basarab, Ştefan cel Mare, Mihai Bravu, pe subt dealurile Văcăreşti, Filaret, Panduri, Grozăveşti. In unele părţi, cum era unghiul dintre Bd. Pake calea Văcăreşti se putea merge chiar în interior până în stradele Raionului-Foişor, ne fiind altceva pe aici de cât vii şi terenuri de cultură.

Cu asemenea linie de demarcaţie, raza oraşului ar fi fost realmente fixată rămând ca pe liniile principale de comunicaţie peste centura grădină să se formeze mici sate, pe care astăzi le avem în oraş, cu administraţie şi individualitate proprie, şi având legătură de tramvae cu oraşul.

Economia oraşului n'ar fi suferit de loc, iar suprafaţa închisă în această linie de centură ar fi fost suficientă pentru peste 2 milioane locuitori.

Nu numai că nu s'a procedat aşa dar s'au permis parcelări chiar şi pe terenurile statului şi ale comunei în loc să fie rezervate pentru această limitare a razei oraşului.

Deci nici pentru prezent, nici pentru viitor nu există un plan de lucrări, bine conceput, în acord cu toate problemele oraşului, plan vârât în spiritul publicului, actualizat, spre a obţine o schimbare de mentalitate, fără de care schimbare nu se poate realiza lucruri mici ca exproprierea imobilului din piaţa I. C. Brătianu, dar lucruri aşa de mari cum cere o bună orânduire a capitalei.

ORGANIZAREA CONSTRUCŢIUNILOR DE ARHITECTURĂ

de SP. CEGĂNEANU

Intre marile necesităţi omeneşti, construcţiunea arhitecturală ocupă un loc destul de important. Este suficient să ne gândim că tot ce este activitate omenească are nevoe cel puţin de un adăpost cuviincios dacă nu confortabil, ca să ne dăm seama de marea necesitate a acestei îndeletniciri. Dacă lăsăm la o parte orce consideraţiuni de ordin ideal şi reţinem numai partea materială, constatăm că în valuta de astăzi câteva miliarde de lei din bugetul Statului şi din cel al particularilor, sunt mânuiţi de cei ce exercită această profesiune

Totuşi nu se găseşte în legislaţiunea românească nimic care să regulamenteze funcţionarea acestei meserii.

Lipsa unei legi care să încadreze în mod inteligent activitatea arhitectului şl constructorului, obligându-l să dea societăţei maximul de folos al sforţărilor lui profesionale, de pe urma cărora, la rândul său, să aibă, echivalentul moral şi material cuvenit, a terminat prin a demoraliza temperamentele de elită ale profesiunei şi a încuraja unele elemente superficiale şi cu o moralitate dubioasă.

Din cauza moravurilor născute pe urma acestei lipse de corectiv legal, legislatorul de astăzi trebue să aibă în vedere, un complex cu mult mai mare de factori

Lipsa unei legislaţii prezintă şi un avantaj în momentul de faţă, de oarece concepţiei larg sociale care trebue să presideze la alcătuirea unei legi actuale, nu are a i se opune rutina unui orizont îngust, pe care fatal ar fi format-o o practică legislativă îndelungată

Lucrul acesta se observă perfect de bine la legile care reglementează funcţionarea corpului ingineresc.

Din reglementarea *corpului de funcţionari* n'au putut eşi aceste legi dela înfiinţare şi până astăzi.

Legiuitorul în cazul nostru, trebue să privească lucrurile din punct de vedere larg social, căutând a creia prin dispoziţiuni legislative un organism viu, în continuă activitate creatoare, fără posibilitatea unei ruginiri a diferitelor lui membre şi articulaţiuni.

Fiecare să fie un agent deplin conştient de rolul social ce este pus să îndeplinească şi pe care să-l evidenţieze în tot momentul, nu printr'o frazeologie îngâmfată ci prin activitatea positivă a fiecărui pas.

Aceasta se obţine prin crearea unui mecanism în care fiecare element să fie aşa fel angrenat în cât să facă imposibilă abaterea dela datorie.

Iar elementul central care porneşte, conduce şi controlează tot acest mecanism uman să se găsească în mâini *pricepute, active şi independente*, a căror recrutare să se facă după criteriul capacităţei morale şi profesionale iar nici de cum de pe acel al unei îndelungate vieţuiri vegetative prin diferite articole şi capitole budgetare.

Căci conducerea superioară nu trebue lăsată la discreţia unei rutine biurocratice mucigăite, ci dimpotrivă trebue să se găsească în mâna unor elemente capabile să întreţie mereu supleţa mecanismului ce-i este încredinţat.

Deci totul depinde de felul cum este reglementat modul de recrutare şi de funcţionare al organului superior de control care trebue să fie *Consiliul Superior de Arhitectură.*

Spre a-şi îndeplini cât mai complect misiunea trebue să i se dea largi atribuţiuni de control şi îndrumare eficace mijloace de esecutare, dar în acelaş timp şi responsabilitate în îndeplinirea îndatoririlor.

In afară de aceasta el trebue să fie compus dintr'un corp profesional absorbit în întregime de afacerile „Consiliului" iar nici de cum dintr'un corp de „însărcinaţi onorifici" mai mult ca o încoronare a mulţilor ani de serviciu în slujba statului. In lumina considerăţiunilor de mai sus am alcătuit şi supun discuţiunei celor interesaţi următorul :

ANTE PROECT DE LEGE

PENTRU

Organizarea lucrărilor de Arhitectură.

Art. 1.— Se înfiinţează Pe lângă „Ministerul Artelor un „Consiliu Superior de Arhitectură" compus din cinci arhitecţi diplomaţi, numiţi de minister în modul următor: Un arhitect recomandat de adunarea extraordinară a „Societăţii Arhitecţilor Români", un arhitect recomandat de Consiliul Profesoral al Şcoalei de Arhitectură, şi trei arhitecţi numiţi de minister dintr arhitecţi reputaţi cu o practică efectivă de cel puţi

10 ani. După alcătuirea tabloului prevăzut la Art. 19, membrul delegat de Societatea Arhitecților Români va fi delegat de cei înscriși pe acel tablou prin vot secret după normele ce se vor stabili prin regulament.

Art. 2.— Membri Consiliului Superior de Arhitectură pot fi recrutați și dintre funcționarii superiori sau profesorii scoalei de arhitectură, însă din momentul numirei, înceteează orice însărcinare anterioară.

Art. 3. — Membrii Consiliului Superior de Arhitectură nu pot primi, ca titulari sau prin delegație, însărcinarea de a conduce un serviciu public, sau a executa o clădire publică.

Art. 4. — La ivirea unei vacanțe în sânul său „Consiliul Superior de Arhitectură" va recomanda trei arhitecți dintre cei mai capabili, cu o vechime efectivă de cel puțin 10 ani în meserie, din care ministrul va alege și numi unul în locul vacant.

Președintele se numește de ministru din cei cinci membri ai consiliului.

Durata mandatului consilierilor și al președintelui este până la împlinirea anilor de pensie sau a limitei de vârsta care se fixează pentru consilieri la vârsta de 65 de ani și pentru președinte la 70 ani.

Art. 5.— Membrii Consiliului Superior de Arhitectură sunt asimilați ca erarhie și retribuțiuni, cu consilierii Curței de Casație, iar președintele cu președintele Curței de Casație.

Art. 6. — In îndeplinirea însărcinărilor sale C. S. d. A. va fi ajutat de un director de cancelarie arhitect și de alți funcționari de specialitate al căror număr și mod de funcționare se va stabili prin regulament.

Art. 7.— In caz de vină, membri C. S. d. A. vor fi judecați de o comisiune compusă din doi membri ai C.S.d.A. trași la sorți, cari vor judeca sub președinția unui consilier dela Curtea de casație iar când cazul va privi pe președinte, comisiunea va judeca sub președenția unui președinte de la Curtea de Casație.

Art. 8. -- Membri C. S. d. A. nu pot avea cu onorariu sau sub orce altă formă, lucrări ce cad sub aprobarea și controlul consiliului, ei trebuind să fie cu totul imparțiali și mai presus de orce bănuială.

Art. 9. — C. S. d. A. va examina și aproba proectele oricărei lucrări care se va executa de stat, județ, comună sau orce altă instituțiune pusă sub controlul statului.

Tot sub controlul său cad instituțiile de învățământ arhitectural având obligația a se interesa de modul lor de funcționare și de programele de studii spre a corespunde necesităților teoretice și practice.

Art. 10. — Orce autoritate care va clădi, va trebui să înainteze lucrările, alcătuite conform regulamentului de funcționare, care regulament va trebui să prevadă toate piesele necesare unui proect complet de construcție, iar C. S. d. A. va termina cu cercetarea lui în maximum una lună de la înregistrare, dela care dată autoritatea respectivă poate începe lucrarea, fără a mai aștepta aprobarea C. S. d. A.

In cazul lipsei acestei aprobări, membrul consiliului căruia i s'a repartizat lucrarea va purta răspunderea disciplinară.

C. S. d. A. pentru îndeplinirea strictă a îndatoririlor sale are dreptul să ordone, prin ministerul de finanțe încetarea plăților, în comptul lucrărilor care n'au îndeplinit obligațiunile de la art. 9 și 10.

In cazul când s'ar invoca urgența aceasta urmează să fie apreciată tot de C. S. d. A.

Art. 11. — C. S. d. A. poate orcând, direct, în mod inopinat, prin unul din membri săi, delegații de 2—3 membri, completul comisiunei, sau prin organele sale, să controleze modul de executare al orcărei lucrări din cele prevăzute la art. 10 și 11, să verifice situațiunile parțiale și definitlve ca și ordonanțele de plată și să ia măsuri de îndreptare dacă este cazul, înscriind în condica de șantier parafată și sigilată, măsurile ce va crede necesare.

Art. 12.—In caz de abateri grave, C. S. d. A. are dreptul să se adreseze direct justiției prin contenciosul său.

In cazul când neregula este săvârșită cu ajutorul unuia din organele de control, C. S. d. A. are dreptul a lua măsurile disciplinare de rigoare, afară de destituire și ștergerea din cadrele corpului de arhitecți, care se vor obține cu satisfacerea formelor prevăzute în statutul funcționarilor publici.

Art. 13. — Pentru înlesnirea controlului, toate autoritățile prevăzute la art. 9 vor înainta C. S. d. A. câte un exemplar de contract și de situații parțiale sau definitive imediat ce ele au fost alcătuite.

Art. 14. — Autoritățile prevăzute la art. 9 nu pot introduce modificări esențiale sau simplificări, în timpul lucrărei și nu pot de asemenea proceda la schimbări de articole sau prețuri, sau orce alte modificări contractuale fără aprobarea C. S. d. A.

Art. 16.—Dacă C. S. D. A. crede necesar, în urma unei inspecțiuni, poate înființa un organ de control la punctul lucrărei al cărui salar fixat de consiliu va fi suportat de autoritatea respectivă.

Art. 17.—Sunt scutite de formalitățile de la art. 10

CUM SE EXERSEAZA CU COMPETINȚĂ ȘI CU FOLOS PENTRU PUBLIC CRITICA IN ARTĂ

Critica în artă ca să fie mânuită cu oarecare competință trebue ca acela ce se hotărăște să o exercite, să aibă o egală dragoste și pentru natură.

Cum oare s'ar putea judeca o operă de artă unde natura a fost inspiratoare, dacă nu cunoaștem natura în toată splendoarea ei, dacă nu o vedem cu toate variațiunile sale și dacă nu putem simți frumusețea sa?

Cum am putea descoperi părțile care au atras atențiunea artiștilor, noutatea și variațiunea impresiunilor ce el ne arată; trăsăturile ce el din atâtea altele a remarcat, a ales, gradul de perfecțiune cu care el le-a exprimat, dacă niciodată el nu le-a privit decât cu ochiul distrat sau indiferent? Aprecierea acestor rapoarte delicate dintre natură și interpretațiunile așa de variate la care ea se referă, conservă pe criticul de artă demn de acest nume.

Trebue însă ca el însuși să poseadă câte ceva din acele facultăți prin care artistul a fost mișcat privind natura și prin urmare pe care el însuși le-a observat îngândurat de diversitatea spectacolelor sale, putând astfel să păstreze în el o imagine destul de hotărîtă și destul de bine intipărită în memoria lui ca să poată compara interpretările ce el le va vedea, înțelegând astfel mai bine aceea ce ele conțin ca adevăr și poesie.

Acestui gust născut luminat și întărit printr'o stăruință constantă, trebue încă să i se mai adaoge educațiunea specială pe care el nu poate să o câștige decât prin vederea și comparațiunea operilor de artă.

Cum însă în ceeace privește resursele infinite de care dispune natura, cele ale picturei mai ales, sunt relativ mult limitate, prin talent, muncă și inteligență, el va trebui să ajungă a înlocui aceste lipsuri.

Compositiunea operilor de artă, numită și fericită repartițiune a maselor, alegerea detaliilor și subordonațiunile la ideea ce el vrea să exprime, ritmul liniilor, vivacitatea sau dulceața efectului, justețea totalităților în raporturile lor respective, bogăția sau sobrietatea discretă a coloraținilor, armonia dominantă ce va rezulta de acolo, tristă sau strălucitoare, caracterul execuțiunei, naivă sau savantă și multe alte elemente încă în mâinile artistului, atâtea mijloace de expresiune, care toate au prețul lor netăgăduit, trăgând din concursul lor o singură rezultantă pentru a asigura originalitatea și meritul operei sale.

De felul cum el utilizează aceste mijloace, pictorul se descoperă și se pictează, în oarecare fel el însuși, cu calitățile proprii ale spiritului său, cu stângăciile sau abilitățile sale cu nuanțele multiple care constitue personalitatea sa așa cum este.

A varia cum el face de obiceiu formele și nuanțele, a da celor mai mici obiecte reprezentate de el un relief și o atracțiune plină de grație și de frumusețe relevându-se cu toată puterea.

Toate procedeele technice precum și toate mijloacele ce pictorul întrebuințează în expresiunea formelor din operile sale așa de mult strâns legate chiar de fondul artei sale, merită să fie studiate cât mai mult și cât mai de aproape încât să iasă în evidență mărirea sau micșorarea interesului pentru opera lor, din întrebuințarea mai mult sau mai puțin judicioasă a formelor și a culorilor putând fi remarcate și notate precis numai de aceia ce știu să vadă; acest studiu devine pentru ei ocaziunea de a se bucura așa de mult și așa de variat încât simt o plăcere continuă de a studia mai departe spre a vedea lucruri și surprize noui și cât mai des posibil.

Artistul nu este izolat de locul unde el s'a născut și de maeștri cărora i-a fost încredințată educațiunea sa.

Ce alte influențe din afară a putut el să mai sufere și în ce măsură a putut să depășească hotarul cunoștințelor sale și în care moment a făcut aceasta?

Care este partea originalității sale și aceasta în cazul dacă el și-a făcut-o, școala dela care a eșit, care este origina sa și care a fost desvoltarea și rolul său în istoria artei generale, cu cele mai strălucitoare manifestațiuni artistice ale sale?

Ce legături există între diferitele manifestațiuni ale sale, ce circumstanțe religioase, morale sau

politice au putut determina aparițiunea sau favoriza progresele sale ulterioare?

Toate aceste chestiuni și multe altele arată în de ajuns până la ce punct istoria artelor, aceea a unei școli sau chiar a unui artist singur sunt studii ce trăesc, de care nu numai că nu trebue să facem abstracție ba chiar să facem cercetări întinse și să căpătăm informațiunile cele mai precise.

Multe din aceste mistere vor subsista totdeauna iar altele cu timpul poate să primească o lumină din ce în ce mai mare.

Ne întrebăm dar, când aceste studii sunt așa de întunecate cum vom putea noi să le pătrundem?

Cum am putea să remarcăm printre cercetările noastre așa de mult variate dar de o potrivă de necesare chestiunile ce ne interesează.

Dacă câmpul cercetărilor este așa de vast, dacă chiar în cea mai mare parte elementele ne sunt cunoscute atât de bine în istoria artelor, totuși totdeauna mai este câte ceva de găsit, de învățat și nu vom greși afirmând cu multă dreptate, că satisfacțiunile cele mai vii sunt rezervate muncitorilor sinceri, iar varietatea cercetărilor lor va trebui să întreție și să stimuleze munca lor. Știința în loc să micșoreze și să sece sentimentul nu va putea decât să deschidă și mai mult spiritul, întărind gustul și formând acea critică, care este în acelaș timp și sigură și prudentă, în totoeauna plină de viață ca și obiectul ce urmărește.

Printre toate celelalte isvoare de studiu ce se oferă criticei de artă monumentele și muzeele, constitue pentru ea câmpul de observație cel mai interesant și cel mai bogat. Cum însă aceste monumente și muzee sunt creațiuni noui, ele devin și una din cauzele cele mai sigure a prea marei întârzieri ce a suferit istoria artelor.

Muzeele cele mai vechi datează abea dela începutul utimului secol, iar instalațiunea lor, îngrijirile ce trebuesc la păstrarea operelor ce ele închid sau în conservarea monumentelor declarate istorice, clasarea lor, sistematizarea operelor ce conțin care ne permit mai ușor a ne orienta, lasă foarte mult de dorit chiar în timpurile noastre, aceasta bine înțeles în centrele mari recunoscute unde se produc curente și manifestațiuni artistice ee au un răsunet netăgăduit mondial, care totuși nu a ajuns încă pân la noi.

In străinătate chiar dacă unele din aceste muzee, din nou construite vor putea fi citate ca model, câte altele, multe la număr, nu prezintă regretabile defecte; la noi însă nici cu astfel de defecte nu există.

Luvrul din Paris chiar, acest magnific palat, luându-i se întrebuințarea sa primitivă, nu oferă nici una din condițiunile de lumină și de amenajare ce ar putea să-i convină mai bine destinațiunei sale prezente.

In această privință noi putem fi numărați ca cel mai din urmă popor din Europa. Ca să nu vorbim de centrele mari artistice din Franța, Italia, Spania, Englitera, etc. dar să luăm ca exemplu țări tot așa de mici ca noi și mai mici chiar, cum este Bulgaria, Elveția, Olanda, etc. și ne vom convinge ndeajuns ce depărtare dela noi la aceste popoare pe câmpul artistic întocmai ca dela zi la noapte.

Colecțiunile artistice ce s'au găsit în reședințele regale, au format în general primul miez al marelor muzee din Europa și compoziținea lor arată îndeajuns gradul de cultură și de gust particular al suveranilor ce le-au creat.

Regii Franței și mai ales François Ier și Louis XIV a reunit în Franța, fie la palatul Luvrului fie la Fontenbleau, unele din operile de artă care fac astăzi cea mai frumoasă impresiune asupra vizitatorilor.

In Spania Carol Quintu în apogeul puterei sale și în plină desvoltare a artei simțea o deosebită plăcere să se înconjoare de unele din operile cele mai repurtate ale maeștrilor renumiți din Italia sau din Flandra, iar după el Filip al II și Filip al IV au adăogat la aeest prim început numeroasele picturi ale lui Rubens și ale lui Velosquez care scoase din reședințele regale au devenit bogăția muzeului din Prado.

De asemenea Auguste al II de Saxa prin incapacitatea sa și prin deplorabila sa administrațiune a cauzat ruina țărei sale, totuși numele său este celebru din cauza admirabilei galerii de tablouri cu care ei a înzestrat orașul Dresda, reședința sa.

In acelaș timp, muzeele din palatul Pitti la Florența, Pinacoteca din München și Ermitagiul diu Petrograd au știut, grație unor înlesniri ce nu se întâlnesc la orice pas, să cumpere prețioase opere de artă care fac renumele lor, pe câtă vreme muzeele din Berlin și Galeria Națională din Londra nu s'au putut înfăptui decât cu sacrificii inteligente dar mari, prin cumpărături costisitoare și urmărite

cu multă stăruinţă din cauză că au intrat târziu în concertul civilizaţiei.

Cu neajunsurile ce le au, toate marile muzee, conţin opere desăvârşite din toate secolele şi de artişti cei mai renumiţi, tinzând la universalitate, arătând prin operile lor un rezumat al istoriei generale a artelor.

Mai sunt şi alte colecţiuni, care cu toate că scopul lor este mai modest, oferă un interes considerabil pentru că ele sunt consacrate unei şcoale locale.

Astfel sunt pentru şcoala flamandă, muzeele din Bruxel şi din Anvers; cele din Amsterdam şi Haye pentru şcoala olandeză; cel din Colognia pentru vechea şcoală germană şi academia de Belle-arte din Veneţia pentru şcoala veneţiană.

In fine în unele oraşe sunt şi muzee care închid aproape exclusiv operele unui singur artist care a fost născut sau a trăit în acel oraş, cum se văd operele lui Corège la Parma ale lui Holbein la Bâle în Elveţia, la Bruges ale lui Méinling, ale lui Aman la Bucureşti.

Alături de aceste colecţiuni ale statului sau ale marelor oraşe, pe de altă parte particulari amatori au îngrămădit opere de artă mai mult sau mai puţin importante, dar câteodată şi câte unele nu cedează cu nimic la cele de mai sus pomenite Astfel sunt galeriile principelui Doria la Roma, la Paris acelea ale lui Rodolphe Kann, ale baronului Rothschild şi Madame André, cele ale lui Six din Amsterdam; ale principelui Liechtenstein la Viena; în Englitera acelea ale ducelui de Westminster, etc., la Bucureşti muzeul Kalenderu şi Simu.

Multe dintre ele cum sunt acelea ale principelui Borghese din Roma şi ale lui Richard Walbace la Londra, Aman şi Kalenderu din Bucureşti au devenit proprietăţile statelor respective.

In afară de cele enumerate mai sus colecţiunile de tablouri şi marile decoraţiuni executate în edificiile publice, biserici, primării sau palate ne învaţă a cunoaşte meritul adevărat al artiştilor, desemnurile lor ne permite să apreciem cu multă prcctsiune talentul lor, fie că aceste desemne au fost făcute pentru propria lor instrucţiune fie că ele au servit ca studiu preparator al operelor înfăptuite mai târziu.

Mulţumită numai lor putem astăzi să pătrundem cu mai multă înlesnire în intimitatea creaţiunei, să asistăm pe cât ne este posibil la zămislirea acestor opere urmărindu-le până la terminarea lor complectă.

In toate timpurile s'au întâlnit amatori de a cerceta şi documenta felul cum se execută o lucrare de artă, arătându-ne uşurinţa naturală sau stângăcia ce întâmpinau diferiţi artişti până la atingerea desăvârşită a unei opere de artă.

Sunt împrejurări când fotografia pune la dispoziţia criticului reproducţiuni din ce în ce mai exacte ale operilor ce voeşte să studieze înlocuind câteodată gravurile ce de multe ori sunt inesacte.

Progresul criticei mai este încă stimulat prin expoziţiuni periodice organizate în diferite ţări sau în diferite părţi ale unei ţări.

In Franţa şi Englitera acest procedeu se practică pe o scară întinsă, unde iau parte la astfel de expoziţiuni artişti renumiţi din diferite ţări.

In Englitera mulţumită patronajului oficial al Academiei Regale, se organizează un fel de expoziţiune cu caracter determinat, permiţând a pune sub ochi publicului aproape toate operele vechi ale maeştrilor recunoscuţi

Alături de aceste expoziţiuni cari cuprind tablouri de artişti din toate timpurile şi din toate ţările sunt altele ori consacrate unei singure şcoli sau unui singur maestru care oferă o necesitate mai mare de a fi văzute şi studiate.

Unele din aceste expoziţiuni au de obiect a confrunta operele între ele, cum a fost cazul Madonei din Dresda comparată cu cea din Darmstadt care treceau printre admiratorii lor a fi amândouă operele lui Holbein. Fără această comparaţiune s'ar fi putut încă mult timp discuta asupra acestui subiect, dar prin comparaţiuni directe de către judecători competenţi în urma mai multor consultaţiuni şi discuţiuni s'a căzut de acord asupra tabloului din Darmstadt că aparţine marelui maestru Fără această apropiere nu s'ar fi putut ajunge la acest rezultat care a închis discuţiunea odată pentru totdeauna.

De atunci acest sistem de expoziţiuni parţiale s'au răspândit şi mai mult văzându se rezultatele obţinute, ele înmulţindu-se aşa de mult în ultimul timp încât pot fi considerate ca cel mai mare ajutor ce se poate da pe această cale criticei.

Una din cele mai vechi expoziţiuni de acest gen este, fără îndoială, cea provocată în 1877 asupra

operelor lui Rembrand, dând naştere la publicaţiuni şi studii serioase în vederea clasărei lor chronologice, determinând cât mai exact piesele ce se pot atribui acestui mare maestru.

Ceva mai târziu, în anul 1898 se organizează la Amsterdam o expoziţiune cu operele lui Rembrand şi urmată de o alta în primăvara anului 1899 la Londra, permiţând admiratorilor acestui mare artist ocaziunea de a vedea reunite la un loc un număr foarte mare din operele lui, dintre care unele erau ignorate, trăgând din ele un preţios învăţământ.

In 1902 centenarul lui Van-Dyck a dat naştere la expoziţiuni analoage la Anvers şi la Londra, unde erau tablouri din toate secolele şi mai ales cele consacrate picturilor şi desemnurilor lui Claude-Lorrain.

In cursul verei următoare se inaugurează la Bruges o expoziţiune specială consacrată flamanzilor primitivi. Mai târziu au început şi francezii să folosească acest gen de expoziţiuni

Critica nu poate decât să câştige din aceste discuţiuni instructive făcute în prezenţa operilor chiar prin comparaţiuni imediate ele permiteau de a fixa autenticitatea şi vechimea lor, rezolvind astfel o mulţime de chestiuni delicate care altfel s'ar fi putut tranşa la întâmplare urmând lumina sau fantezia unuia sau a altuia.

Strângând mai de aproape aceste studii critica de artă tinde din ce în ce mai mult a substitui vederilor nesistematice şi făcute la întâmplare, o metodă mai raţională şi în oare care punct ştiinţifică.

In acelaş timp critica găsindu-se pe un teren mai sigur va căpăta prestigiul necesar spre a putea fi respectată de public şi folosită de artist.

Arhitect ŞTEFAN RADU

CĂTRE O MAI BUNĂ GOSPODARIE PUBLICĂ

Crizele economice şi financiare aduse de răsboi şi agravate de politicieni, au determinat o reacţiune împotriva sistemului actual de gospodărie publică.

Toată lumea a constatat insuficienţa şi neputinţa technică a parlamentului politic, în rezolvarea problemelor economice, pe cât de complexe pe atât de grave, care s'au impus atenţiei factorilor răspunzători. Neseriozitatea metodelor de discuţie şi necunoaştere îndeajuns a chestiunilor supuse desbaterilor, au dus la reducerea prestigiului parlamentului politic şi la orientarea către un nou sistem, care să înlocuiască sau să complecteze pe cel actual. Viaţa publică caută să se scuture de aspectul prea politic care i-a fost atât de dăunător, făcând tot mai mult loc celui economic. Comisii de specialişti, izolate de sgomotul vieţei politice lucrează în toate părţile la rezolvarea problemelor economice şi financiare.

Ultimele crize financiare din Belgia şi Franţa au fost rezolvate în afară de parlamente, căror nu li s'a mai îngăduit decât să ia act de hotărîrile puterei executive. Budgetul pe 1927 s'a votat de Camera Franceză la timp şi fără nici o schimbare, primul ministru Poincaré, punând chestia de încredere, de câte ori se tindea la modificări cu discuţiuni prea lungi.

Constituţia republicei Germane, dela Weimar din 1920, proclama principiul unui consiliu economic naţional şi cu ocazia inaugurărei lucrărilor acestui consiliu, cancelarul Fehrenbach îl boteză „primul parlament economic din lume". De atunci nevoia parlamentului profesional s'a făcut tot mai simţită în ciuda politicianilor de profesie, cari nu-i acordau prea mare atenţie. Ministerele s'au obişnuit să-l consulte în toate chestiuuile de ordin economic şi financiar, înainte de a fi prezentate parlamentului politic.

Nevoia a impus şi altor ţări să adopte, sub o formă sau alta, studiarea legilor de către consilii de specialişti, unde se pregăteau şi desbăteau pe larg, într'o atmosferă de specialitate străină de consideraţiuni electorale, înainte de a fi prezentat parlamentului. In Franţa guvernul Briand, în epoca cea mai critică financiară, face apel la specialişti, care-i prezintă soluţiile într'un memoriu cunoscut sub denumirea de „raportul experţilor". Acelaş lucru l'au făcut Belgia şi Italia.

Şi la noi s'a simţit nevoia de a se complecta parlamentul, înlesnindu-i rezolvarea problemelor technice, prin înfiinţarea Camerelor agricole, de comerţ şi iudustrie, şi prin reprezentanţii acelora în parlament. Nici gospodăria comunală nu mai este lăsată numai pe seama politicianilor, consiliile comunale complectându-se cu reprezentanţii diferitelor profesiuni.

Aceasta va duce desigur la reorganizarea breslelor, care să-şi spună cuvântul în toate chestiunile ce ating profesiunea lor, ne mai fiindu-le îngăduit după experinţa făcută, să-şi abandoneze soarta în mâinile politicianilor. Se va ajunge la reîncadrarea cetăţeanului în cadrul său profesional, unde competinţa sa va putea fi cu succes folosită în interesul obştesc.

Prin înfiinţarea Ministerului Corporaţiilor, Italia introduce recunoaşterea sindicatelor profesionale ca organ de drept public, administrate de stat, ca organe de coordonare a diferitelor interese cu interesul general.

Ne apropiem deci, tot mai mult, de vremea unde cetăţeanul nu mai poate trăi izolat, fără pericol pentru drepturile şi libertatea sa. Profesiunile care îşi vor grupa membrii lor, constituind o singură şi solidă familie, vor putea să-şi apere interesele şi să-şi fixeze şi păstreze locul în cadrul general al organizaţiei Statului. Cei ce nu vor înţelege acest lucru vor fi înlăturaţi, încălcându-li-se drepturile de cei ce se vor impune prin puterea organizaţiei şi a disciplinei. Libertatea individuală nu va putea fi asigurată decât prin puterea şi prestigiul de care se va bucura corporaţia din care face parte individul. După experienţa celor două regimuri, al organizaţiei fără libertate sau tirania şi al libertăţei fără organizaţie sau anarhia, lumea se îndreaptă către libertatea organizată, singură în stare să favorizeze o bună desvoltare economică, înlăturând crizele de care suferă popoarele. Şi nu este exclus să ajungem la o viaţă de stat fără partide politice. Cine ştie.

Arhitect I. D. ENESCU

MÂNĂSTIREA COMANA

RAPORT PREZENTAT COMITETULUI DE RESTAURARE

de SP. CEGĂNEANU

Insărcinarea ce mi s'a dat de comitetul constituit pentru reparaţia M-rei Comana, în vederea instalărei în această clădire a unei şcoale pentru nevoile judeţului, este de a pune în stare de funcţiune actualele clădiri, şi de a completa cu lucrări noui, dacă eventual cele existente nu ar fi încăpătoare.

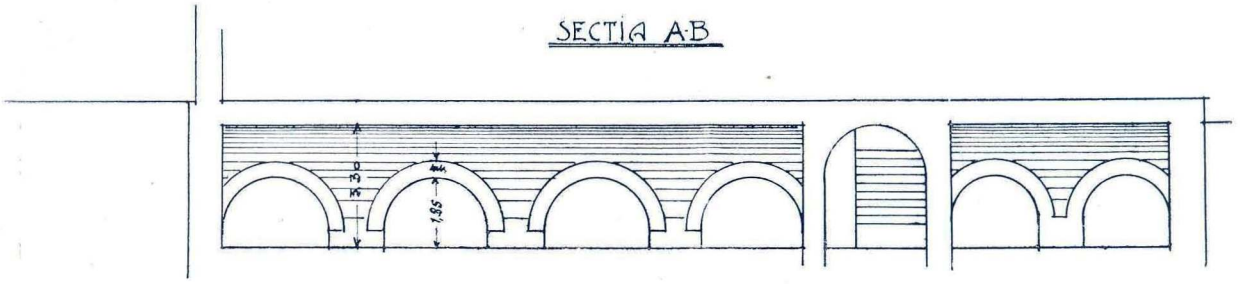

Lucrarea privind un monument istoric, iar comitetul mai sus pomenit ne având a-mi pune la dispoziţie nici un releveu sau un studiu mai amănunţit. iar cele cuprinse în No. 1 anul I al Buletinului Comisiunei Monumentelor Istorice, fiind insuficiente pentru a-ţi face o idee generală, şi prea sumare spre a putea constitui materialul necesar unui proect de execuţie, am fost nevoit a ridica la faţa locului releveul întregului monument, afară de biserică, care este reparată recent şi nici nu intră în programul de refacere al Comitetului.

Cu ocazia acestor măsurători, am putut studia deaproape fiecare zid în parte şi am văzut că avem a face cu o serie de prefaceri şi adăogiri, din care unele se disting foarte uşor, iar altele nu se pot lămuri de cât în urma unor săpături minuţioase, pentru care Comitetul de Restaurare, a promis că va da mijloacele necesare, în timpul construcţiei.

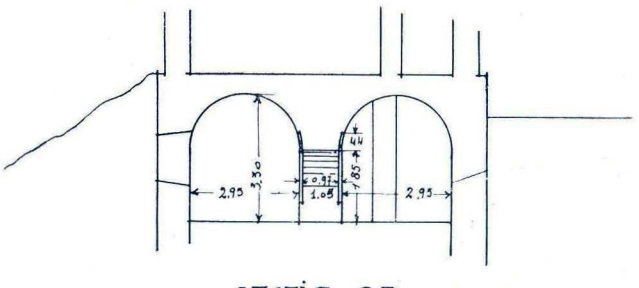

SECŢIA C-D

Din ceiace se poate uşor constata, vedem că la origină a fost un teren cu patru laturi aproape egale, înconjurat cu zid solid, prevăzut cu patru turnuri de apărare la colţuri şi atât zidurile cât şi turnurile având ferestre de tragere. Turnurile au câte şapte laturi, şase din ele, cele exterioare prevăzute cu câte una sau două ferestre de tragere din cele pomenite mai sus, laturea a şaptea din spre curte având o intrare joasă în arc, iar deasupra acestui arc o altă intrare mică de 0.70/1.40 m, în prezent astupată, prin care se intra probabil cu ajutorul unei scări de lemn la un etaj mărunt al turnului. Acest etat are pe fiecare din cele şase laturi exterioare câte 3 sau 4 ferestruici de tragere, câte una rotundă la mijloc, probabil pentru tunuri, şi flancată cu câte una sau două goluri patrate dispuse pieziş în zid pentru alte feluri de arme. arcuri, flinte etc.

La turnul dinspre N. V., pe latura din curte, se observă şi acum vechea cornişă cu zimţi (la 1.65 metri deasupra arcului de intrare) pe care, la înălţarea ulterioară a zidului au lăsat o intactă şi care deci permite stabilirea înălţimei primitive a turnului.

Din aceste patru turnuri, la trei li-se păstrează bine urmele al patrulea însă. care face sistem, urmează să fie căutat prin săpături cu ocazia restaurărei, la colţul S-V.

In interiorul acestui patrat întărit, pe latura de N. şi puţin desaxat, se găsea o construcţie numai cu parter, adică subsolul de astăzi foarte puternică, boltită cu două bolţi cilindrice paralele zidului exterior, sprijinite pe stâlpi puternici dea-

lungul mijlocului clădirei şi tăiate perpendicular de o boltă cilindrică care acoperea intrarea în clădire. – In această boltă din urmă, la dreapta şi la stânga se văd urmele uşilor care închideau compartimentele respective, iar în interiorul acestora nici o urmă de separaţie a camerelor. Cele actuale sunt făcute cu scop de a sprijini zidurile suprapuse mai târziu la noul etaj. Aceste încăperi erau luminate, cele dinspre zidul exterior dela Nord prin ferestre cu lumina foarte îngustă spre exterior, probabil servind şi de puncte de tragere. Compartimentele dinspre curte erau luminate cu ferestre ceva mai mari. Ar exista indicaţii poate că şi zidul dinspre Nord al podului acestei clădiri să fi avut asemenea ferestre de tragere.

Toate aceste clădiri, descrise până aci prezintă o construcţie unitară, perfect legată, deci nu încape nici o îndoială că au fost dela început făcute dintr'o dată şi sunt cu siguranţă primele începuputuri ale lucrării.

Celelalte clădiri sunt alipite acestor zidării, de multe ori chiar fără a mai încastra zidăria nouă în cea veche.

Primul nivel al curţei era cu 1.40—1 50 metri sub nivelul actual, iar nivelul compartimentelor boltite de mai sus era ceva mai jos de cel al vechei curţi

Din caracterul pur militar al întăriturilor care diferă de întăriturile altor mânăstiri, dar asemănător cetăţilor vechi, cât şi din cl direa neîncăpătoare şi joasă, mai joasă decât zidul de apărare şi de cât turnurile dela colţ cu greu am putea deduce că clădirea primitivă a fost destinată unei mânăstiri. O gospodărie mânăstirească în nici un caz nu se putea instala aci, unde n'ar fi încăput

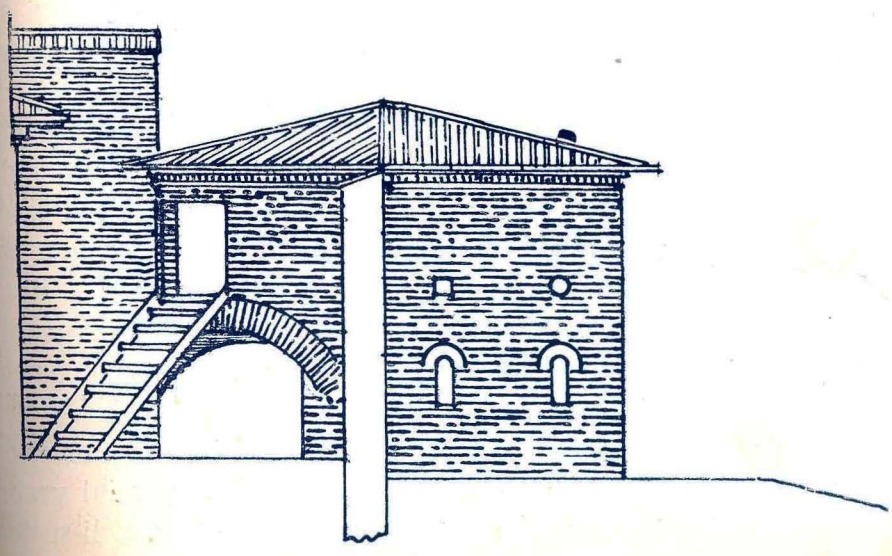

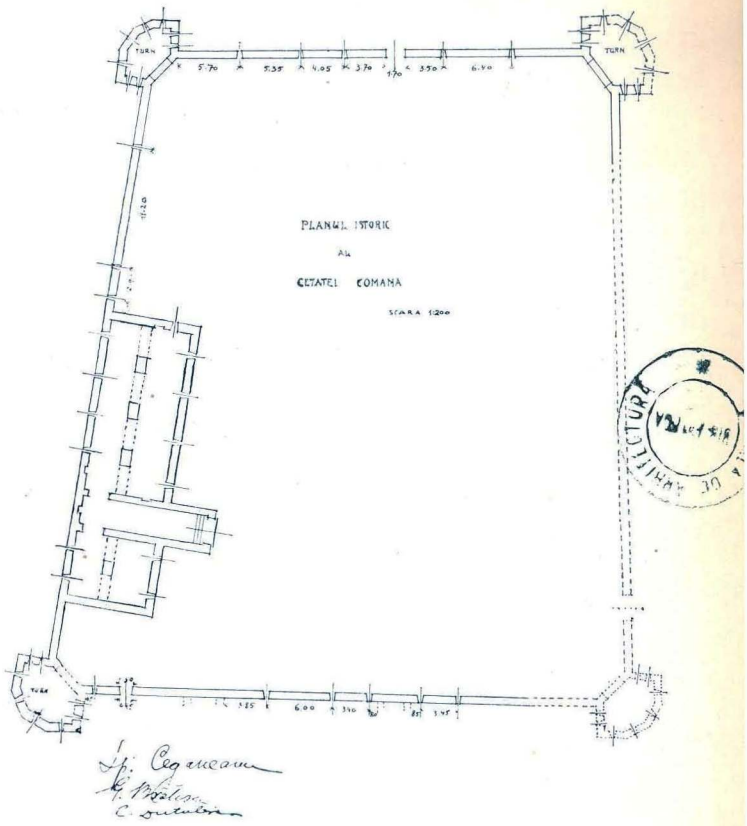

Forma primitivă a planului.

decât o mică garnizoană, care se alimenta din afară.

Nu se poate preciza fără săpături, dacă la nivelul vechei construcţii şi sub temeliile actuale ale bisericei, va fi fost o biserică. Cert este că actuala biserică se află la 1.50 metri mai sus decât vechiul nivel.

Pentru existenţa unei biserici n'ar pleda decât desaxarea clădirei de la Nord dacă nu cumva pe acea vreme poarta principală n'ar fi fost obligatorie tot în locul celei actuale şi deci s'au simţit nevoiţi a aşeza pe aceiaşi axă, intrarea în cazarmă şi intrarea principală în curte.

In zidul vechiu înconjurător, se mai disting două porţi de eşire, una mică dc 0.95 m. lăţime în zidul de la Vest şi în imediata apropiere de turnul N. V. apărată din acest turn de cinci guri de tragere, şi o altă uşă pe latura de Est, cam la egală distanţă de turnuri de 1.70 metri lărgime şi care dă pe o terasă de pământ ce înaintează în lac şi care terasă pare să fie artificială.

Dacă considerăm caracterul unitar şi lipsa de confort gospodăresc a construcţiilor primitive şi dacă putem pune temei pe afirmaţiunea lui Brezoianu, că Vlad Ţepeş a întemeiat aci

mânăstire care cere, natural, un oarecare confort, se poate prea bine deduce că la început, anterior lui Vlad Ţepeş a fost pur şi simplu un punct întărit militar pentru paza drumului ce făcea legătura Dunărei, pe la Giurgiu, cu oraşele dela Nordul Munteniei: Bucureşti, Târgovişte, C. de Argeş şi cu cele din Ardeal, şi numai după aceia şi poate din cauza stabilirei turcilor la Giurgiu, a mascat caracterul militar, înfiinţând aici mânăstire.

Dintre clădirile ce s'au adăogat după cele de mai sus, cea mai veche, care a fost şi cea mai solidă, este clădirea de pe latura de Vest cu o galerie de arcuri în plin centru, sprijinite pe coloane puternice rotunde având şi la etaj o galerie sprijinită pe stâlpi patraţi. Incăperile la parter sunt boltite cu frumoase bolţi mânăstireşti vechi (arc de cloître şi cilindrice).

Aici apar încercările unei gospodării întemeiate, având cuptoare de brutărie coşuri pentru bucătărie etc.

Aceste clădiri au un nivel cu mult mai ridicat ca cel vechiu şi cu această ocazie probabil s'a ridicat nivelul curţei interioare cu 1.40 – 1.50 m. mai sus, înălţare motivată poate de vre-o inundaţie extraordinară, care va fi ridicat nivelul apelor până la nivelul vechiu al curţei.

Prin ridicarea nivelului, parterul clădirei vechi a devenit pivniţă, şi spre a putea intra în ea, au spart bolta horizontală a vechei intrări formând un gârlici neboltit, o dovadă mai mult prin urmare că vechiul nivel era cu 1.40 –1 50 m. mai jos. Lucrul acesta se mai vede şi din actuala săpătură alăturată intrărei şi făcută pentru o groapă de var. Faptul că bolta intrărei vechi era orizontală şi nu urmărea panta scoborârei actuale în pivniţă, dovedeşte iarăşi că terenul a fost mult mai jos la început ceea ce permitea intrarea subt o boltă horizontală.

Tot la nivelul acestor clădiri din urmă se găseşte şi biserica actuală, aşa că dacă nu se va găsi, la săpături, urma unei biserici mai vechi la un nivel inferior, ipoteza de mai sus a unui simplu, punct militar întărit se va adeveri şi mai mult.

După construcţiunile de la Vest s'a clădit, probabil, corpul principal deasupra clădirei boltite şi care a îndurat diferite transformări, iar în urmă de tot, foişorul, cu coloane caracteristice Sec. XVII, a cărui zidărie nu este legată de zidăria etajului

Tot târziu s'au ridicat şi anexele pătrate ce se văd în exterior pe latura de Vest şi în care au fost instalate closetele.

Ele sunt pur şi simplu alipite la zidul vechi şi suprapuse, în parte pe vechi temelii puternice. Aceste anexe sunt târzii şi nu puteau fi făcute de cât atunci când destinaţia clădirilor cereau un confort mai mare, iar nevoia de apărare militară dispăruse cu totul, de oarece ele împedecă tragerea din turnurile dela colţuri.

Pe restul laturei de Nord şi pe toată latura de Est sunt clădiri din diferite epoci cărora le-au rămas numai temeliile în pământ şi urme de încastrări în vechea zidărie. Capela din colţul S E, de dată recentă, este operă a meşterilor occidentali ce abundau la noi după 1800, şi e aşezată pe diferite bolţi şi resturi de zidărie ce nu se pot deslusi fără săpături minuţioase.

Poate în acest colţ să fi existat o construcţie boltită ca cea de pe latura de Vest, însă mai mică, deoarece în substratul zidăriei se lămureşte existenţa a două bolţi cilindrice la un nivel inferior clădirilor mai noi.

Latura de Sud păstrează zidurile unui grajd de dată recentă şi clopotniţa care n'are în înfăţişarea actuală, nimic din caracterul vechilor clopotniţe.

Deci, faţă cu atâtea epoci ce ne stau înainte şi care nu pot în starea de cercetări actuală, să fie lămurite, am crezut că este bine să se ţie seamă nu numai de dispoziţia actuală a încăperilor, neschimbând decât câteva ziduri despărţitoare interioare fără importanţă, dar chiar să se lase aparente toate înădirile de ziduri şi în exterior chiar aparenţa actuală a zidului, ca, după noi, oricine să-şi poată da seama de transformări. Va trebui numai să se înlocuiască cărămida putredă şi să se rostuiască din nou cu ciment părţile care au început să se macine

Singura dărâmare ce mi-am permis a proecta este a micei încăperi exterioare de pe latura de Est a turnului din N-V., în scop de a degaja turnul şi a lăsa aparente gurile de tragere existente de pe latura aceasta

Din cauza clădirilor ulterioare, care au importanţa lor istorico-arheologică, nu ne mai putem gândi la o restabilire a vechiului nivel. Va trebui însă să se degajeze complect în exterior vechile ferestre spre lac, până la nivelul vechi, iar ferestrelor dinspre curte va trebui să li-se dea

lumină prin ferestre horizontale construite la nivelul actual al curţei.

Pentru unitate de vedere, la reparaţia corpului principal am conceput ferestre rotunde şi tot rotunde le-am făcut la cele două ateliere ce se vor clădi din nou. Ar fi fost poate mai bine dacă galeria acestor ateliere ar fi fost în spre curte, balansându-se cu galeria veche de pe latura de Apus, însă n'am voit a deschide ferestre în vechiul zid înconjurător, altele decât cele vechi, mici, existente, mai ales că zidul prezintă multe particularităţi nelămurite care nu trebuesc deocamdată să dispară.

Clopotniţei actuale—care poartă factura meşterilor apuseni, cari au schimbat, mai ales pe vremea regulamentului organic, multe monumente vechi—am căutat ca din nevoia de a-i face o scară adăpostită, şi de a o racorda cu dormitorul şi sufrageria proectate, să-i dau aparenţa clopotniţelor vechi, din care au rămas şi la noi câte-va (C.-Lung), dar mai ales la vechile biserici sârbeşti. (Studenita).

Turnul din colţul de N E am socotit că n'ar fi rău dacă l-am reconstitui, mai ales că se păstrează atât de bine toate elementele pentru o reconstituire precisă, spre a putea fi cercetat mai uşor, deoarece turnul de pe colţul N. V. deşi mai bine conservat, nu ni-l putem închipui uşor, din cauza etajului ce i-s'a suprapus, ca anexă la etajul corpului principal şi mai cu seamă, din cauză că este mascat de încăperile cari fac legătura între corpul principal Nordic cu cel de pe latura Vestică.

Cu ocazia lucrărilor vom consemna amănunţit rezultatul cercetărilor, în toate punctele nelămurite încă, pe care le vom comunica la vreme onor comisiunei a monumentelor istorice.

SP. CEGĂNEANU

N.B. Dezideratul din urmă nu s'a putut îndeplini deoarece comitetul s'a debarasat de concursul meu şi al D-lui Arhitect Gh. Brătescu angajat la început de comitet cu conducerea lucrărei şi care împreună cu D-l arhitect C. Duţulescu, au făcut un minuţios releveu pe baza căruia s'a putut alcătui, tot cu concursul Domniei Lor, proectul de restaurare şi prezentul raport.

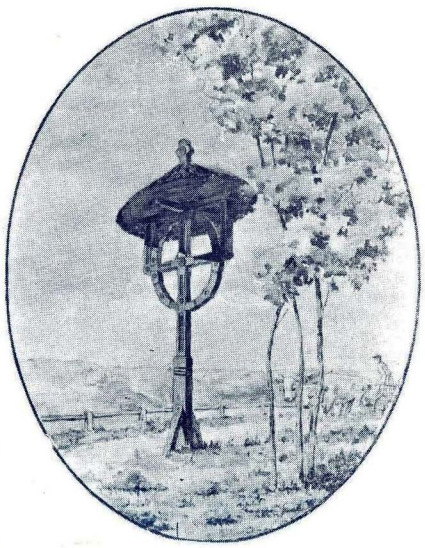

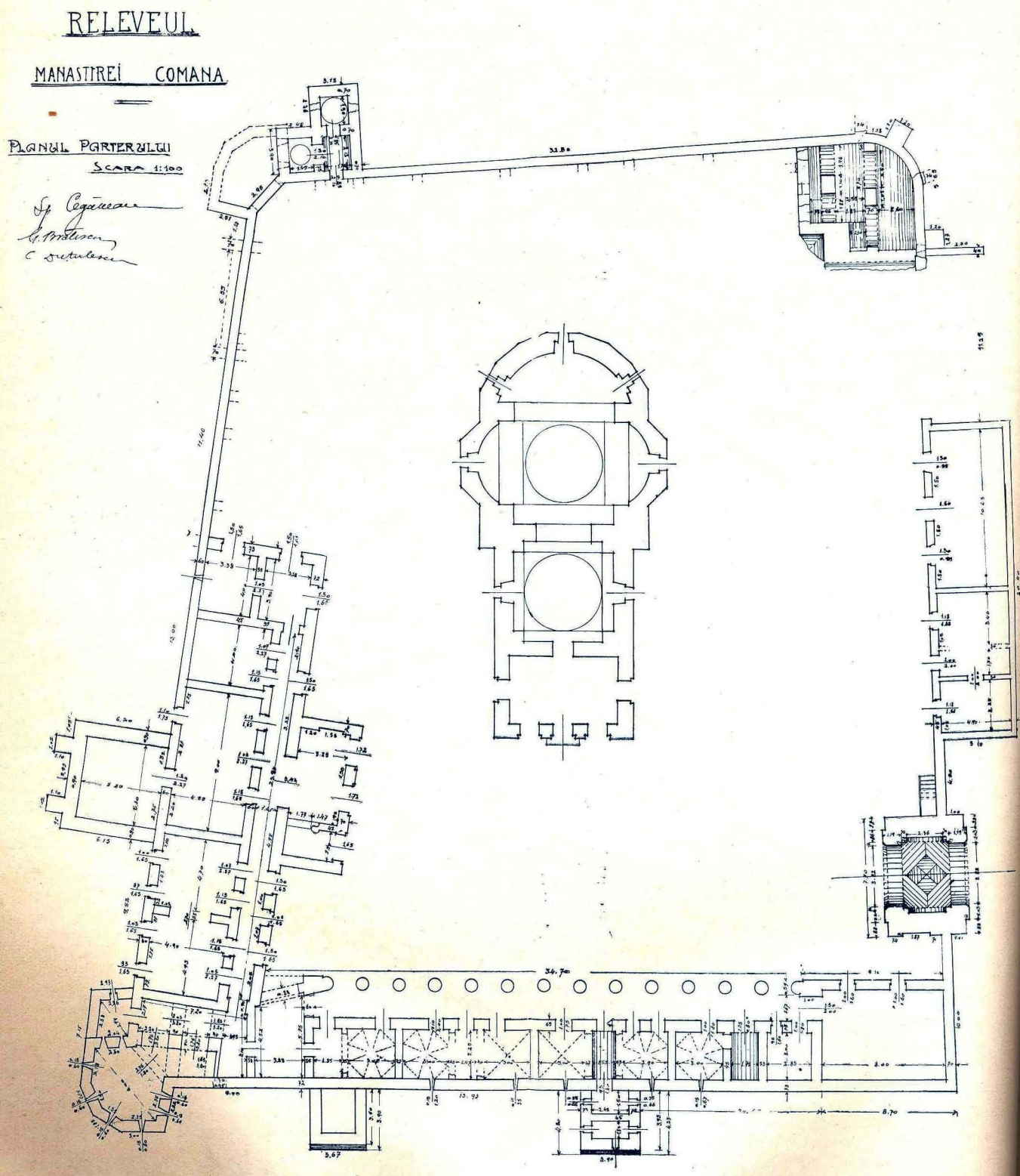

Situaţia actuală a planului.

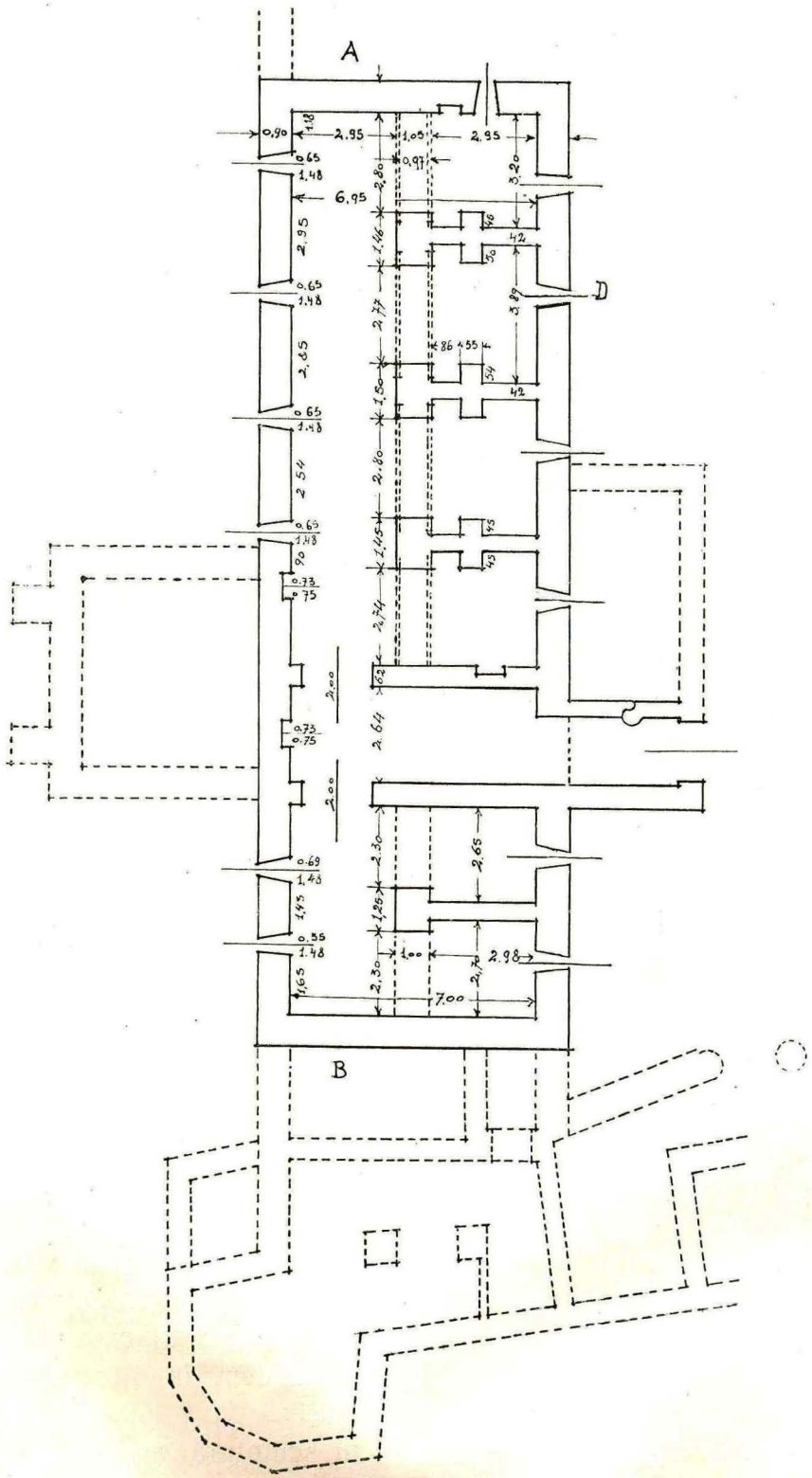
A
B
D
2.95
1.05
2.95
0.90
0.97
6.95
2.95
2.85
2.54
2.00
2.00
2.64
2.65
2.98
7.00
1.00
3.20
3.89
2.80
1.46
2.77
1.50
2.80
1.45
2.74
2.30
1.25
2.30
2.70
1.65
0.65
1.48
0.73
0.75
0.69
1.45
0.55
42
46
50
54
45
43
62
86
55

DEMOCRAŢIA IN ARTA

de Arh. I. D. ENESCU

Arta, oglindind spiritul unei epoci, nu putea să rămână neinfluenţată de frământările care au atins celelalte domenii ale activităţii umane.

Regimul votului universal a ridicat, adesea la situaţiuni nemeritate, politicianii mediocrii, în dezolarea artiştilor fără talent cari nu puteau aspira la glorie. Adeseori chiar cei cu talent, se sinţeau ignoraţi de mulţimea în spiritul căreia se produsese o schimbare.

Omul politic are un mare avantaj asupra artistului, căci lui nu i se cere înainte nici un fel de probă de destoinicie, pe când artistul trebue să execute mai întâi opera, şi apoi să ceară încrederea mulţimei. Omul politic poate lăsa opere, pe care vremea le păstrează dacă sunt bune şi folositoare societăţii, sau le înlătură dacă sunt rele, aşternând deasupră-le vălul uitării. Operile artiştilor bune sau rele, rămân înfruntând vremea, care nu le poate uşor distruge, contribuind ast fel cu frumuseţea sau urâţenia lor la formarea gustului public.

Neodemocraţia, obligată să facă tot mai multe concesii maselor, s'a găsit la un moment dat în situaţia de a se supune instinctelor mai puţin nobile ale mulţimei. Politicianii, spre a-şi netezi drumul spre putere, găsiau mai comod să se coboare ei în mijlocul maselor, decât să ridice mulţimea la concepţii mai superioare de viaţă. Uni din artişti, folosind spiritul vremei, au adoptat şi ei această tactică.

Operile de adăvărată artă se obţin printr'un studiu îndelungat, care cere timp, răbdare şi mai ales talent. Arta este chemată să exprime frumosul după cum ştiinţa exprimă adevărul. Frumosul nu este o idee abstractă ci o idee încorporată într'o formă reală, pentru realizarea căreia artistul trebuie să pună mai mult decât bunăvoinţă. Ştiinţa poate fi mai uşor la îndemâna multora, pe când arta este apanajul celor puţini. Arta în esenţa ei este deci aristocratică, căci în templul ei nu pot intra decât cei dotaţi dela natură cu talent.

Căutând să democratizeze arta, unii artişti, au făcut artă pentru mulţime, nu artă pentru artă. Trăind într'o epocă de febrilitate, în care toată lumea e grăbită şi deci dornică de rezultate imediate, unii artişti au căutat calea cea mai scurtă, care să i ducă, dacă nu la glorie, cel puţin la o situaţie. Spiritul democratic le oferea teren prielnic. Cei fără talent, s'au simţit şi mai democraţi şi conformându-se doctrinei, care nu admite nici nu fel de tiranie, s'au lepădat cu totul de tirania legilor care fixează condiţiile ce trebue să îndeplinească opera de artă, ba s'au lepădat chiar şi de tirania bunului simţ. Operile lor sunt în conflict cu etica, estetica şi bunul simţ, socotite ca prejudecăţi burgheze, de care revoluţionarii în artă, nu trebue să ţină seamă. Răsturnând toate principiile stabilite de mii de ani, noua artă se leapădă cu totul de trecut şi tinde să se impnnă cu violenţă viitorului (futurismu') prin proclamarea anarhiei estetice. Totul este permis de această artă cu condiţia să fie nou.

Totdeauna natura a fost socotită ca cel mai mare artist, şi artist era şi acela care reprezenta cât mai exact frumuseţile naturei. Noua artă vrea să fie interpretativă, simbolică, impresionistă şi cum nu şi-a fixat încă un alfabet unic, fiecare artist păstrându-şi libertatea artistică, operile acestei arte, nu reprezintă acelaşi lucru pentru toată lumea. Un pictor represintă un copac printr'o cruce sau o săgeată un om printr'un dreptunghiu, un animal printr'un cerc, etc; iar altul face tocmai contrariul. O încrucişare de figuri geometrice poate reprezenta un peisagiu sau un portret.

Ceace are comun noua artă, este naivitatea. Ai impresia că omenirea se găseşte la primii paşi pe terenul artistic. Nici o modelare a formelor, trecerea dela o formă la alta făcându se într'un chip brutal, atât ca desen cât şi ca colorit, aşa cum vedem în încercările de artă ale omului primitiv.

In sculptură artistul nu mai caută frumuseţea liniilor, proporţia formelor, ci urâţenia şi disproporţia, punând în evidentă cu o plăcere sadică, tot ce se poate găsi sau imagina mai schilod în făptura omenească.

Literaţii nu se mai ocupă de frumuseţile ma-

teriale şi morale în operile lor, ci fiindcă aceste opere le adresează mulţimei, cred că vor fi mai apreciaţi, descriind cu cât mai multă bogăţie de amănunte, toate urâţeniile fizice şi morale. Literatul de până acum descria o floare, arătându-i supleţea tijei, forma şi coloritul frunzelor, armonia de nuanţe şi frumuseţea petalelor. Cel de astăzi se scoboară la rădăcină, scobeşte pământul şi descrie urâţenia rădăcinelor, putregaiul care îngraşă pământul şi umezeala cu viermii care mişună printre rădăcini. Morala, virtutea şi patriotismul, fac parte din arsenalul învechit al scriitorilor burghezi. Democraţii descriu viciul, cinismul, destrăbălarea şi fac apologia trădării de patrie.

Idealul în nuvelă, în roman, în teatru, este un amestec de alcool, cocaină, cinism, sadism şi adulter.

Poezia nouă şi-a perdut muzicalitatea, devenind cum spunea Titu Maiorescu, o proză stricată cu rimele.

Muzica şi dansul, au înlăturat şi ele cu totul armonia, adoptând sunetele brutale şi stridente ale sălbaticilor şi mişcările desordonate ale cheflilor sau paraliticilor.

Arhitectura devenind din zi în zi tot mai utilitară, preocuparea artistică este tot mai redusă; şi în loc de a se combina utilul cu frumosul, spiritul nou tinde să facă contrariul.

Spiritul nou în artă, se manifestă cu mai puţină sau mai multă violenţă, dela popor la popor, după cum schimbările în domeniul politico-social au fost mai mici sau mai mari. Un exemplu caracteristic l'a constituit Expoziţia de Arte Decorative şi Industriale de anul trecut dela Paris. Dela pavilionul Italiei, până la cel mai original, de o originalitate care se apropie de aberaţie, al Rusiei Sovietice, vizitatorul avea toată gama acestui spirit nou în artă; şi fără să fi cunoscut cineva regimul politico social al ţărilor expozante, l'ar fi putut stabili cu destulă precisie după manifestările lor artistice.

Istoria omenirei şi Istoria artelor a mai cunoscut epoci de eclipsă, nebuloasă, sau detracare artistică şi din care omenirea a eşit cu bine, mai curând sau mai târziu, regăsindu-şi drumul spre adevărata civilizaţie.

Dela civilizaţia păgână la cea creştină trecerea s'a făcut printr'o eclipsă artistică de câteva secole, Reprezentanţii lumei nouă devastau templele şi distrugeau operile de artă, pe care le înlocuiau cu opere naive. de factură şi concepţie primitivă. A trebuit secole ca omenirea să-şi regăsească calea perdută, întorcându-se către vechia artă, a cărei perfecţiune a rămas neîntrecută până azi.

Lumea veche ajunsese la un grad de desvoltare atât de înaintat, încât democraţia nu mai constituia o piedică pentru artă. Grecii eşind victorioşi din războiul cu Perşii, cu amintirea eroilor căzuţi pentru salvarea libertăţii Patriei, cu inimele şi spiritele exaltate de eroism şi de dorinţa de a înlocui operile de artă distruse de Perşi, cu altele mai frumoase, ajunseră în mai puţin de 50 ani la cea mai mare prosperitate. Democraţia Greacă a cunoscut sub Pericles cea mai strălucită manifestare artistică pe care a înregistrato istoria omenirei, fiindcă Phidias, Scopas, Ictinus, Micon, Callicrate, Herodot, Platon, etc., erau nu numai democraţi, dar şi adevăraţi artişti şi învăţaţi

Revoluţia Franceză dela 1789 dacă a adus un curent nou în artă, nici un revoluţionar n'a crezut că revoluţia îl dispensează de talent. Dovadă Fragonard, Greuze Prudhon şi mai ales Louis David marele revoluţionar şi artist. Curentul nou în artă era Romantismul, apropierea de clasicism şi de natură. frumuseţea artei era frumuseţea izvorîtă din libertatea şi independenţa de spirit artistic, nu frumuseţea sacrificată instinctelor mulţimei.

Arta nouă de astăzi n'are nimic din idealismul artei Franceze, adus de revoluţiune. Arta nouă de azi este mai degrabă expresia stărei de nevroză, prin care trece omenirea în urma dezastrului material şi moral provocat de marele războiu Această artă nu interesează, după cum spunea marele nostru istoric D-l N. Iorga, decât din punct de vedere patologic şi ea va dispare de îndată ce spiritul sănătos va lua locul celui de azi.

O UȘE DIN 1480 IN CASA PATRICILOR DIN BISTRIȚA

TRANSILVANIA

In nordul Transilvaniei, unde prin frumoșii munți verzi, curge râul Bistrița, e așezat vechiul orășel cu același nume, unde se mai văd și azi rămășițele bastioanelor și puternicelor ziduri ale cetății, ca mărturii ale împotrivirei curagioase contra vijelioaselor năvăliri vrășmașe din vremurile trecute.

In mijlocul orașului se ridică biserica evanghelică, cu turnul său înalt, lucrare gotică din secolul al 14-lea, impunătoare ca mărime și aspect.

In apropierea bisericei se află o clădire din același secol, așa numită „Patricier Haus", casa Patricilor, cu un etaj, care de 4 generații este stăpânită de familia Keintzel, dela care am notele de mai jos.

In epoca acestor construcții, când sașii erau încă catolici, s'a fondat în anul 1397, ordinul spiritual al fraților călugări ținând de capitolul Bistrița, cărui ordin îi reveni această casă, câteva decenii mai târziu, prin testamentul credincioasei Ursula, soția consilierului de mine Paul Förster.

In etajul I. este o sală de 9,50 metri lungime acoperită cu 3 bolți frumos încadrate și ornamentate cu ghirlande.

Aci era refectorul cuvioșilor părinți. Zidurile de piatră, groase de 1 metru, sfidează dintele vremei și clădirea pare construită pentru eternitate.

Intr'o astfel de casă, simplă ca aspect exterior, se află o artistică ușe gotică de lemn sculptat cu încadrament de piatră deasemenea sculptat, purtând data 1480, având multă asemănare cu unele lucrări similare dela vechile biserici moldovenești, ceiace m'a făcut să public aceste rânduri și fotografiile alăturate, datorite fotografului local Fritz Römischer.

Iată și un rezumat al părerilor arheologului Dr. L. Reinerth din Tübingen, asupra acestei uși.

„Ușa și încadramentul ușei, aparțin celor mai bune lucrări în stil gotic din Transilvania și este una din lucrările cele mai bine conservate din estul Tisei.

După stil și technică este vorba fără îndoială de o lucrare germană, fără a putea preciza dacă maestru a fost german sau cum este mai probabil un sas localnic influențat de profesorul lui german.

In compoziția acestei uși se remarcă primele elemente ale stilului Renașterei, deoarece nici în sudul Germaniei și nici în regiunile Rinului nu s'a observat influența Renașterei înainte de această dată (1480).

In cadrul general al artei germane din acea epocă, ușa poate fi considerată ca o lucrare bună.

Echisoanele încadramentului, cel din stânga reprezintă marca proprietarului, care era comunitatea ordinului fraților călugări din capitolul Bistrița, cel din dreapta reprezintă marca Transilvaniei".

* * *

Din notele de mai sus se vede că asemănarea dintre Ușa Patricilor din Bistrița cu ușile din monumentele noastre moldovenești executate în aceiaș epocă, se datoresc acelorași influențe, și o supun ca informație arheologilor și istoricilor cari studiază arhitectura noastră.

Arh. S. VASILESCU

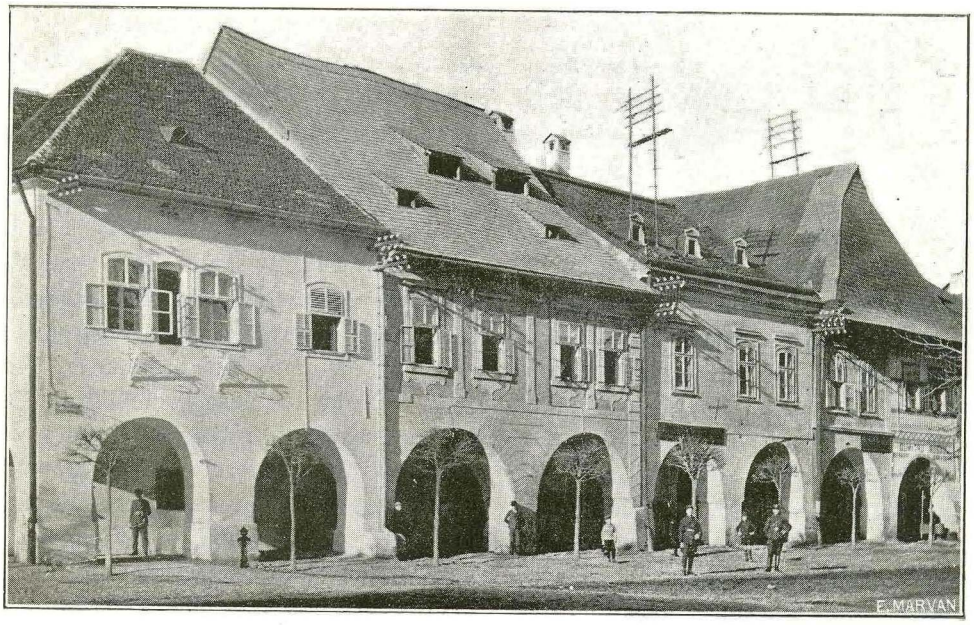

Casa Patricilor

Bistrița

Ușă de lemn la Casa Patricilor

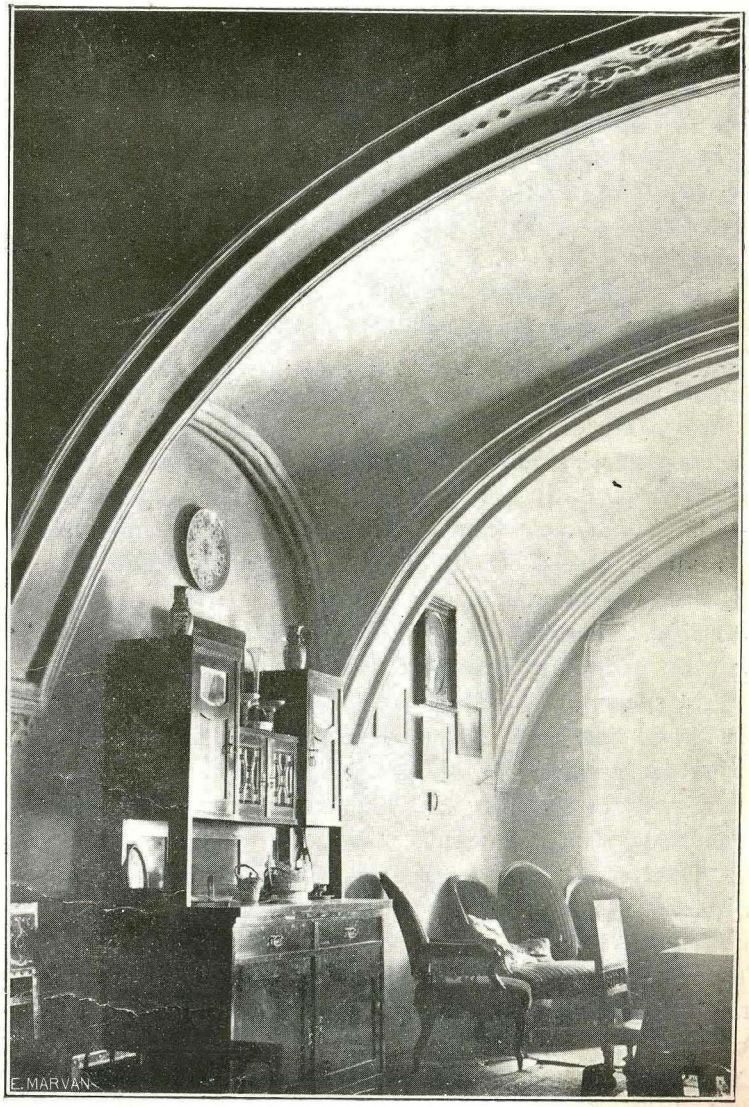

Bolțile refectorului din Casa Patricilor

RECENZII ŞI COMUNICĂRI

Gheorghe Oprescu: ARTA ŢĂRĂNEASCĂ LA ROMÂNI. Ed. Cultura Naţionala.

Un studiu asupra artei populare la noi, este foarte greu de conceput cu mijloacele actuale de informaţie. Căci o adunare metodică a materialului nu există. Este însă foarte uşor de scris o carte asupra artei populare: Lipsa materialului şi a studiilor fac posibilă expunerea arbitrară a observaţinnilor şi îndrăsneala conclusiunilor. Mai ales când ai la îndemână concluziunile, trase deja, de filologi şi istorici, pe baza cărora poţi alcătui o teorie cu un întreg aparat de argumente... tot de natură istorico-filologică. Spre a putea vorbi însă cu oarecare certitudine, ne trebue neapărat adunarea metodică a materialului. Acest material adunat cu metodă, urmează a fi cercetat cu competinţă şi d'abia după ce vom avea precizate tipurile de forme şi culori, fixate pe harta etnografică, ne vom da seama de modul cum s'au răspândit şi vom putea trage unele concluziuni.

Atunci, fără o datare scrisă, vom putea să ajungem în mod analitic la stabilirea tipurilor de bază, care natural sunt şi cele mai vechi, peste care s'a brodat infinită, variaţia desemnului şi bogăţia culorilor. Şi nu se ştie dacă atunci nu vom găsi regiuni în care trăesc până astăzi, graţie puterei tradiţiei, formele primitive, care emigrând în alte regiuni, care nu aveau această tradiţie acestea au pus pe fondul primitiv, fructul fanteziei lor nestânjenite.

Căci un etnograf serios trebue să treacă peste epoca târzie a mătăsei şi bumbacului şi să pătrundă în epoca fuiorului de cânepă şi a culorilor vegetale.

Herodot ne spune în Cartea IV-a: 74 – că Sciţii ştiau să facă din cânepa, care creştea în stare naturală, o pânză aşa de fină în cât era greu chiar unui cunoscător să o deosebească de pânza de in. Şi se pare că această plantă căpătase chiar o însemnătate religioasă, deci la mare cinste, deoarece tot Herodot ne spune că sămânţa de cânepă era întrebuinţată pentru purificarea celor vii după ce veneau dela o înmormântare.

Deci arta ţesătoriei la nordul Dunării are o tradiţie veche pe care nu o datorăm civilizaţiei greacă sau romană.

Şi dacă ştiam să ne confecţionăm din cânepa sălbatecă o ţesătură aşa de fină, cred că eram în stare s'o şi înfrumuseţăm, cel puţin *cu ornamentele de haza*, ale omului preistoric, pe care săpăturile ce s'au executat în ultimii ani ni le aduc mereu la cunoştinţă, fără să aşteptăm aşezarea slavilor barbari la sudul Dunărei şi acomodarea acestora cu civilizaţia greacă şi orientală, spre a ne învăţa apoi să înfrumuseţăm admirabila scoarţă ţesută de noi.

După cât ştiu sunt regiuni care nu numai că se disting printr'o sobrietate a ornamentaţiei, dar păstrează până astăzi tradiţia pânzei de cânepă.

Cred dar că şi în domeniul etnografic s'ar putea urmări ca în filologie, filiaţia unor anumite forme.

Deci munca cea mai folositoare ar fi adunarea şi studierea onestă a acestni material.

Dl. Oprescu n'a simţit lipsa materialului ci „lipsa de studii sistematice" care lipsă, natural, „a lăsat fără răspuns satisfăcător chestiunile importante". De aceea spune D-sa: „broşura de faţă are scopul să umple această lacună". Totuşi nu are deloc „pretenţia de a da răspunsuri definitive. Ele constituesc numai o serie de sugestii şi impresii"!

Şi cu toate că autorul găseşte „puţinele studii ce s'an făcut, de cele mai multe ori îngreunate de un patriotism rău înţeles care alterează observaţia şi întunecă judecata" totuşi şi d-sa găseşte o metodă de cercetare de o subiectivitate tot aşa de eftină ca şi patriotismul de mai sus. Citez: De mult m'am obicinuit să iubesc şi să admir lucrurile eşite din mâna strămoşilor noştri. M'am apropiat totdeauna cu pietate de ele căci îmi dau seamă că la efectuarea lor ei puseseră ceva din sufletul românesc. Şi cum dragostea şi interesul sunt cele mai sigure mijloace spre a ajunpe la înţelegerea lucrurilor, clasarea acestor obiecte bătrâneşti au venit oarecum dela sine.

După ce terminăm cu profesia de credinţă din prefaţă, care este aşa de „caracteristică" urmează să găsim ceva preciziuni în „Originea Artei Populare" (pe copertă se spune Arta Ţărănească).

Şi aici însă nu ni se oferă cel puţin o serie de ipoteze bine susţinute şi adecuate subiectului.

Singura problemă care-l nelinişteşte pe autor şi care crede că ar fi încurcat oarecum cercetările, este faptul că nu se cam ştie ce este arta populară, anume „unde începe şi unde sfârşeste domeniul ei".

Totuşi, cu toate dificultăţile ivite, isbuteşte să dea de origina artei populare. „Insuşirea naturală pe care natura a acordat-o unor popoare şi de care a lipsit pe altele". Şi aceasta predispoziţie organică mai are un aliat puternic: „Iubirea".

Cum s'a materializat aceasta „predispoziţie" şi aceasta „iubire" în primul moment când s'a milostivit Cel de Sus de noi, şi care a fost procesul evolutiv al acestor miraculoase daruri, nu mai preocupă pe autor. Şi tocmai aceasta ar fi să cuprindă o monografie a artei ţărăneşti.

Nici o expunere critică însă, nimic. Găsim foarte des expuneri de acestea: Câmpurile brodate variază dela o regiune la alta, dar în linie generală se găsesc pe cămaşa femeiască, mai ales pe lângă cusături şi pe părţile ce trebuesc puse în evidenţă, adică la umeri şi la braţ.

Unde? In ce regiune şi în ce formă? Şi de ce tocmai umerii şi braţele sunt părţile pe care femeea primitivă căuta să le evidenţieze?

Oare aceste evidenţieri inconştiente şi care au unele un ornament foarte sobru de *împletitură* nu au drept cauză îndepărtată modul cum omul primitiv prindea blana netăbăcită la umeri şi dealungul corpului şi a modului cum mai târziu a prins mânecile pe care a învăţat să le facă, de restul cojocului?...

Găsim de asemenea încercări de datare simpliste ca aceasta: „Cele mai vechi sunt în genere de pânză de in sau de cânepă, brodate cu lână sau cu mătase". Dacă mătasa era în sec. XVI - XVII un lux excepţional chiar la nobilii feudali şi casele domnitoare, ne închipuim ce rol a putut juca mătasa în vechea ornamentaţie populară. Dealtfel din însăşi felul cum sunt aşezate breslele în Bucureşti observăm că *mătăsarii* sunt cei din urmă şi ocupă o regiune a oraşului care nu datează mai de demult ca 100—120 de ani.

Dar datarea după material nu poate fi de loc un criteriu căci cânepa au ţesut-o şi Sciţii şi o ţes până în ziua de astăzi românii.

Numai o cercetare analitică a ornamenticei şi a coloritului vegetal poate da oarecare lămuriri. Şi acest lucru autorul nu-l face.

La capitolul covoarelor găsim raţionamente care nu duc la nici o concluzie: „Chilimurile turceşti au fost imitate de Sârbi mai pe tot teritoriul locuit de ei şi în special în regiunea Pirotului, şi de Bulgari, mai ales în Macedonia şi transmise mai departe spre Nordul Dunărei

La noi nimic sau aproape nimic din toate aceste ornamente.

Deşi technica ţeserei covoarelor ne a venit din Sud, în crearea lor au intervenit elemente care ne sunt cu totul proprii".

A învăţa ţesătoria covoarelor dela un popor care o ornamenta *într'un anume fel* fără a împrumuta şi ornamentaţia, este ceva care nu se poate concepe.

Dar ornamentaţia noastră cum şi când s'a format? Căci dacă chilimurile oltenesti – cele mai caracteristice, – au o ornamentaţie proprie, apoi nu o putea împrumuta nici dela cusături şi broderii, care aveau alte ornamentaţii şi alta technică şi nici nu se putea naşte dintr'odată. Ce a făcut deci olteanul cu tehnica balcanico-orientală până a ajuns la o ornamentaţie ţesută proprie? Căci dacă odată ce technica împrumută şi ornamentele, nu le mai poate elimina pe urmă. Şi oare în covoarele oltenesti technica contează? Este ea aşa de grea şi complicată ca să nu se fi putut produce la un popor care avea technica ţesătoriei desvoltată cu aşa de mult înainte de epoca creştină? Sau în covoarele oltenesti originalitatea o formează *ornamentaţia şi coloritul*, frunza subt foate formele şi culorile — frunza verde şi iar verde — care este aşa de caracteristică şi în poezia populară a Olteanului.

Dar Dl. Oprescu n'a întrevăzut importanţa acestor chilimuri şi deci nu şi-a făcut o adunare metodică a materialului, din care să scoată concluziuni interesante şi plausibile...

Capitolul ceramicei, fără să fie studiul *ceramicei noastre*, este totuşi mai bine construit, graţie faptului că ceramica veche şi preistorică este aşa de mult studiată, aşa că a avut un material ştiinţific mai serios şi mai întins la dispoziţie.

Cu puţină sforţare ne-ar fi putut da la acest capitol lucruri cevam i apropiate de realitate.

Intr'un cuvânt lucrarea D-lui Oprescu nu corespunde scopului propus.

D-sa ar fi dat o operă utilă, dacă ar fi părăsit orice veleitate ştiinţifică şi ar fi dat o simplă lucrare artistică, pentru care erau indicaţi, atât casa editoare, prin acurateţa sa, cât şi D-sa prin stilul său admirabil.

Cu ocazia cărţei D-lui Oprescu nu ne putem însă opri să nu semnalăm necesitatea, cât mai grabnică a adunărei acestui material că i din toate produsele populare, acesta dispare mai repede şi iremediabil. Poezia populară, musica, folklorul în genere dispar cu mai mare greutate. Industrialismul modern însă face să dispară sub ochii noştri arta populară. Sunt sate în care bătrânele cunosc modul de confecţionare şi păstrează încă portul vechiu, iar cele tinere sunt cu totul străine şi refractare îmbrăţişărei lui.

Deci înainte de orice, Ministerul Artelor trebue să organizeze cât mai urgent, strângerea metodică a acestui material, chiar dacă ar neglija pentru câtăva vreme încurajarea altor ramuri de activitate artistică.

Sp. C.

ARH. I. NACHMANSOHN

EXPOZIŢIE DE AQUARELE, DESEMNURI ŞI STUDII

In sala Mozart, tânărul nostru coleg a expus în toamna acestui an o serie de acuarele, desemnuri şi studii care au interesat în mod deosebit.

Caracteristica talentului său este că atunci când îşi notează impresiunile din natură, reţine din calitatea sa de arhitect, numai echilibrul maselor cea ce-l ajută să nu distrugă pitorescul subt povara detaliilor arhitecturale, redate cu precizie fotografică, cum se întâmplă de obiceiu unui arhitect care intră în domeniul acuarelei.

Chiar când prezintă subiecte ingrate prin precizia liniilor, cum este fabrica „Chitila", isbuteşte, printr'o deformaţiune voită, să ne dea ceva pitoresc.

Şi este cu atât mai interesantă această calitate cu cât atunci când ne redă proecte de arhitectură, escelează prin precisiune şi acurateţă, dovadă că la bază există o voinţă care comandă temperamentului.

O identificare însă aşa de desăvârşită cu diferitele faze artistice prin care trece în mod voit, denotă o puternică sensibilitate nervoasă graţie căreia realizările sale artistice fac impresia unor emanaţiuni involuntare şi nici decum fructul unui talent pe care *voinţa* îl poartă prin diferitele procedee de manifestare artistică.

Stăpânirea aceasta de sine, ajutată de o dexteritate acrobatică, dacă va fi sprijinită şi pe o cultură serioasă ne va putea da în viitor lucrări solide în domeniul arhitectoral, pentru care actuala expoziţie a fost o frumoasă promisiune.

Sp. C.

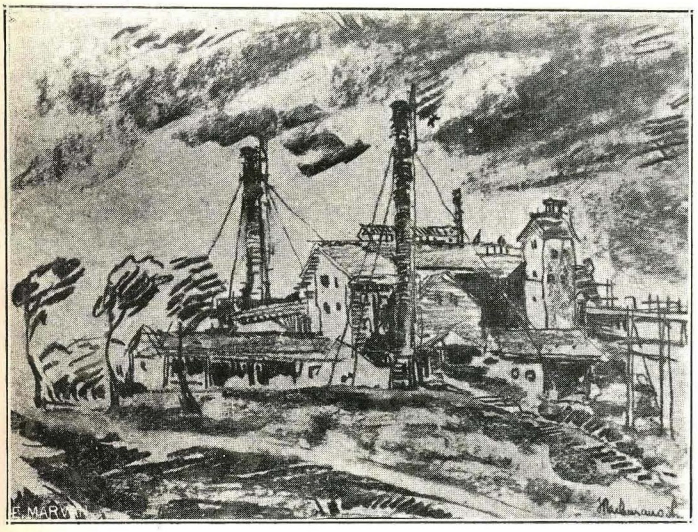

Fabrica Chitila — Arh. I. Nachmansohn

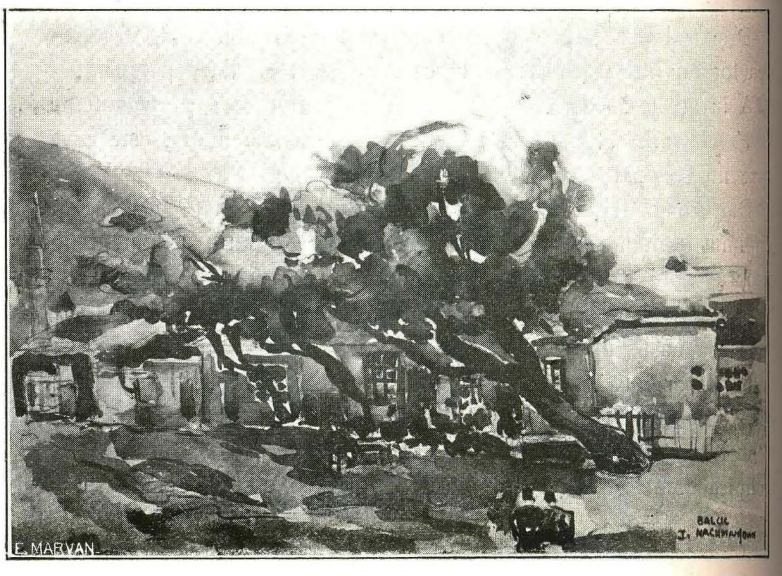

Cafeneaua din Balcic — Arh I. Nachmansohn

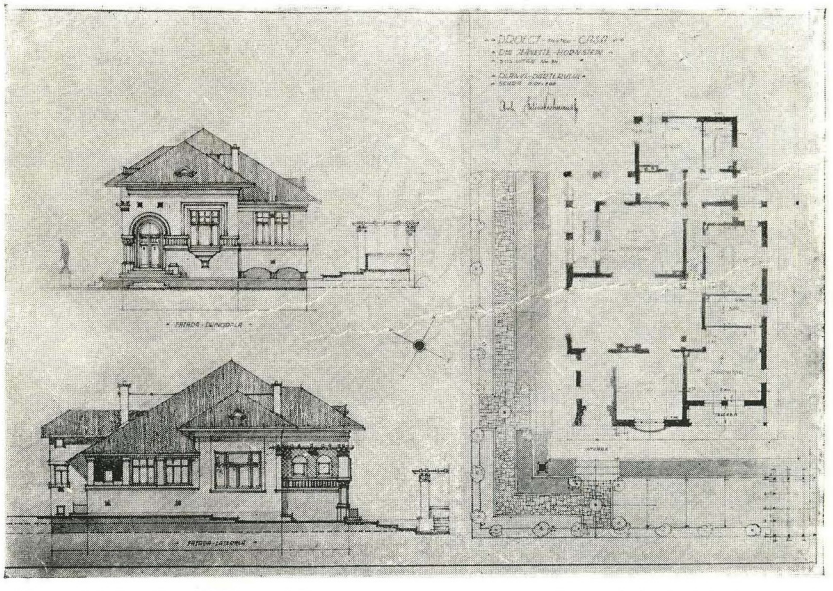

Proprietatea D-nei Hornstein — Arh. I. Nachmansohn

O LUCRARE NECUNOSCUTĂ DE I. MINCU

In Sinaia, pe strada Carol se află vila D-lui General Robescu, care până acuma n'a fost pomenită printre lucrările lui Mincu.

Descoperirea aceasta o datorăm D-lui T. T. Socolescu, care ne-a trimis o fotografie de pe care reproducem clişeul de faţă.

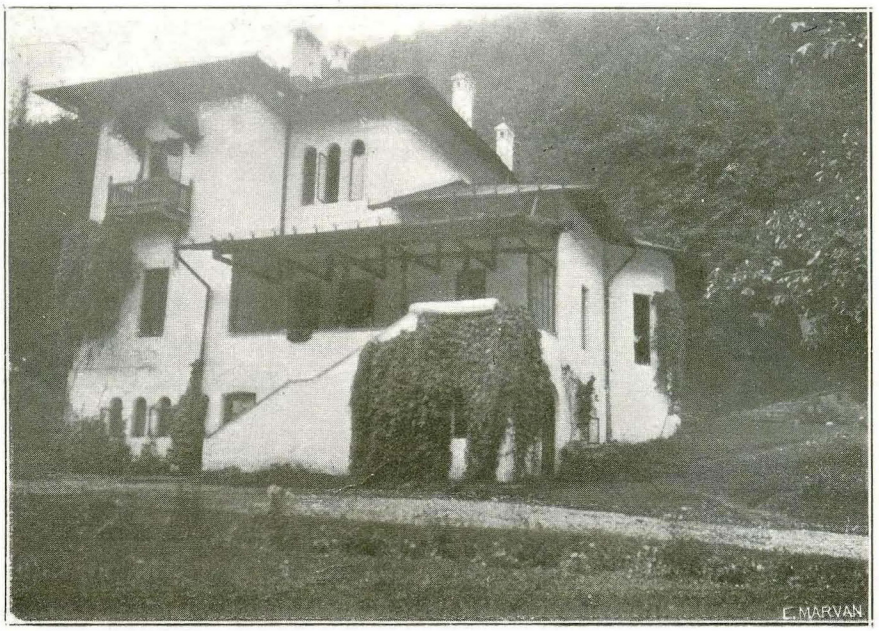

Vila Robescu — Sinaia

Arh I. Mincu

Din ea se vede adâncul simţi artistic al fostului nostru profesor, şi puternica sa logică, de care ne folosim totuşi aşa de puţin.

Omul care ştia să detalieze cu atâta talent o lucrare, totuşi nu o făcea de cât acolo unde mediul înconjurător nu contribuia cu nimic la punerea în valoare a lucrărei

Acolo însă unde natura putea ajuta cu bogăţia infinită a formei şi aspectelor ei coloristice, nu mai întrebuinţa decât o dispoziţie fericită de planuri, care se topeau în mediu, formând cu el un tot inseparabil.

Nici o sfidare a naturei, nici un turn care să se întreacă cu brazii sau cu vârful munţilor, dând ceva stingher în cadrul naturei.

O lucrare liniştită, o lucrare de împăcarea omului cu natura la a cărei contemplare cheamă aşa de stăruitor terasa largă, care nu este ceva voit decorativ, ci ceva curat organit:

O simplă continuare în plin aer a încăperilor interioare, pentru sănătatea corpului şi mulţumirea ochiului.

Mincu aşa privit întotdauna un cerdac aşa cum l'au privit şi strămoşii noştri, *şi aşa a sfătuit şi pe alţii să-l facă.* N'a conceput un cerdac la care să ajungi strecurându-te printre lemnăria podului.

Cine a fost dascălul nesfârşitelor ceardace, la parter, la etaj, la pod, mai ales la pod, *legate orcum cu interiorul,* din orice fel de materiale, şi mai ales din toate materialele la acelaş imobil?

SP. C.

ŞCOALA DE ARHITECTURĂ

CHIŞINĂUL MOLDOVENESC

La 1812 când Basarabia a fost anexată de Rusia, Chişinăul exista ca un mic târg pe valea Bâcului, în drumul către Tighina. Ruşi făcând din el capitala proviciei şi reşedinţa guvernatorului, oraşul căpătă importanţă, se populă, aşa că se simţi nevoia unei întinderi a oraşului. Această întindere a suprefaţei se făcu spre vest pe coasta dealului, în continuarea vechiului oraş şi după planul tip admis în Rusia şi impus pretutindeni, care se rezuma la o aşezare pe teren a unor străzi paralele şi perpendiculare, de lărgimi excepţional

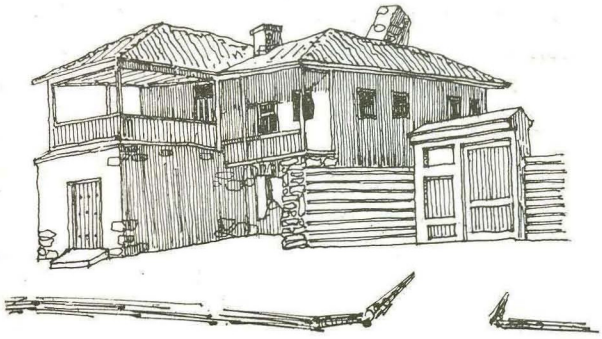

Casă în uliţa Mincu

de mari. Un sistem de plan cu totul greşit de oare ce nu se poate adapta unui teren accidentat, iar circulaţia şi orientarea se face cu foarte mare dificultate.

De planul vechiului oraş nu s'au atins însă, aşa că o comparaţie cât de fugitivă ne convinge de superioritatea vechilor plănuitori ai oraşului, recunoscută de altfel şi de teoreticianii moderni ai urbanismului rusesc. Străzile oraşului vechi sunt în sensul curbei de nivel şi întretăiate în diagonală,deci cu o pantă destul de dulce, de străzi care converg către cele două pieţe alimentare.

Lărgimea străzilor şi economia distribuţiei lor, este mult mai potrivită spiritului orăşenesc, de oare ce circulaţia şi orientarea este lesnicioasă, iar densitatea populaţiei este cu mult mai mare de cât în partea nouă a oraşului.

Şi arhitectura vechiului Chişinău, mahalaua moldovenească, cum i se zice mai curent, era diferită de acea din noul oraş. De şi în cea mai mare parte au dispărut vechile construcţiuni moldoveneşti totuşi gă sim exemplare suficiente la stradă sau ascunse prin curţi acoperite de noile clădiri de pe aliniere, spre ai putea judeca frumuseţea vechilor clădiri moldoveneşti. Cea mai tipică, cred că este cea de pe strada Mincu.

Cârciumă în piaţa Sf. Ilie

a cărei vedere o dăm în numărul acesta. Un alt tip de case în această parte a oraşului, foarte caracteristice şi adaptate necesităţilor, de dată mai recentă, venite probabil prin colonişti germani sunt casele învelite în două poate cu frontonul spre stradă şi împreunate cu

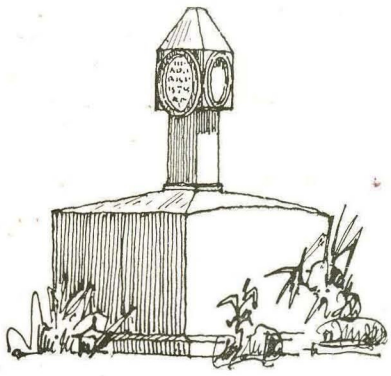

Mormântul familiei Donici

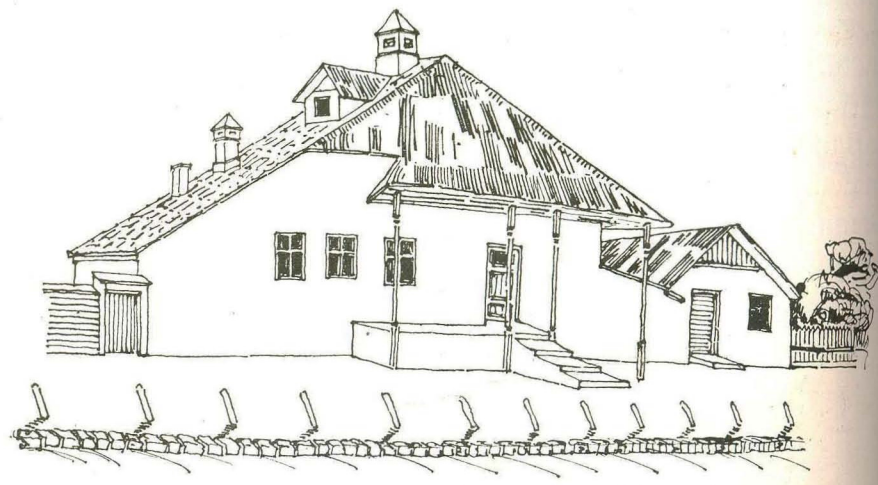

Casa în Str. Purcelului

o poartă mare de zid, uneori de lemn, care da în curte, spre strada fiind complect închise. Se mai găseşte un tip intermediar cu cerdac moldovenesc, şi învelitoare cu două pante, cum este cea din Str. Purcelului Ar trebui ca primăria românească de astă-zi să aranjeze strângerea preţiosului material naţional ce se află în această parte a oraşului până nu va dispare fără urmă.

SP. C

CONCURSUL PENTRU PALATUL PRIMARIEI ORAŞULUI BUCUREŞTI

Primăria Capitalei de mult intenţionează să clădească un local propriu După dărâmarea „Casei Oraşului“ care se afla odinioară pe unde sunt Halele Centrale şi de ale cărei petre răvăşite îşi mai a nintesc încă bucureştenii mai în etate primăria s'a adăpostit în localul ce era situat pe actualul B-d I. C Brăteanu, colţ cu B d Carol.

Şi acesta devenind neîncăpător a fost dărâmat cu câţiva ani înainte de începerea războiului mondial, spre a se începe clădirea unui nou local după planurile D-lui arhitect Petre Antonescu.

Nu s'a început clădirea nici de data aceasta cum nu s'a început nici mai înainte după alte diferite serii de planuri.

Căci trebue să ştim că în afară de planurile D-lui Petre Antonescu, primăria a mai posedat încă trei proecte: Al D-lui arhitect Giulio Magni, astăzi profesor la Roma; al D lui arhitect Gh. Sterian domiciliat la Bacău şi al arhitectului Mincu decedat în 1912, al cărui proect este cunoscut de toata lumea prin reproducerile făcute de Societatea Arhitecţilor Români.

Din cauză că primăria capitalei nu a avut nici o dată un serviciu de arhivă istorică, aşa de necesară cunoaşterei trecutului unui oraş, proectele D-lor Magni şi Sterian au dispărut fără urmă

Spre a înţelege ce poate eşi dintr'o asemenea arhivă şi de pe urma oamenilor puşi s'o conducă, este suficient sa amintim că, Marcel Poëte autorul admirabilei broşuri „Formation et Evolution de Paris“ nu este altcineva decât „Conservatorul bibliotecei oraşului Paris“.

Punându se din nou şi cu multă stăruinţă pe tapet clădirea acestui palat. primăria a hotărât publ carea unui concurs pentru planuri.

Acest concurs cu toate că a trecut prin multe peripeţii, iar programul său nu conţinea nici o asigurare pentru concurenţi, totuşi a fost îmbrăţişat cu căldură de arhitecţi, iar rezultatul moral a fost cât se poate de îmbucurător, graţie opiniei publice mai mult decât comisiunei de judecată care a făcut clasificarea.

Rezultatul practic a fost nul pentru concurenţi însă nu şi pentru primărie. De unde până aci nu se întrevedea decât soluţia legată de B-d I. C. Brăteanu ceace a şi produs nenorocirea planului de situaţie al Universităţei, prin prelungirea străzii Edgard Quinet *care trebue neaparat să cadă în axa turnului (!)* cu acest concurs s'a dovedit că mai există şi altă soluţie poate mai nimerită. Iată deci avantajul unui concurs public şi desavantajul de a rămâne avizat la o singură părere, cum stă cazul însărcinărilor directe.

Comisiunea însărcinată cu judecarea proectelor n'a făcut clasificarea obicinuită ci a alcătuit trei grupe în care a băgat pe aproape toţi concurenţii.

Dăm mai la vale proectele clasate şi câteva neclasate, ai căror autori din cauza aceasta nu i-am putut indica proectele fiind prezentate anonim.

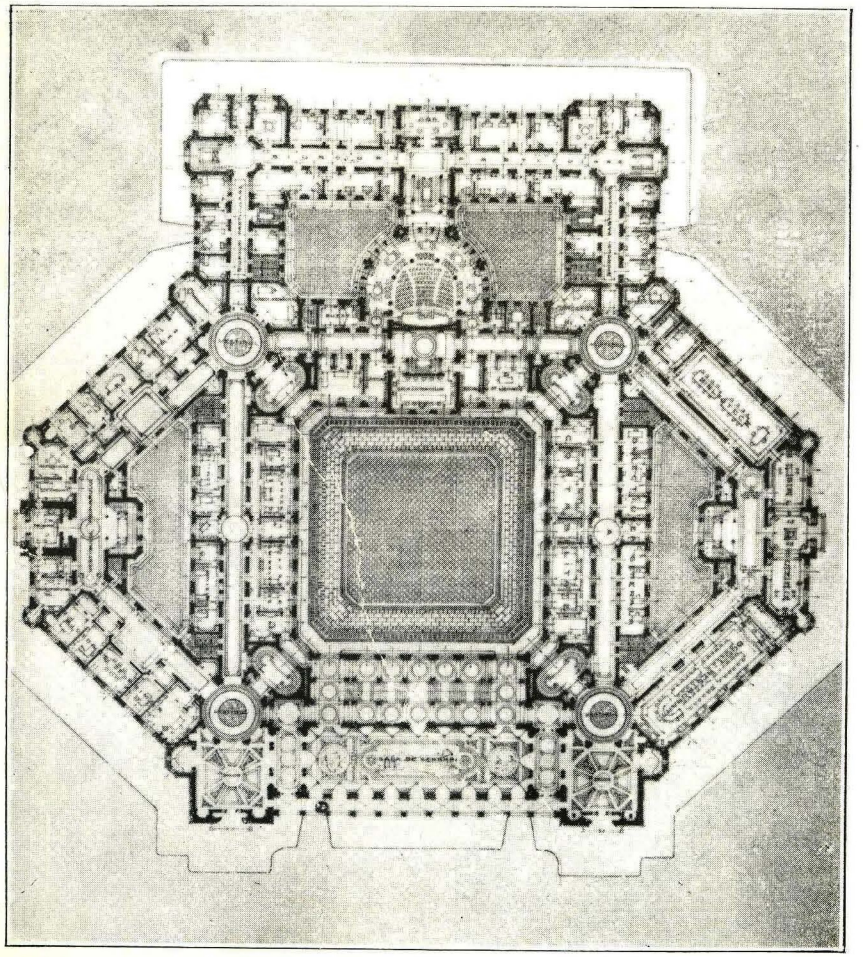

Planul Parterului Clasat I Arh. J. Burcuş şi Roşu

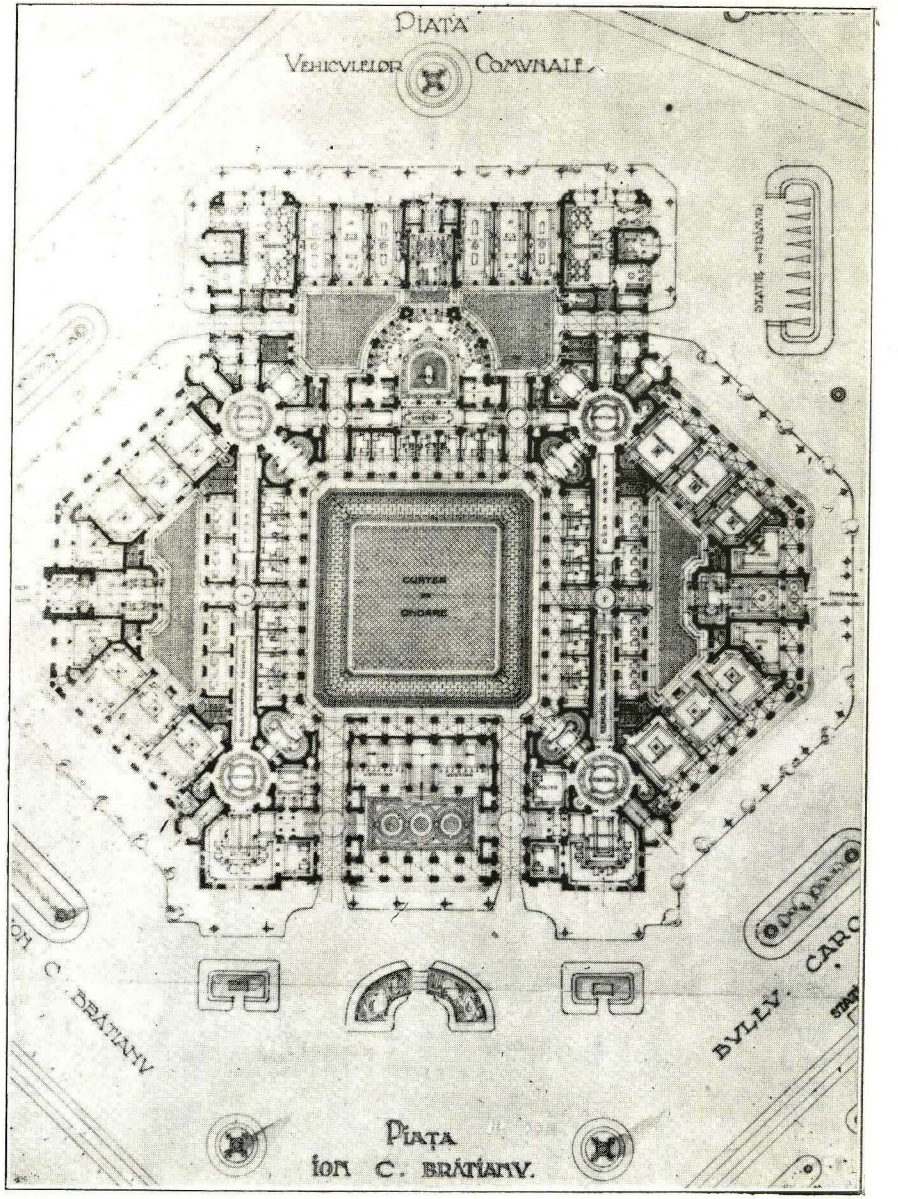

Planul Etajului I Clasat I Arh. J. Burcuş şi Roşu

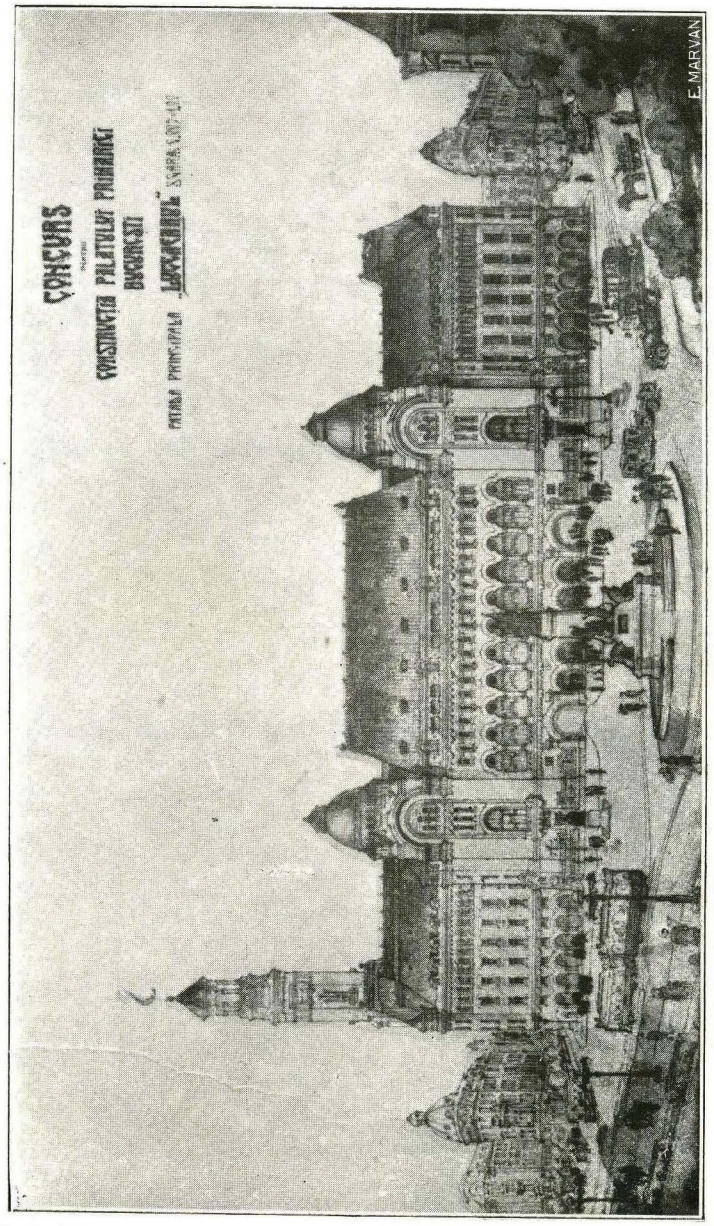

Fațada Principală — Clasat I — Arh. J. Burcuș și Roșu

COALA DE ARHITECTURA

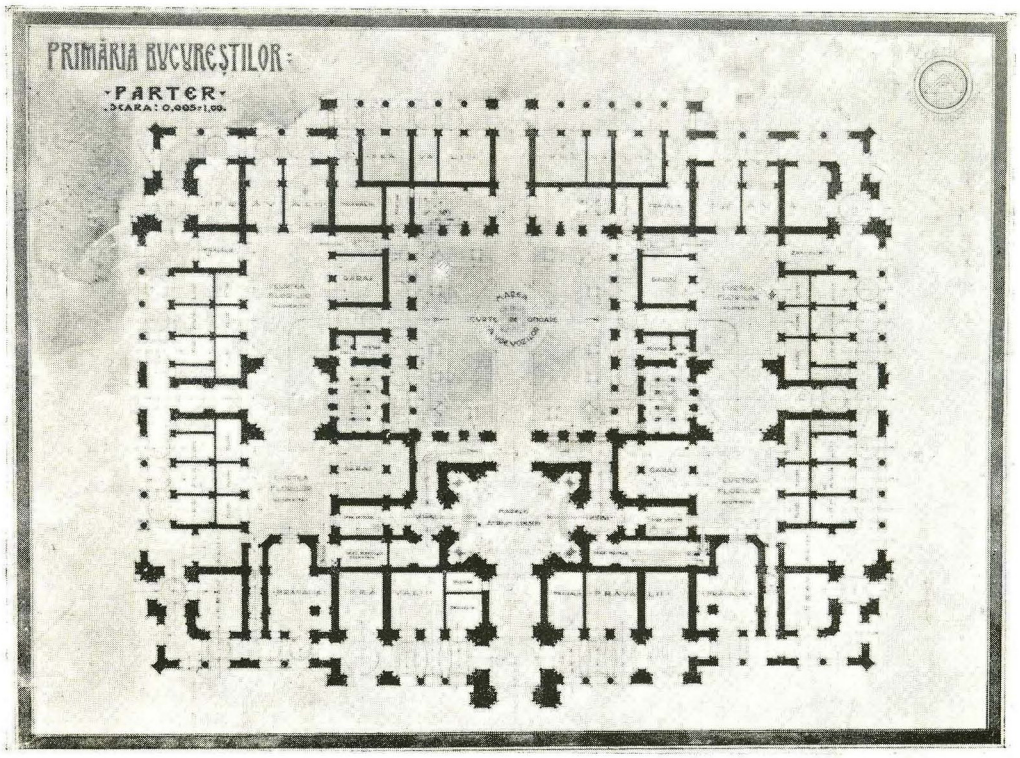

Planul Parterului Clasat I Arh. Cristofi Cerckez

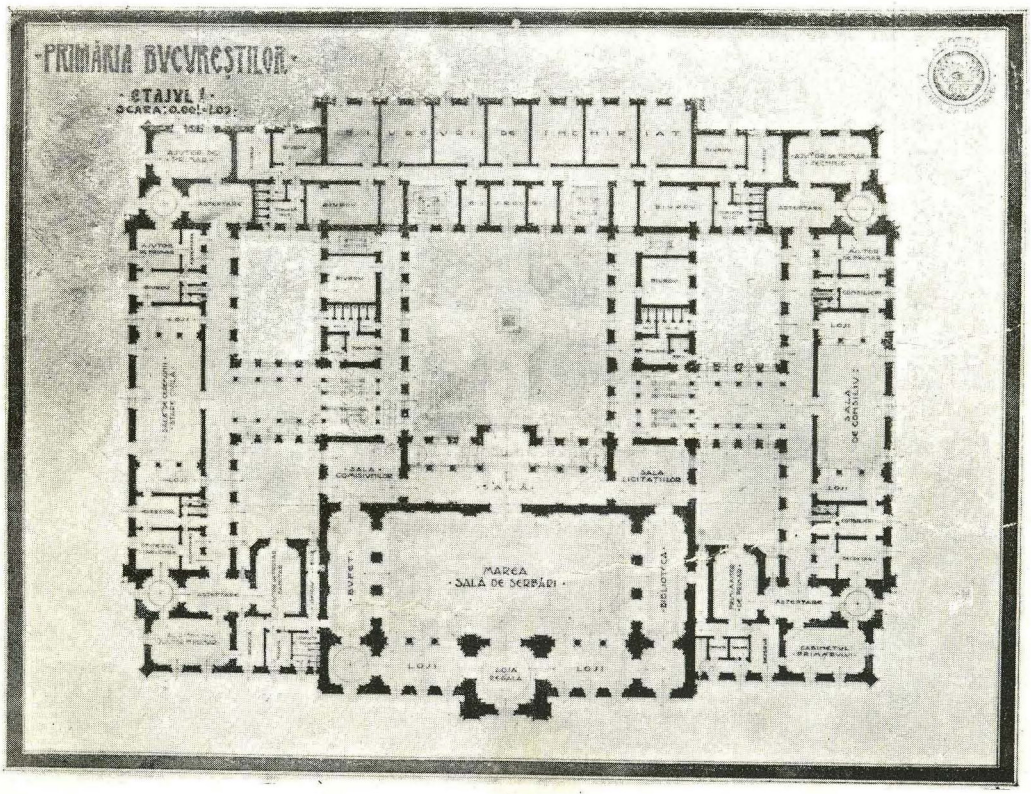

Planul Etajului Clasat I Arh. Cristofi Cerkez

Fațada Principală Clasat I Arh. Cristofi Cerkez

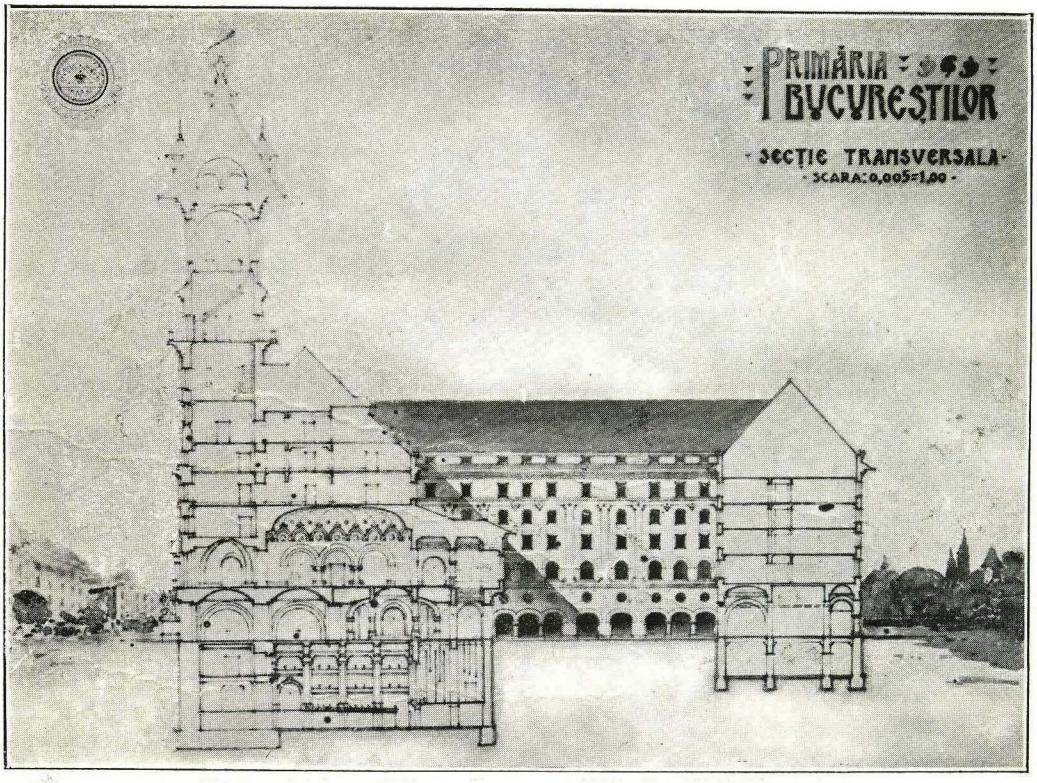

Secțiune Transversală Clasat I Arh. Cristofi Cerkez

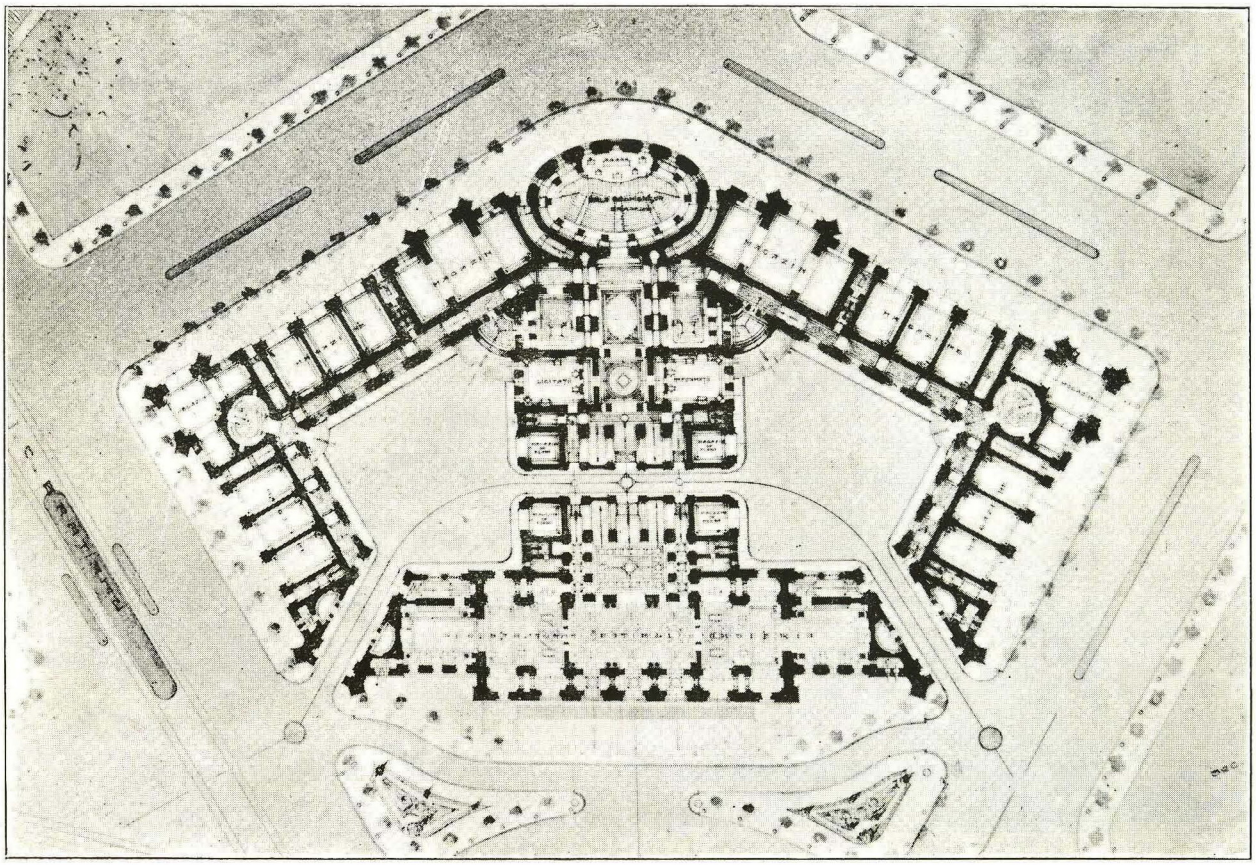

Planul Parterului Clasat I. Arh. I. Enescu, I. Dinulescu, E. Grossu

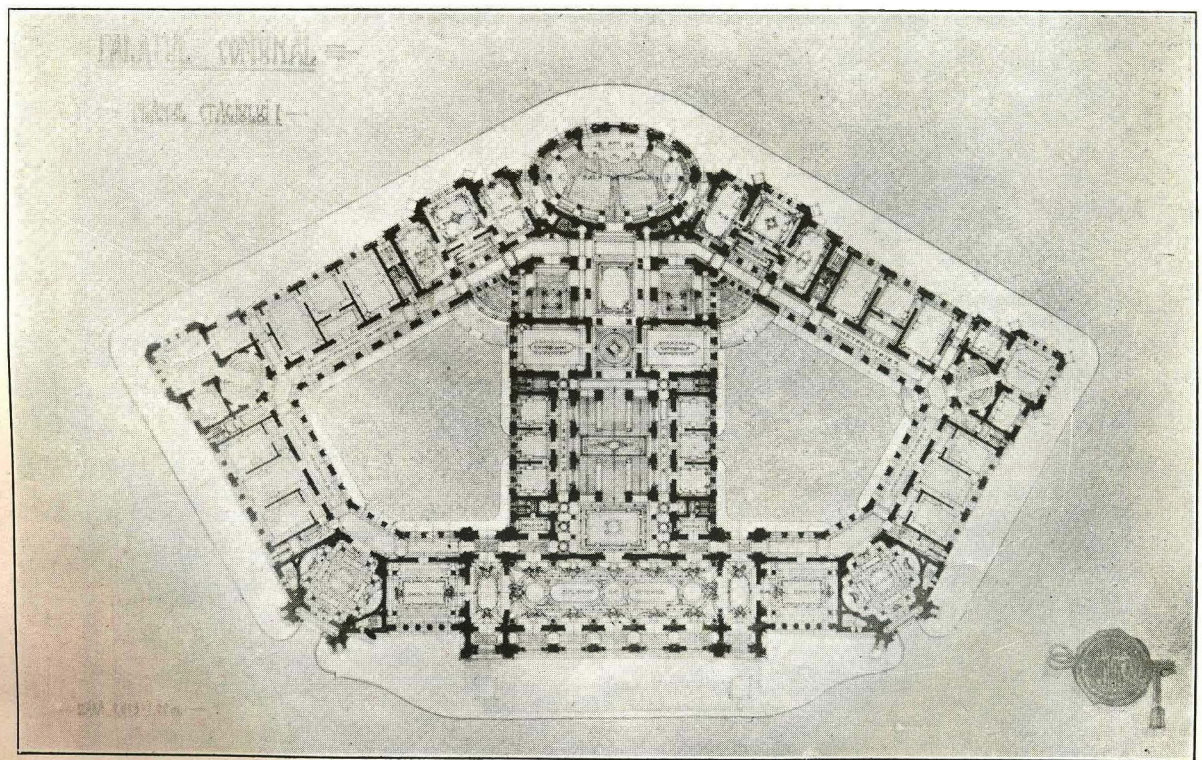

Planul Etajului I Arh. I. Enescu, I. Dinulescu, E. Grossu

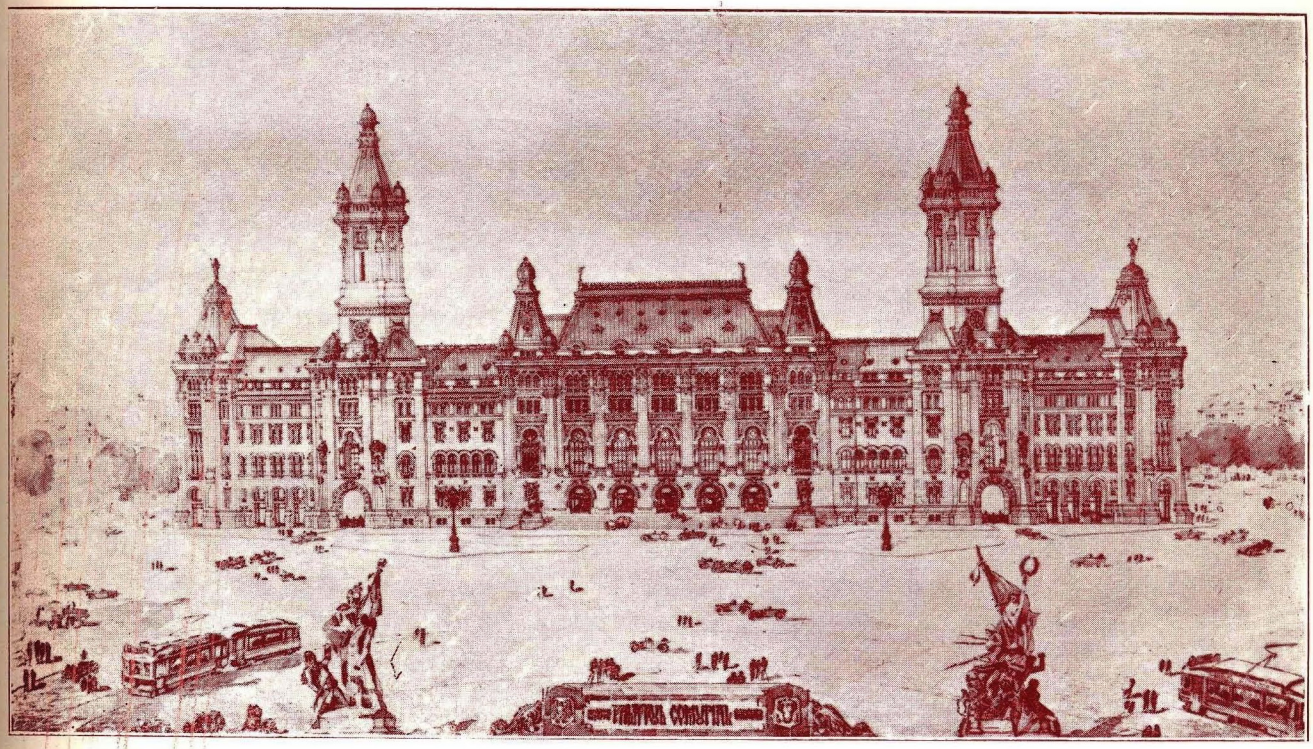

Fațada Principală — Clasat I — Arh. I. Enescu, I. Dinulescu, E. Grossu

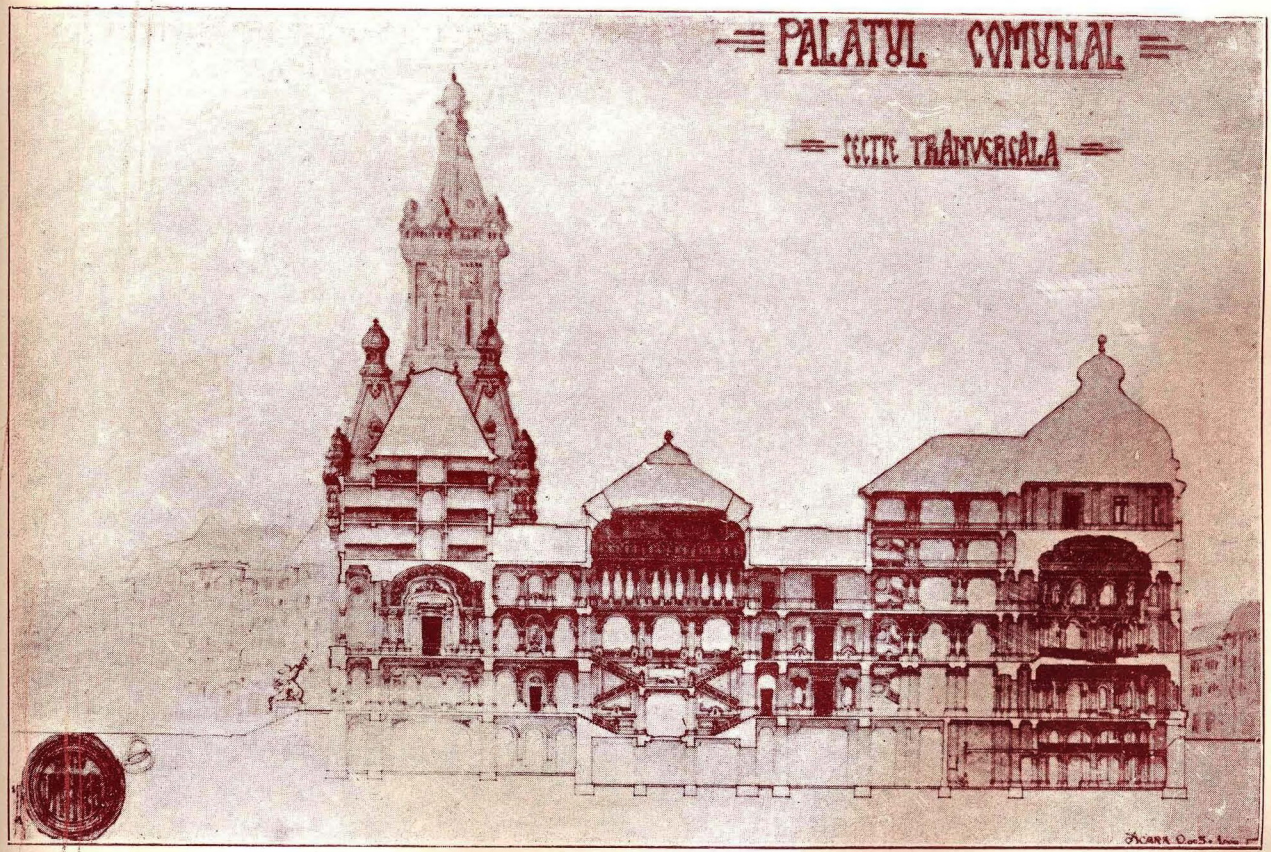

Secțiune Transversală — Clasat I — Arh. I. Enescu, I. Dinulescu, E. Grossu

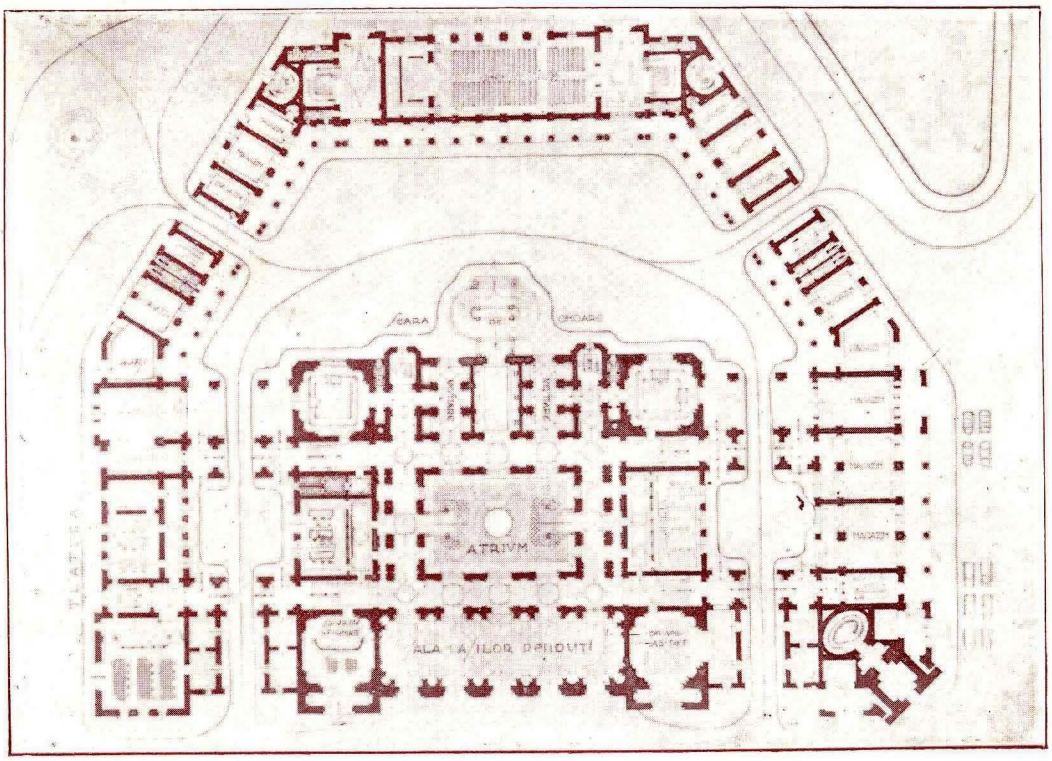

Planul Parterului Clasat I Arh. T. T. Socolescu şi D. Petrescu-Gopeş

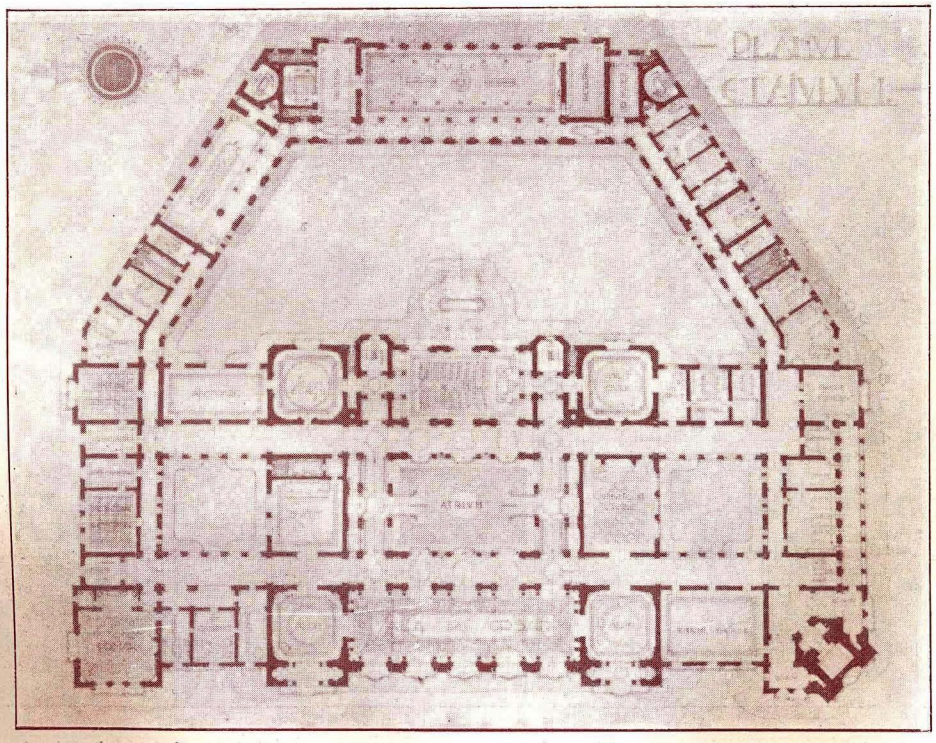

Planul Etajului Clasat I Arh. T. T. Socolescu şi D. Petrescu-Gopeş

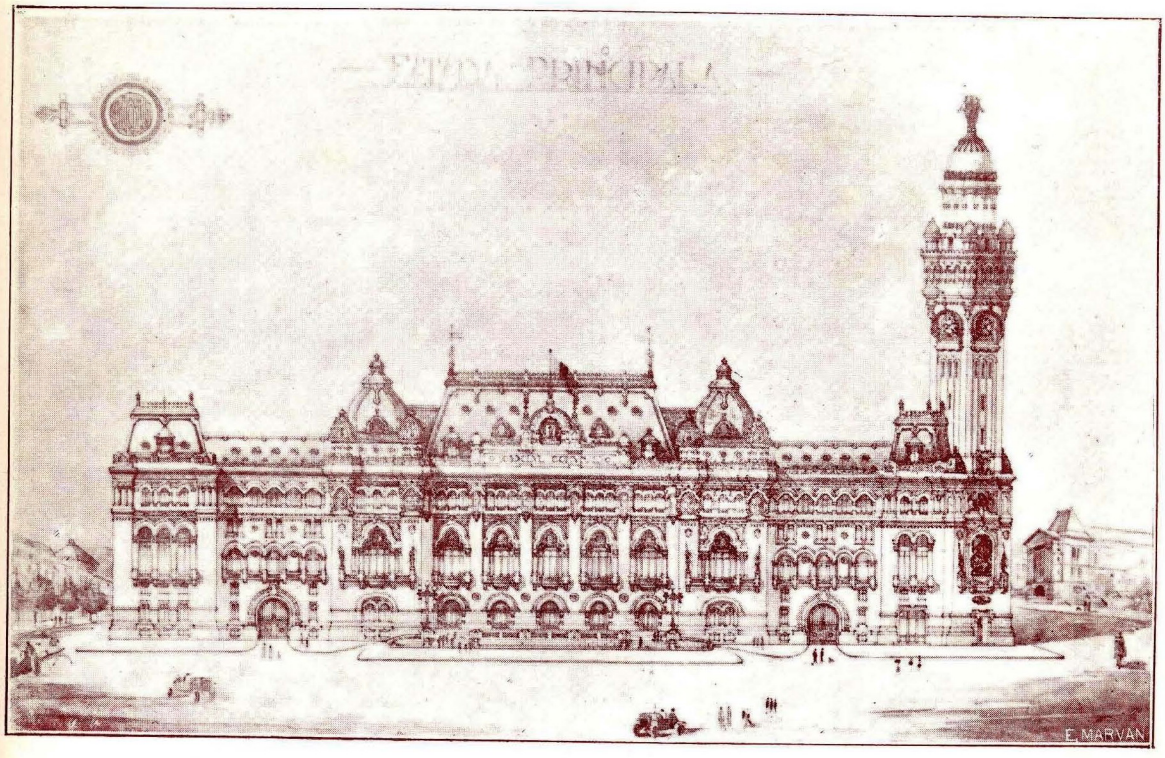

Faţada principală Clasat I. Arh. T. T. Socolescu şi D. Petrescu-Gopeş

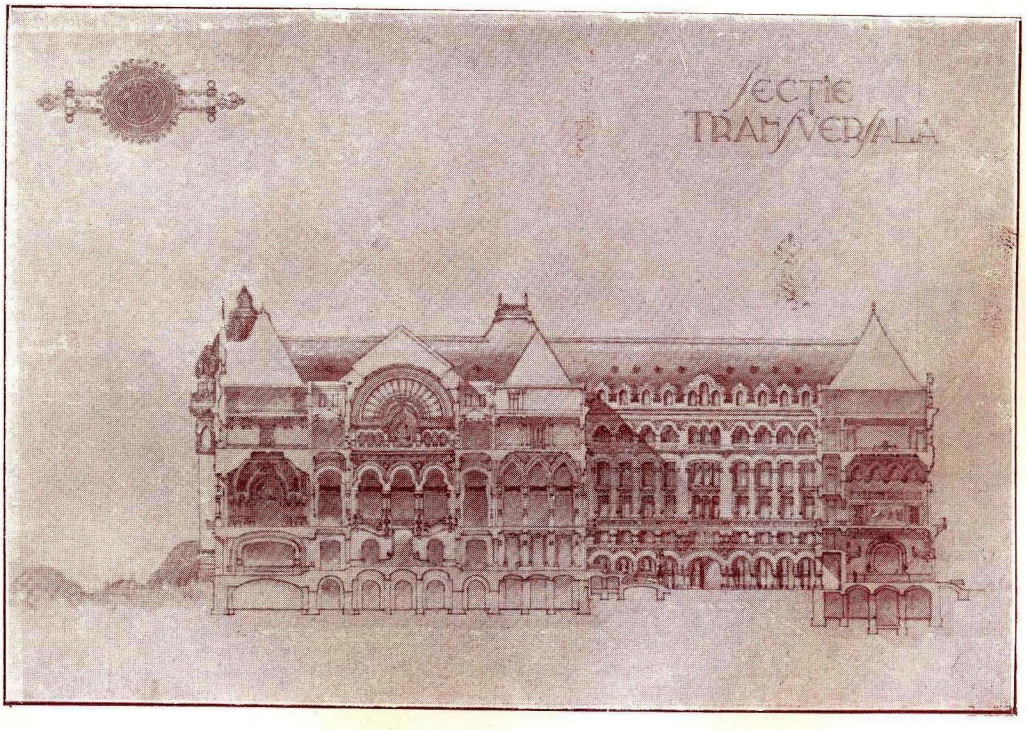

Secţie Transversală Clasat I Arh. T. T. Socolescu, şi D. Petrescu-Gopeş

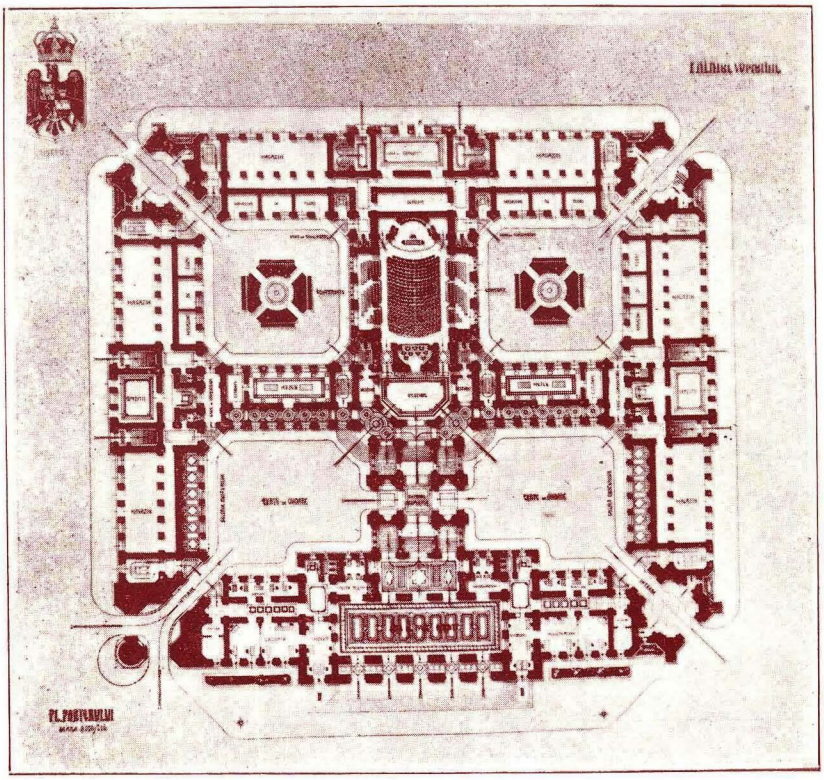

Planul Parterului Clasat I Arh C. Pomponiu

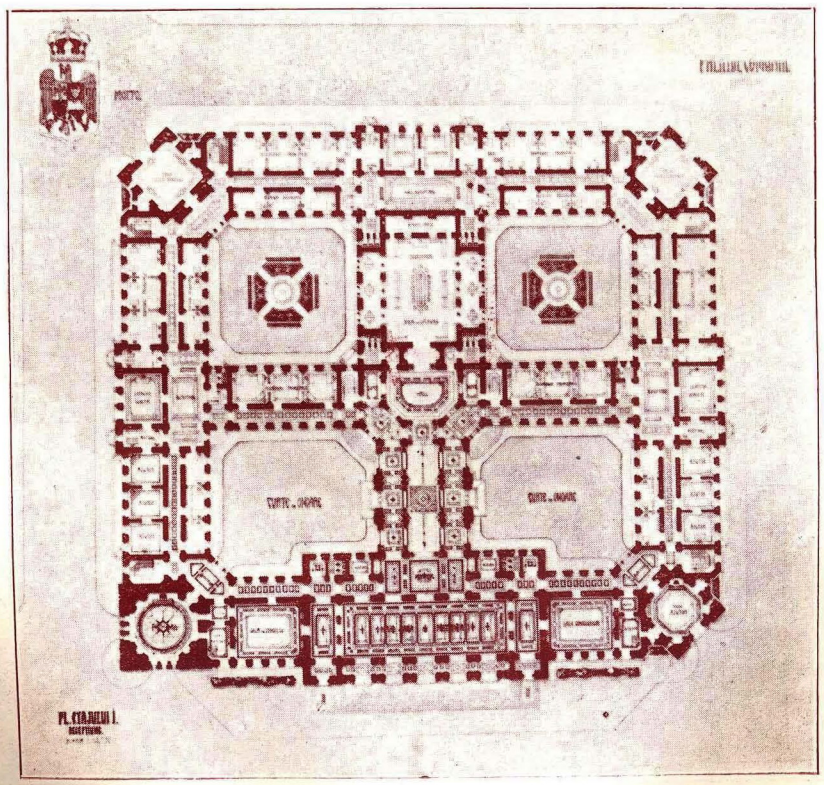

Planul Etajului I. Clasat I Arh. C. Pomponiu

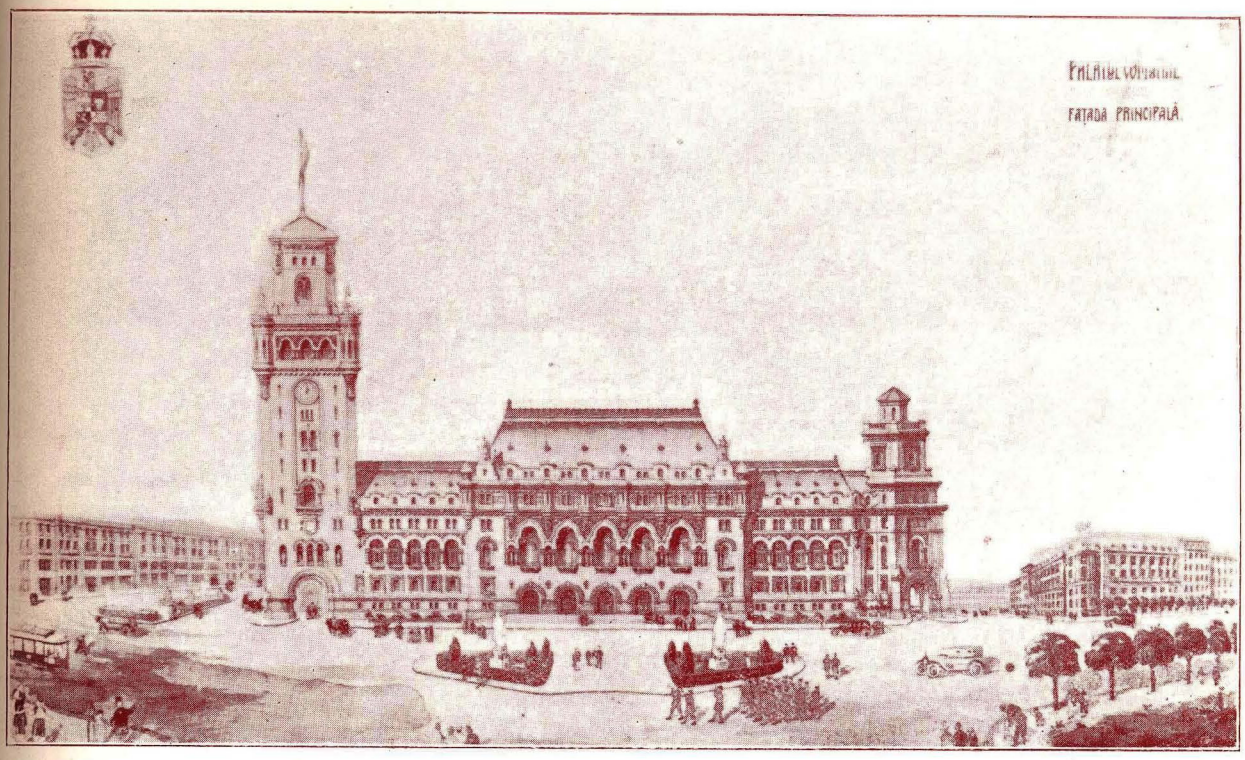

Fațada Principală Clasat I Arh. C. Pomponiu

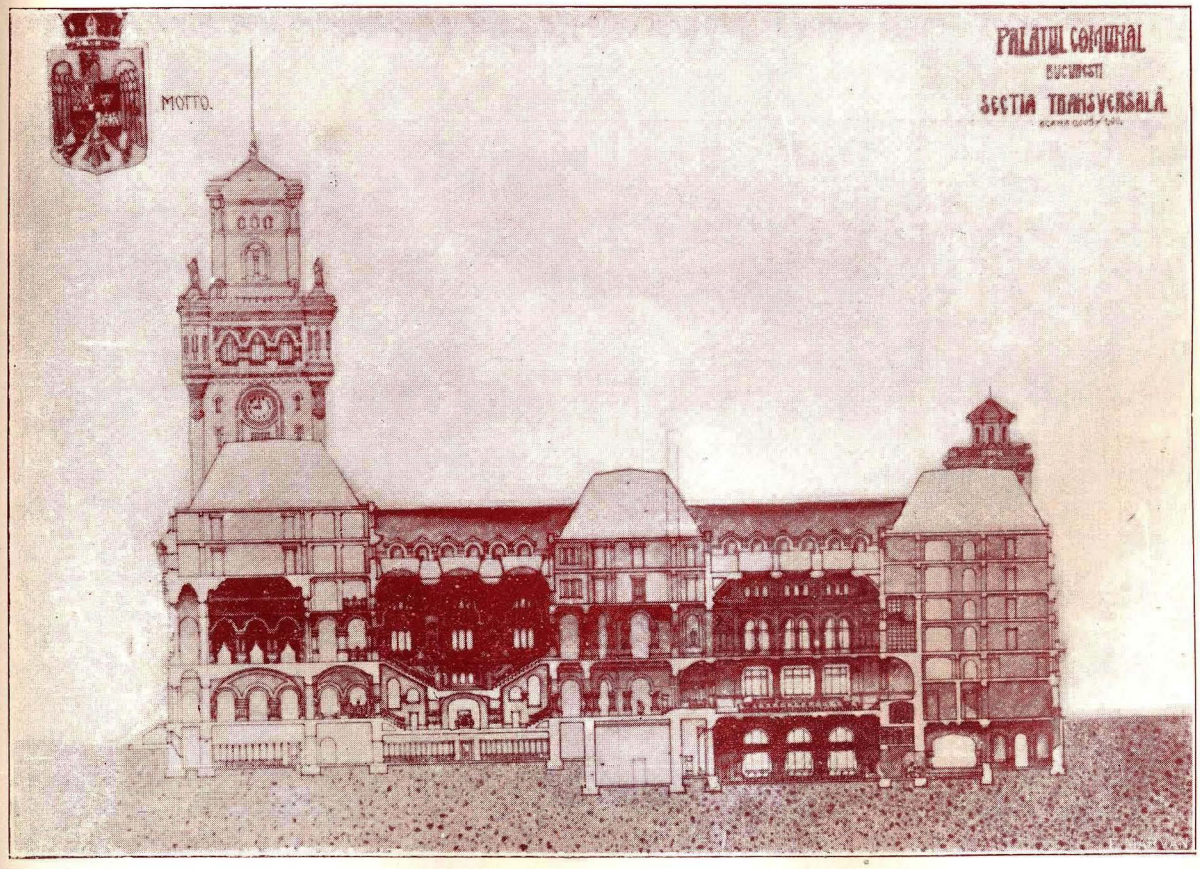

Secțiunea Transversală Clasat I Arh. C Pomponiu

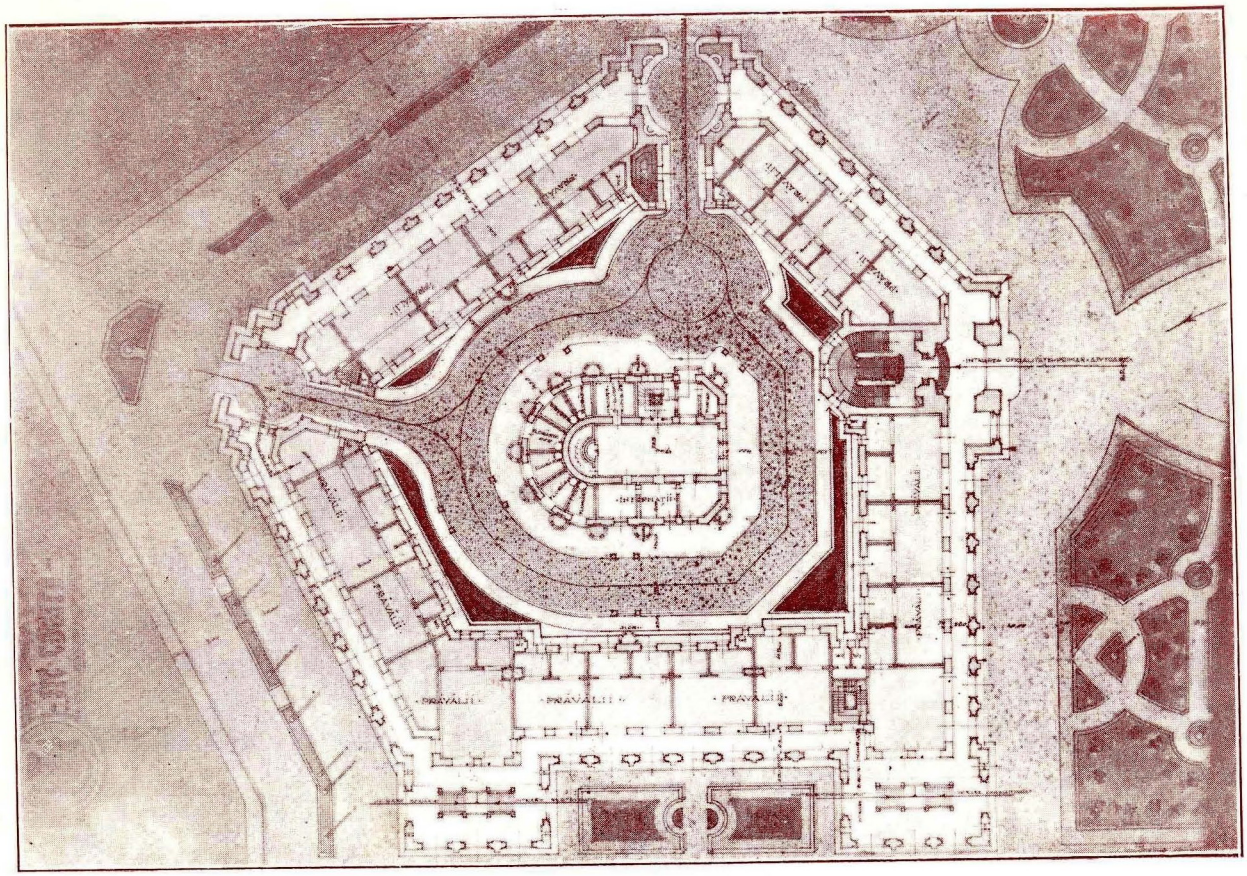

Pla ul Parterului — Clasat II — Arh. Popovici

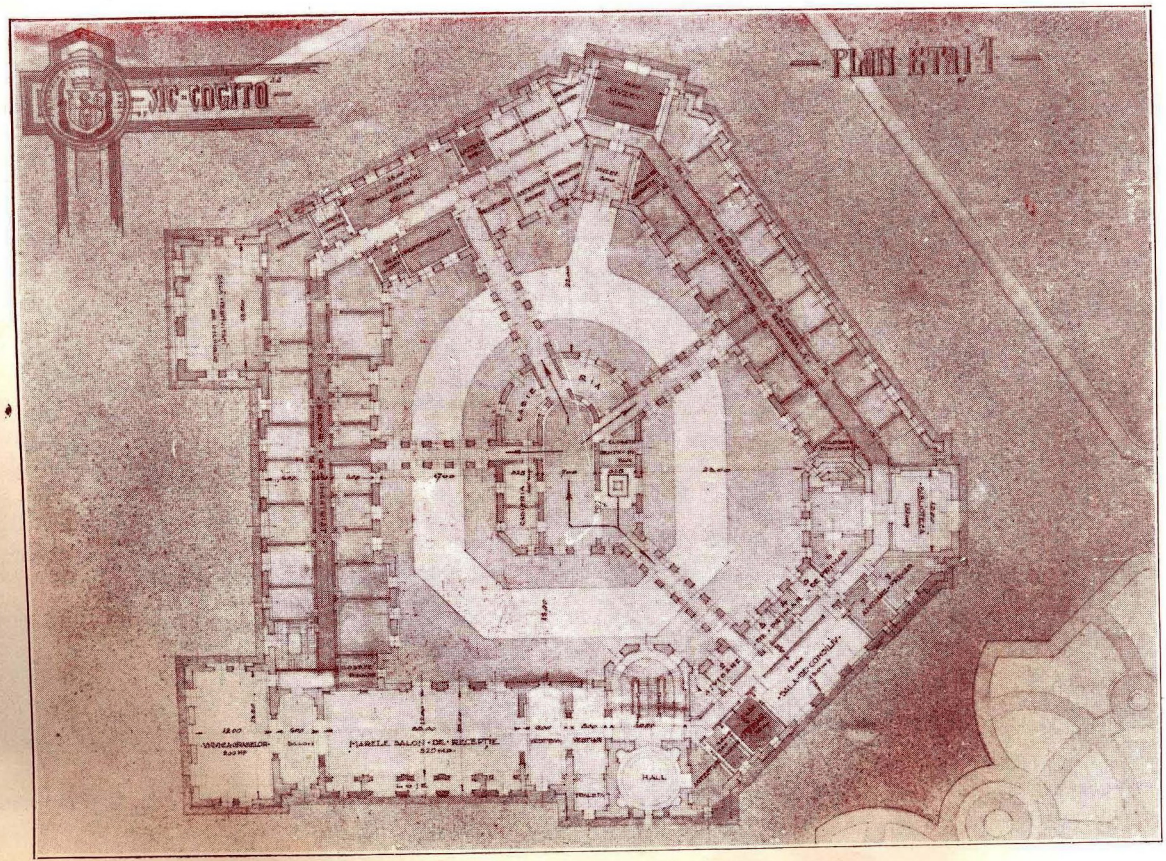

Planul Etajului I — Clasat II — Arh. Popovici

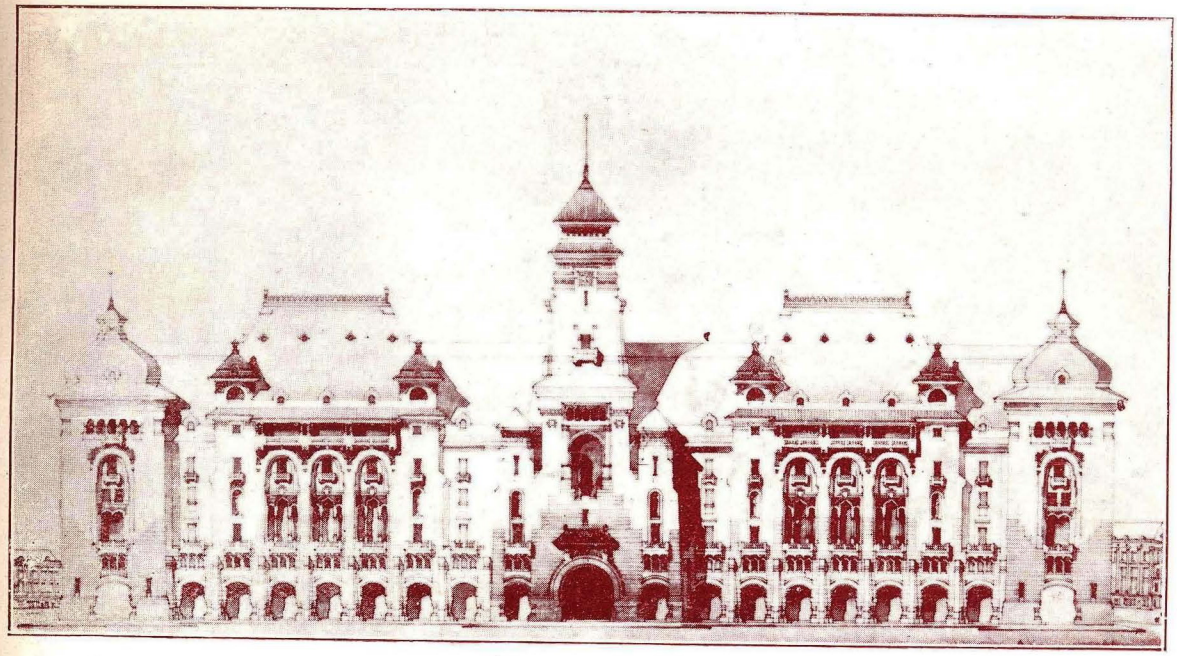

Fațada Principală Clasat II Arh. Popovici

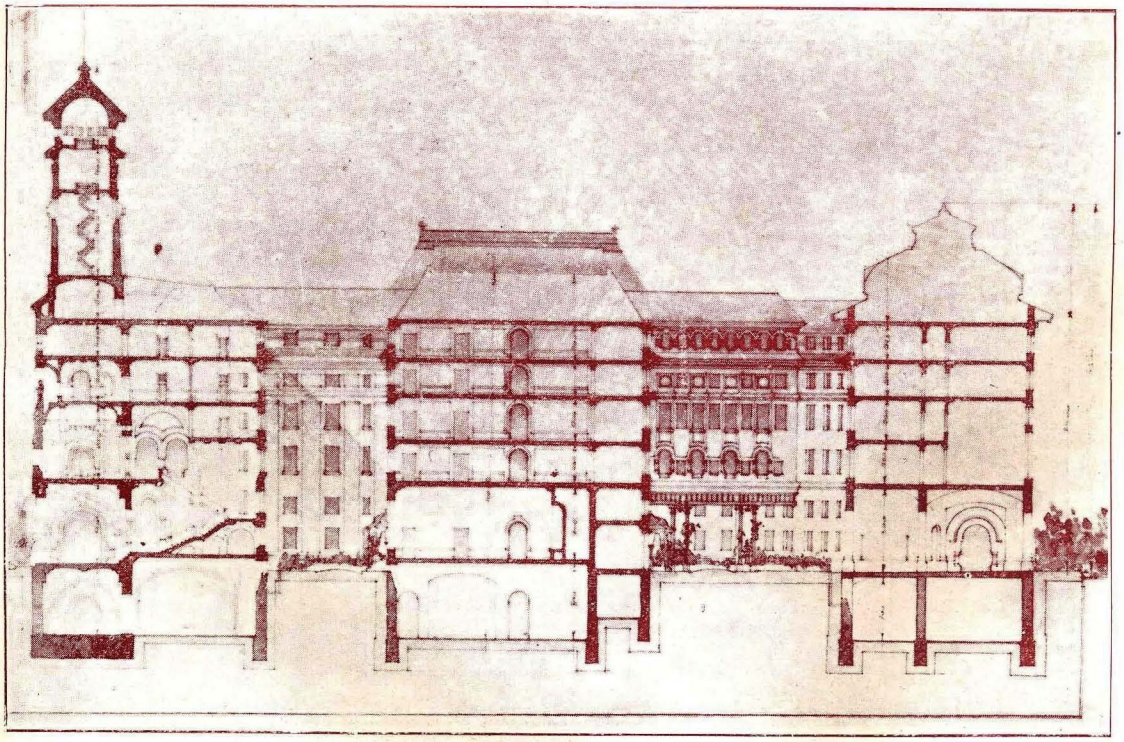

Secțiunea Transversală Clasat II Arh. Popovici

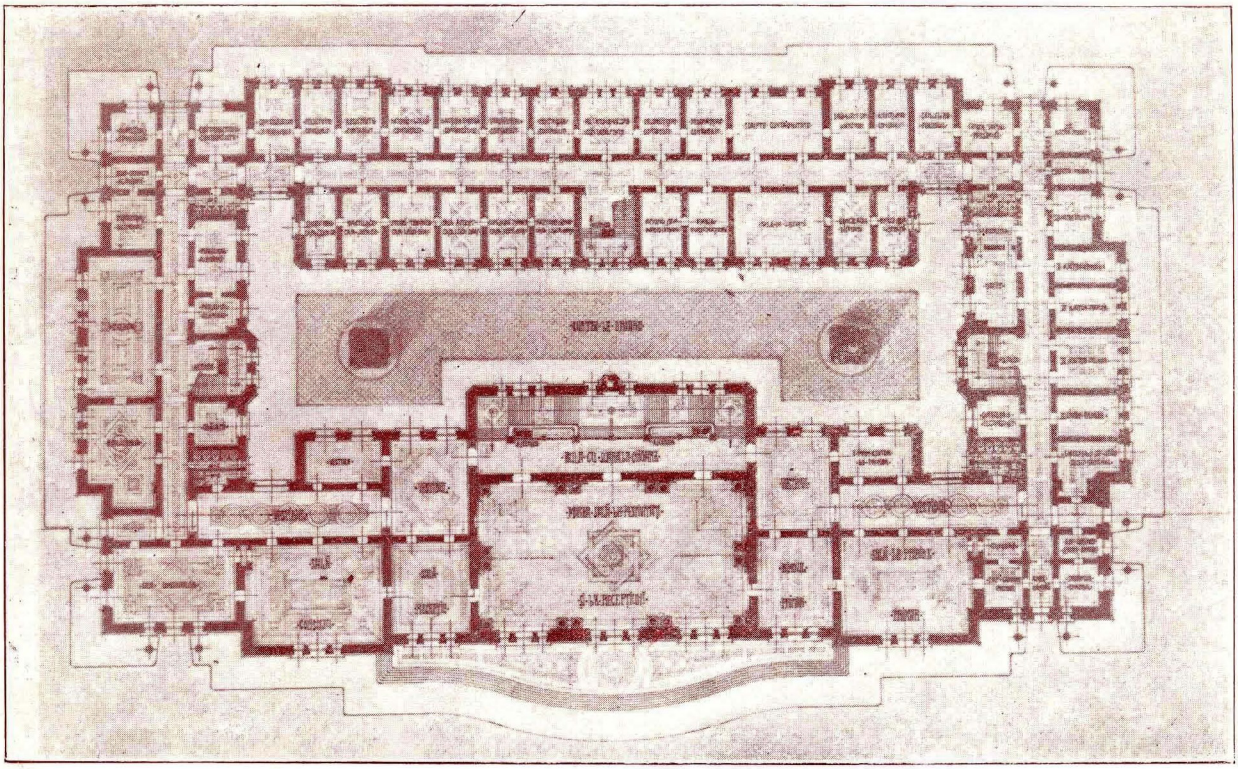

Planul Parterului Clasat II Arh. C. B. Cretzoiu

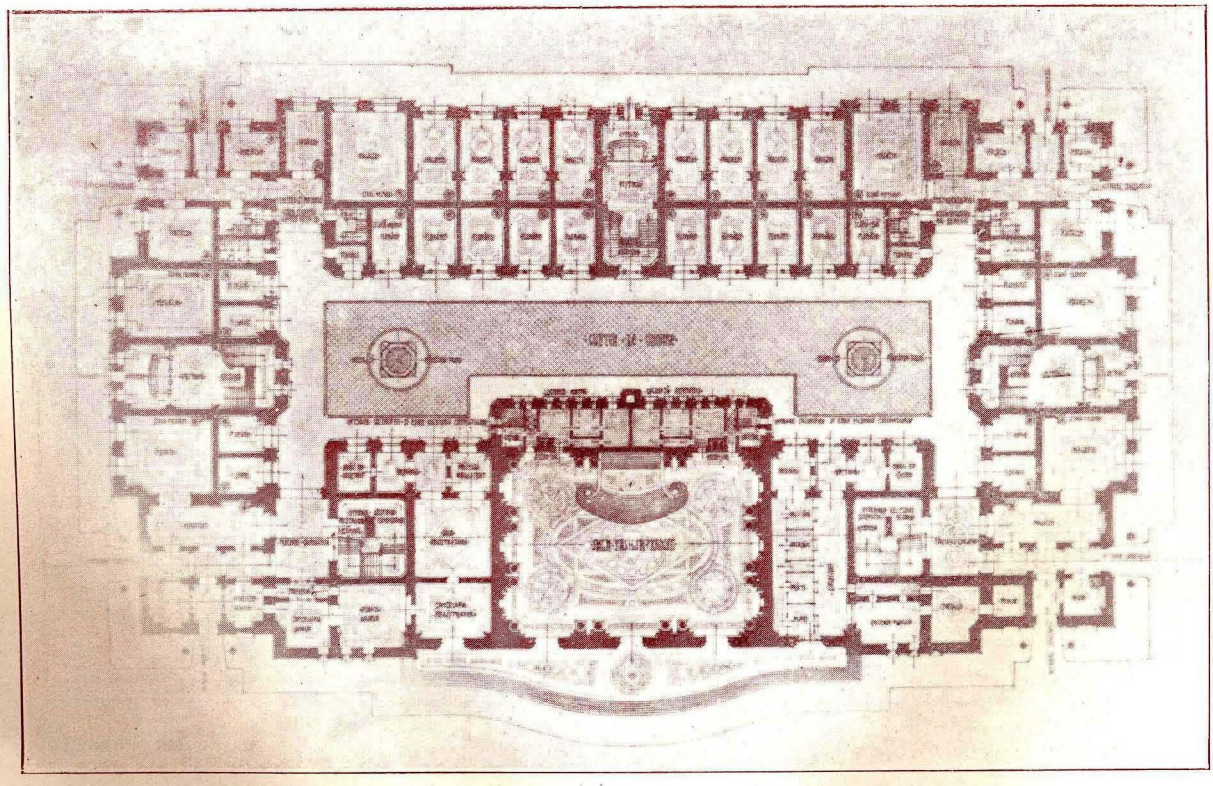

Planul Etajului I Clasat II Arh. C. B. Cretzoiu

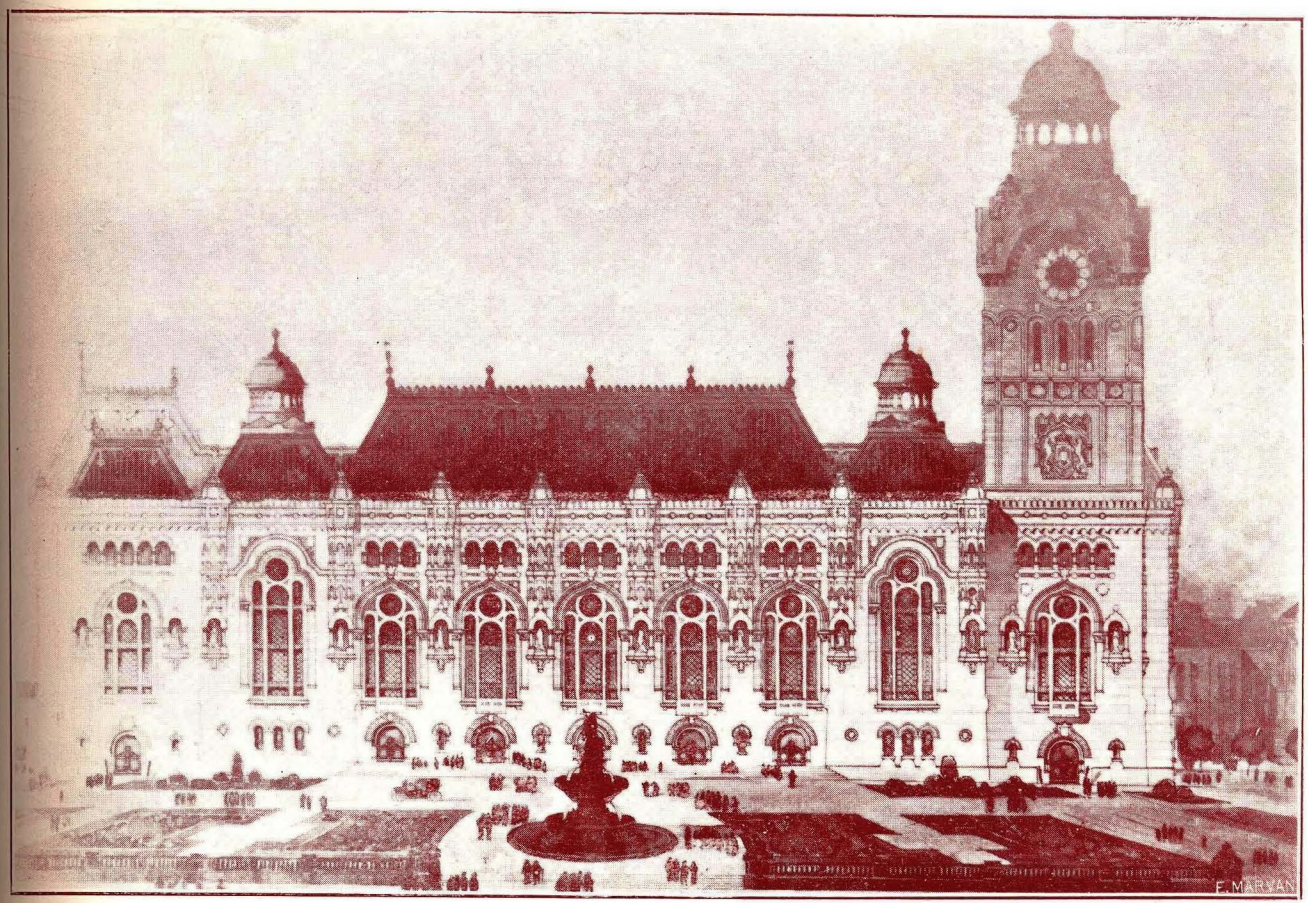

Fațada Principală — Clasat II — Arh. C. B. Cretzoiu

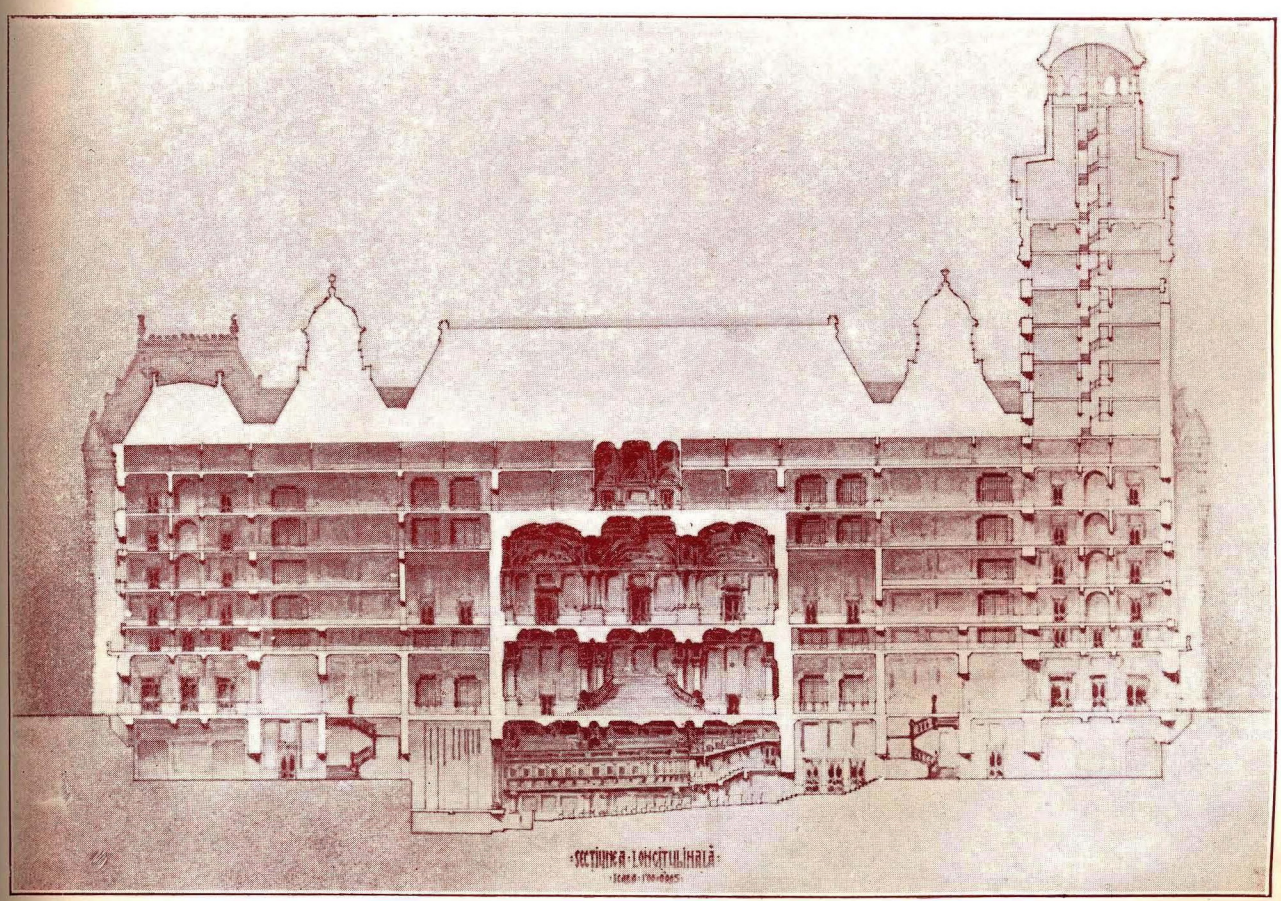

Secțiunea Transversală — Clasat II — Arh. C. B. Cretzoiu

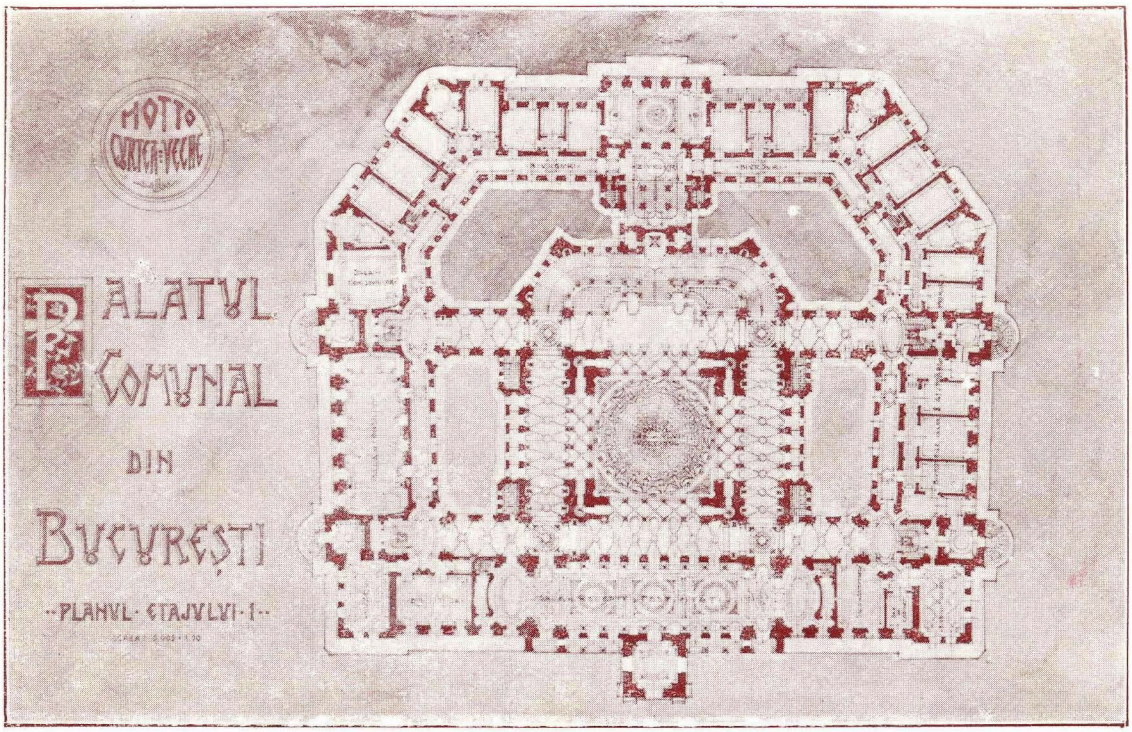

Planul Etajului I Clasat II Arh. N. Georgescu şi L. Teodosiu

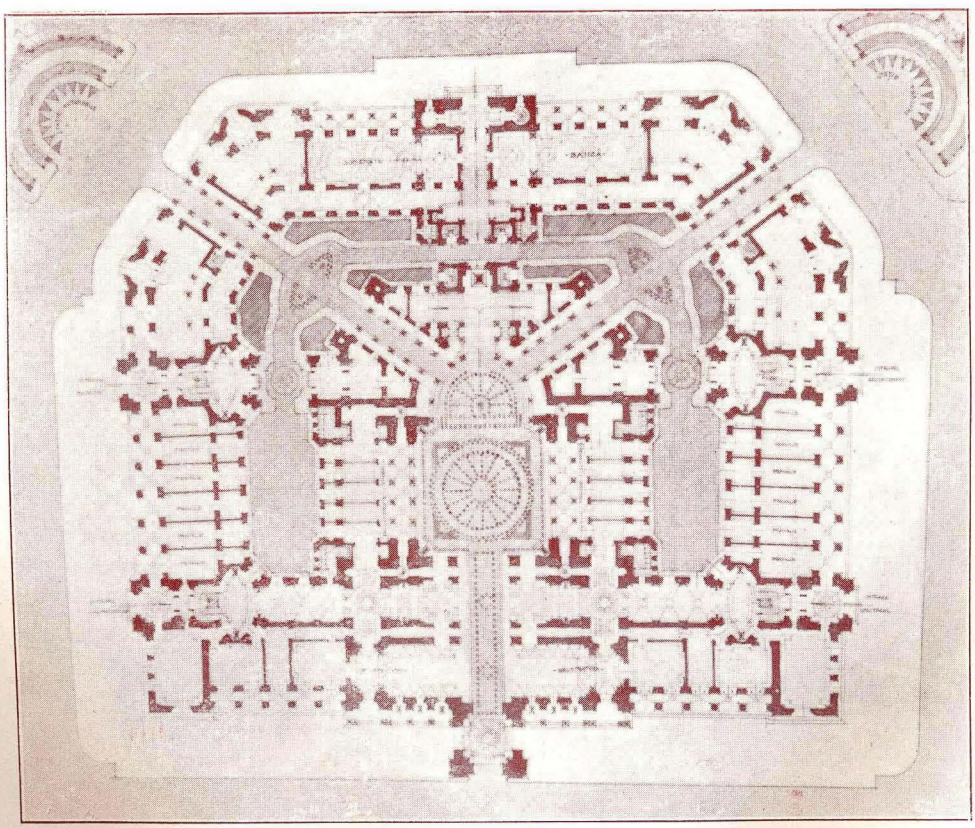

Planul Parterului Clasat II Arh. N. Georgescu şi L. Teodosiu

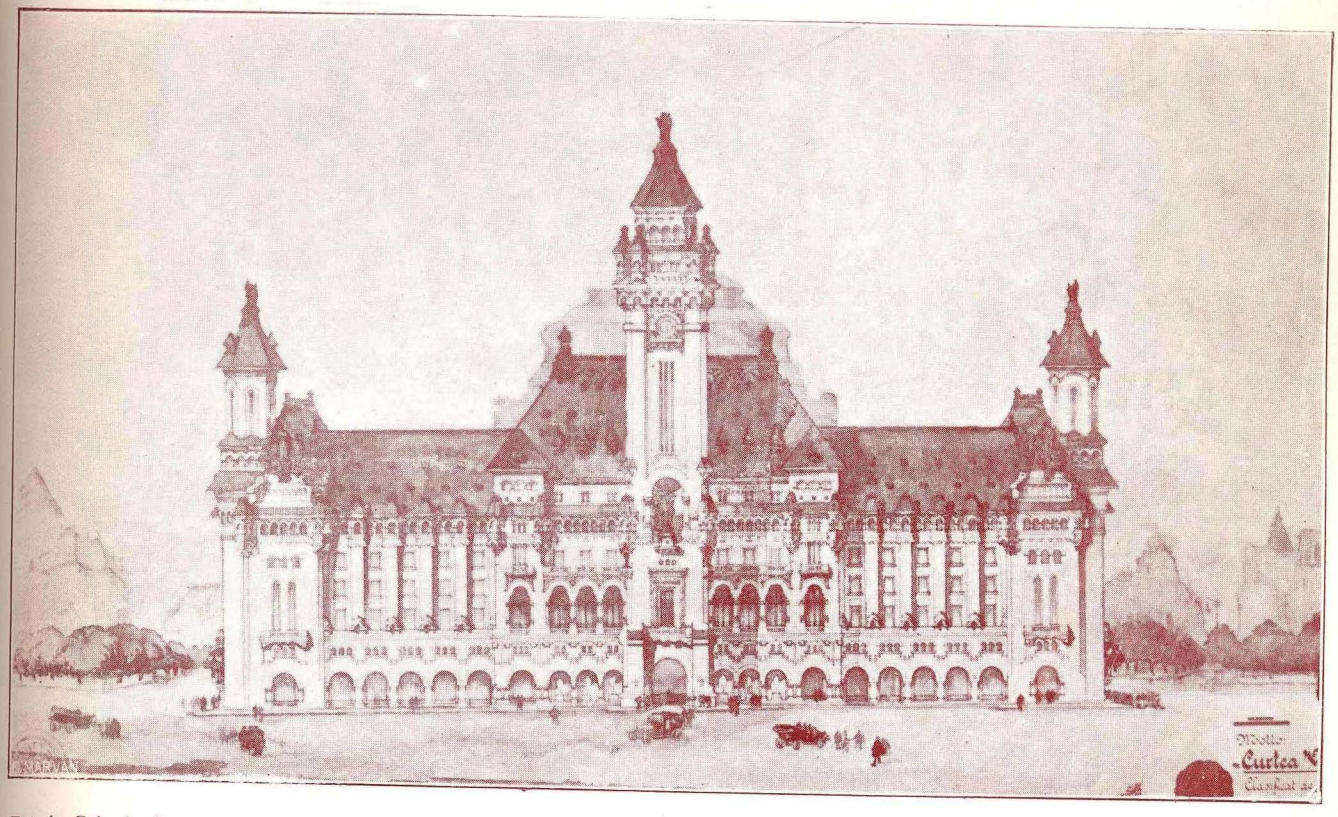

Fațada Principală — Clasat II. — Arh. N. Georgescu și L. Teodosiu

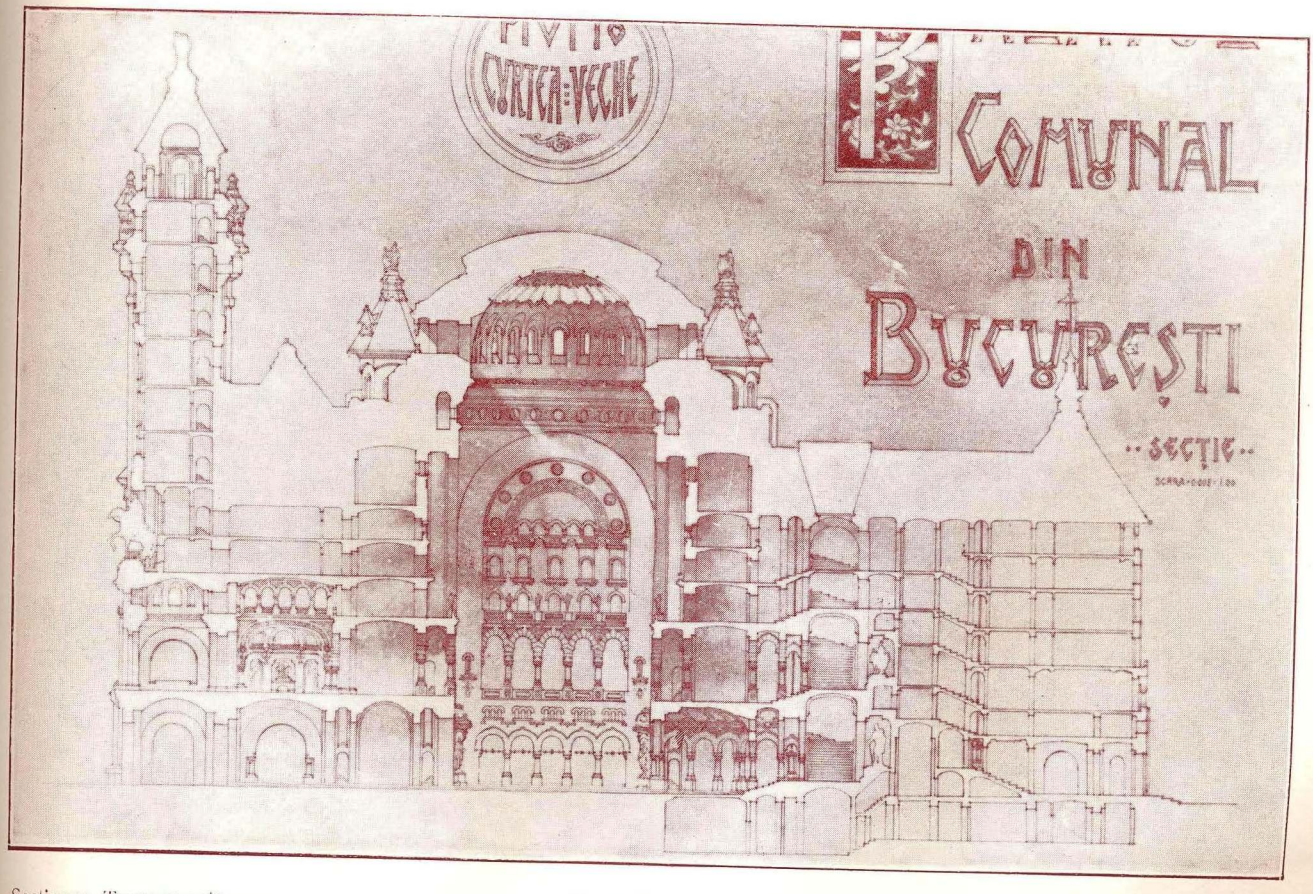

Secțiunea Transversală — Clasat II — Arh. N. Georgescu și L. Teodosiu

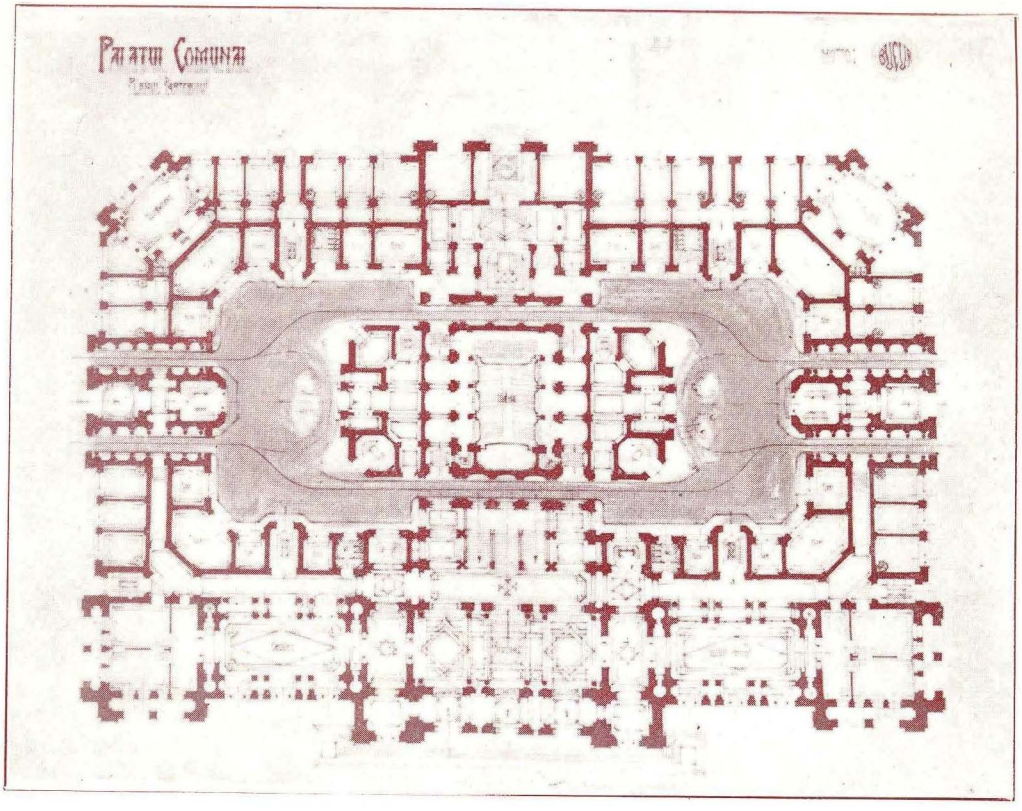

Planul Parterului Clasat II Arh. I. Ţăruşanu

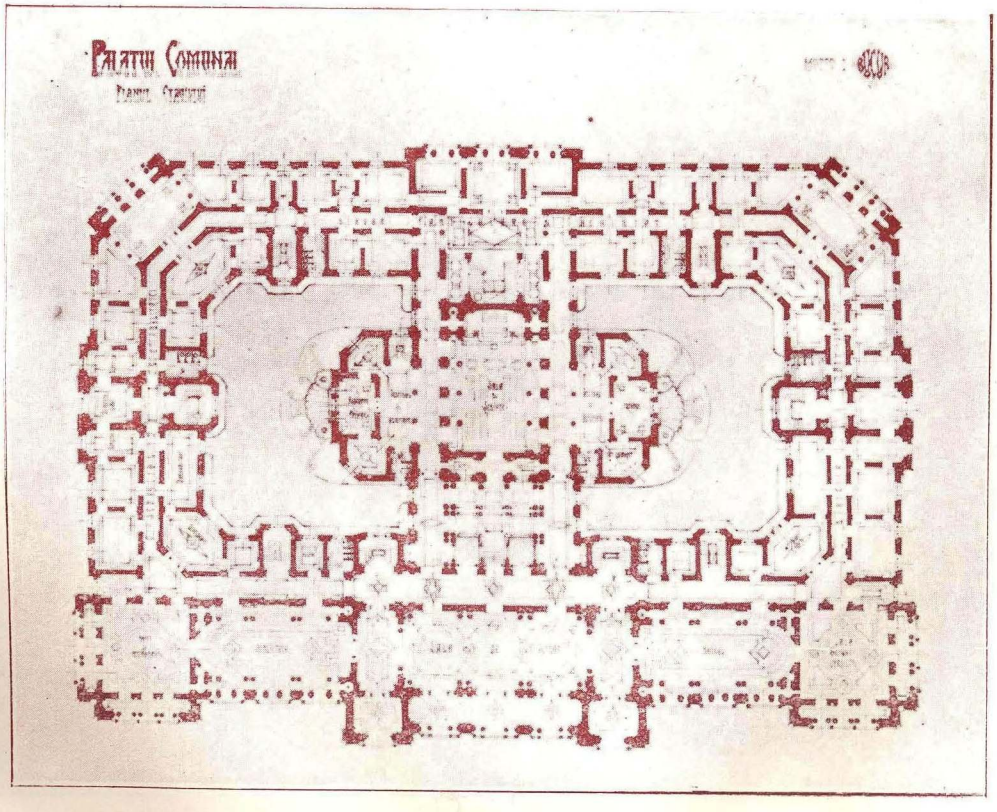

Planul Etajului I Clasat II Arh. I. Ţăruşanu

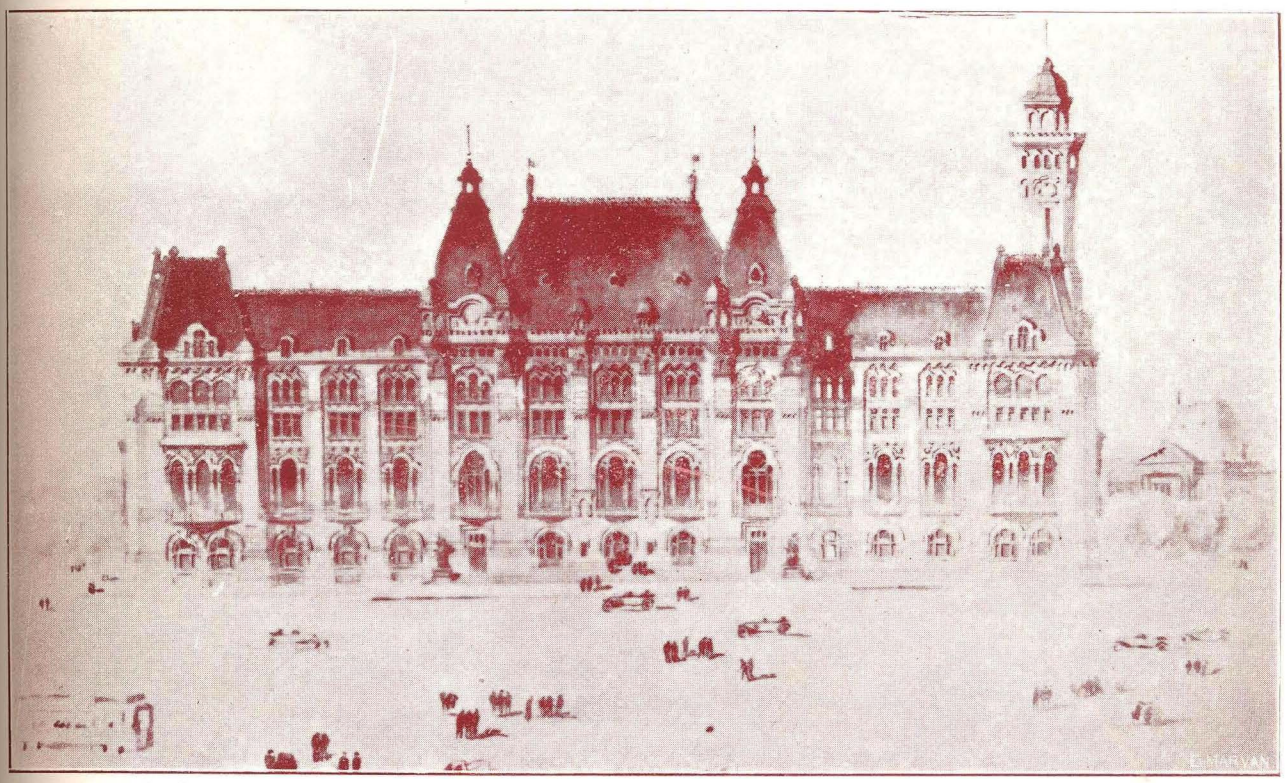

Fațada Principală Clasat II Arh. I. Țaruşanu

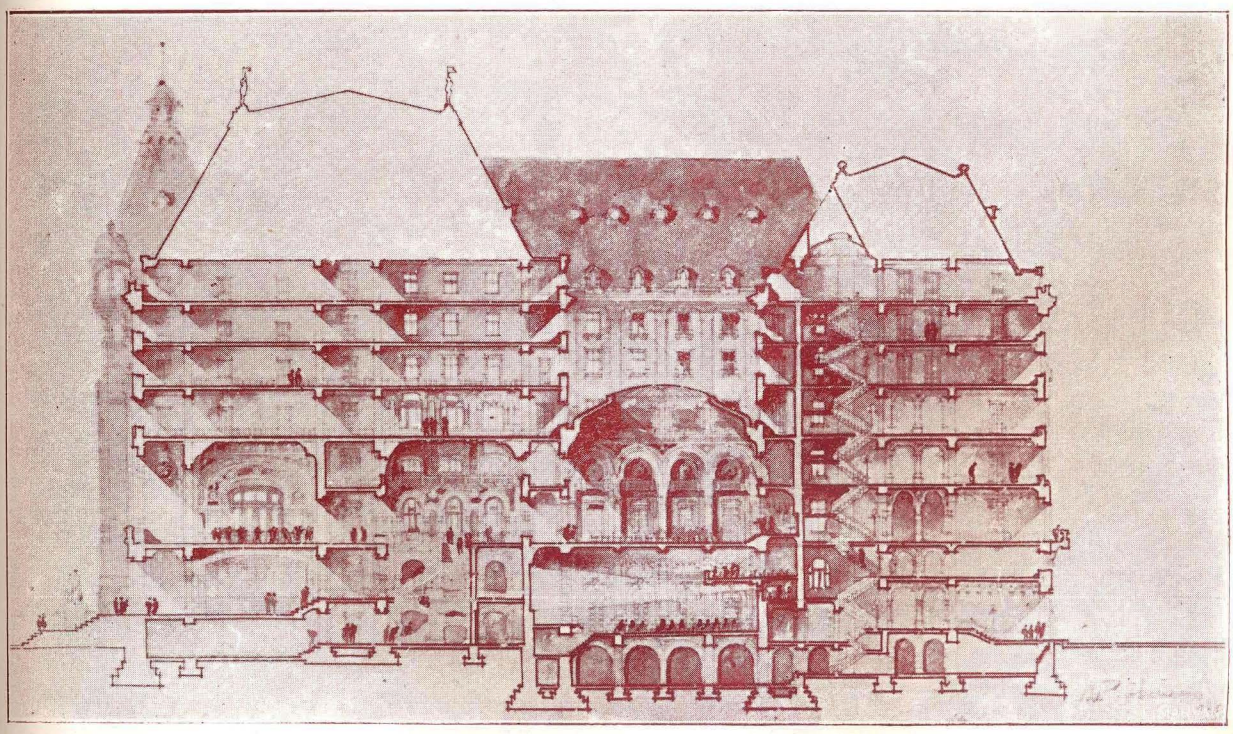

Secțiunea Transversală Clasat II Arh. I. Țăruşanu

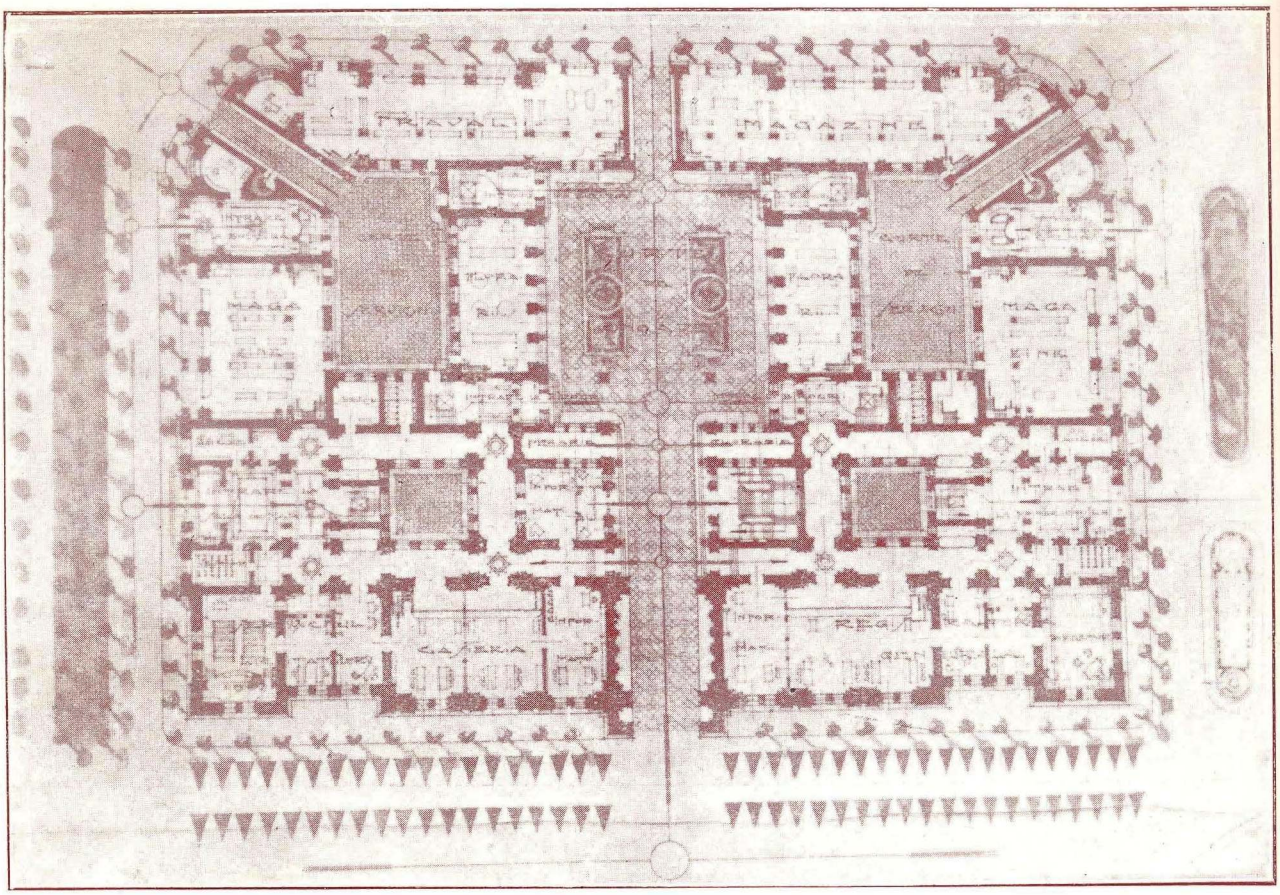

Planul Parterului Clasat III Arh. A. Ghiaciu

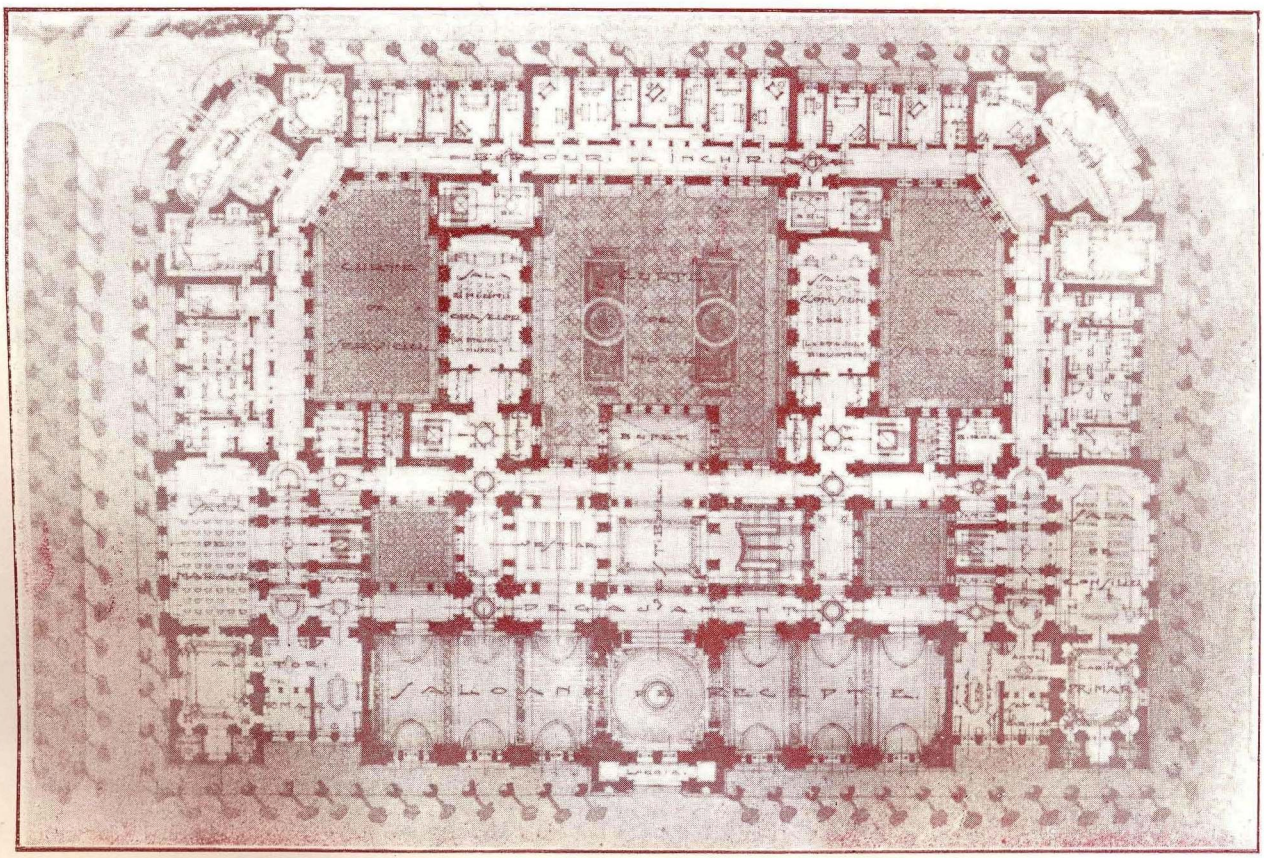

Planul Etajului I Clasat III Arh. A. Ghiaciu

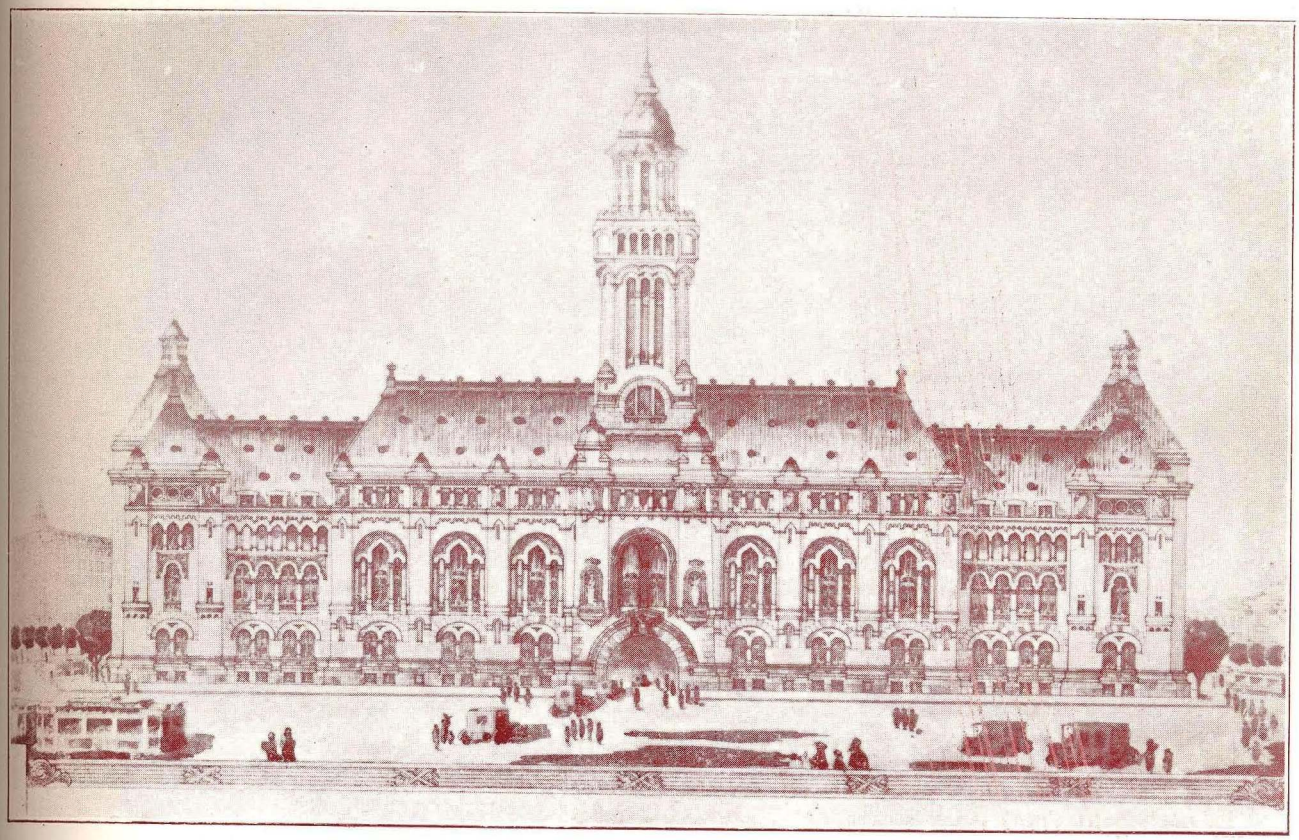

Faţadă Principală — Clasat III — Arh. A. Ghiaciu

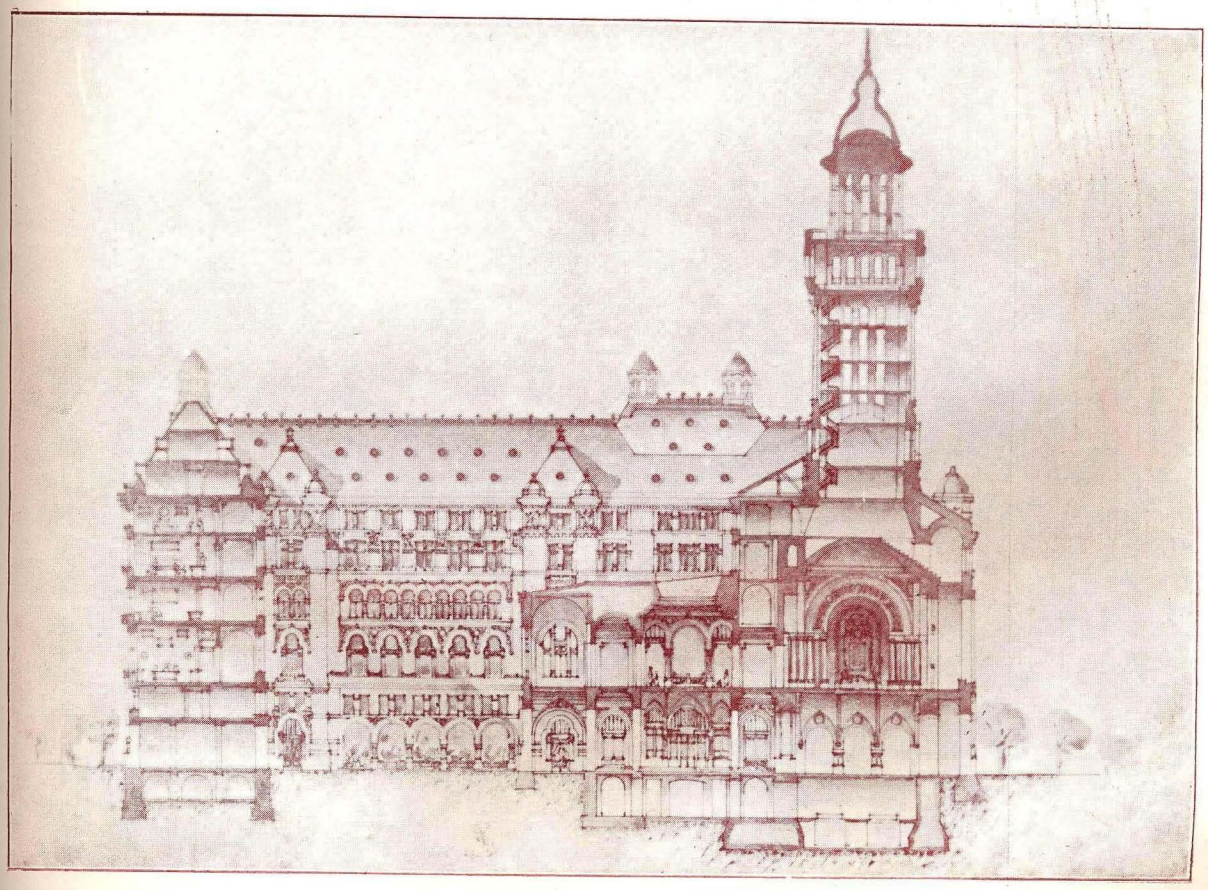

Secţiunea Transversală — Clasat III — Arh. A. Ghiaciu

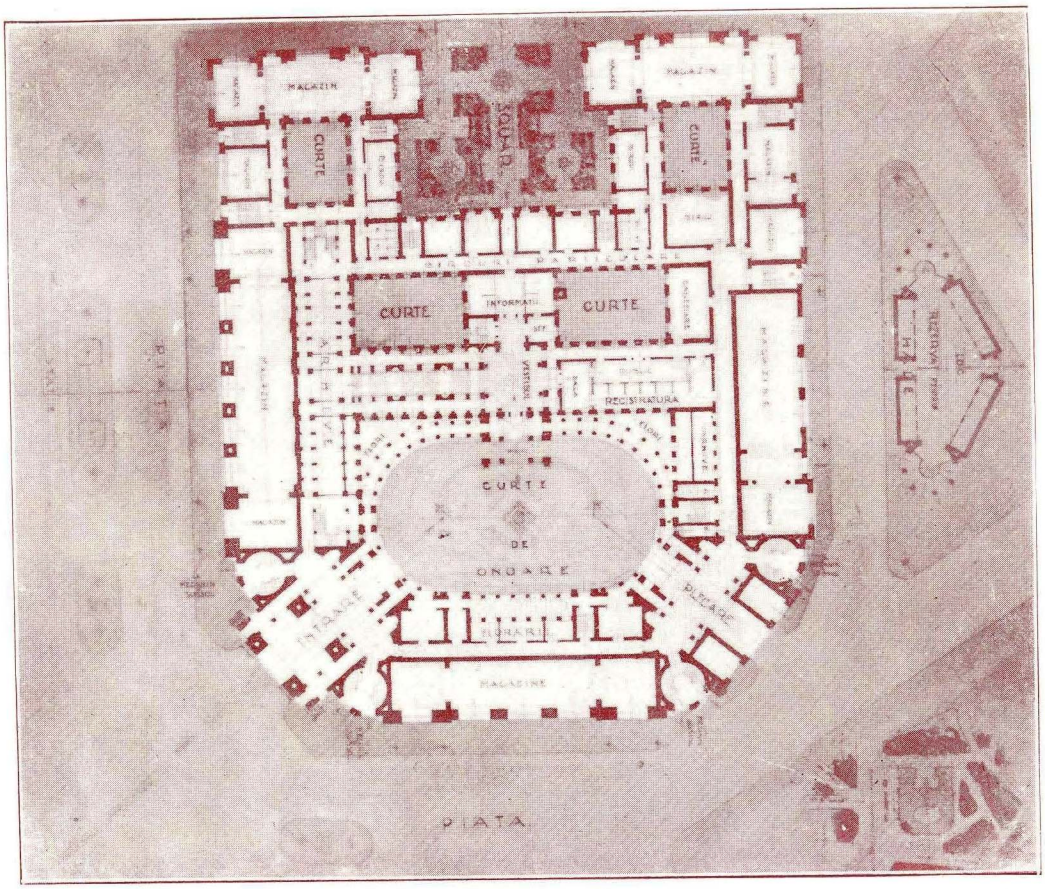

Planul Parterului Clasat III Arh. Gh. Plăcintaru-Liteanu şi Gh. Brătescu

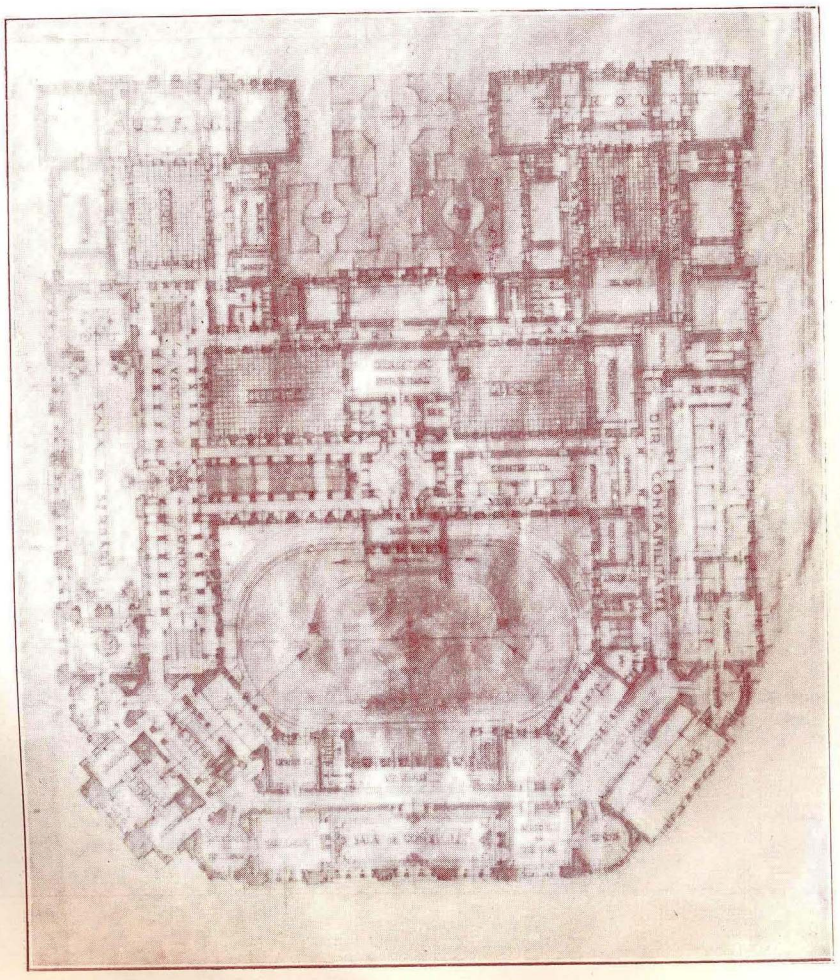

Planul Etajului I Clasat III Arh. Gh. Plăcintaru-Liteanu, şi Gh. Brătescu

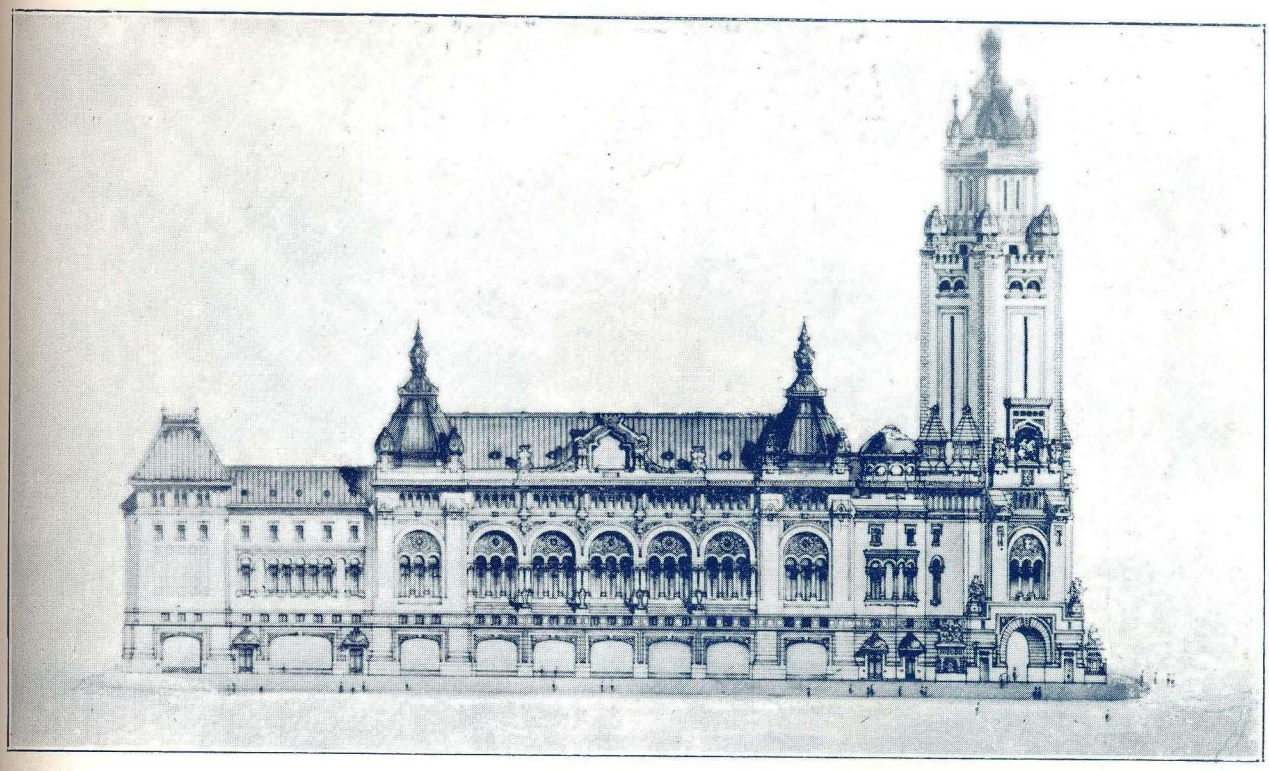

Faţada Principală Clasat III Arh Gh. Plăcintaru-Liteanu şi Gh. Brătescu

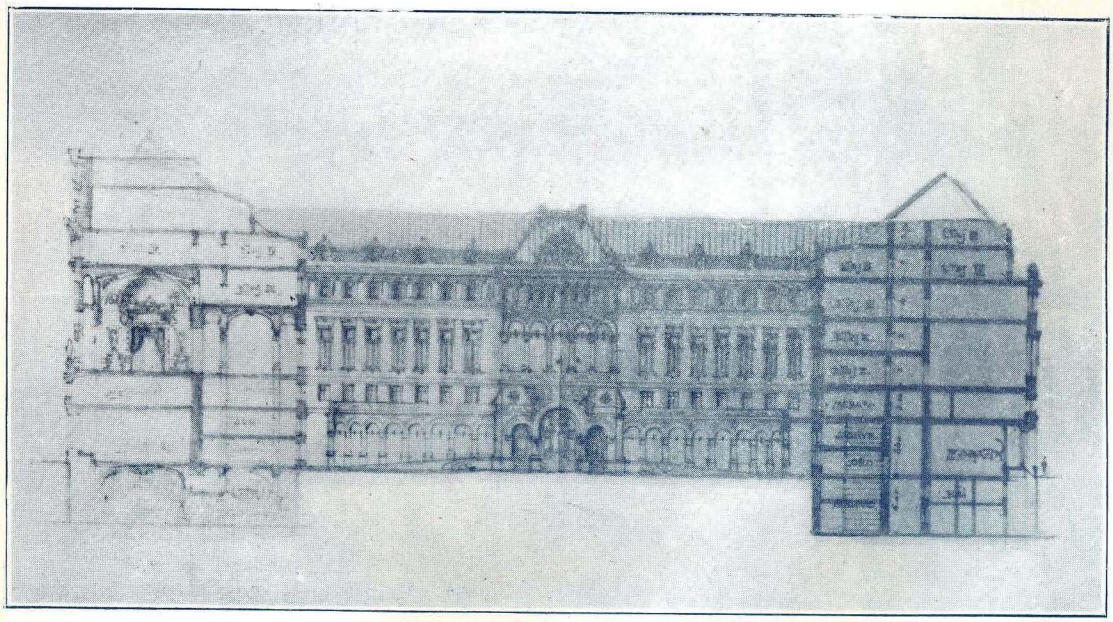

Secţiunea Transversală Clasat III Arh. Gh. Plăcintaru-Liteanu şi Gh. Brătescu

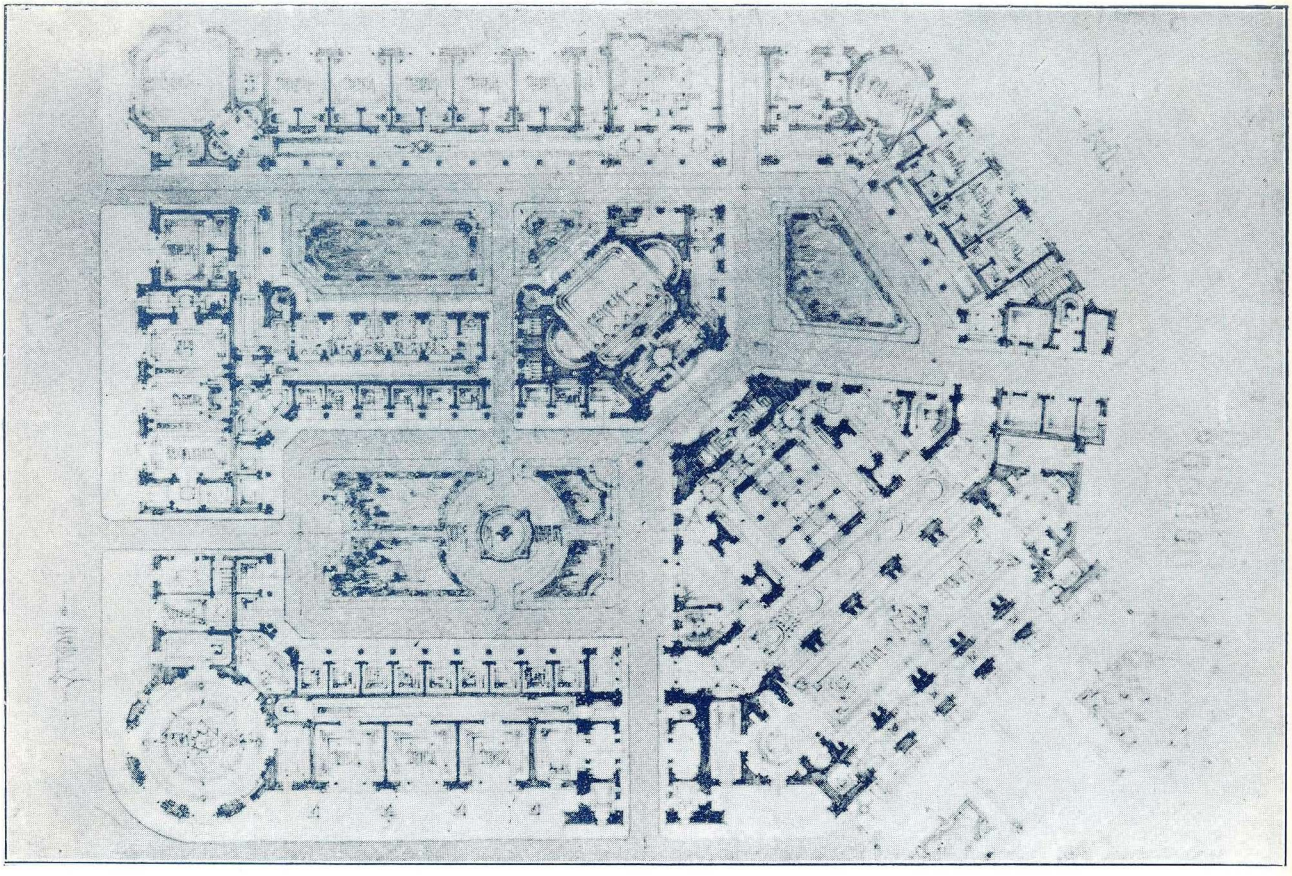

Planul Parterului Clasat III Arh. Fl. Stănculescu

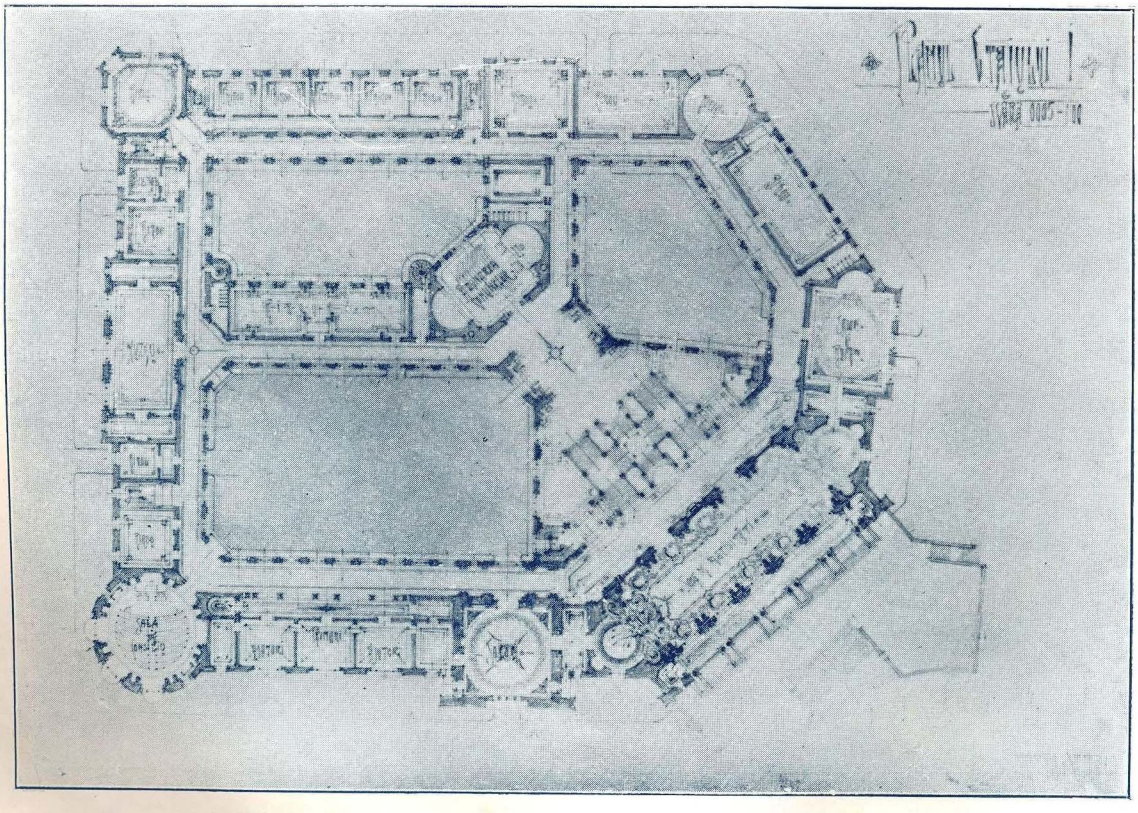

Planul Etajului I. Clasat III Arh. Fl. Stănculescu

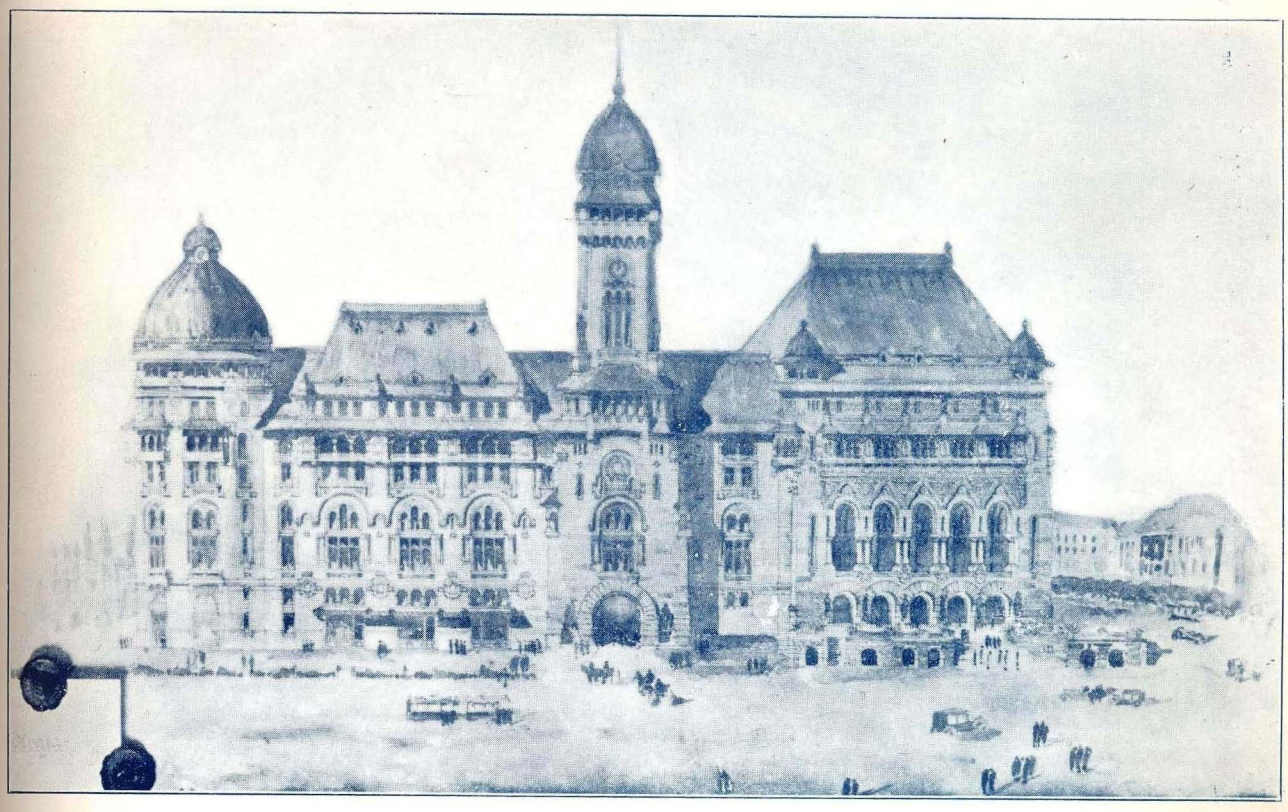

Fațada Principală — Clasat III — Arh. Fl. Stănculescu

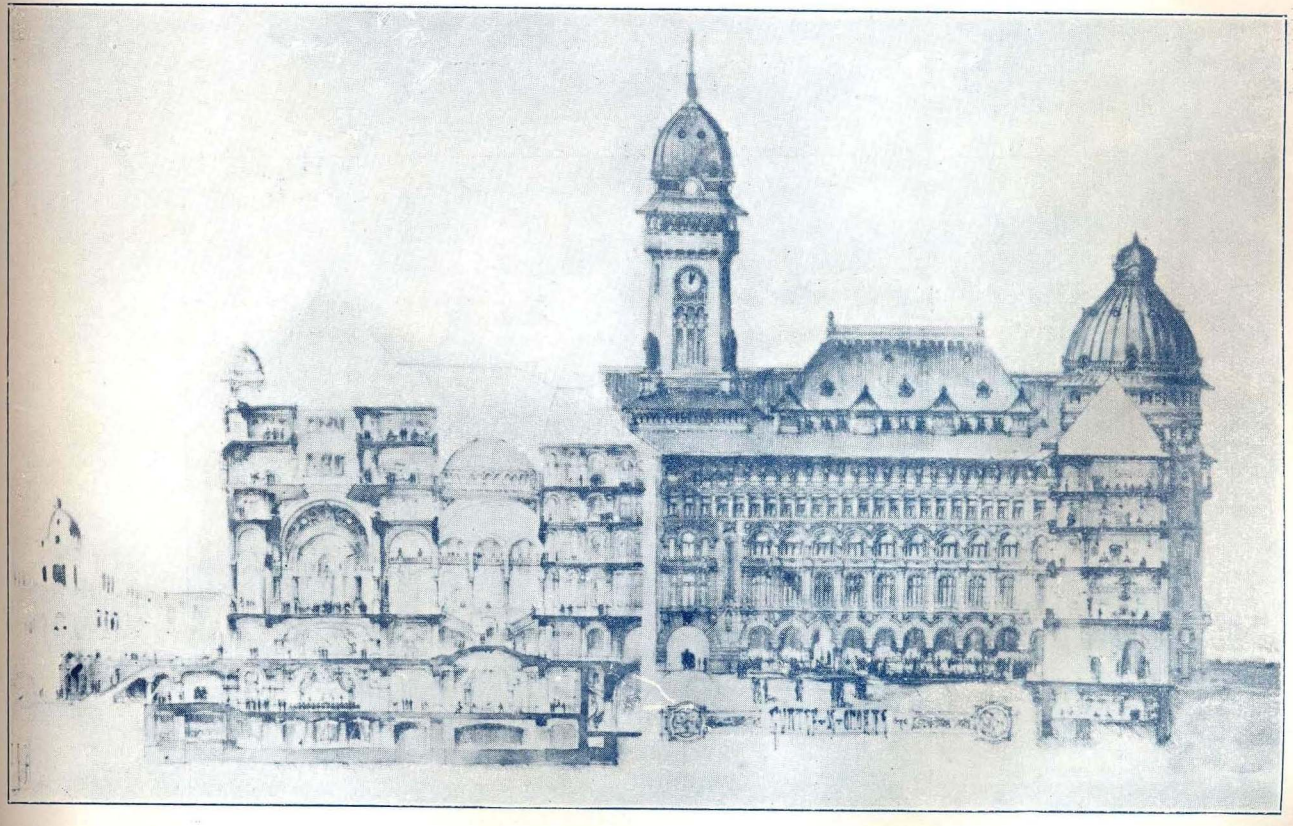

Secțiunea Transversală — Clasat III — Arh. Fl. Stănculescu

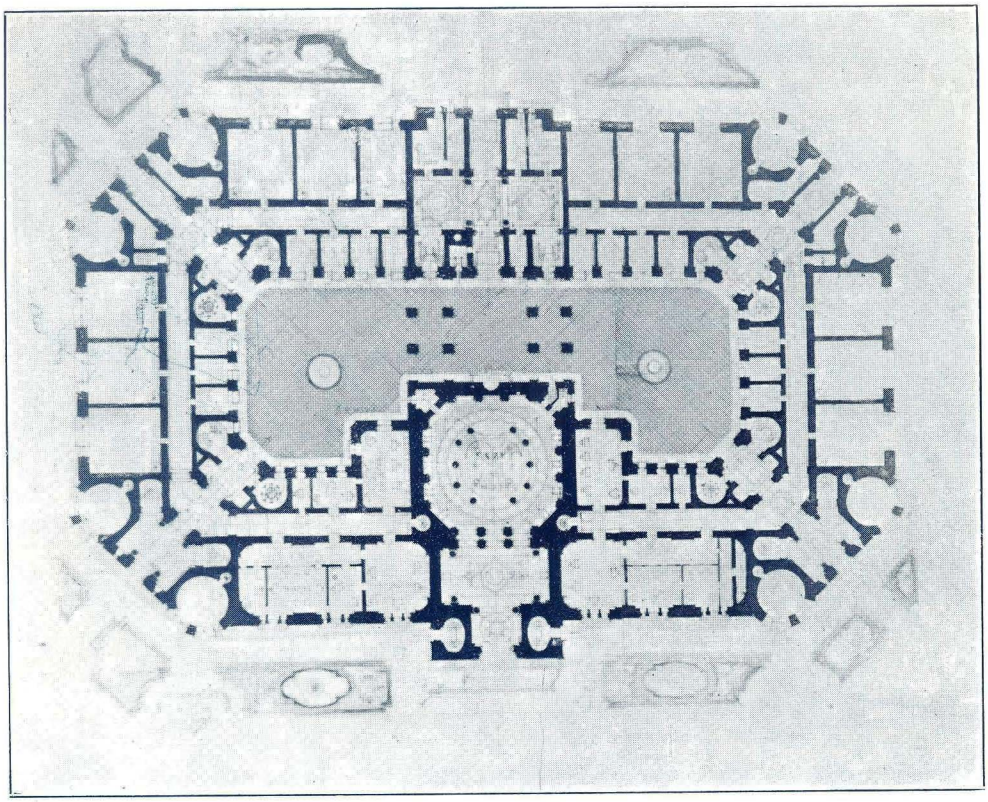

Planul Parterului — Arh. St. Becu

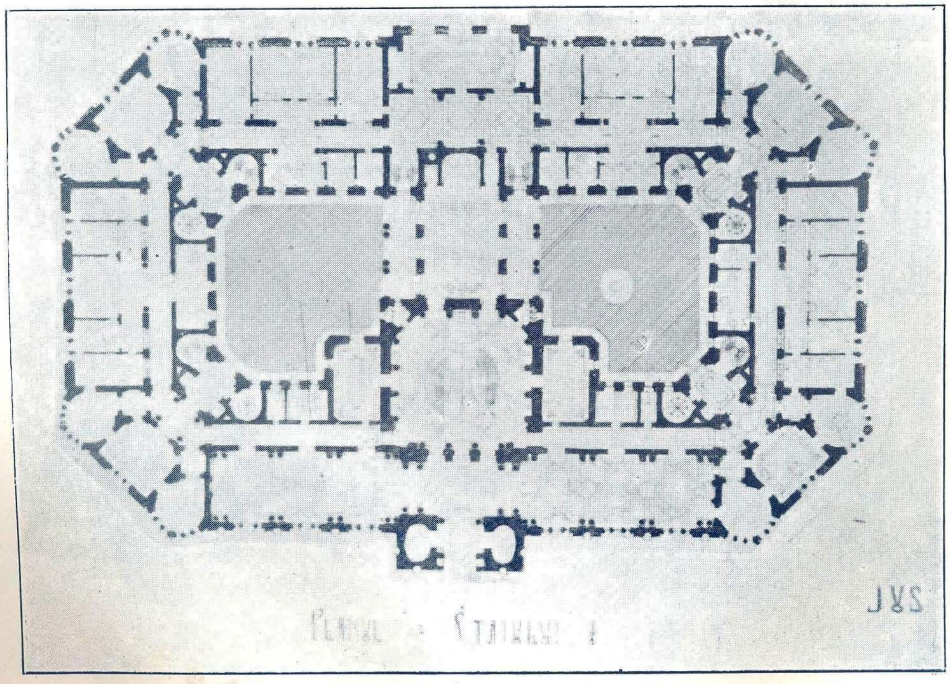

Planul Etajului I — Arh St. Becu

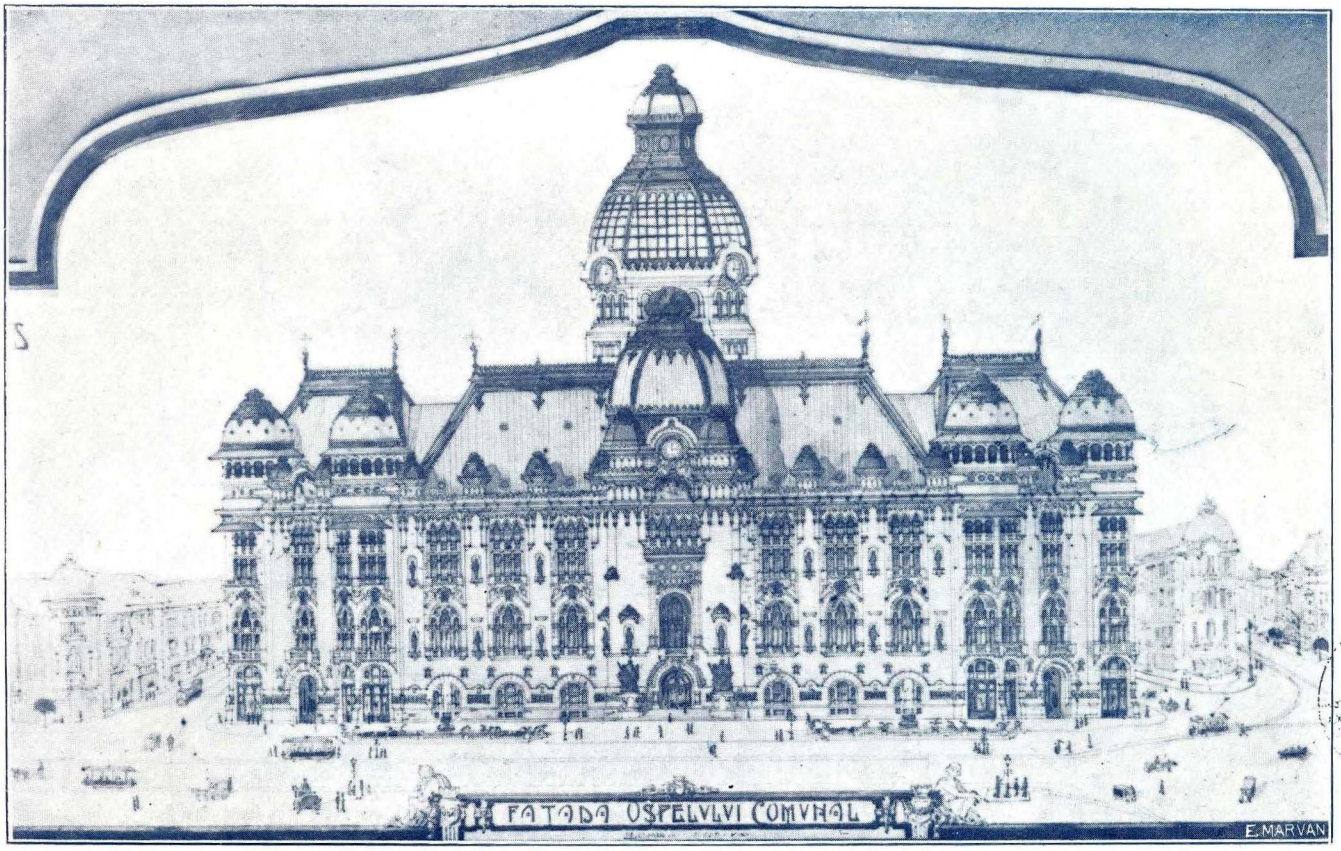

SCOALA DE ...

Fațada Principală Clasat III Arh. St. Becu

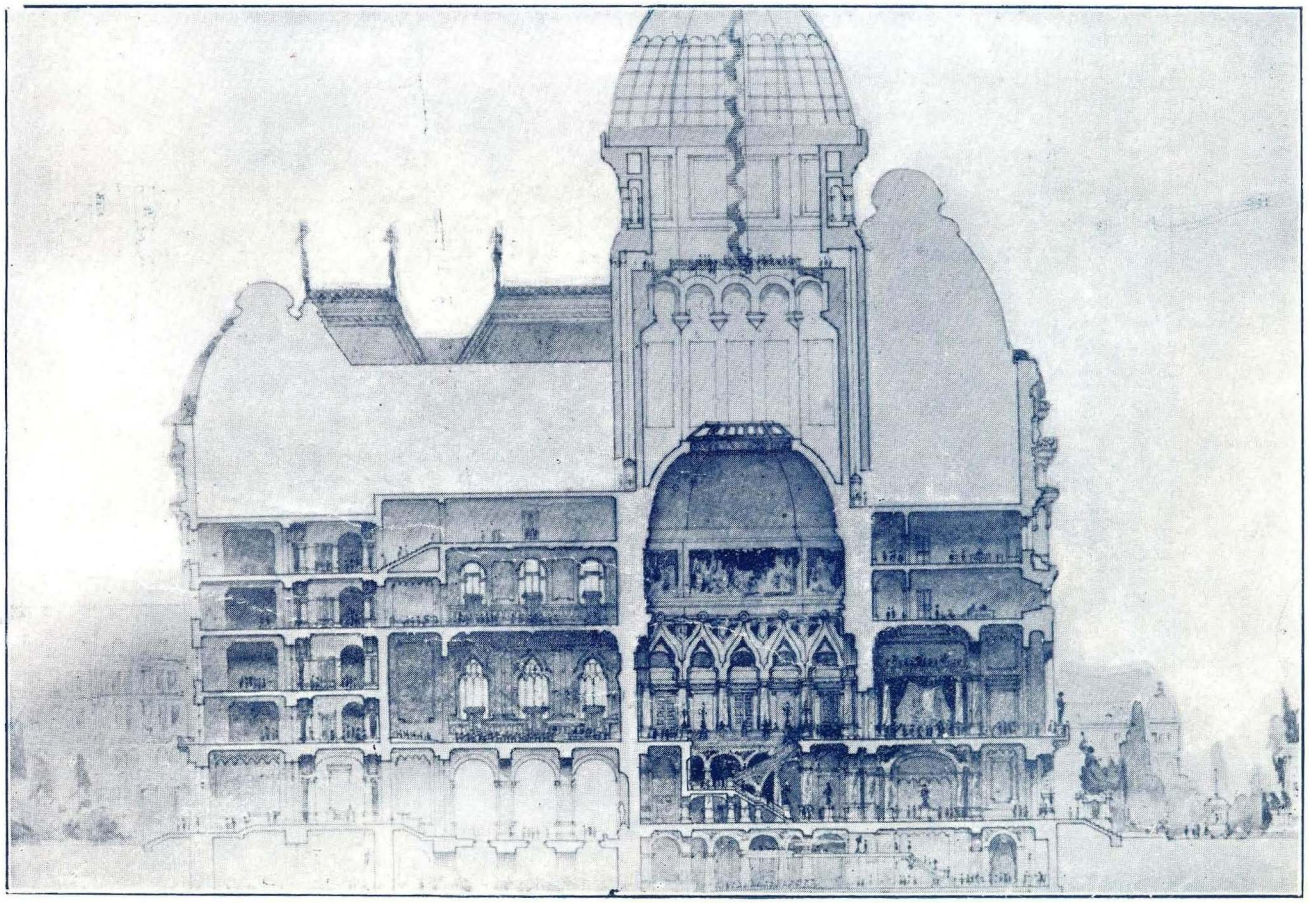

Secțiunea Transversală Clasat III. Arh. St. Becu

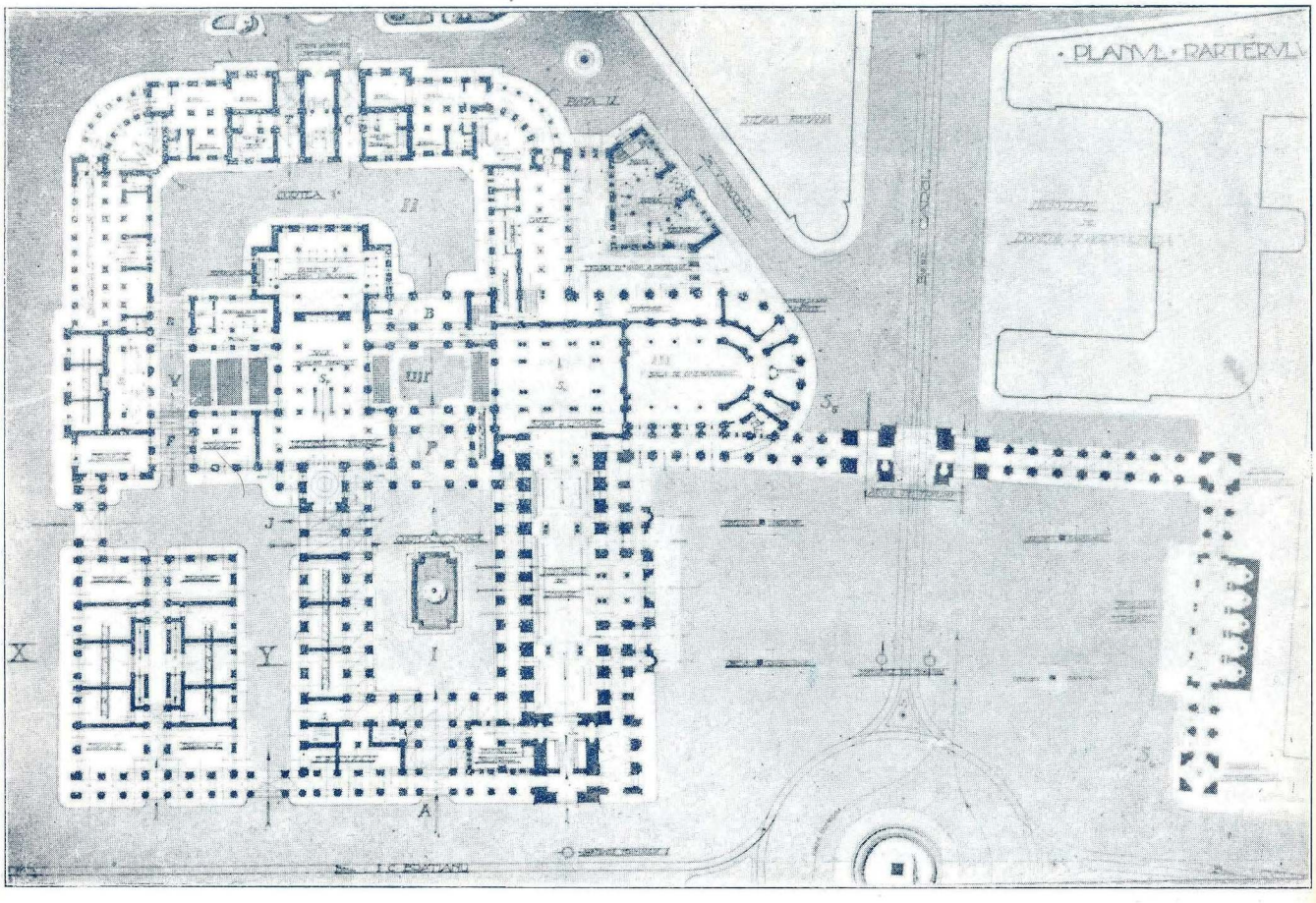

Planul Parterului

D. Wallter şi Harry Schoenbe g şi Georges de Loewendel
arhitecţi pictor

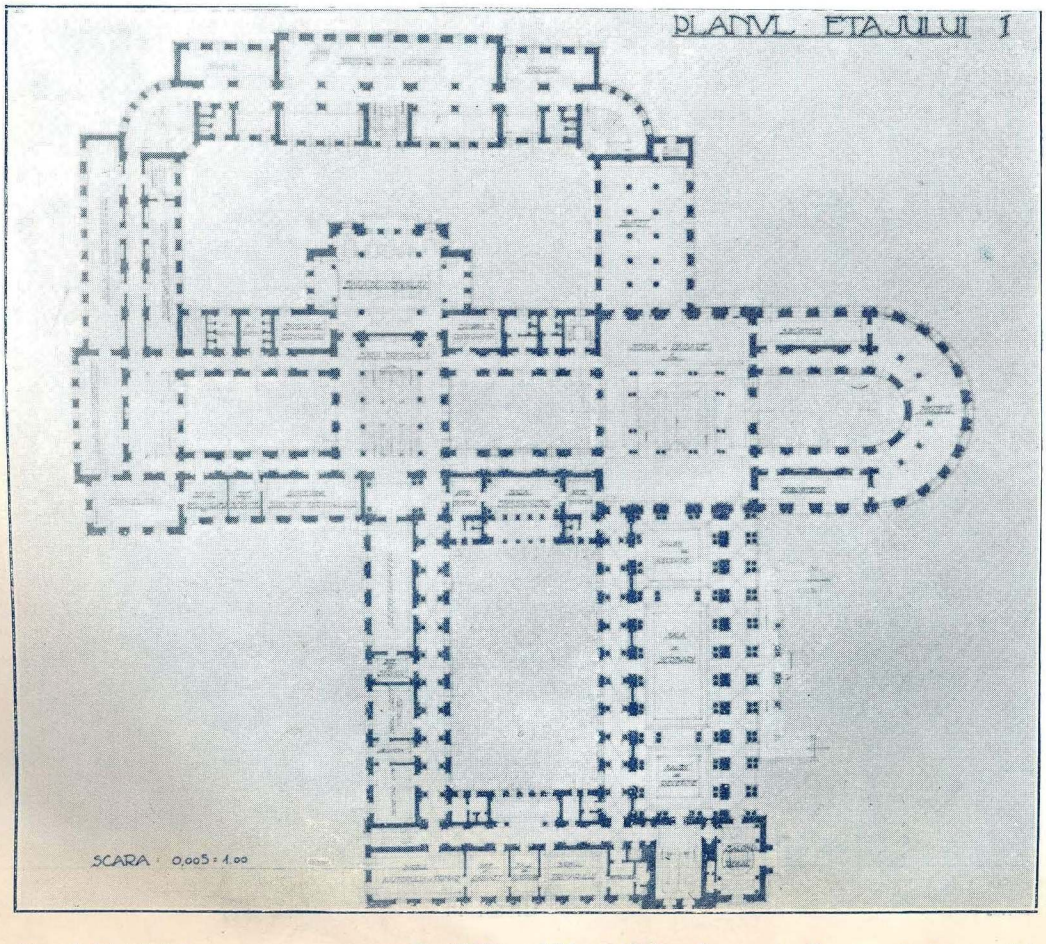

Planul Etajului 1

D. Wallter şi Harry Schoenberg şi Georges de Loewendel

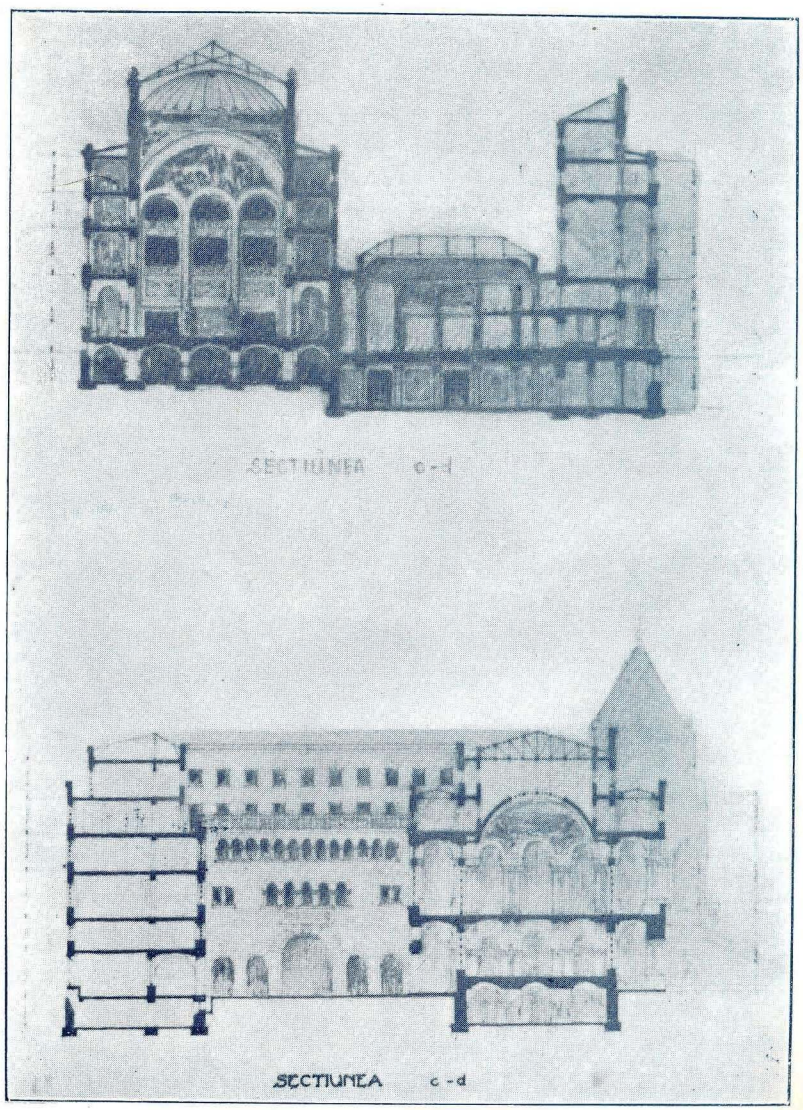

Secţiunea C.-D.

D. Wallter şi Harry Schoenberg
arhitecţi
şi Georges de Loewendal
pictor

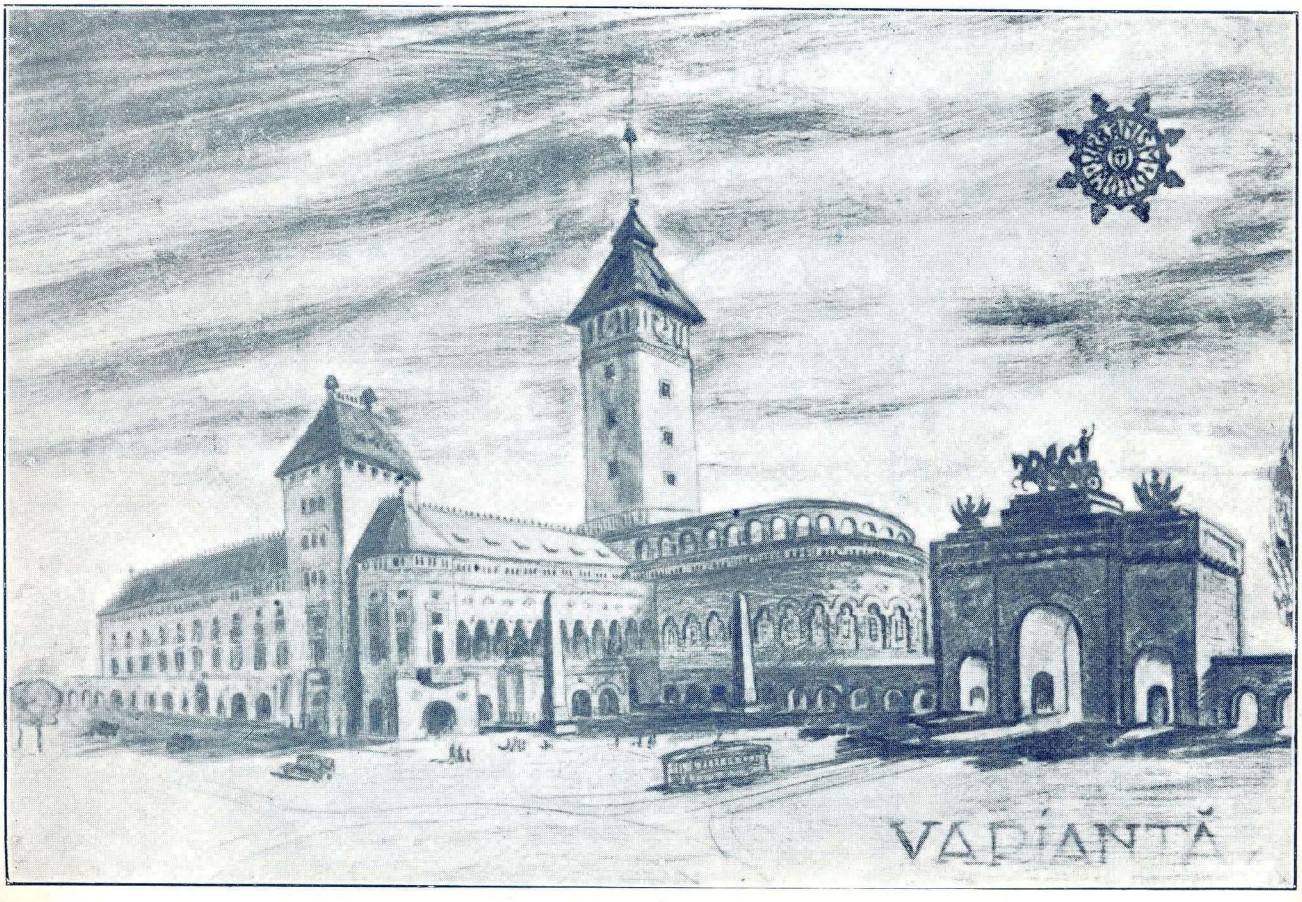

Vedere Perspectivă

D. Wallter şi Harry Schoenberg
arhitecţi
şi Georges de Loewendal
pictor

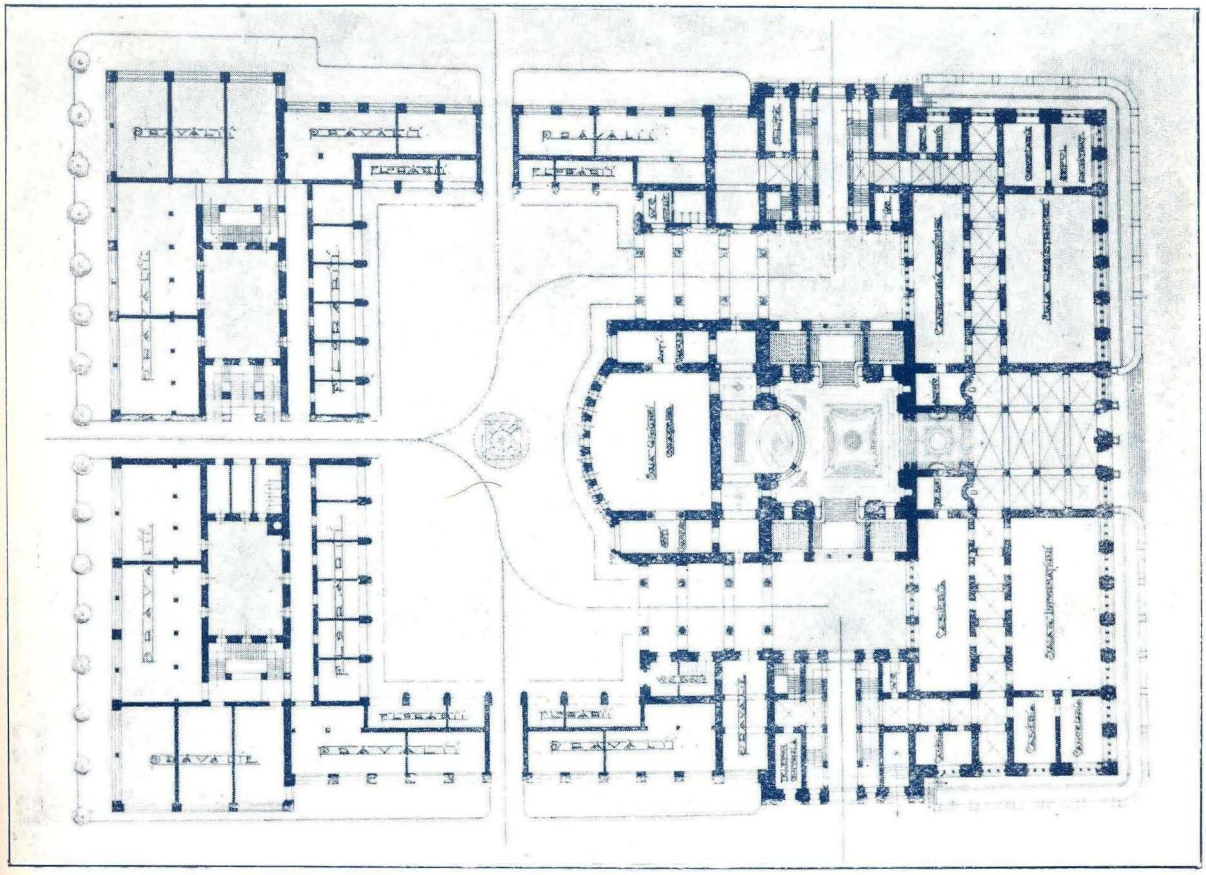

Planul Parterului

Moto: Sf. Gheorghe

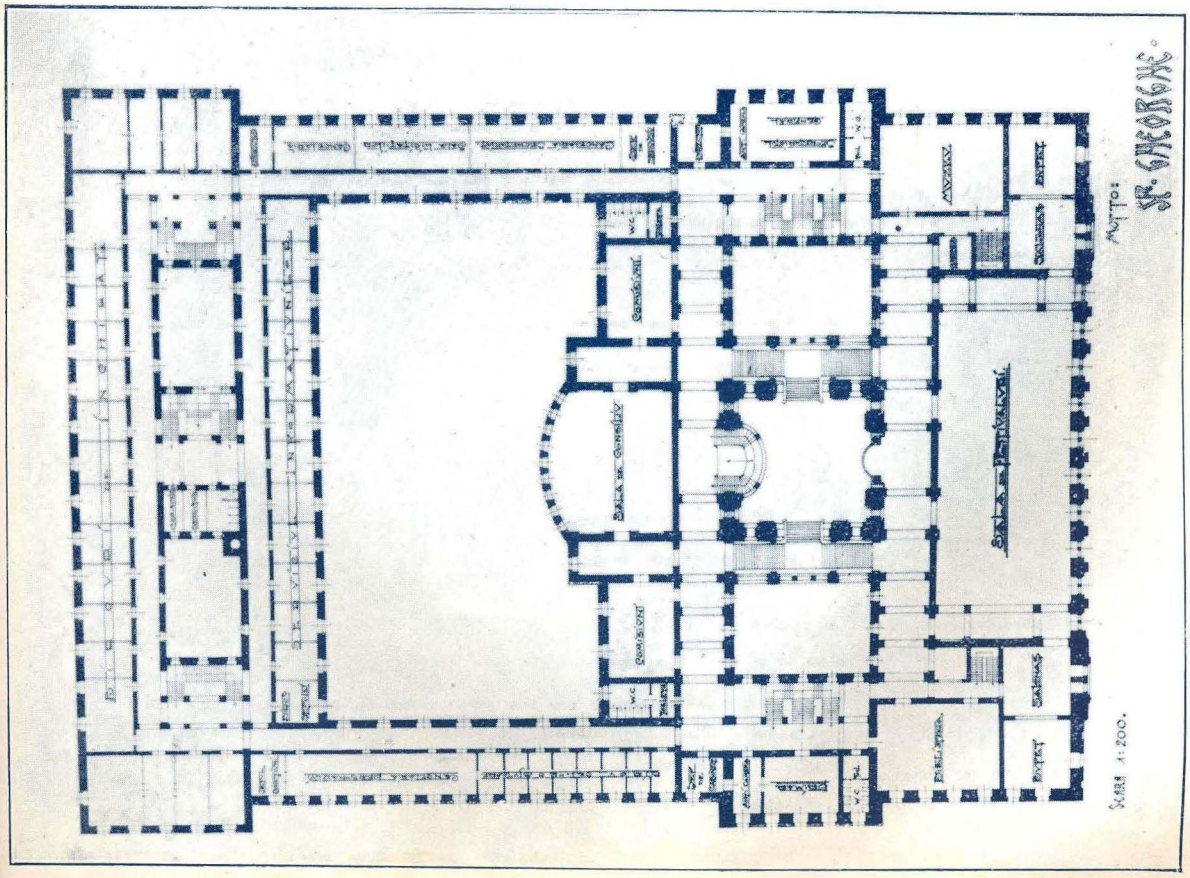

Planul Etajului 1

Moto: Sf. Gheorghe

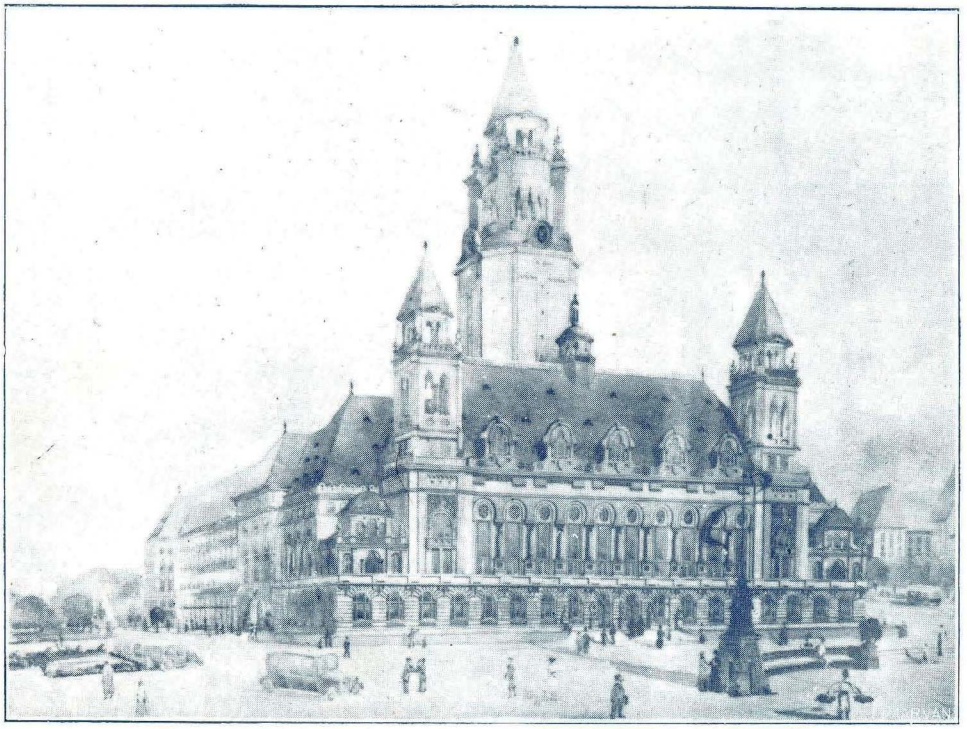

Vedere Perspectivă

Moto: Sf. Gheorghe

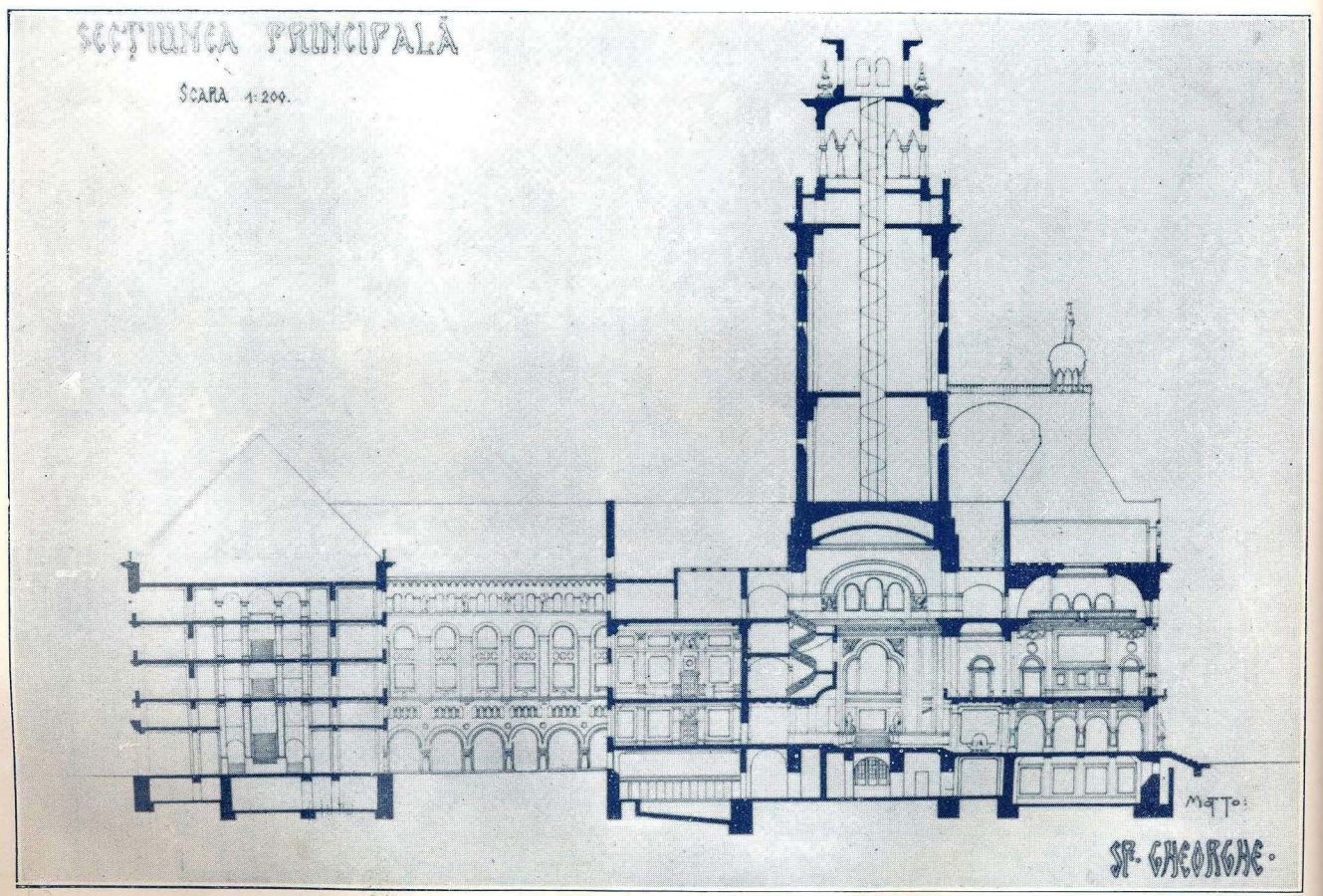

Secțiune Longitudinală

Moto: Sf. Gheorghe

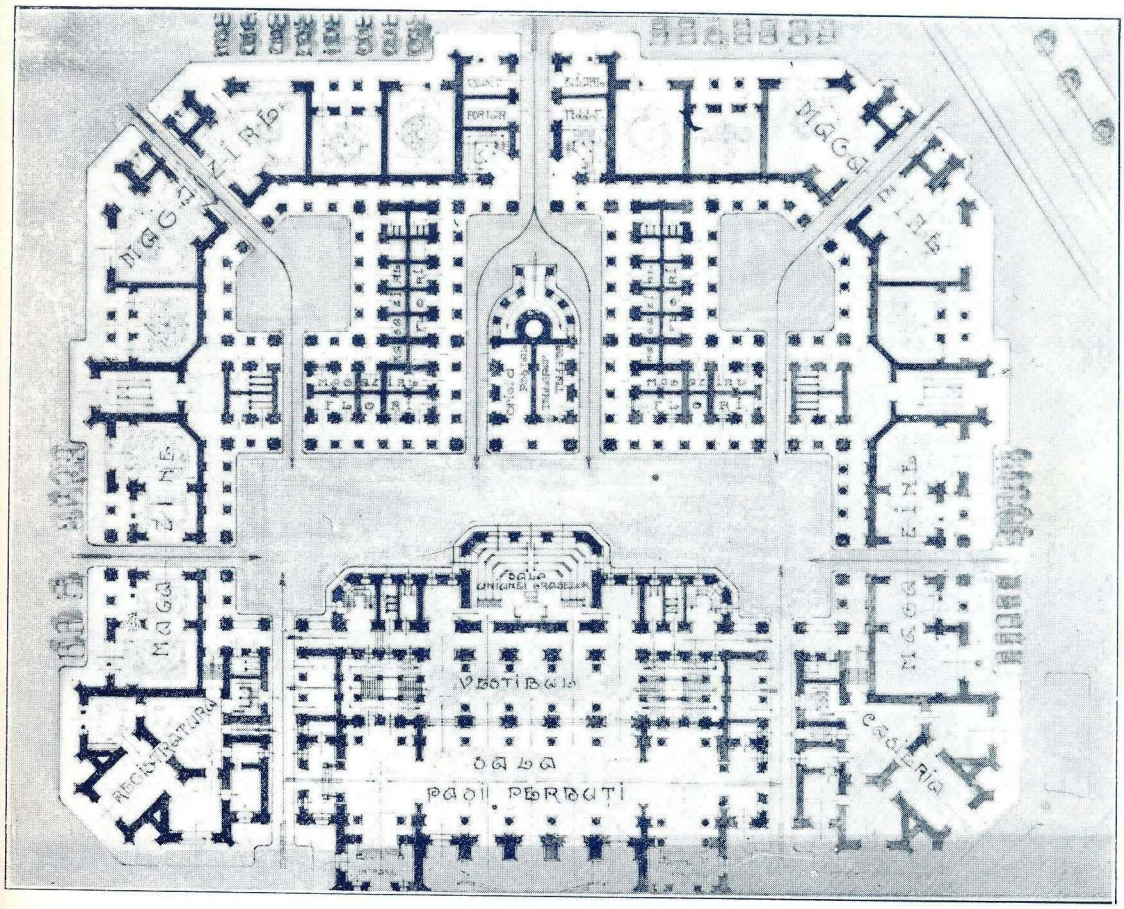

Planul Parterului

Moto: Pro Memoriam

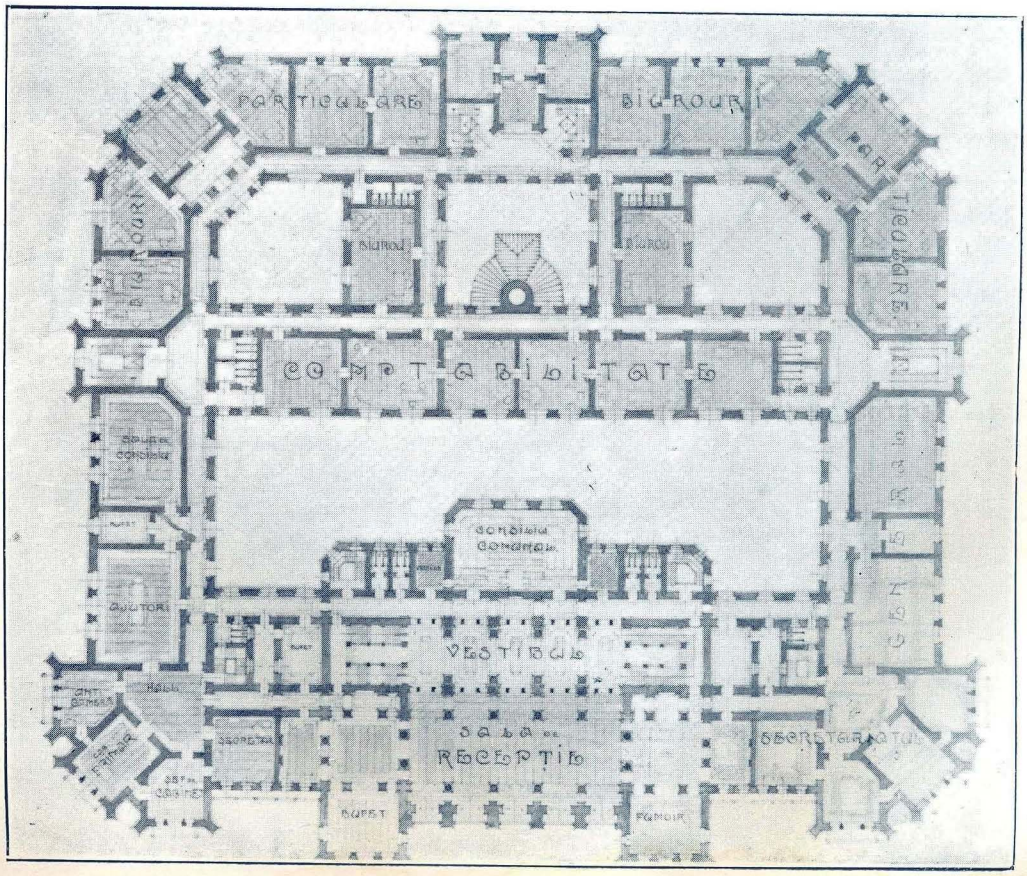

Planul Etajului 1

Motto: Pro Memoriam

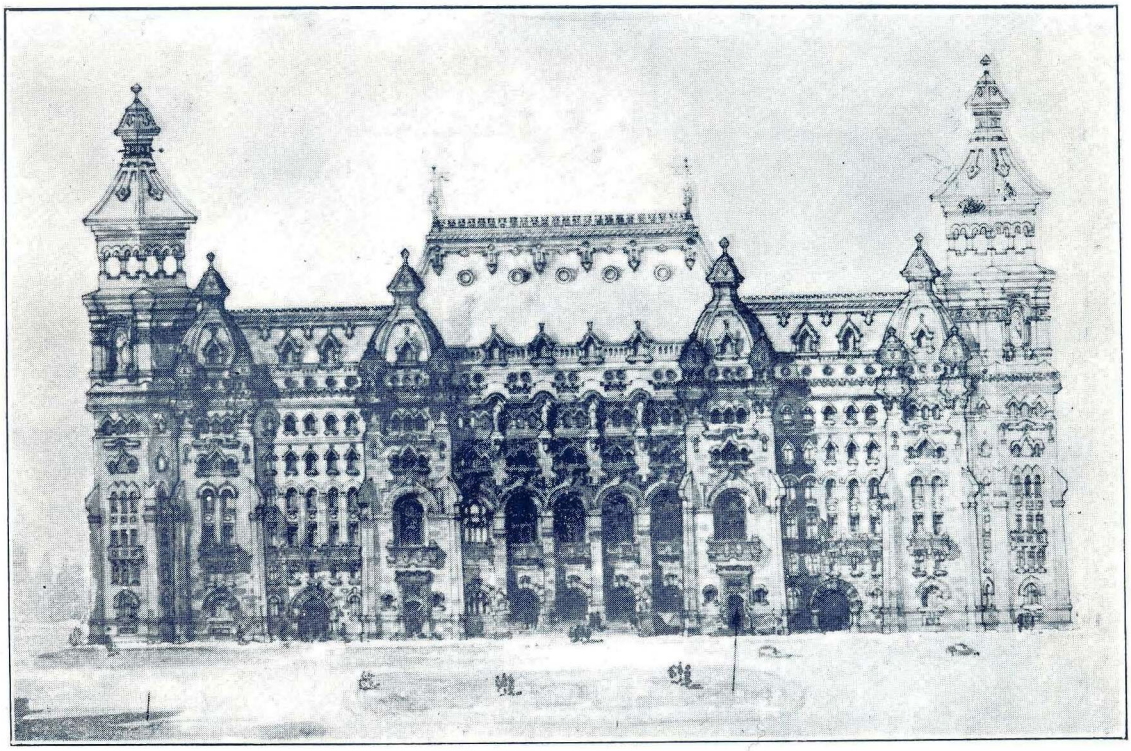

Faţada Principală

Motto : Pro Memoriam

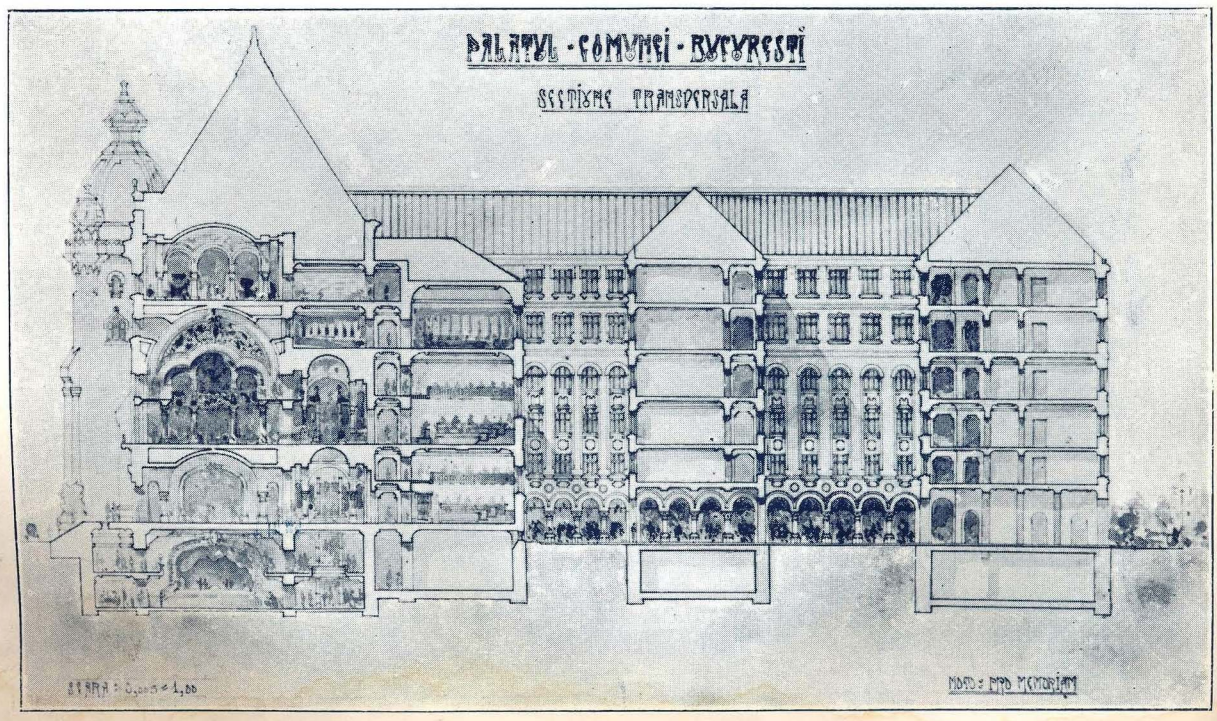

Secţiunea Transversală

Motto : Pro Memoriam

CONCURSUL PENTRU LOCALUL ASOCIAŢIEI INGINERILOR ŞI TECHNICIANILOR DIN INDUSTRIA MINIERĂ

de SP. CEGĂNEANU

Pentru judecarea acestui concurs, la care au luat parte prin invitaţiuni 11 concurenţi, au fost numiţi ca arhitecţi, D-l Gr. Cerkez şi subsemnatul, care împreună cu trei delegaţi ai „Asociaţiei" am procedat la cercetarea proectelor. Din prima şedinţă, delegaţii Asociaţiei, au declarat că socotesc mai bine ca judecata să fie opera celor doi arhitecţi din comisiune, cărora, în acest scop le lasă libertate deplină. Spre a uşura lucrul, de comun acord, s'a hotarât ca subsemnatul să cerceteze amănunţit proectele, în spaţiul de timp rezervat între două şedinţe şi să expue în şedinţa următoare aprecierei comisiunei, rezultatul cercetărilor sale.

Socotesc nimerit a dă mai jos critica facută fiecărui proect în parte, spre a se vedea modul cum s'a lucrat la această judecată.

Motto: MINERUL

In subsol tipografia prea desvoltată, iar pivniţile cerute de program lipsesc.

La parter a desvoltat prea mult Holul în detrimentul părţei comerciale, iar la et. I Muzeul, divizat şi rău luminat, pe la capetele unei săli de 20 metri lungime. Sala de serbări suficientă ca suprafaţă pentru 400 de auditori, nu are eşirile dispuse în mod favorabil unei uşoare goliri a sălei.

La et. II-a perde din spaţiu cu bucătăria, oficiul şi cămara clubului dela et. III-a, rămânând în schimb prea puţin loc pentru birouri, pe când et. III a, contra programului este ocupat în înregime cu încăperi destinate clubului, un club de 600 mp., ceace nu corespunde intenţiunei esprimate în program.

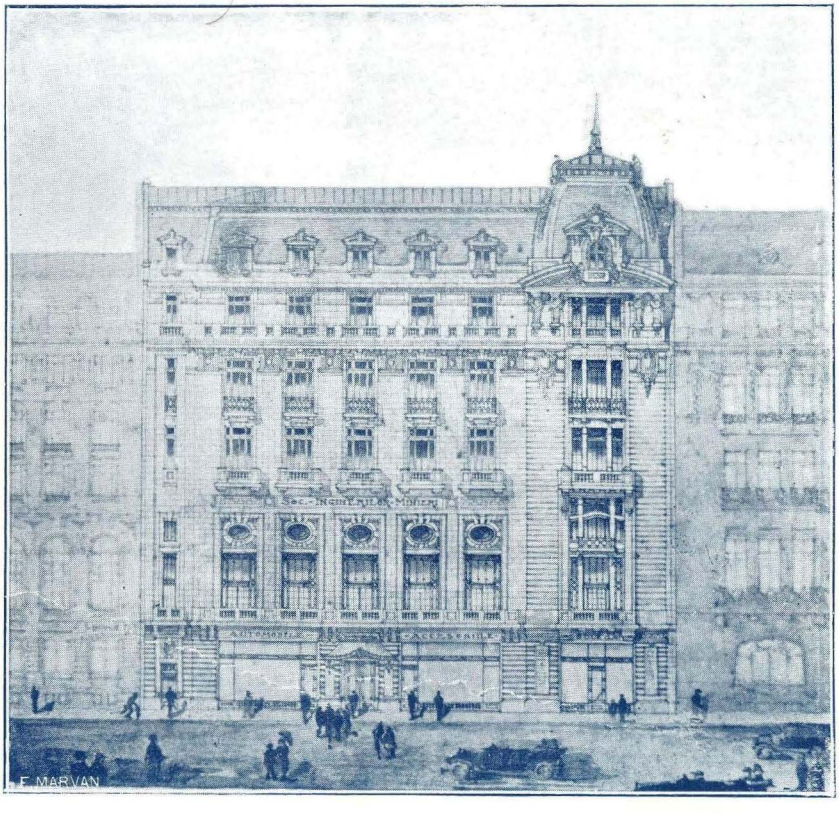

Faţada principală Pr. I Arh. J. Burcuş

La et. IV-a bine separată biblioteca de partea destinată birourilor, pe când apartamentele dela et. V-VII sunt împarţite la întâmplare, ceace denotă că diferitele etaje n'au fost studiate în legatură unele cu altele.

Faţada, corectă, ca stil, produce un efect desagreabil prin întinderea vitrinei subt piloni laterai, slăbindu-i, când tocmai prin masivitatea lor au rolul de a încadra solid faţada.

In general, un proect studiat fără o serioasă pătrundere a programului şi a realităţilor constructive.

Motto: CLASIC

Aşează în subsol tipografia, spre curte, ceace-i permite lumină directă şi suficientă, lăsând în acelaş timp destul loc pentru pivniţe şi depozite.

Parterul este folosit aproape în întregime de magazine.

Et. I este conceput în spiritul strict al programului, având sala şi muzeul la acelaş nivel, cu o galerie largă aşezată în lungul salei de spectacol, ceace va permite uşor golirea sălei prin cele trei largi porţi de eşire. La capătul galeriei un hol deservaşte somptuos muzeul şi apartamentul din curte.

La et. II-a concentrează bine birourile de o singură parte a planului iar în golul sălei de serbări gasim o galerie deservită însă insuficient printr'o scară mică rotundă, pe când ar fi fost foarte comod ca acest public să se scurgă spre scară prin galeria care n'ar fi trebuit folosită pentru cele câteva balcoane, incomodate şi acelea de stâlpi din faţă. Cum această galerie nu este ceva organic în plan s'ar fi putut suprima fără nici o dificultate.

La et. III-a foarte bine separate între ele, clubul şi apartamentul şi în acelaş timp massele bine echilibrate.

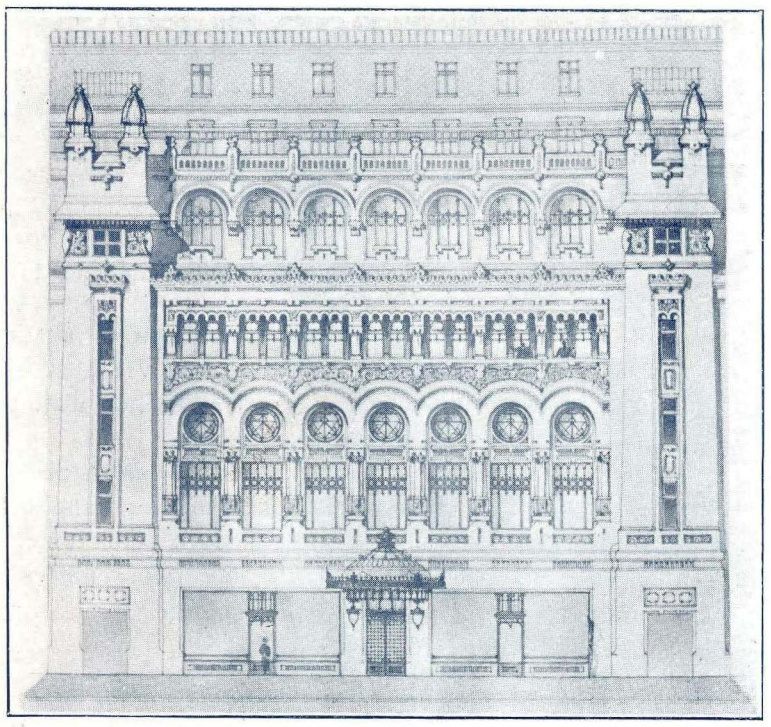

Fațada principală Pr. I Arh. Cananău

Mai puțin fericit ca celelalte se prezintă etajul IV-a unde în loc să păstreze separațiunea bine marcată dela et. III-a și să facă din *apartamentul* dela stradă o singură sală de lectură, rămânând actuala bibliotecă, să fie transformată în apartament, lasă toate camerele acestui etaj să fie deservite de aceiaș galerie, iar destinația celor două grupe nu este arătată prin concepția planului ci prin indicațiuni scrise. Și lucrul acesta ar fi fost posibil în aceeaș structură a planului.

La etajele apartamentelor de locuit, prin deplasarea holului spre strada a isbuțit să obție camere normale și suficiente, evitând în acest mod defectele adâncimei, care a încurcat așa de mult pe alți concurenți.

Fațada corectă însă nu izbutește să dea un caracter de monumentaletate.

In general este un proect foarte bine studiat, la al cărui autor, pe lângă partea practică joacă un mare rol rezolvarea estetică a diferitelor dificultăți de plan.

Motto: VULCAN

Autorul a pornit dela idea că sala de serbări prin dimensiunile ei destul de mari dă dificultăți în rezolvarea etajelor ce i se suprapun și atunci s'a hotarât s'o trateze în corp separat, căruia să nu ise mai suprapună nimic. Ideea în sine din punct de vedere practic nu este rea. I se opun însă două obiecțiuni. Prima de ordin estetic: Sala de serbări prin inălțimea ei pe două etaje dă posibilitatea unei ordonanțe monumentale în fațadă, ceeace ia clădirea aceasta trebue să conteze. A doua, de ordin practic; terenul este prea mic pentru o asemenea soluție, și ca dovadă este faptul că corpului din față n'a putut să-i dea desvoltarea ce comportă piese de importanța clubului, sălei de bibliotecă, muzeului, etc., corpul acesta fiind redus la proporțiile unei case de raport. Dar când cauți să dai o interpretare care să corecteze un program, el trebue să fie cât se poate de strălucit espusă ca să suplinească cu succes obiecțiunile de ordin formal.

Totuși autorul încă dela întrare din strada se prezintă stângaci, de orece chiar din marginea ușei de întrare împinge publicul pe două scări laterale la un antresol, unde găsește un mic hol și vestiarele și de aci fără nici o amploare arhitectonică începe o scară care conduce pe un palier și de aci în sala de spectacol. O concepție cât se poate de sărăcăcioasă și inestetică.

Din cauza soluției adoptate, cum am pomenit și mai sus, corpul din față este mic ceeace a împiedecat pe autor să dea suficientă desvoltare diferitelor grupări de piese, la cari se ajunge prin mici holuri sau chiar culoare.

Fațada cu un prea marcat caracter de casă de raport, are în plus și greșeala de a sprijini flancurile corpului principal pe golul vitrinelor.

Fațada principală Arh. Smărăndescu

Motto: PRIN MINE

Autorul recunoaşte singur că se depărtează fundamental de condiţiunile programului, cea ce constitue, fără altă dovadă, un motiv de înlăturare Să cercetăm totuşi dacă această depărtare de program a permis autorului o soluţie satisfăcătoare.

Esenţialul iniţiativei autorului stă în concentrarea sălilor mari, adică cea de serbări, a bibliotecii şi a muzeului, la acelaş nivel.

In suprafaţa admisă de concurent aceste săli, singure au absorbit atâta spaţiu, în cât nu numai că nu a mai putut găsi diferite mici încăperi necesare bibliotecei, muzeului, salei de serbări, dar nici accesul în aceste sali nu l'a putut găsi în proporţia cerută de aceste piese: O galerie îngustă cu o singură uşe de acces în sala de serbări, iar accesul la bibliotecă şi muzeu printr'un simplu culoar.

Apartamentele dela etaje, cu acces încurcat prin înguste galerii intortochiate, luminate prin numeroase fânţâni de lumină, care de regulă trebuesc evitate.

Faţada face un efect neplăcut prin disimetria maselor celor două corpuri de flanc.

Motto: III

Intrarea larg tratată. Sala de şedinţe desvoltata prea mult în lungime ceeace desavantajază pe auditorul din fund care se găseşte la 27 metri distanţă de vorbitor.

Holul, insuficient ca suprafaţă, nu permite de cât o singură uşe de eşire din sală, ceeace pentru această lungime este inadmisibil.

Birourile dela al II-a etaj bine grupate.

La et. III-a clubul fără legătură cu dependinţele, de care este separat printr'un birou.

La et. IV-a biblioteca prea mică. Restul împărţit în 2 grupuri de birouri care au, prin intermediul unui birou, legatură între ele.

Nu este însă o soluţie în raport cu importanţa acestui apartament.

Suprafaţa sa cerea o rezolvare mai concentrată, cu un vestibul central care să deservească cea mai mare parte din piese. In cazul de faţă cele opt birouri sunt înşirate dea lungul unor culoare.

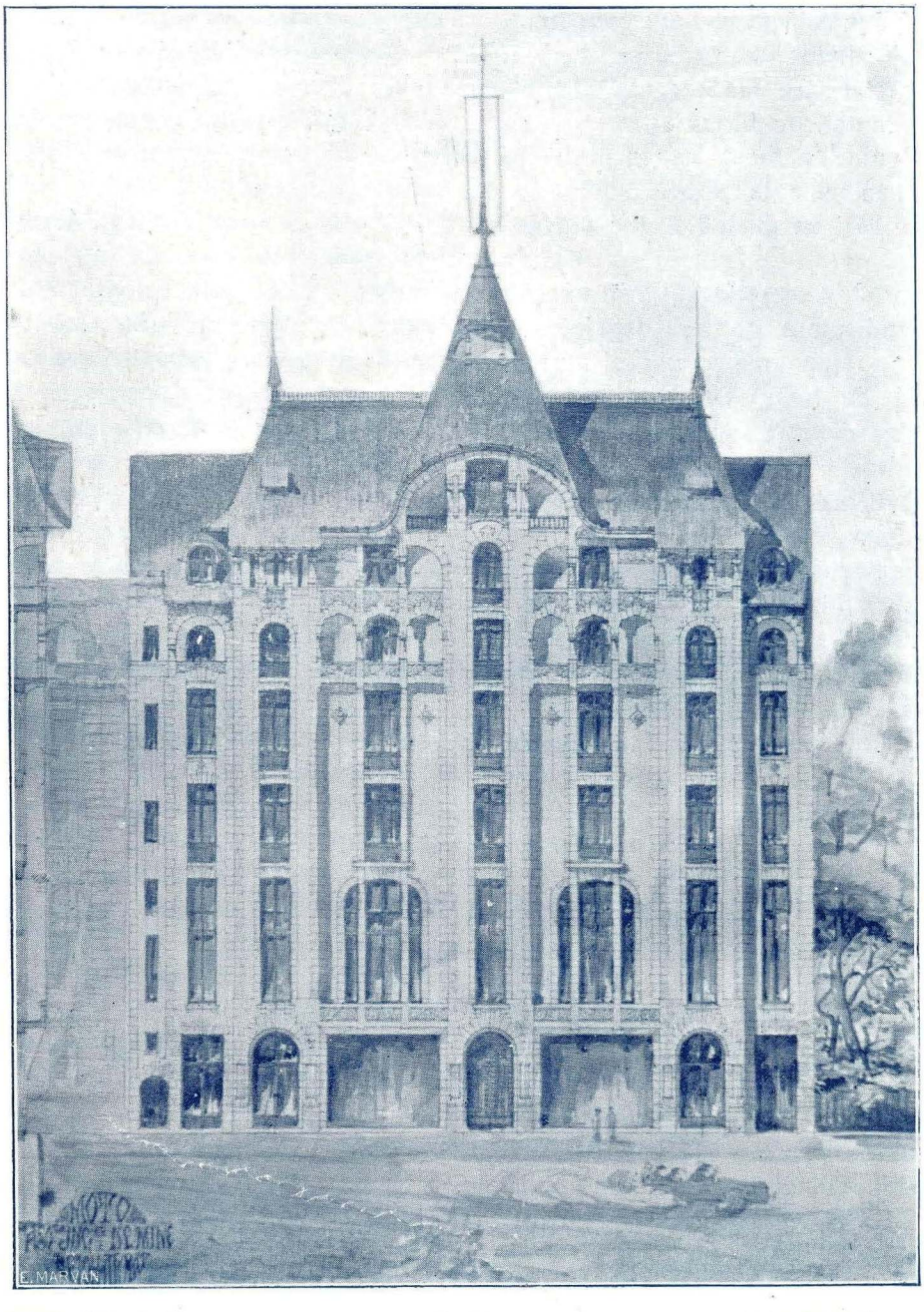

Faţada Principală Pr. III Arh. A. Culina

Etajele apartamentelor de locuit bine separate încă dela vestibulul scărei.

Ca faţadă, o casă de raport fără nici o distincţie.

Motto: BETON ARMAT

Plasează tipografia în subsol la stradă ceeace va produce dificultăţi de lumină.

Magazinele au o desvoltare destul de mare şi bine echilibrate ca suprafeţe.

Sala de serbări ocupă întreaga faţadă ceeace-i dă o lungime de 30 metri, incomodă pentru auditor. Accesul la sală, larg tratat prin trei uşi mari la care se ajunge dela intrare printr'o galerie spaţioasă bine proporţionată sălei. Muzeul aşezat în unghiu drept va fi în bună parte neluminat.

La et. II-a n'a putut separa birourile de sala de serbări, degajamentul sălei deservind şi aceste birouri ceeace denotă insuficienţă de studiu.

La et. III-a clubul prea mult divizat în camere fără o căutare a simetriei şi grupărei pieselor ceeace-i dă o lipsă completă de unitate.

La et. IV-a plasează biblioteca, cam redusă ca suprafaţă, la care se ajunge prin prea multe degajamente.

Etajele apartamentelor bine grupate în jurul câte unui vestibul comod.

Faţada este lipsită de seriozitatea pe care o comportă subiectul, având mai mult caracterul unui hotel de staţiune

climaterică, iar diferitele elemente importante ale planului, cum este sala de serbări, nu-şi găsesc o motivare precisă în faţadă.

Motto: PETROL

Autorul prezintă un proect în care regăsim soluţia dela proectul cu Motto: Vulcan, adică o soluţie cu sala de serbări aşezată în curte. Nu regăsim însă aceeaş justificare, de oare ce aci se clădeşte dasupra sălei de serbări, până la ultimul etaj, chiar cu oare care dificultăţi în plus, sala având cea mai mare largime faţă de ceilalţi concurenţi.

Deci fără a evita dificultăţile de ordin practic, scapă în mod definitiv o caracterizare monumentală în faţadă, care rămâne un simplu imobil de birouri.

Soluţia adoptată de autor a făcut ca la parter să se micşoreze suprafaţa magazinelor la stradă, suprafaţa din fund de subt sala de serbări ne putând fi folosită de cât cel mult ca un depozit

La etajul I se ajunge printr'o scară largă însă excentrică şi aşezată cu axa perpendiculară pe axa degajamentului ceeace provoacă, până la ajungerea în sală şi muzeu un parcurs în zigzag destul de lung. Dacă nu distanţă cel puţin acest zigzag ar fi fost evitat dacă scara s'ar găsi spre calcan, în axa degajamentului care ar fi trebuit mult mai larg, lărgimea actuală de 3 metri fiind absolut insuficienţă în practică şi disproporţionată faţă de piesele ce deserveşte.

La et. II-a acelaş degajament deserveşte publicul dela balcoane şi personalul dela birourile din stradă, ceeace constitue un defect, lipsa aceasta de separaţie.

La et. III-a menţine fără necesitate degajamentul ceeace l'a împedecat să dea în lărgime desvoltarea cuvenită clubului. Apartamentul bine separat de club, are foarte multe defecte de detaliu. In locul unui degajament larg, luminat prin curtea de lumină, în legătură directă cu holul şi care să deservească comod toate piesele, introduce, o serie de camere de 2 3 d'alungul unui coridor, a căror camere, fără lumină, le zice dulapuri, pe când sofrageria, cea mai mare piesă a apartamentelor, este lipsită de comunicaţie directă.

La et. IV-a aceeaş lipsă de separaţie a birourilor de bibliotecă. Un degajament comun le deserveşte.

Apartamentele dela etajele V-VI, 2 mari şi o garsonieră, cu intrări separate încă dela scară, au aceeaş încurcătură în plan provocală de acele camere-dulapuri. Suprafeţele fiecărui apartament nu sunt însă bine folosite şi piesele suficient de echilibrate.

Astfel la un apartament cu 240 m^2 nu găsim decât un salon, un dormitor, o sofragerie şi o bucătărie cu două mici camere de servitor, aşezate şi acelea în faţada principală.

Faţada are caracterul unei clădiri destinate birourilor, cu goluri mari şi uniforme.

In general, la acest proect se observă o mână abilă care caută să rezolve cu abilităţi de detaliu, dificultăţi principiale.

Motto: M

Magazinele au o prea mică desvoltare din cauză că plasează în faţadă prea multe piese care s'ar fi putut plasa foarte bine în altă parte, dacă în contra preciziunei programului, autorul n'ar fi plasat tipografia la parter.

Forma în semicerc care a fost adoptată de autor numai din motive de siluetă, dă în schimb o soluţie plină de dificultăţi practice.

Este suficient să se privească forma camerelor de locuit dela entresol, amenajate în această jumătate de coroană şi în acelaş timp să ne gândim cum va putea fi supravegheată sala de lectură şi cum se vor putea aşeza dulapurile cu cărţi.

Accesul dela stradă este de asemenea complicat în mod inutil prin nu mai puţin de două scări de onoare şi una principală, care toate pornesc dintr'un vestibul rău luminat şi cu mult prea mic pentru cei peste 400 de spectatori ai sălei de serbări.

Scările de onoare ajung sus in mod cu totul stângaci pe un palier de pe care nu se poate ajunge în sala de serbări, decât prin culoarul din fundul sălei de spectacol, sau întorcându-se prin îngustele balcoane de-alungul scărei de onoare, spre a intra în sală *pe aceaş uşe cu cei ce sosesc pe scara principală*. Deci scara de onoare este în realitate plină de dificultăţi.

Aceste scări de onoare mai încurcă şi intrarea în Muzeu care intrare cade *jumătate pe palierul scărei şi jumătate pe galerie*, deci o soluţie şi incomodă şi urâtă.

Soluţia aceasta a scărilor laterale de onoare, rezolvate aşa de frumos la primăria din Paris cer o desvoltare cu mult mai mare în plan, pe care autorul neavând o la dispoziţie, trebuia dela început s'o abandoneze.

Restul etajelor reduse numai la corpul din faţă, convenabil rezolvate.

Faţada în stil modern. Acest stil modern este de fapt stilul greoi început de Wagner la Viena cu 25 de ani în urmă, generalizat mai acum 15 ani în toate ţările de cultură germană şi astăzi îmbrăţişat de francezi.

Va mai trece multă vreme până ce, spiritul de simplificare estetică al francezilor să-l poată curăţa de toată massa greoae a detaliilor nearmonizate şi contrazicătoare, de care nici autorul proectului acesta nu s'a putut debarasa.

Până atunci cred că este bine să studiem stilul acesta modern însă să nu-l clădim.

Motto: DOUĂ CIOCANE

Autorul ocupă aproape întreaga suprafaţă a terenului.

Prăvăliile neechilibrate: una prea mică iar alta cu o suprafaţă enormă la care partea din fund, 240 m^2, neluminată.

Plasează contra programului muzeul la parter, ceeace l'a obligat ca la etaj să ocupe suprafaţa cu o mulţime de galerii, holuri şi vestiare enorme, la care etaj ajunge printr'o scară prea mică.

La et. III-a clubul ocupă nu mai puţin de 500 m^2 cu o serie nesfârşită de săli şi birouri afectate clubului, dând impresia că scopul principal al programului nu ar fi decât acest club.

La et. IV-a biblioteca se găseşte fără nici o desvoltare, găsind în schimb în restul spaţiului nu mai puţin de

3 apartamente, iar la etajele V şi VI câte patru apartamente de fiecare etaj, toate rezolvate cât se poate de modest în felul apartamentelor de locuinţe economice.

Faţada prezintă interes şi ar putea da, după un studiu serios, o lucrare originală.

Motto: „ASOCIAŢIA MINIERĂ"

Autorul prezintă 3 variante de plan şi o nesfârşită serie de faţade, într'o mapă elegantă. Este la mijloc, o muncă extraordinară. Variantele nu sunt de ordin principial ci numai de detaliu, aşa că vom considera un singur proect, varianta I-a, la care vom adăoga planşele din variantele I şi III care corectează greşelile primei.

Parterul cu intrarea în axă are două prăvălii largi şi două intrări din care una deşi indicată de autor, carosabilă, fără serioase modificări nu va putea servi ca atare

Tot la parter s'a amenajat pentru publicul care merge la sala de serbări două vestiare mari, care sunt bine plasate şi suficiente ca spaţiu.

La et. I sala de serbări ocupă aproape toată faţada, ceeace natural nu-i recomandabilă prin lungimea ei. Galeria, care deserveşte sala, este destul de largă, având trei uşi în sală, ceeace va permite golirea în mod lesnicios.

Muzeul, prea divizat şi cu o intrare cam îngustă. Remediază răul într'o variantă, lărgind galeria şi destinând-o în acelaş timp şi colecţiilor, ceeace însă nu cred să se înţeleagă din program.

La et. III-a clubul prea divizat, fără o căutare a simetriei şi a valorificărei pieselor importante, iar prea multele degajamente de acces dela scară la club îi răpeşte orice claritate.

Greşeala aceasta se remediază la varianta 3-a.

Apartamentul din rând cu clubul, deşi confortabil, nu este suficient de studiat.

Astfel în loc să facă din camera servitorului, cămară şi bucătărie o singură cameră mare, direct luminată, în legătură cu holul, căruia i s'ar da o mai mare justificare, trimeţând piesele de mai sus în fund, unde nu sunt bine plasate acele mici camere de dormit, autorul proectului gândeşte tocmai contrariul.

Lucrul acesta îl face la varianta 2-a.

La et. IV-a. Biblioteca are o prea mare desvoltare, iar un singur vestiar ar fi fost suficient, aşa cum se rezolvă la varianta 2-a unde se dă o mai bună unitate agartamentului de birouri.

Apartamentele dela et. V şi VI bine împărţite cu toată dificultatea de adâncime a clădirei.

Faţada în ordonanţă ionică, cu sala de serbări bine motivată, poate da ceva monumental. Este, cred, cea mai reuşită faţadă prezentată la acest concurs.

In general un proect bun,care s'ar fi prezentat cred şi mai bine, dacă nu s'ar fi împrăştiat în atâtea variante care au în plus defectul de a bănui o insuficientă autocritică.

Motto: ALFA

Un proect naiv, lipsit de orice calitate.

Proporţiile extraordinare ale sălei, absoarbe atâta spaţiu încât autorul este nevoit să intre în sală direct de pe palierul scărei principale insuficientă şi aceia.

Tot restul rezolvat în acelaş spirit stângaci, de om lipsit de orice pricepere profesională.

Faţada la înălţimea planului.

In urma discuţiunilor din şedinţa următoare când, pe baza acestei critici s'a luat din nou în cercetare fiecare proect, s'a alcătuit următorul

PROCES-VERBAL

Subsemnaţii Cerchez C. Grigore şi Cegăneanu Spiridon architecţi, în urma însărcinărei date de Asociaţia Inginerilor şi Technicianilor din Industria Minieră, de a examina proectele prezentate la concursul pentru construcţia localului său, ne-am întrunit conform convocărei în localul Soc. Industria Română de Petrol din Str. Lascar Catargiu 17, în zilele de 26 si 29 Martie 1926 şi am procedat la cercetarea proectelor prezentate. Ni s'a supus spre examinare 11 (unsprezece) proecte având fiecare Moto: Minierul; Clasic, Vulcan: Prin Mine; III; Beton Armat; Petrol; M; Alfa; 2 ciocane şi Asociaţia Minieră.

In urma examinărei proectelor, comisiunea reţine pentru clasificare proectele Clasic, Beton Armat şi Asociaţia Minieră, celelalte fiind înlăturate sau ca nerealizând în mod satisfăcător cerinţele programului sau pentru abateri dela program, fără ca totuşi prin aceasta să realizeze ceva care să atragă atenţiunea (Minierul Vulcan, Prin Mine; M;).

Proectul Clasic rezolvă cu foarte multă abilitate şi cu o deosebită grijă pentru axări şi simetrie cea mai mare parte din dificultăţile importante ale programului; iar cele nerezolvate suficient, cum este etajul Bibliotecei, unde ar fi trebuit să adopte separaţia intrărilor dela etajul clubului schimbând sala de lectură în locul apartamentului, unde avea posibilitatea s'o concentreze într'o singură sală mare, nu este o greşeală organică deci iremediabilă.

Faţada, corectă ca stil, nu isbuteşte să dea monumentalitatea impusă de subiect. Proectul Asociaţia Minieră are serioase calităţi în planul parterului şi al etajului unde se găseşte un acces larg la sala de serbări destul de spaţioasă. Unele stângăcii dela varianta I în modul cum împarte muzeul, Biblioteca, Clubul, sunt remediate în cea mai mare parte în variantele II şi III. Faţada cu o ordonanţă Ionică în care coloanele merg pe înălţimea a trei etaje permite obţinerea unei faţade monumentale, în care sala de serbări îşi găseşte o fericită motivare. Va trebui să introducă în axa vitrinelor la uşile de intrare în magasine o separaţiune de

zidărie spre a da pentru ochi o bază solidă coloanei din axă.

Proectul Beton Armat are oarecare calităţi de plan. Prăvălii spaţioase, acces larg la sala de serbări, care sală are defectul unei prea mari lungimi. Ultimul auditor se găseşte la 30 metri distanţă de conferenţiar. Faţada lipsită de monumentalitate având mai mult caracterul uşor al unui hotel de staţiune climaterică, iar sala de serbări fără o serioasă motivare în faţadă.

Având în vedere că proectele Clasic şi Asociaţia Minieră au calităţi care se echilibrează, propunem Onor. Asociaţiunei următoarele :

1) Premiul I şi II să se contopească împărţindu-se în părţi egale acestor 2 concurenţi, pe care-i clasăm I.

2) Premiul al treilea revine proectului Beton Armat.

Făcut astăzi 29 Martie 1926

(ss) *G. Cerchez*
(ss) *Sp. Cegăneanu*

Comitetul „Asociaţiei“ uzând de o clauză din program, după care Asociaţia este liberă să însărcineze cu executarea, chiar pe un concurent care n'a fost de loc clasificat, a însărcinat cu această executare pe autorul proectului cu Motto „Petrol“, D-l arhitect Paul Smărăndescu.

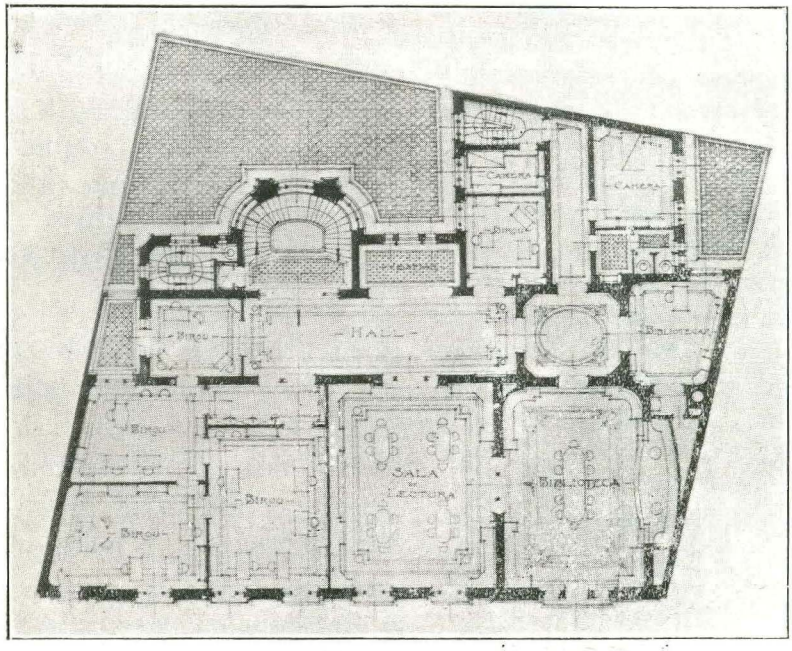

Etajul IV Pr. I Arh. J. Burcuş şi Iliescu

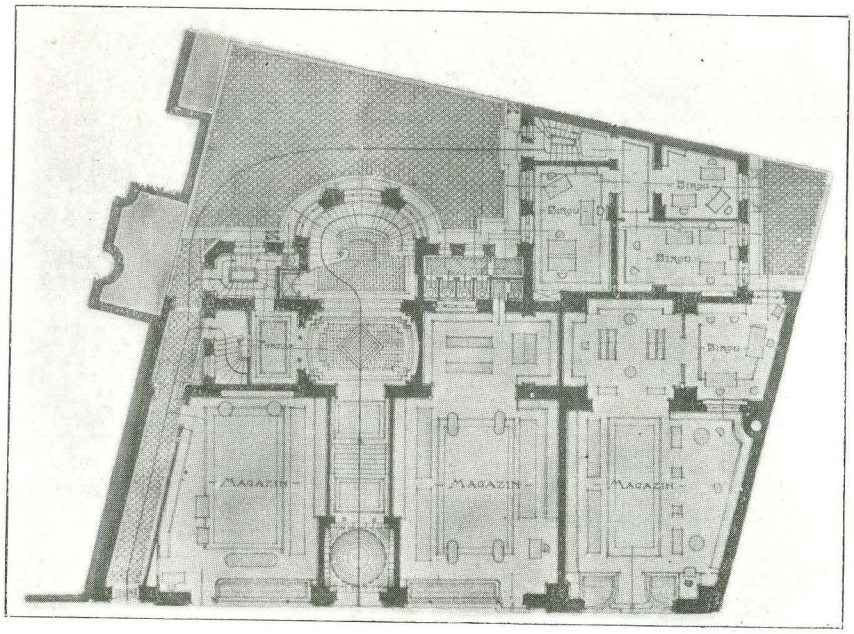

Parterul Pr. I Arh. J. Burcuş şi Iliescu

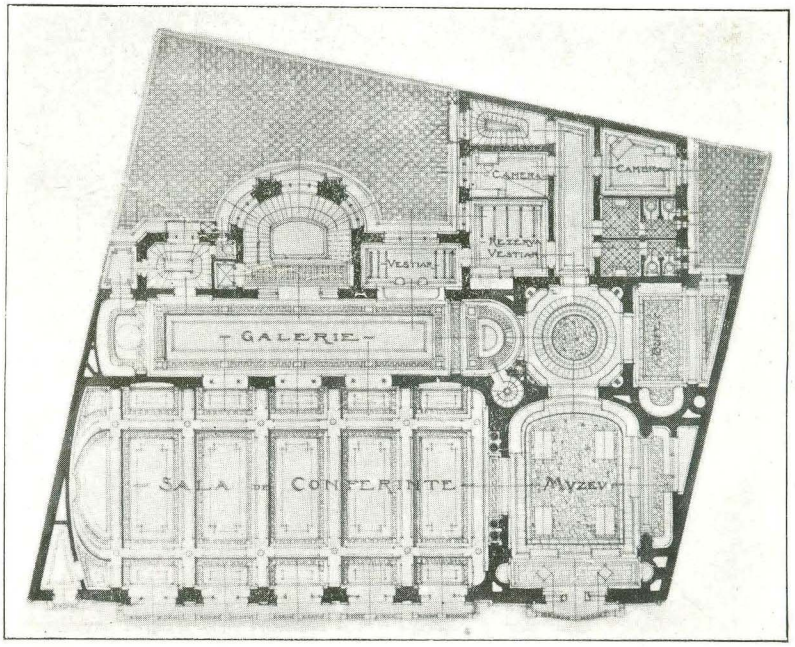

Etajul I Pr. I Arh. J. Burcuş şi Iliescu

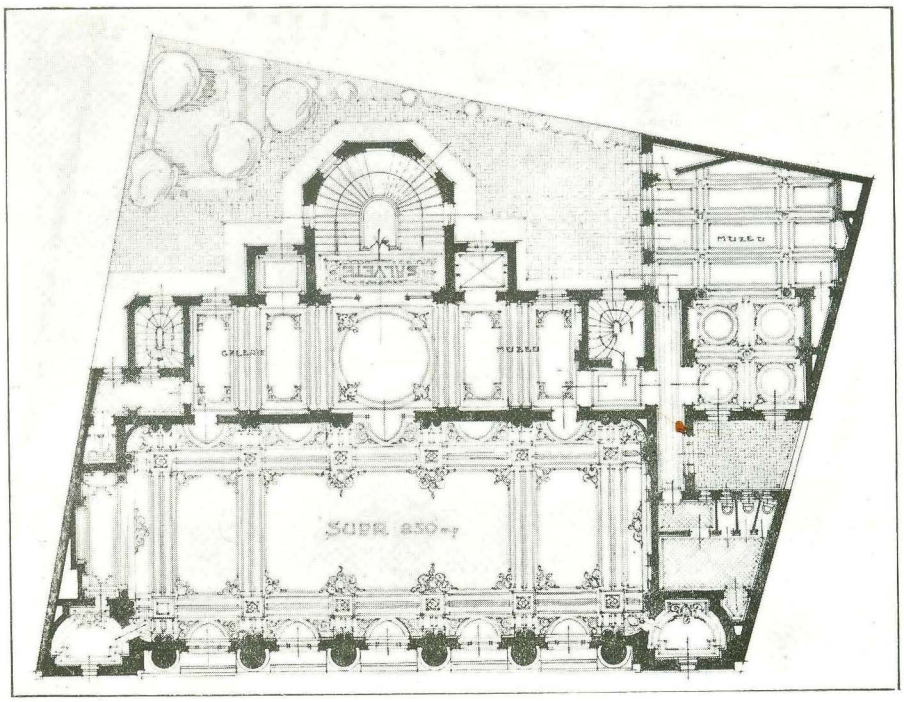

Etajul I Pr I Arh. C. Cananău

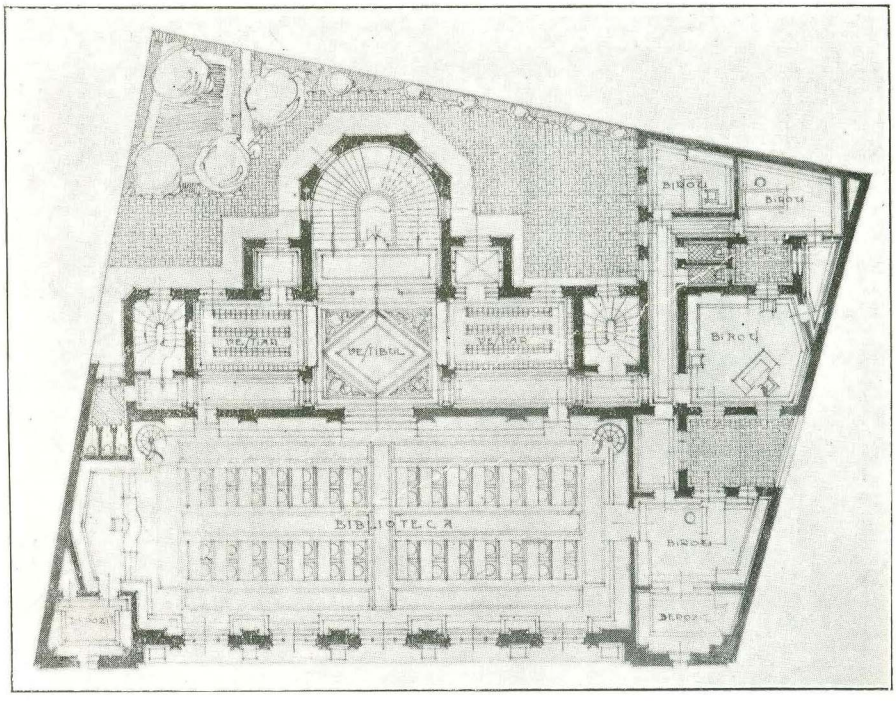

Etajul IV Pr. I Arh. C. Cananău

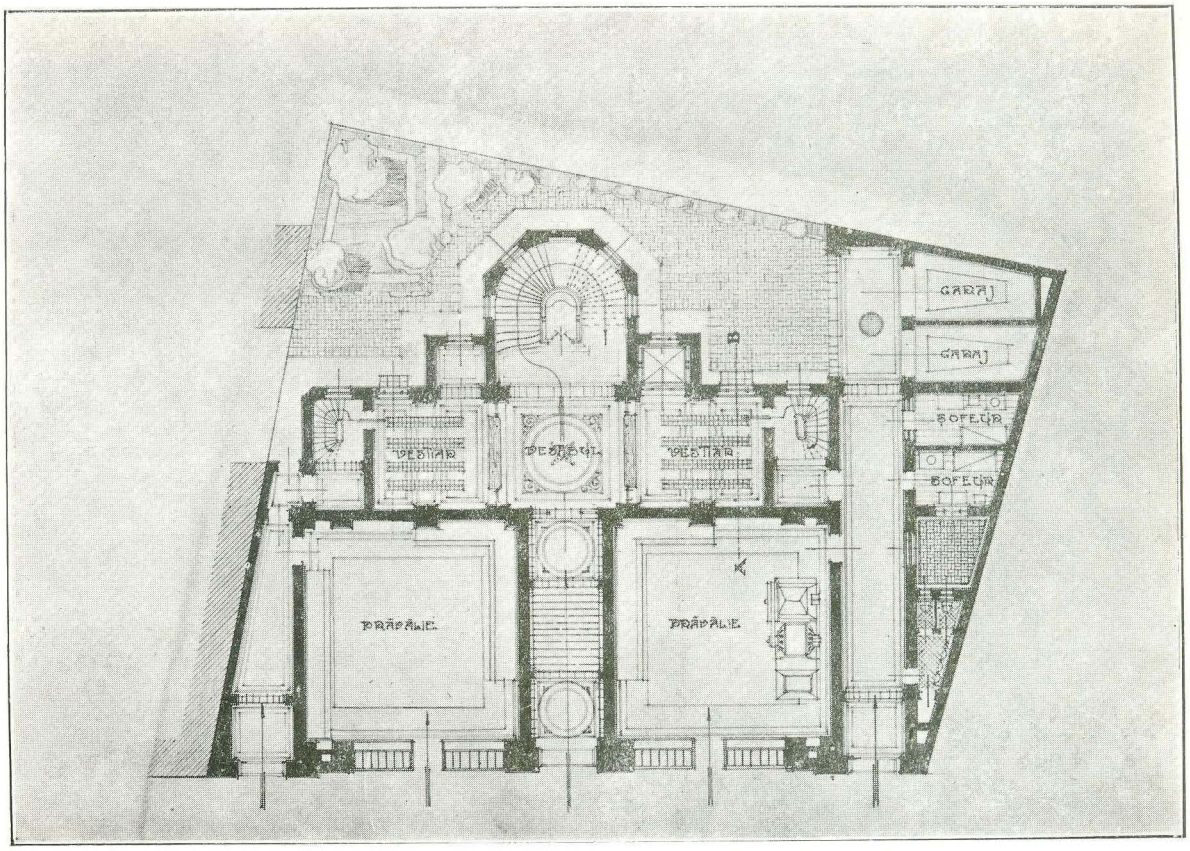

Parterul Pr. I Arh. C. Cananău

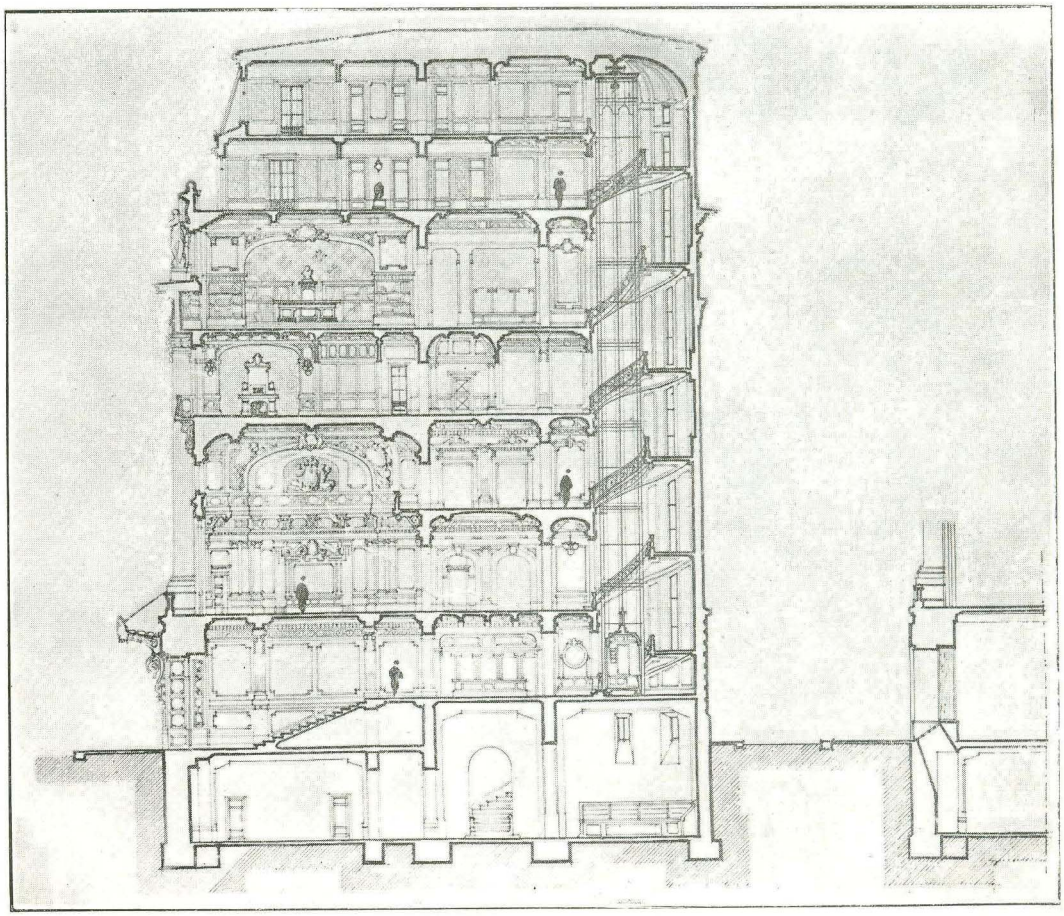

Secțiune transversală Pr. I Arh. C. Cananău

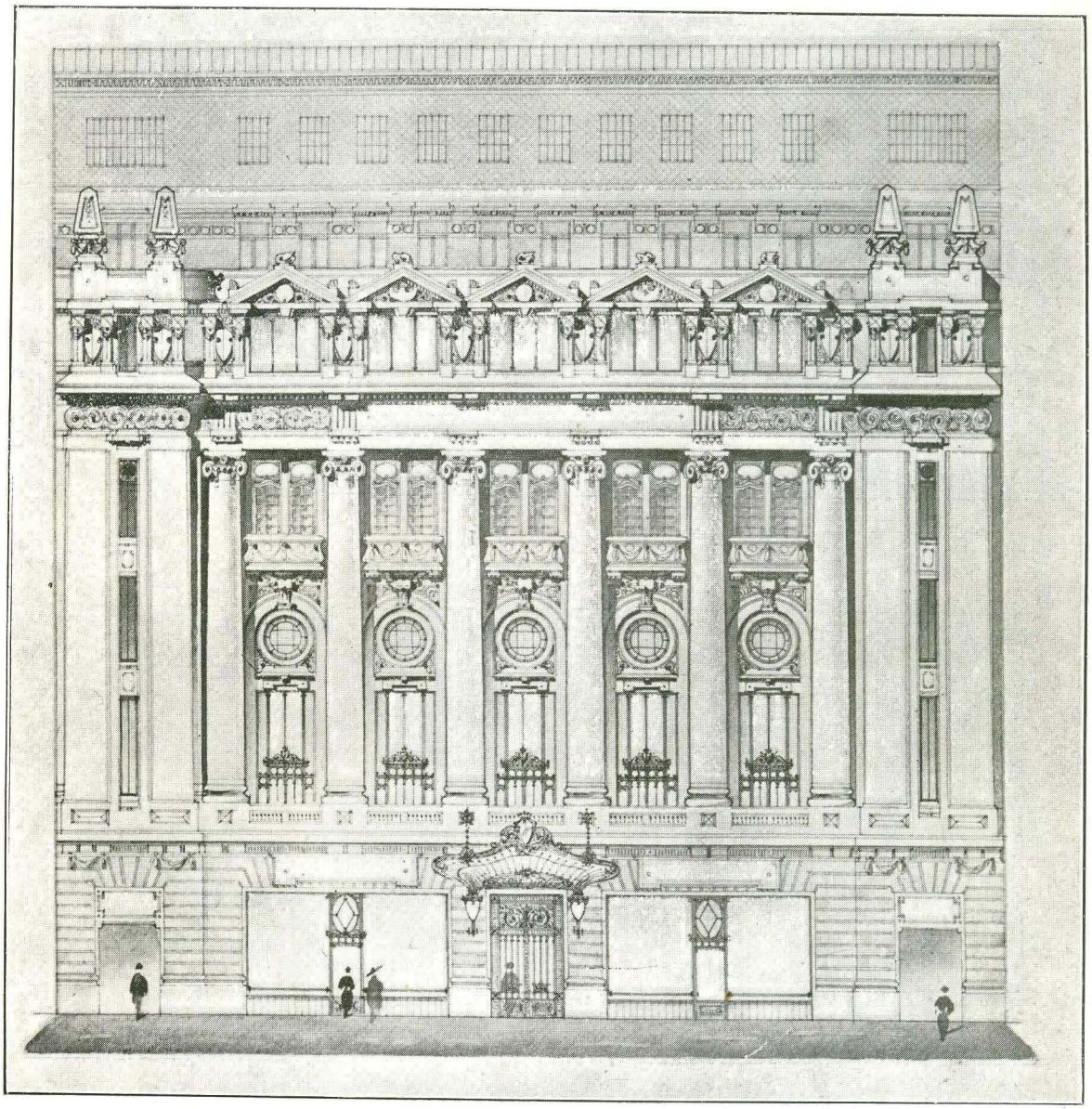

Faţadă Principală Pr. I Arh. C. Cananău

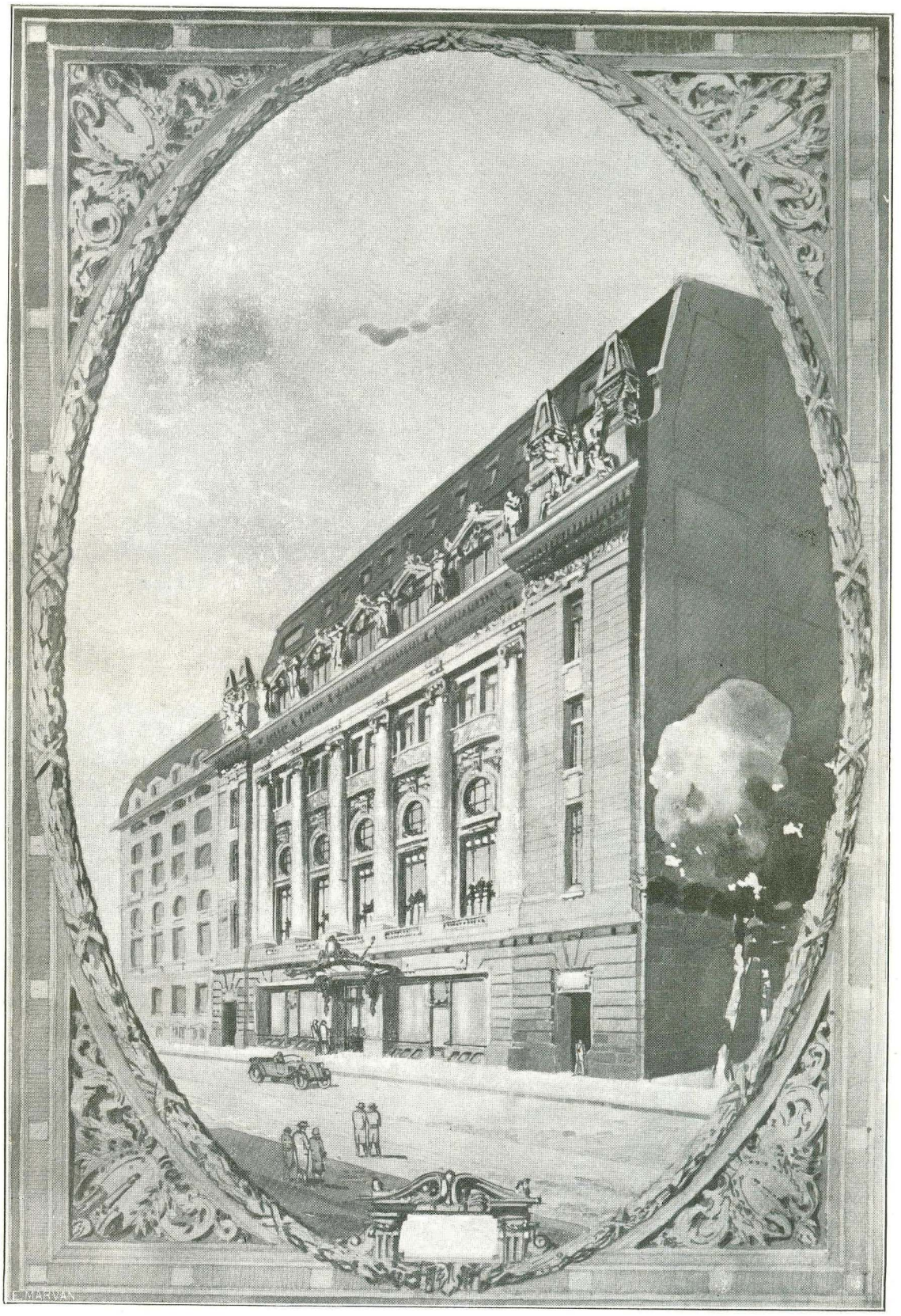

Perspectivă Pr. I Arh. C. Cananău

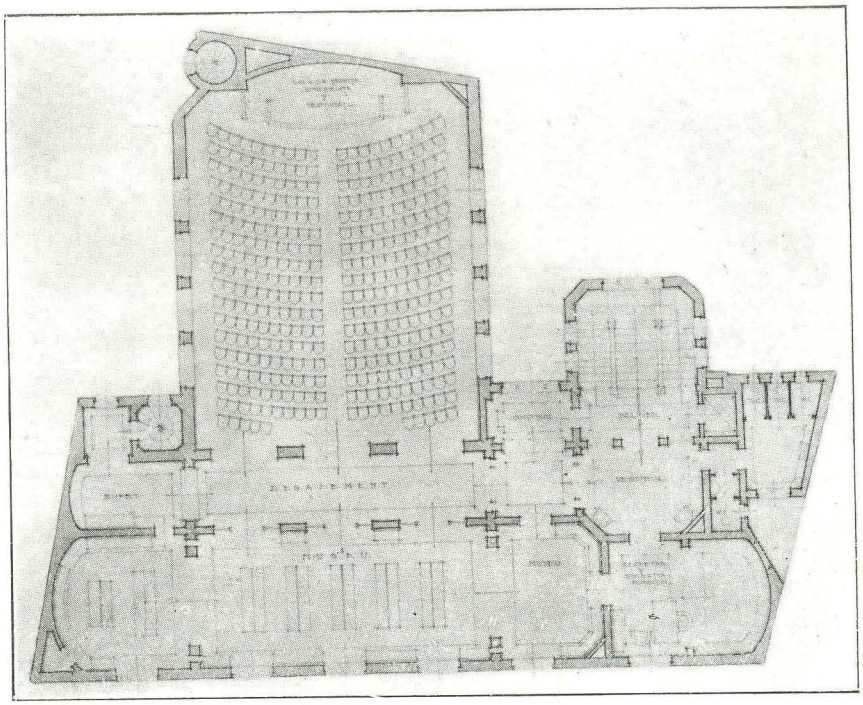

Etajul I — Arh. P. Smărăndescu

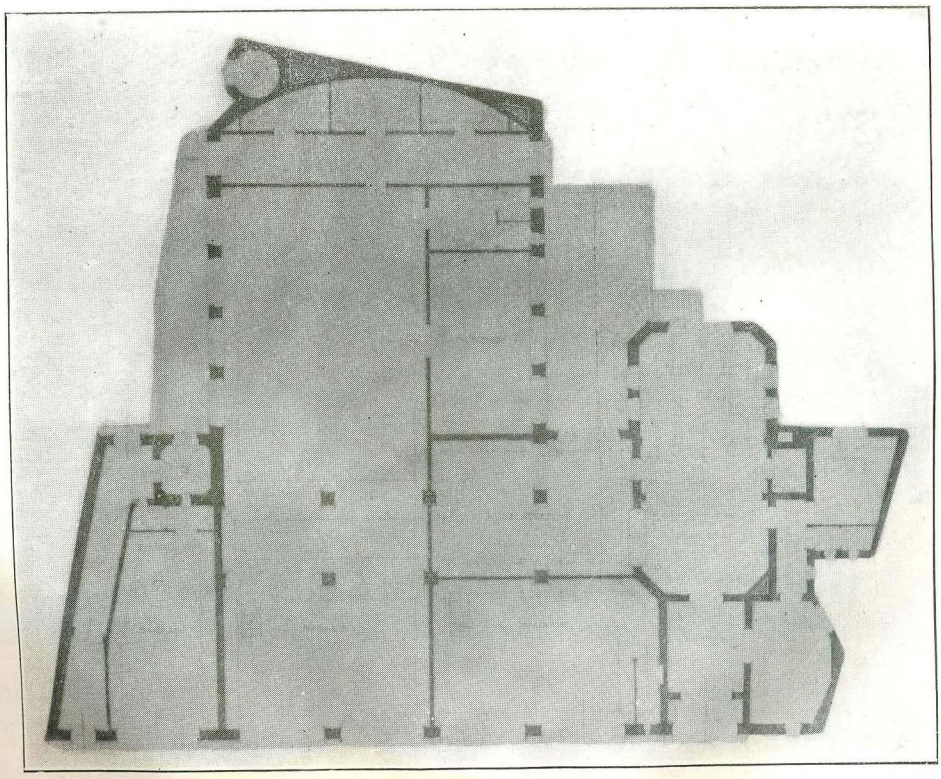

Parterul — Arh. P. Smărăndescu

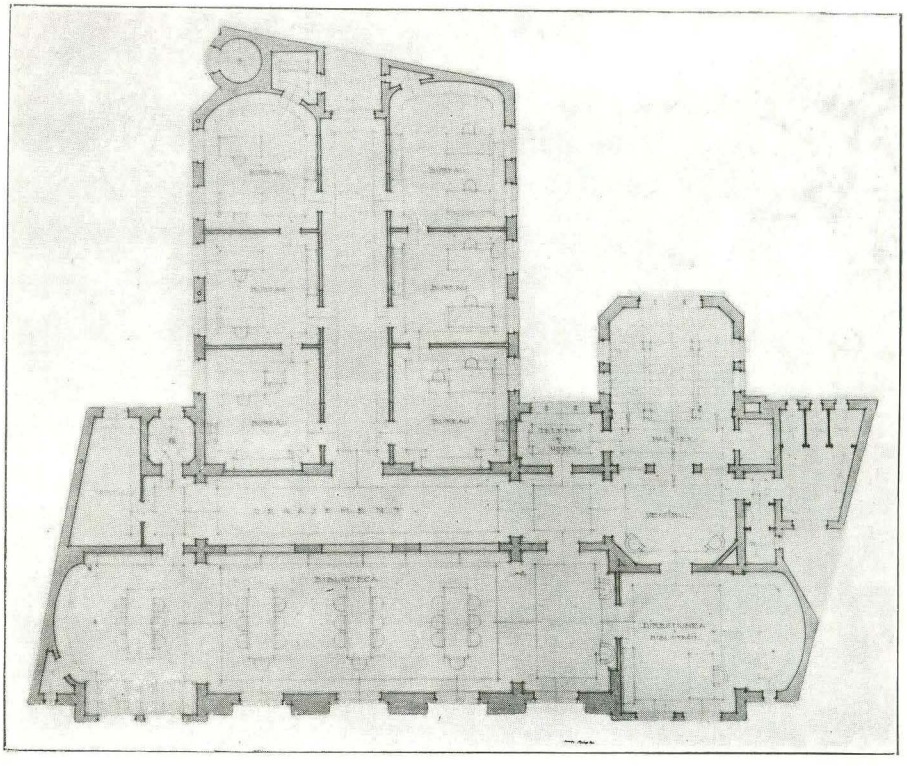

Etajul III

Arh. P. Smărăndescu

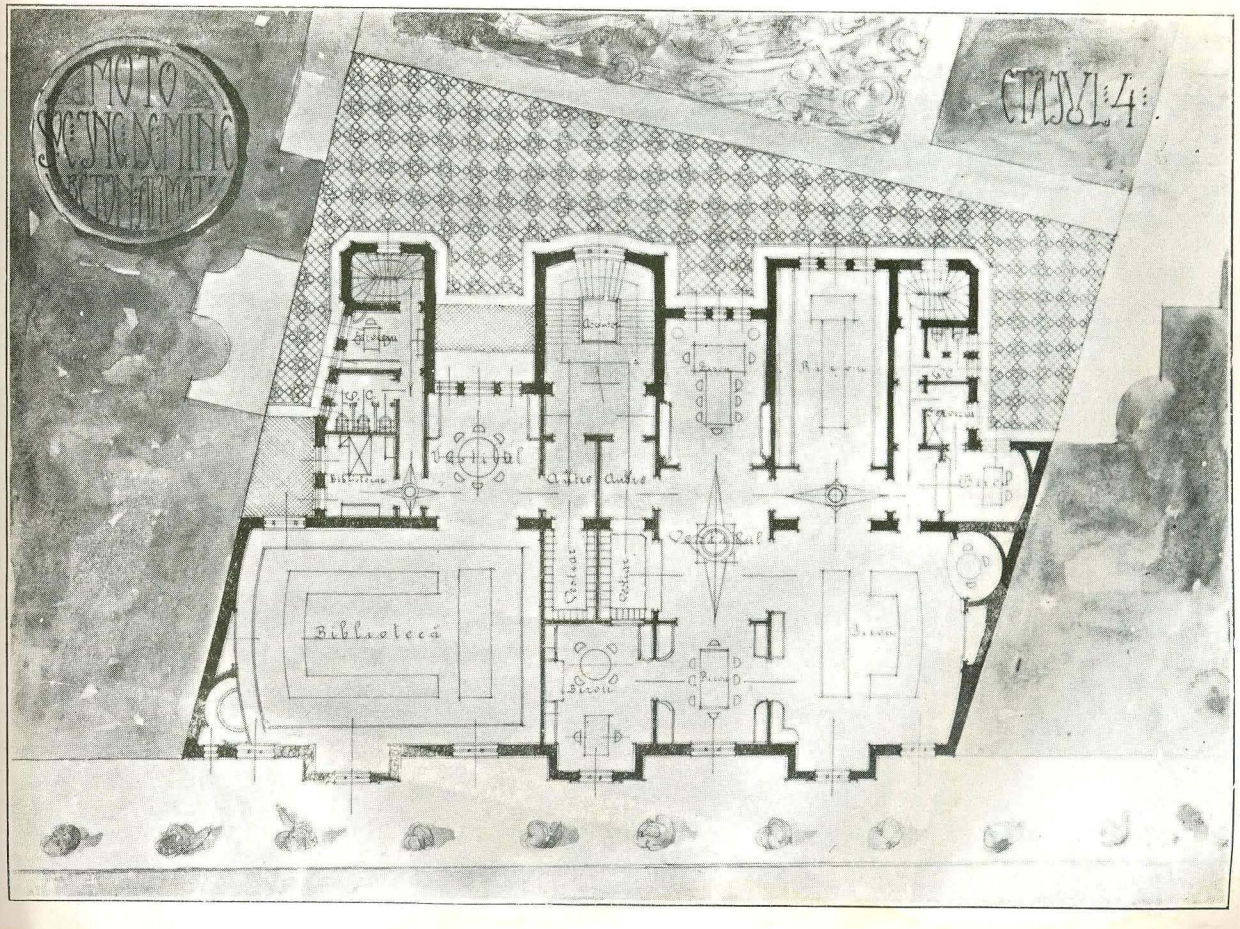

Etajul IV

Pr. III

Arh. A. Culina

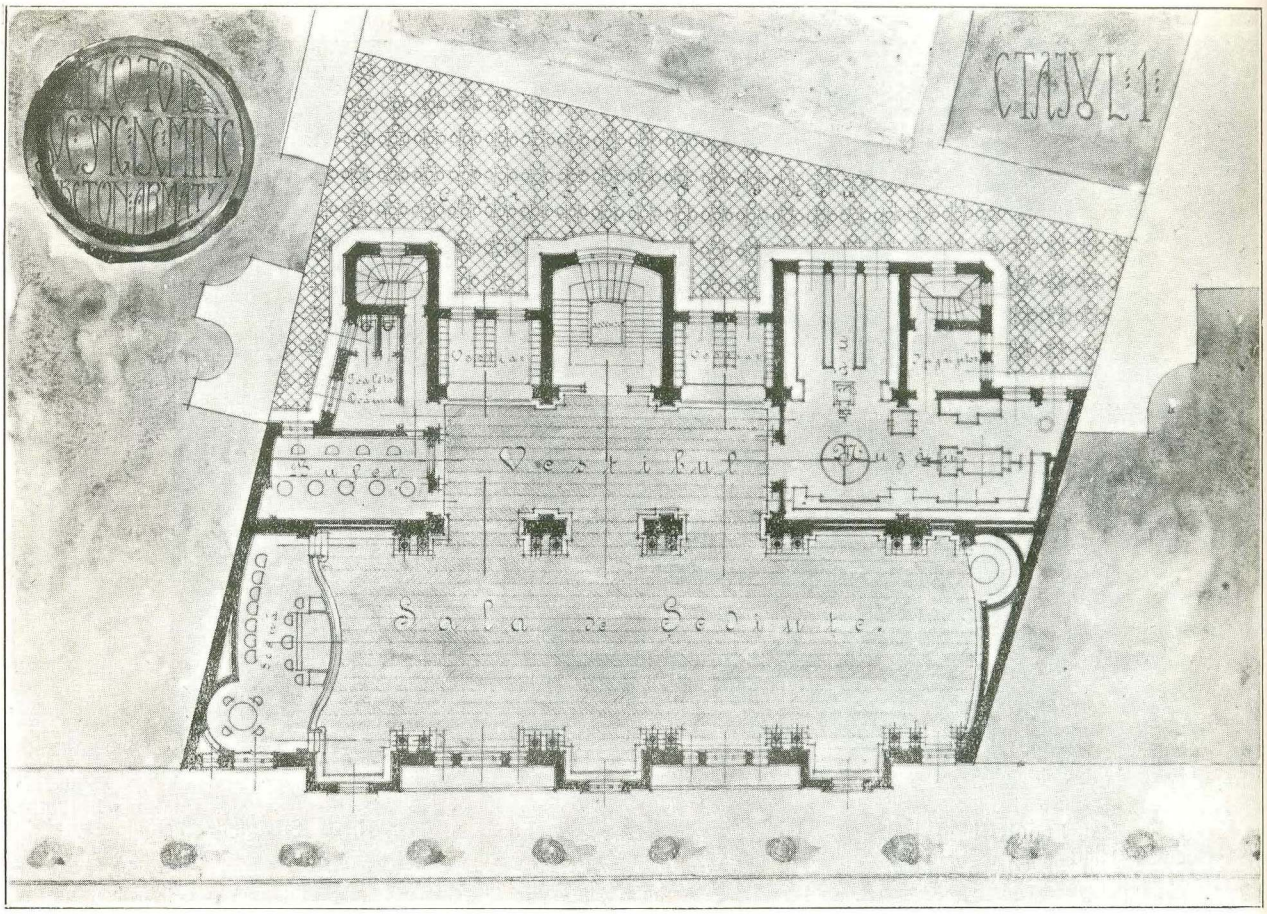

Etajul I Pr. III Arh. A Culina

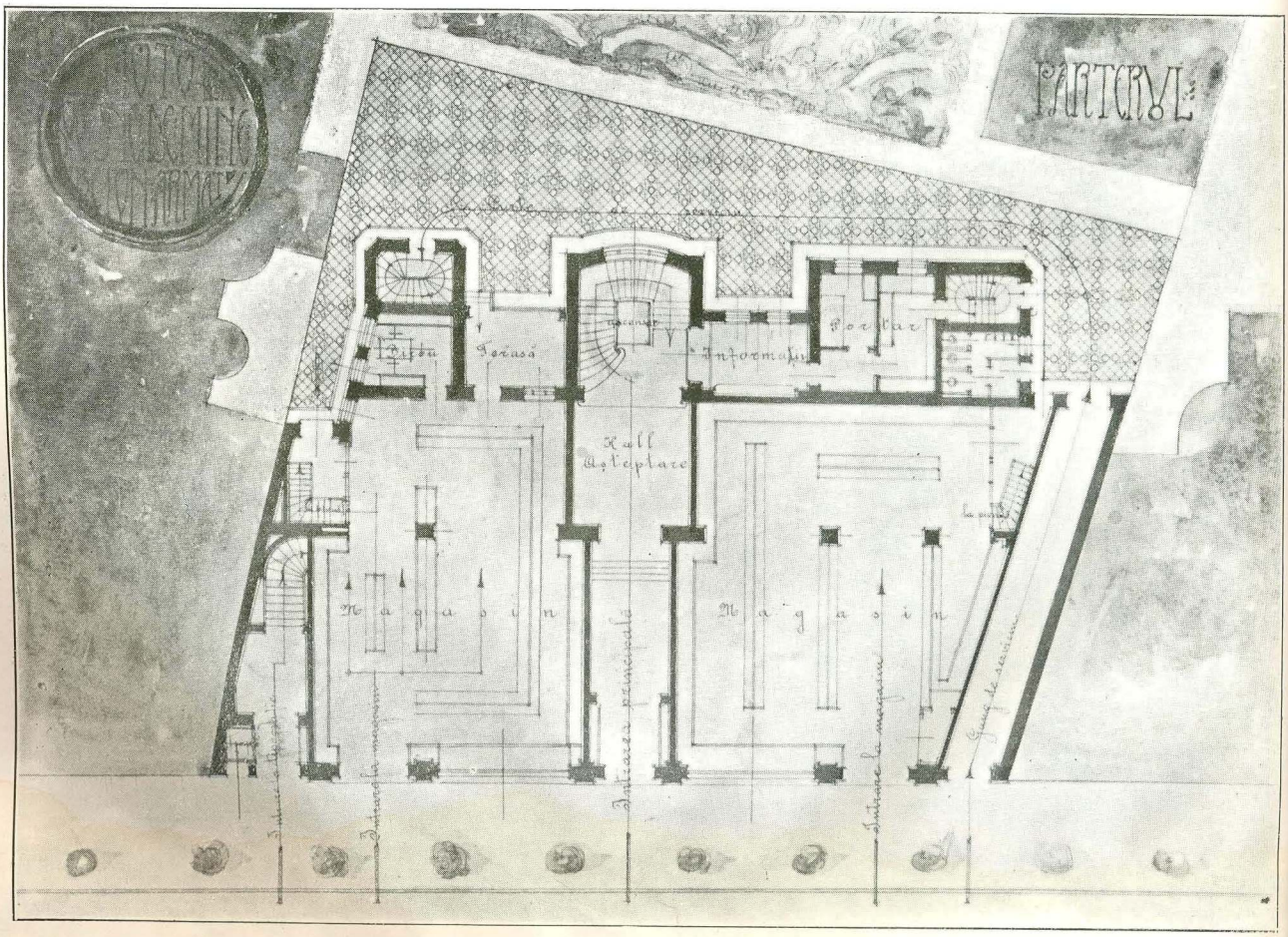

Parterul Pr. III Arh A. Culina

CONCURSUL PENTRU BISERICA „MADONA DUDU"

Eforia Madona Dudu, din Craiova dorind să construiască o nouă biserică, a hotărât obținerea planurilor necesare pe calea unui concurs public.

Programul de concurs era bine alcătuit, atât în ce priveau detaliile technice cât mai ales din punct da vedere al asigurărilor ce se dedea concurentului ce ar fi fost clasificat I.

S'au prezentat șapte concurenți cu toate că predarea concursului cădea în timpul campaniei de lucru.

Juriul compus din delegați ai Eforiei, delegați ai Ministerului Artelor și 3 arhitecți D-nii: I. Pompilian, I. Enescu și Gr. Nicolau, au opinat că este cazul unui nou concurs între 4 concurenți ale căror proecte le dăm în paginile următoare.

Pentru această primă probă, de altfel neprevăzută în programul Eforiei de care program regretăm că juriul n'a binevoit să se ție, li s'a acordat concurenților o recompensă de câte 25.000 lei.

Vedere perspectivă — Arh. I. Burcuș

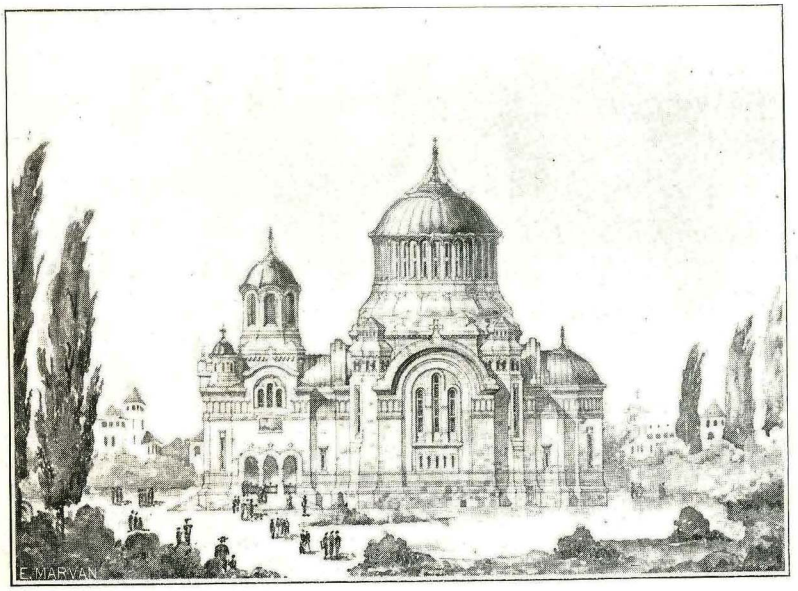

Vedere Laterală — Arh. J. Burcuș

Vedere principală — Arh. J. Burcuș

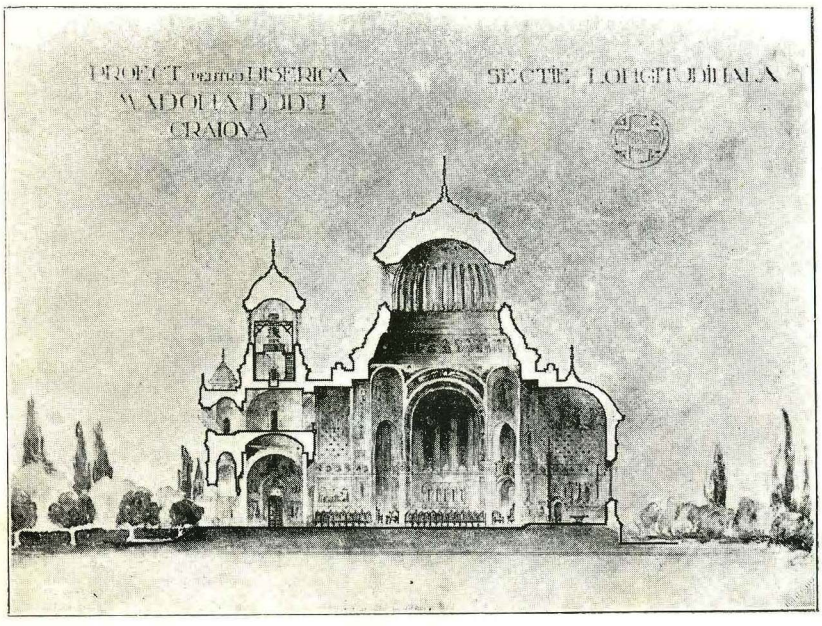

Secțiune Longitudinală — Arh J. Burcuș

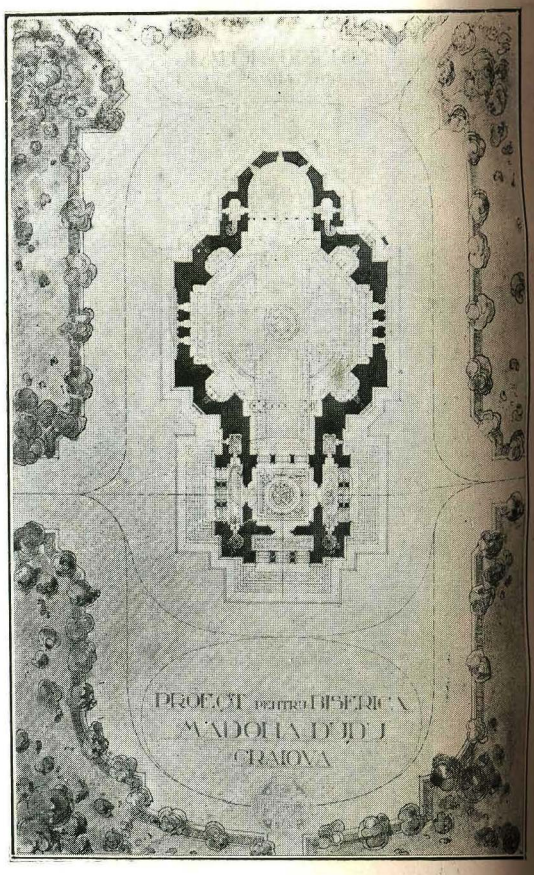

Secțiune horizontală — Arh J. Burcuș

Fațada Principală Arh. Const. Cananău

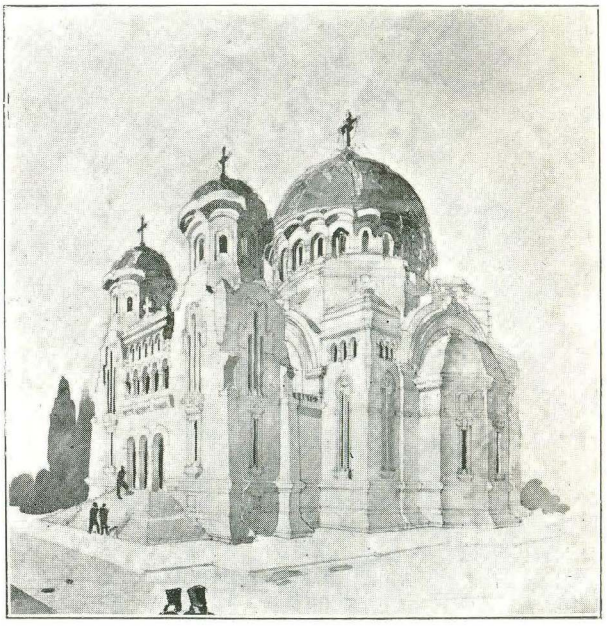

Vedere perspectivă Arh. Const. Cananău

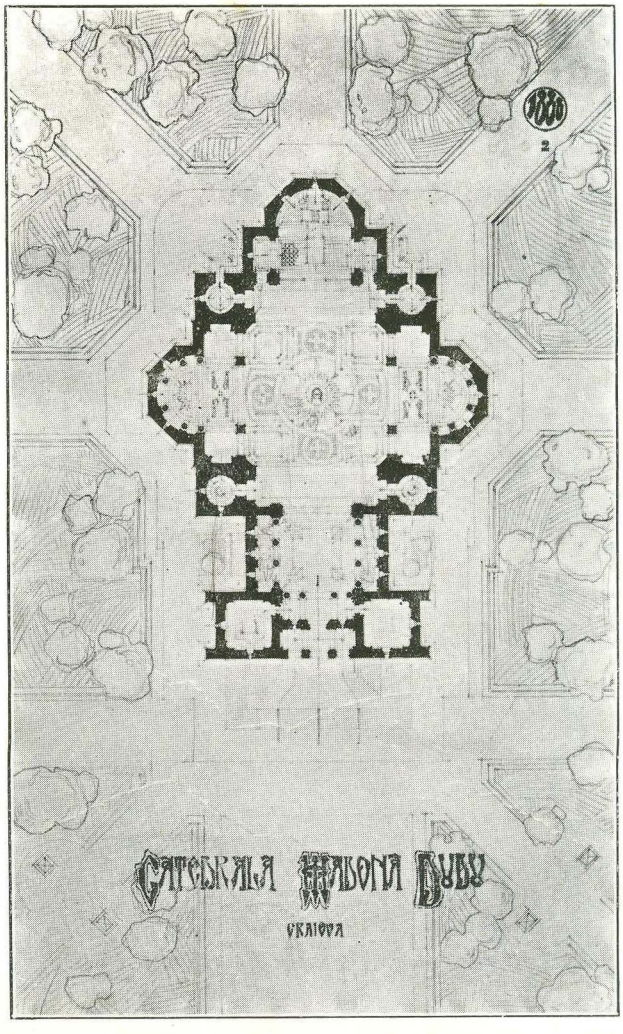

Secțiune horizontală Arh. Const. Cananău

BIBLIOTECA ROMÂNĂ DE ARHITECTURĂ

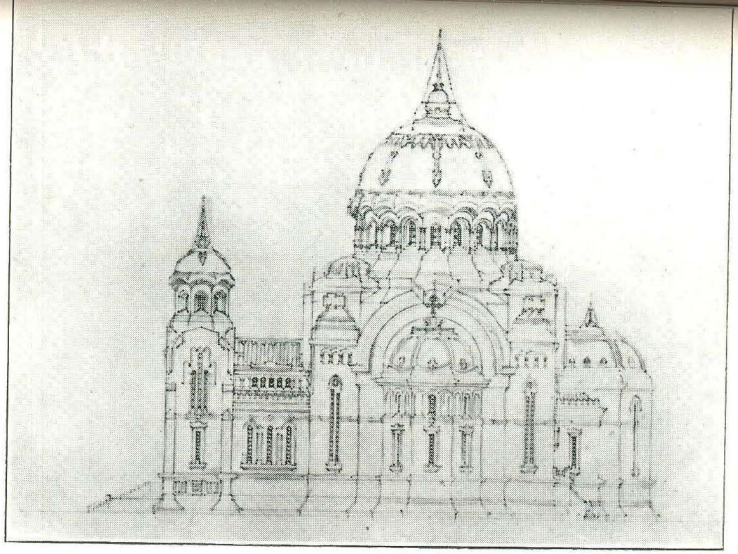

Vedere Laterală

Arh. Const. Cananău

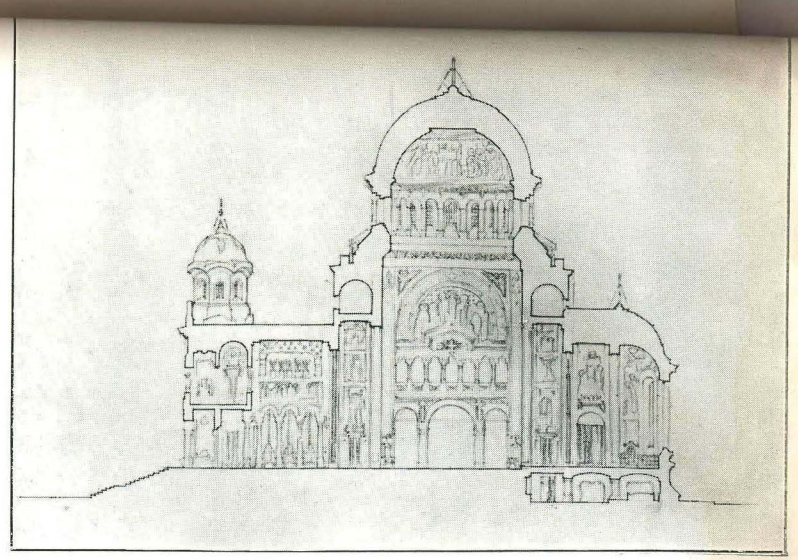

Secţiune Longitudinală

Arh. Const. Cananău

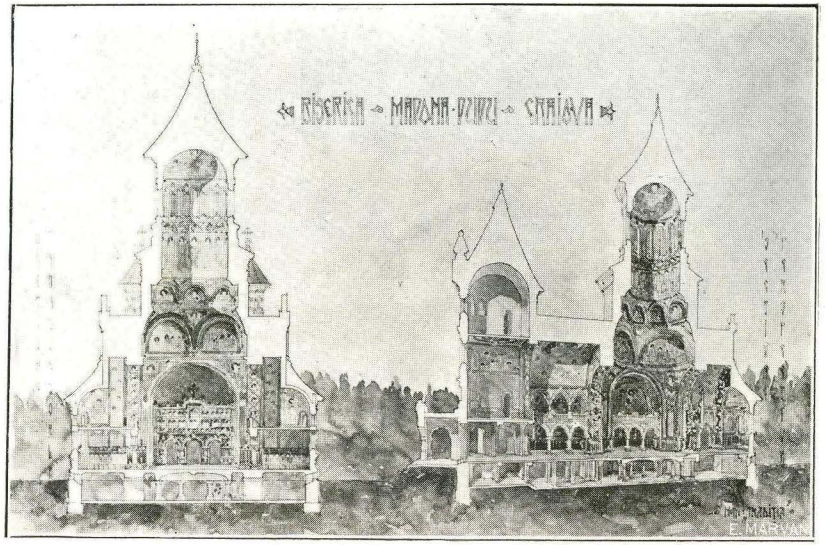

Secţiune Longitudinală

Arh J. D. Trajanescu

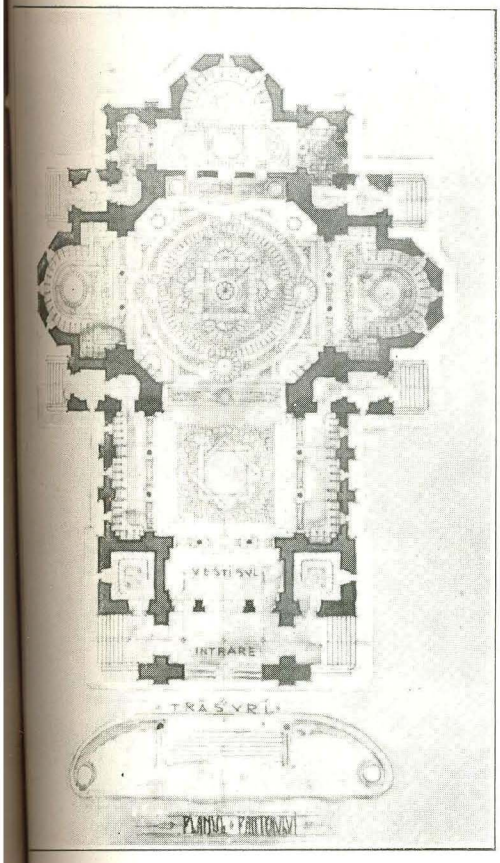

...iune horizontală Arh. I. D. Trajanescu

Vedere perspectivă Arh. I. D. Trajanescu

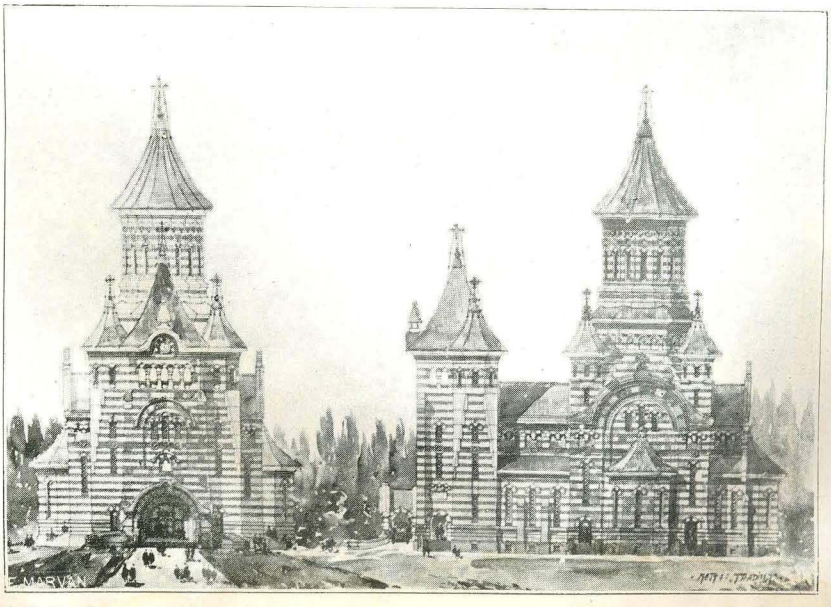

Vedere principală

Arh. I. D. Trajanescu

Vedere laterală

Vedere perspectivă — Arh. St. Becu

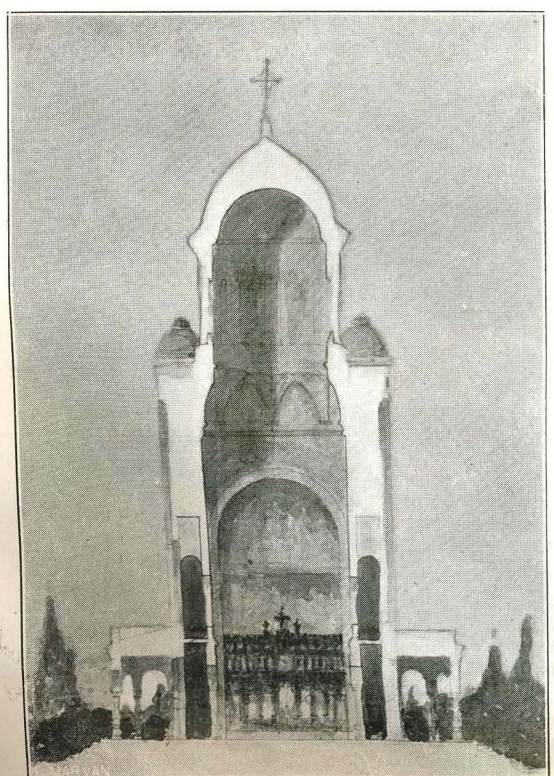

Secţiune Transversală — Arh. St. Becu

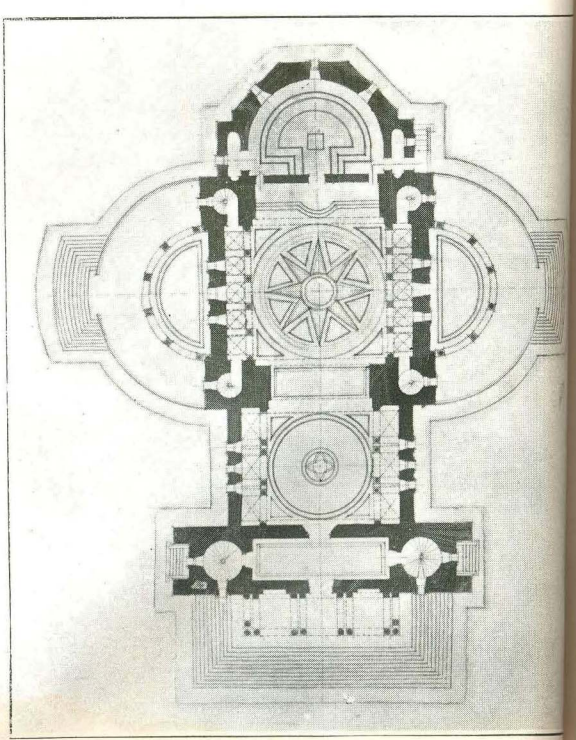

Secţiune horizontală — Arh. St. B

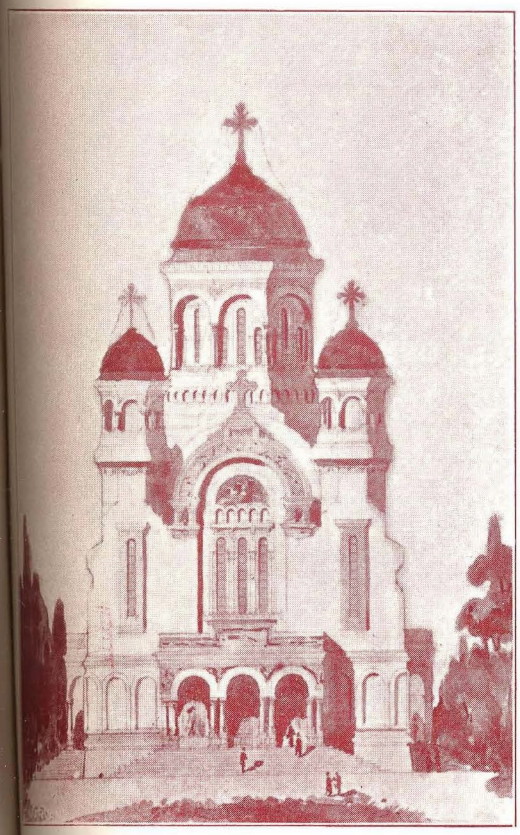

Vedere principală Arh. St. Becu

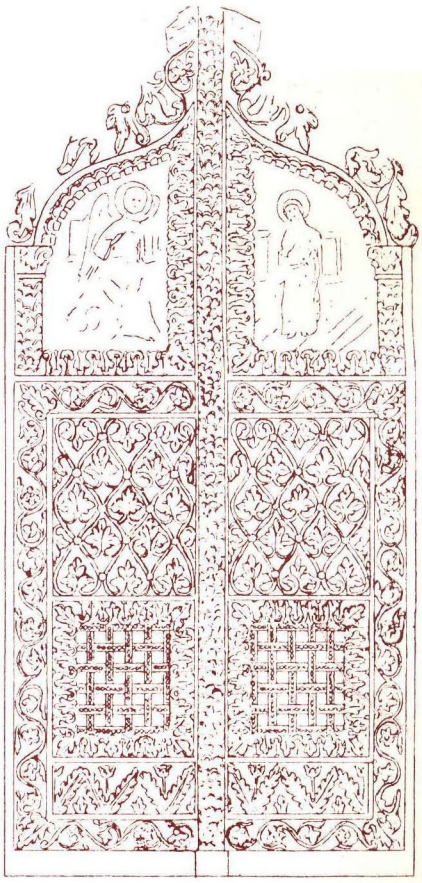

Uşa tâmplei Bis. „Mănăstirea“ Râmnicu-Sarat Arh. I. Mihăilescu

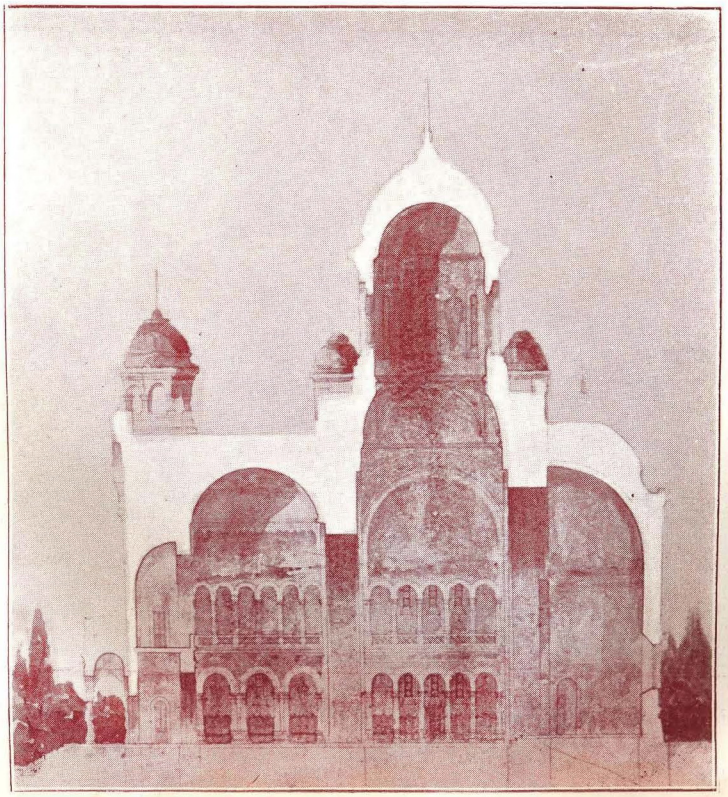

Secţiune transversală Arh. St Becu

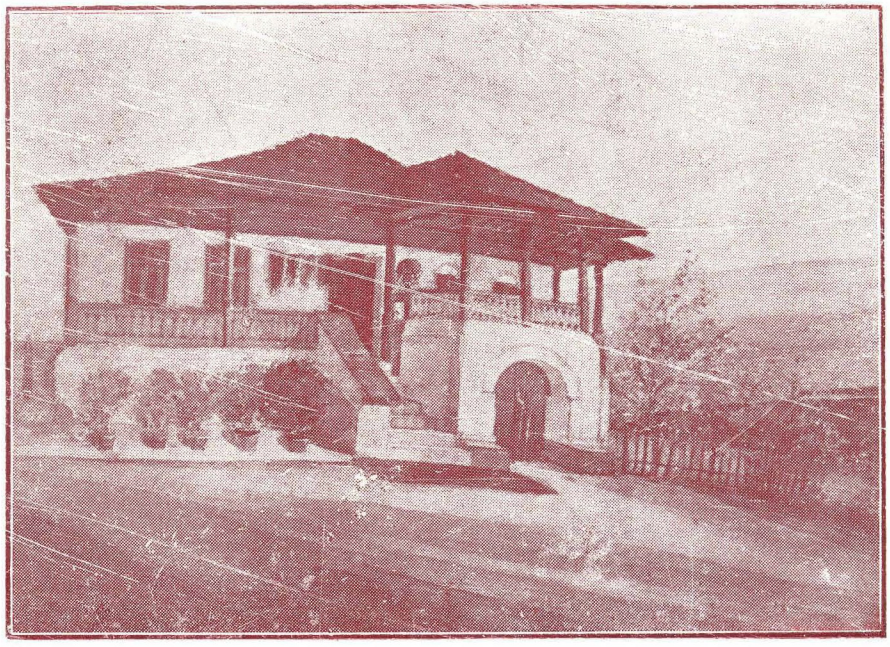

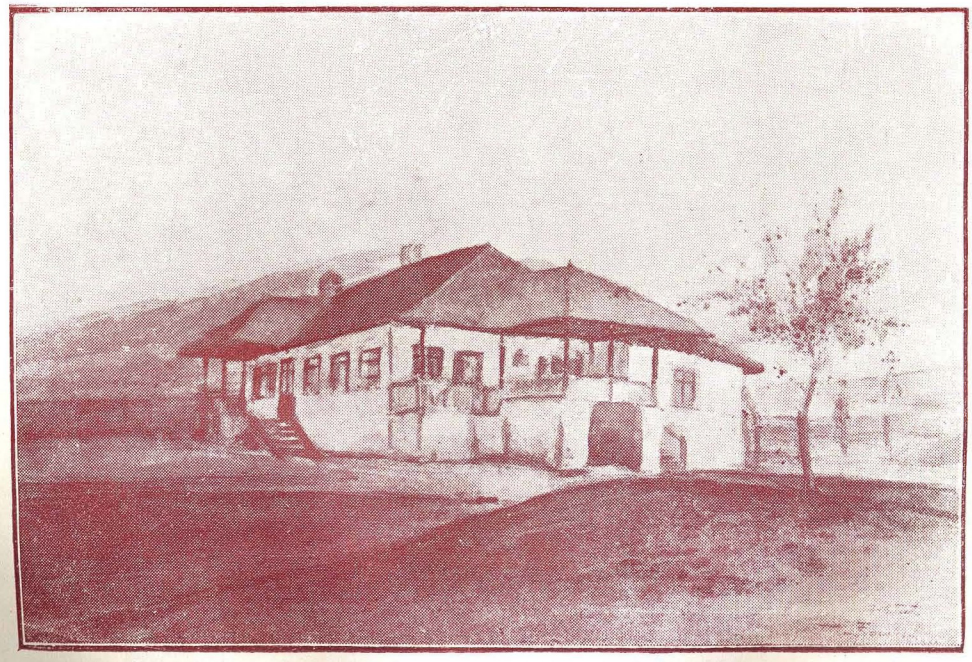

Case vechi românești din Chișinău după acuarele de T. T. Socolescu

PROIECTE DIFERITE

Agenția Silistra

Arh. Șt. Constantinescu-Roda

BANCA NAȚIONALĂ

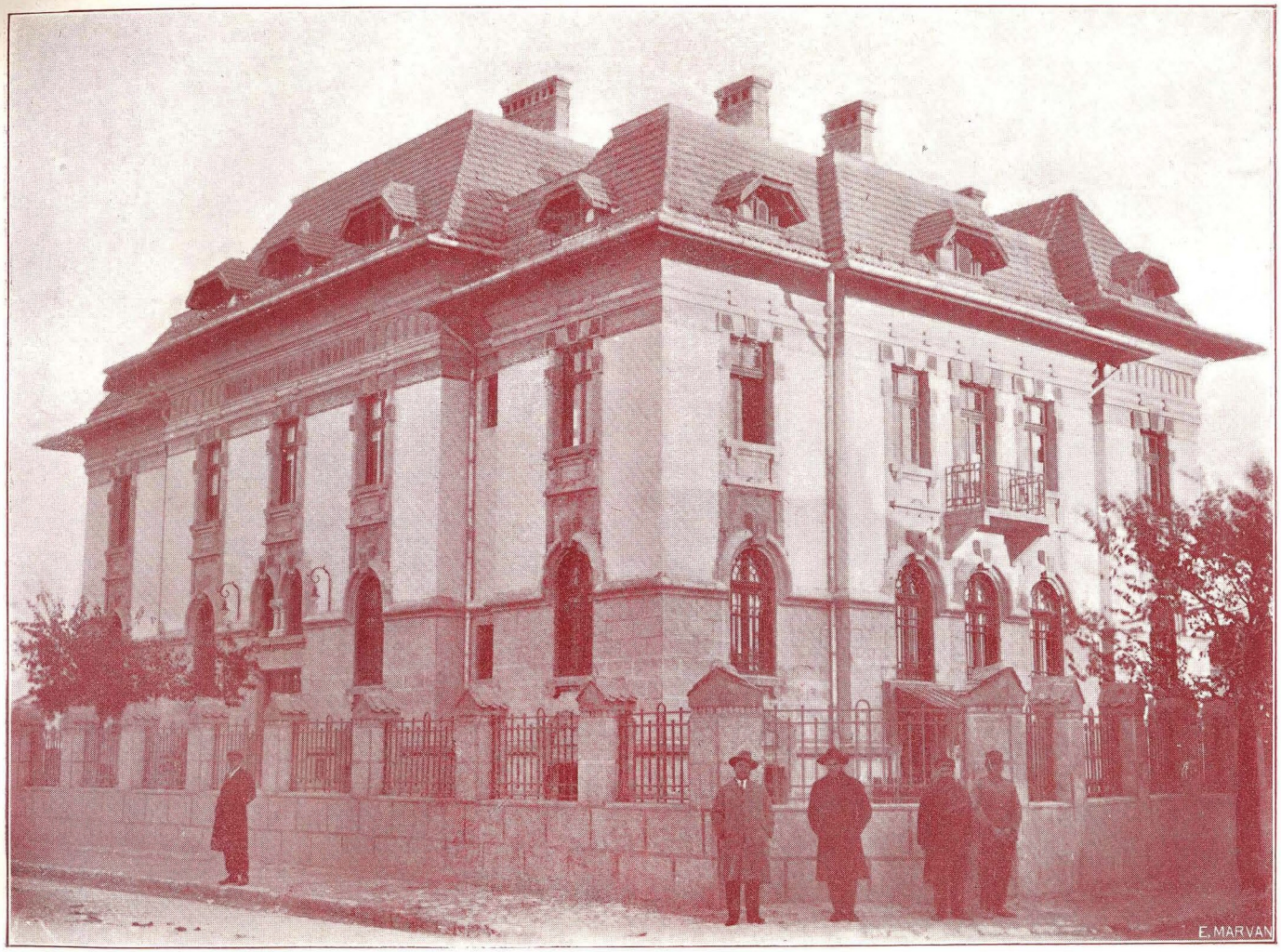

Agenția Silistra

Arh. Șt. Constantinescu-Roda

Proprietatea C Ciobanu — Arh Eug Grossu

CONCURSUL PENTRU LOCALUL ACADEMIEI ROMÂNE

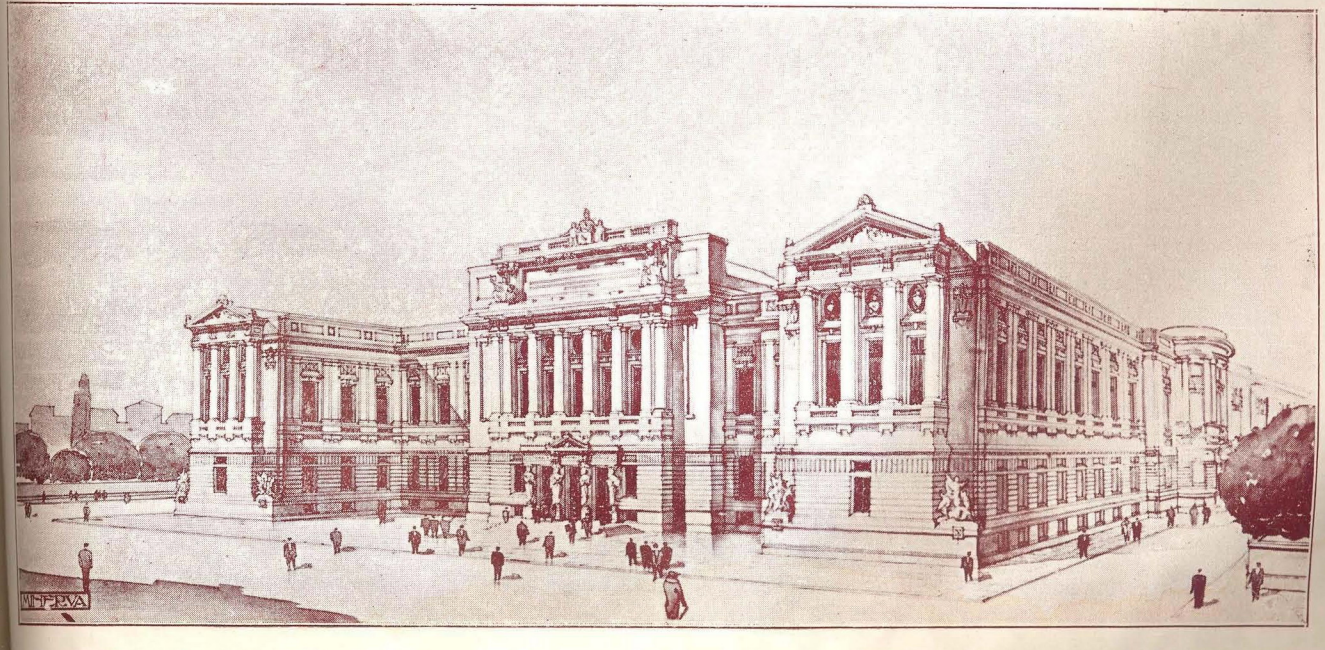

Proect Premiat II — Arh. Gh. Plăcintaru-Liteanu

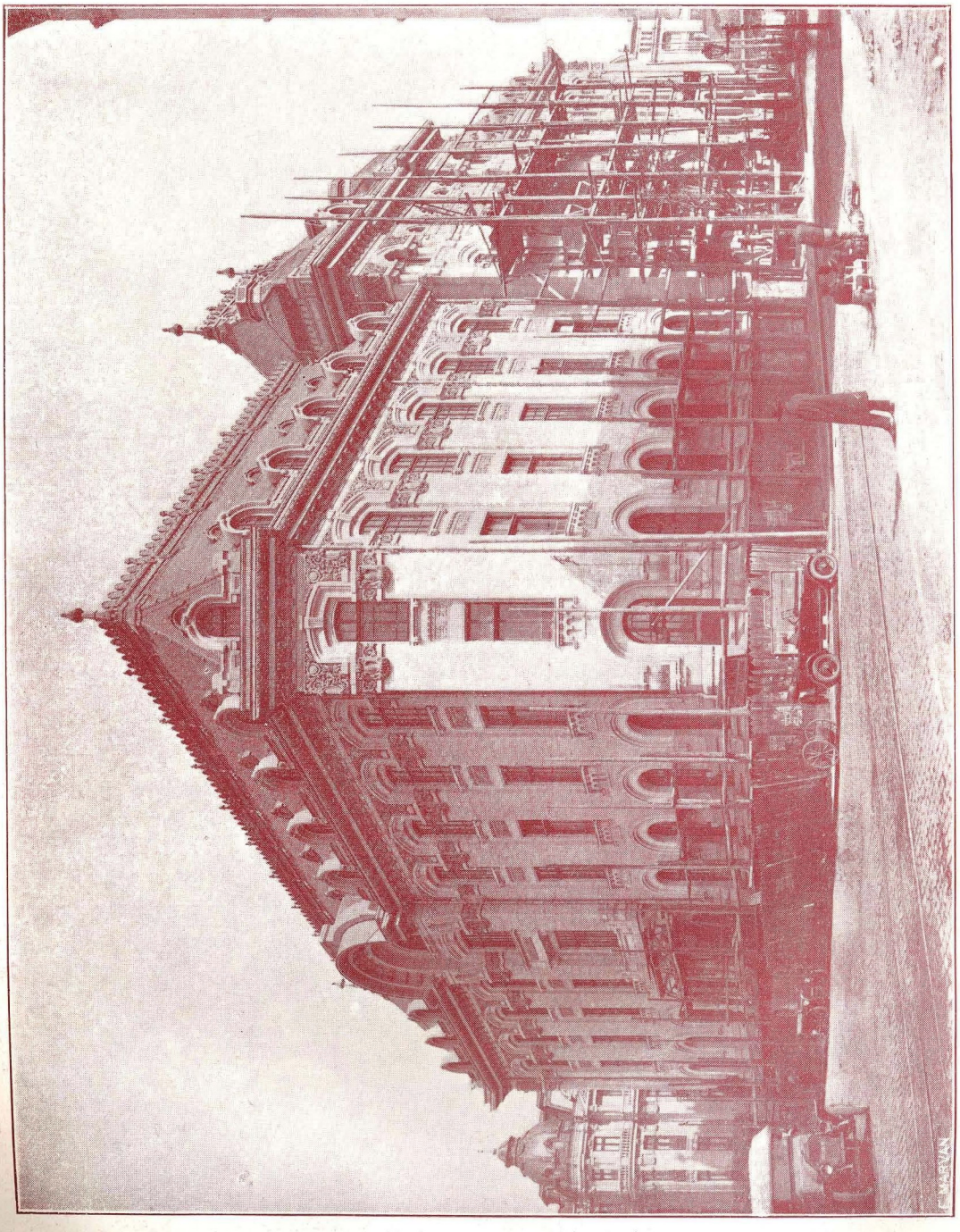

Arh. St. Ciortan

Vama Poştei

Vama Poştei

Arh. St. Ciortan

Vama Poştei

Arh. St. Ciortan

Propr. J. Luca Niculescu
Moşia Preoteşti-Ilfov
Faţadă principală

Arh. St. Ciortan

Propr. D-na Gărdescu
Str. Pia Brătianu colț cu Aurelț Vlaicu

Arh. St. Ciortan

Popr. Gr. Petrescu
Str. Romană colţ cu Toamnei
Detalii

Arh. St. Ciortan

Propr. Jean Luca Niculescu
Moşia Preoţeşti-Ilfov
Faţadă laterală

Arh. St.Ciortan

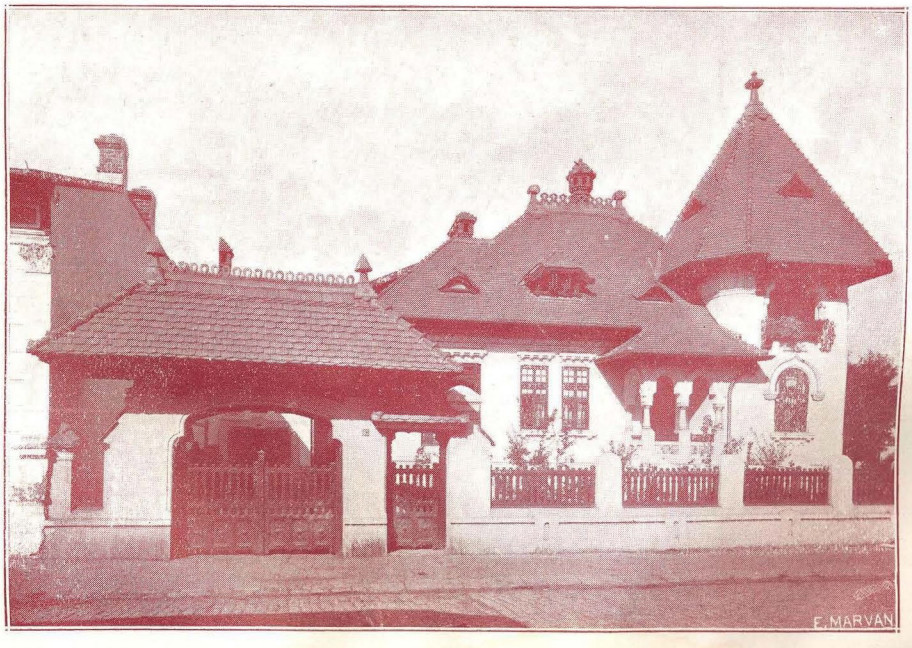

Propr. Gr. Petrescu
Str. Romană colţ cu Toamnei
Vedere generală

Arh. St. Ciortan

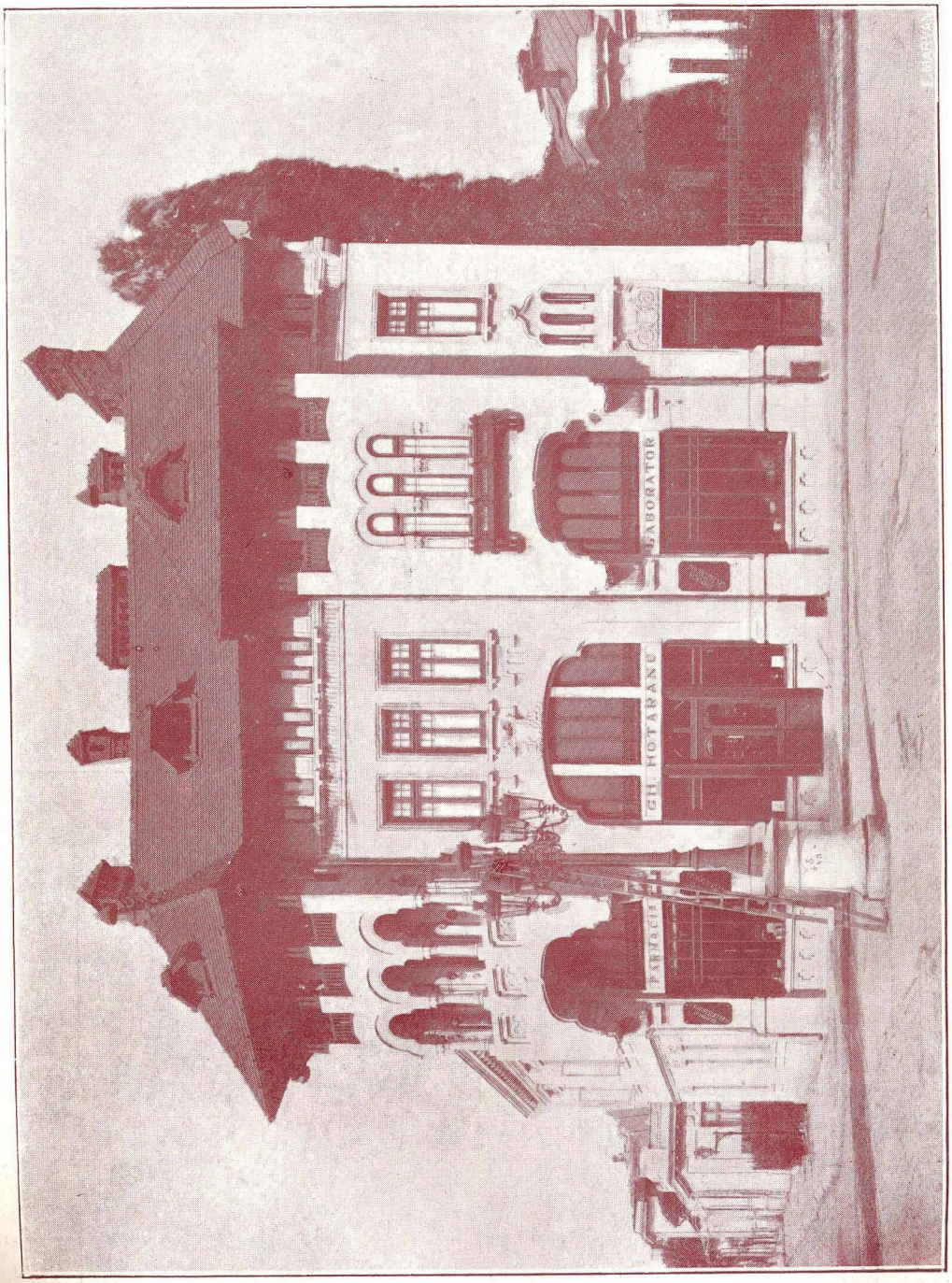

Farmacia Hotăranu
Str. Maria Rosetti

Arh. St. Ciortan

Banca „Creditul Prahovei" Ploeşti — Arh. T. T. Socolescu

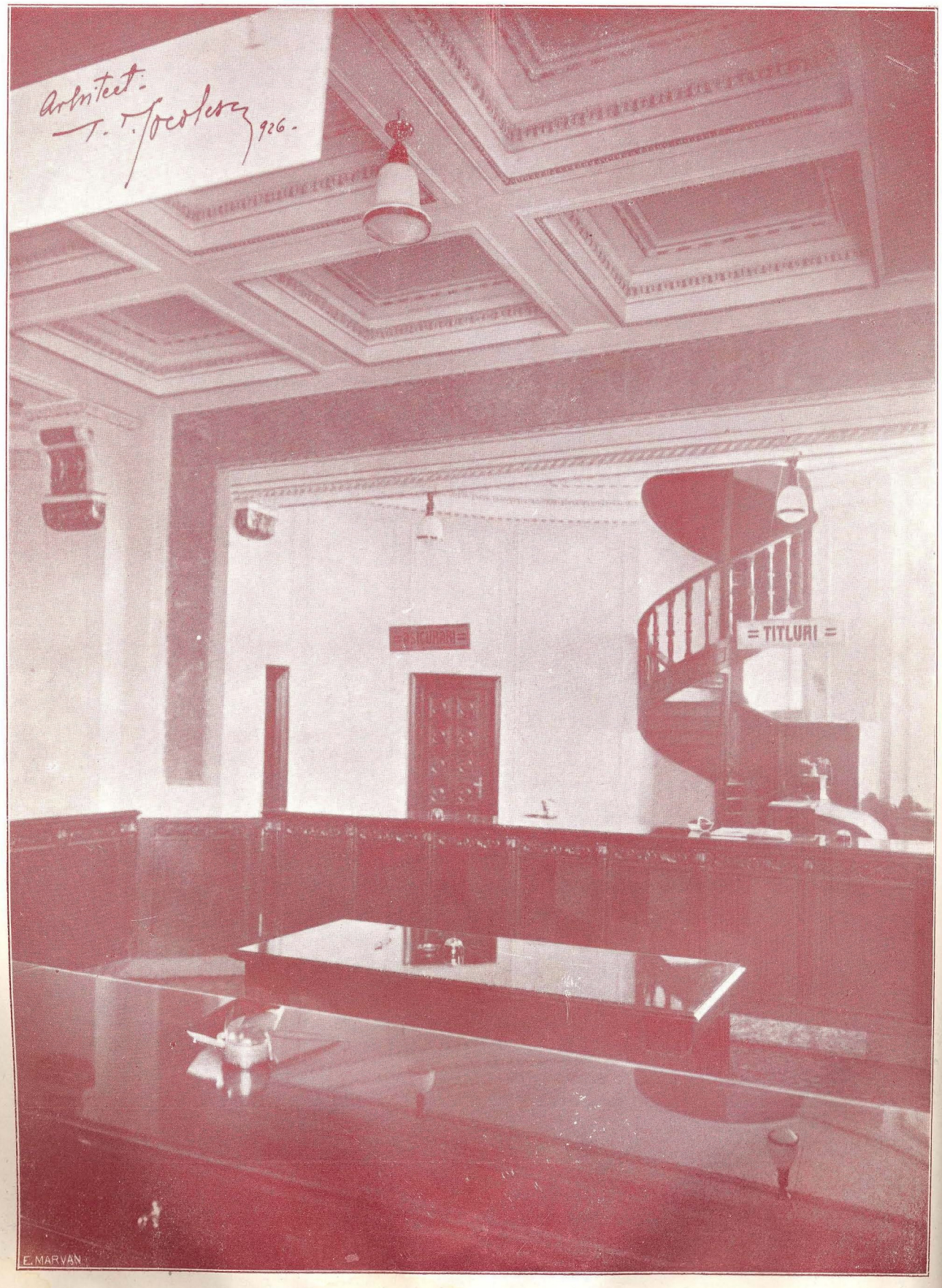

Banca „Creditul Prahovei"
Sala Ghişeurilor

Arh. T. T. Socolescu

Banca „Creditul Prahovei" Arh. T. T. Socolescu
Ploești

Prop. Ing. Al. Gheorghiade Arh. T. T. Socolescu
Parcul Bonaparte

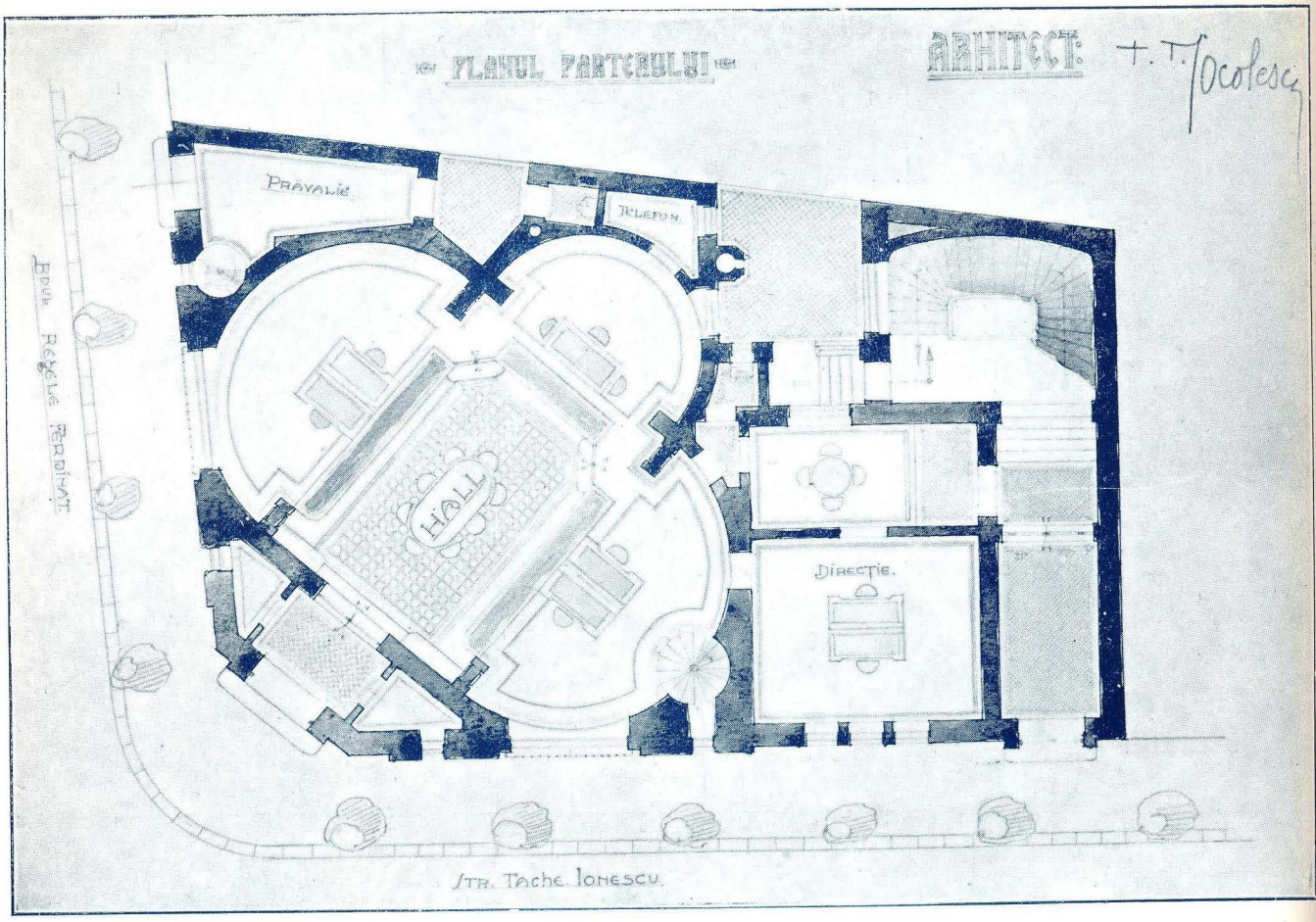

Banca „Creditul Prahovei" – Ploeşti
Planul Parterului

Arh. T. T. Socolescu

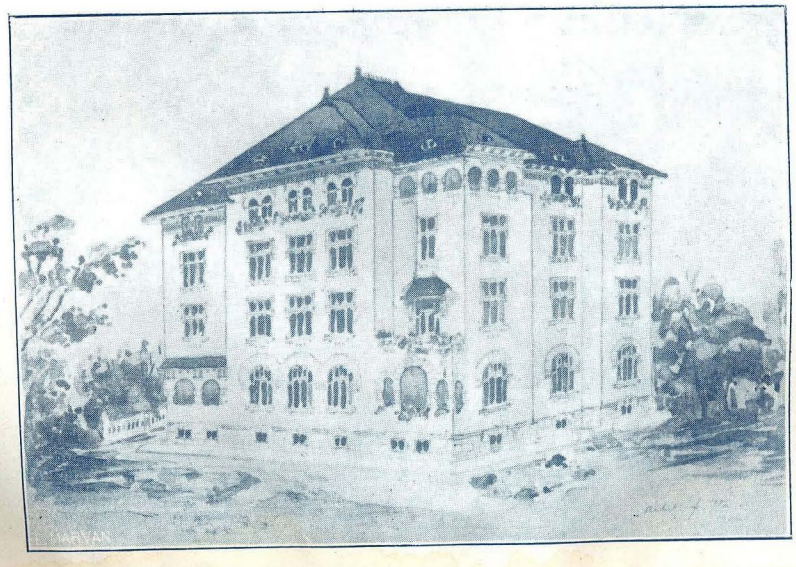

Proprietatea Vicol
Str. Dumbrava Roşie

Arh. Radu Stan

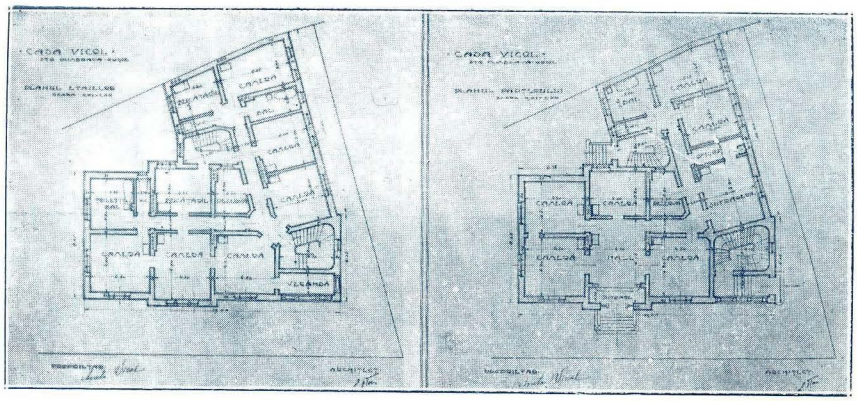

Proprietatea Vicol
Str. Dumbrava Roşie

Arh. Radu Stan

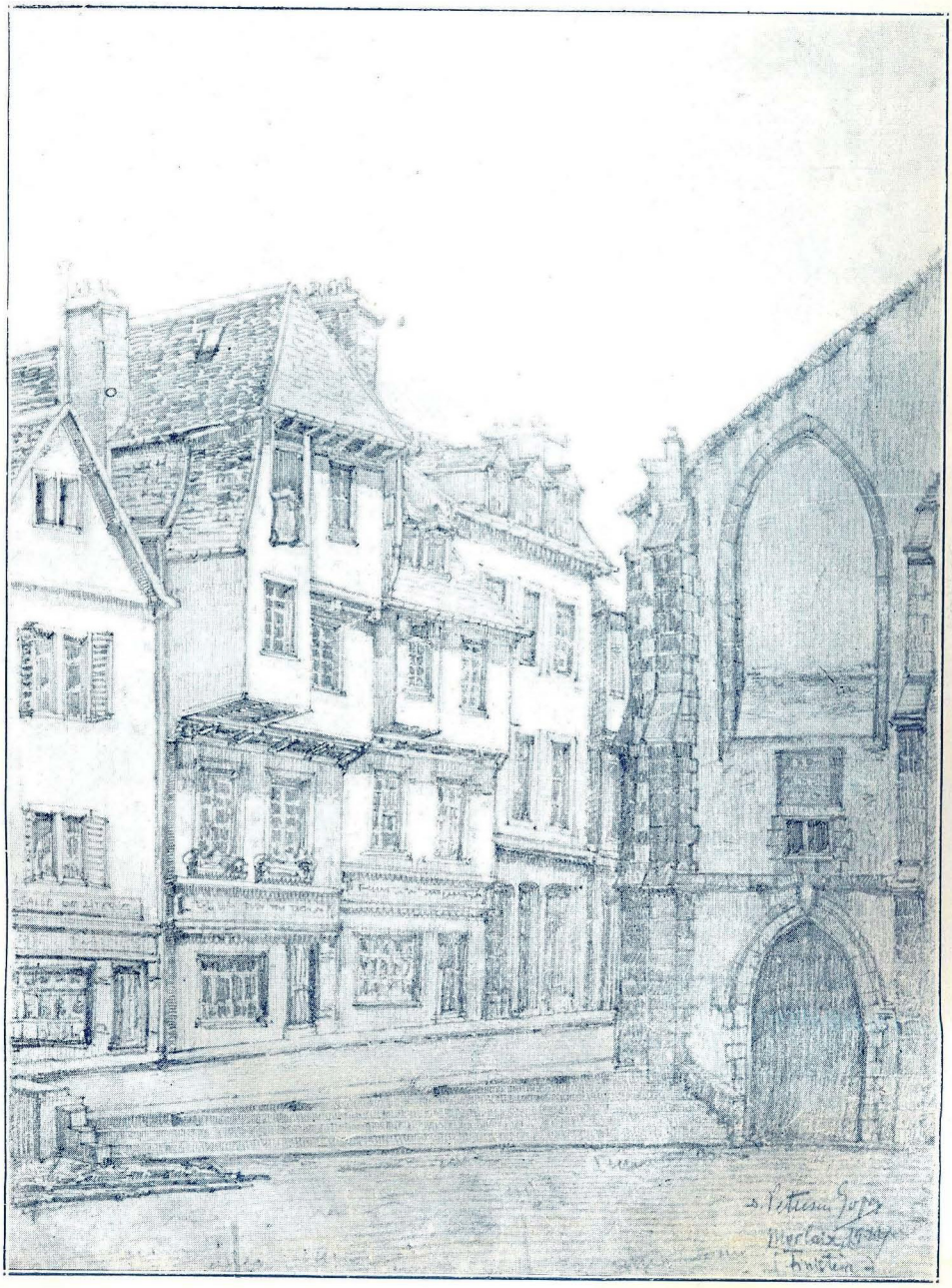

Casă veche din Morlaix – Bretagne

Arh. Petrescu-Gopeş

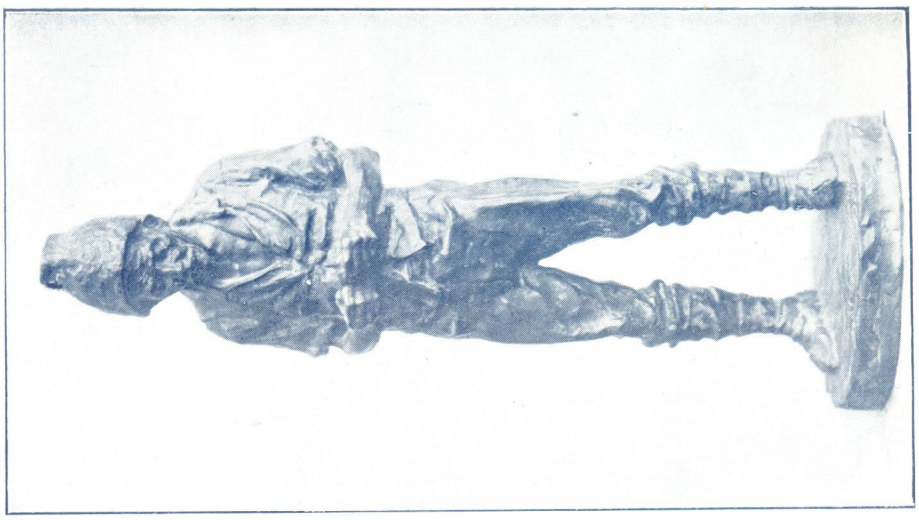

In repaus — Sculptor Sp Georgescu

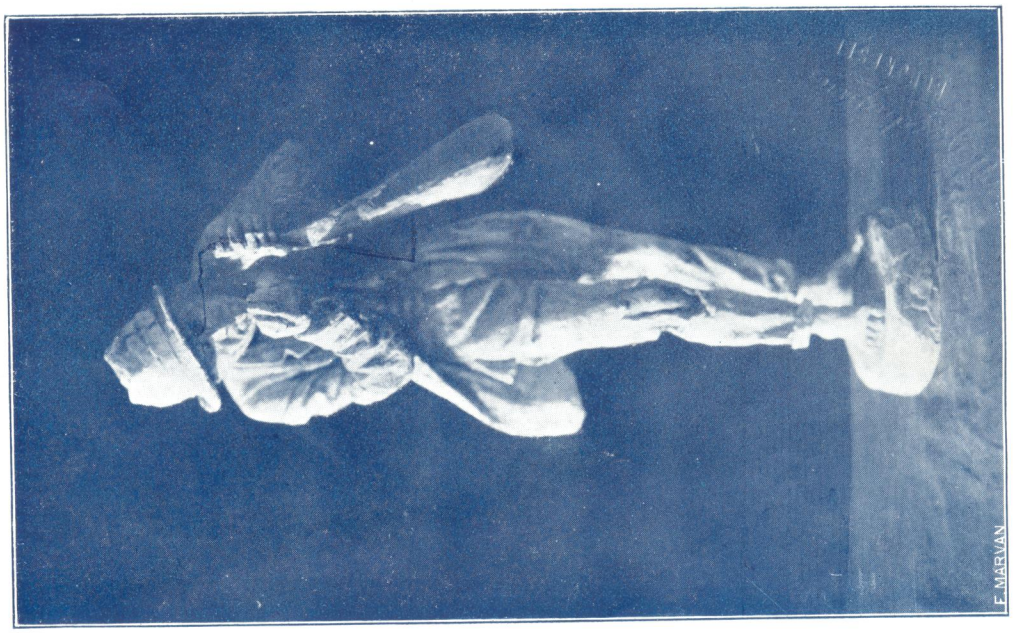

Vagabondul — Sculptor Sp. Georgescu

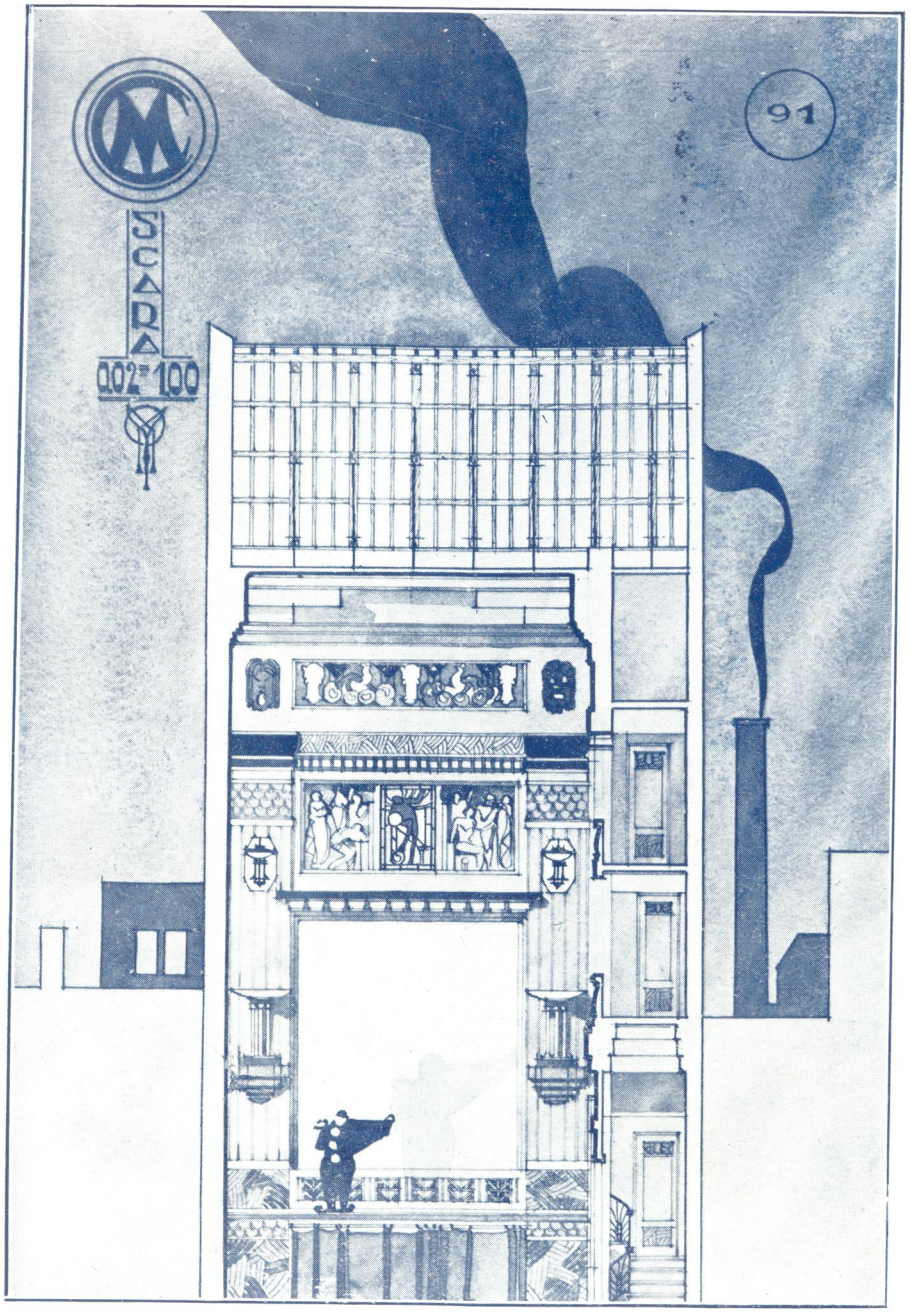

Cinematograful Marconi
Calea Griviţei
Secţiune spre scenă

Arh. Const. Cananău

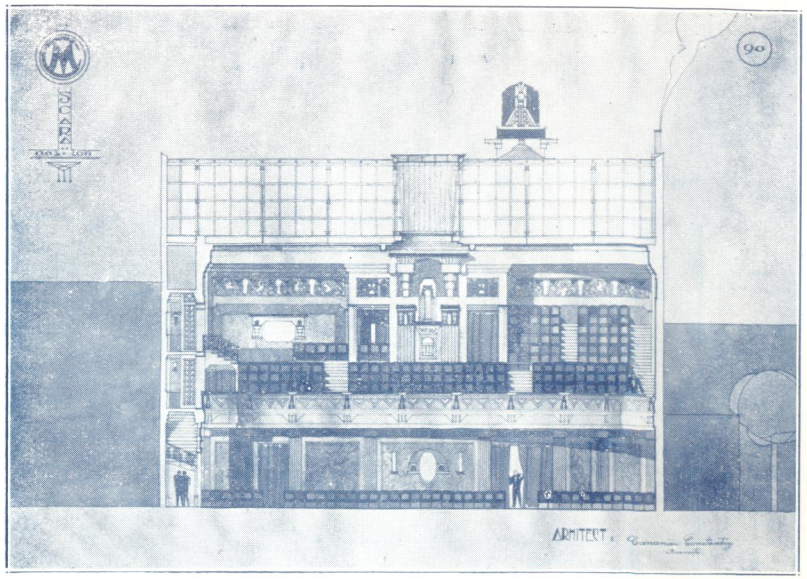

Cinematograful Marconi
Calea Griviţei
Secţiune spre balcon

Arh. Const. Cananău

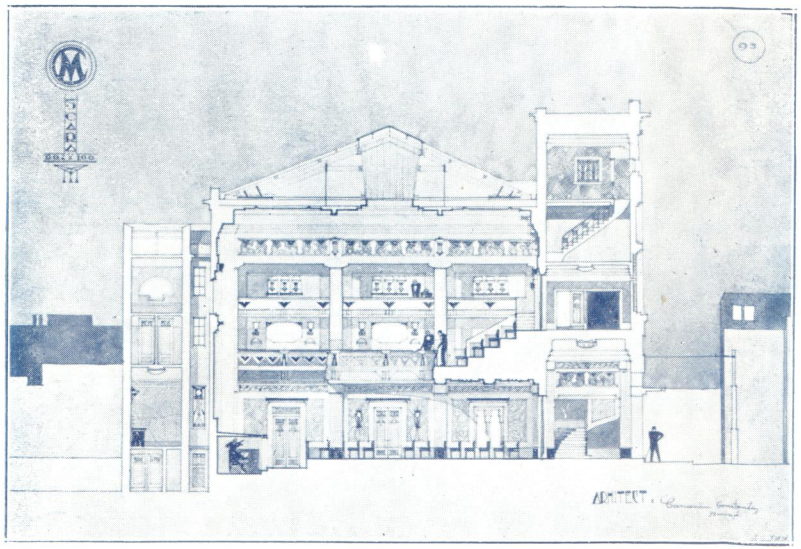

Cinematograful Marconi
Calea Griviţei
Secţiune Longitudinală

Arh. Const. Cananău

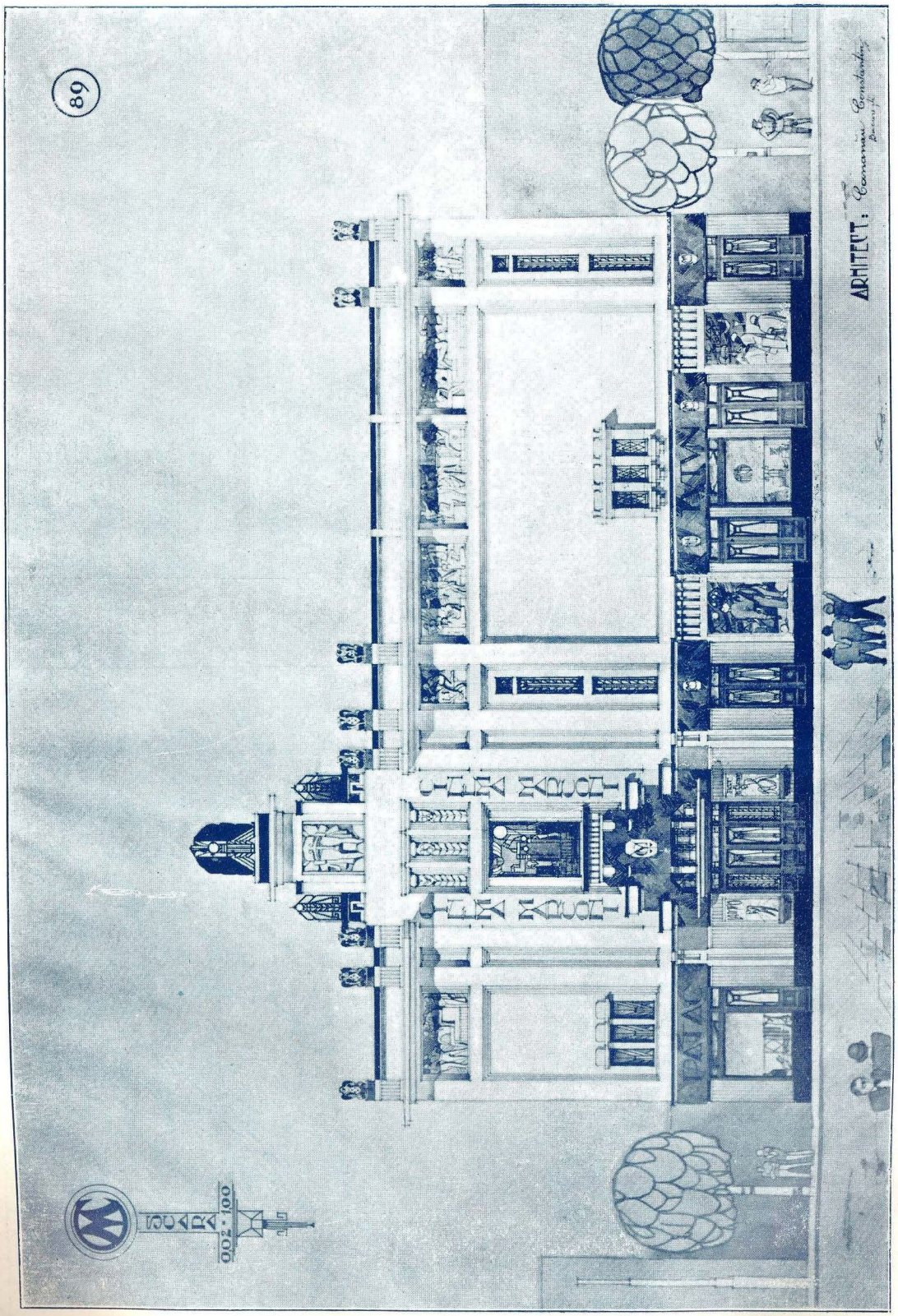

Arh. Const. Cananău

Cinematograful Marconi
Calea Griviței

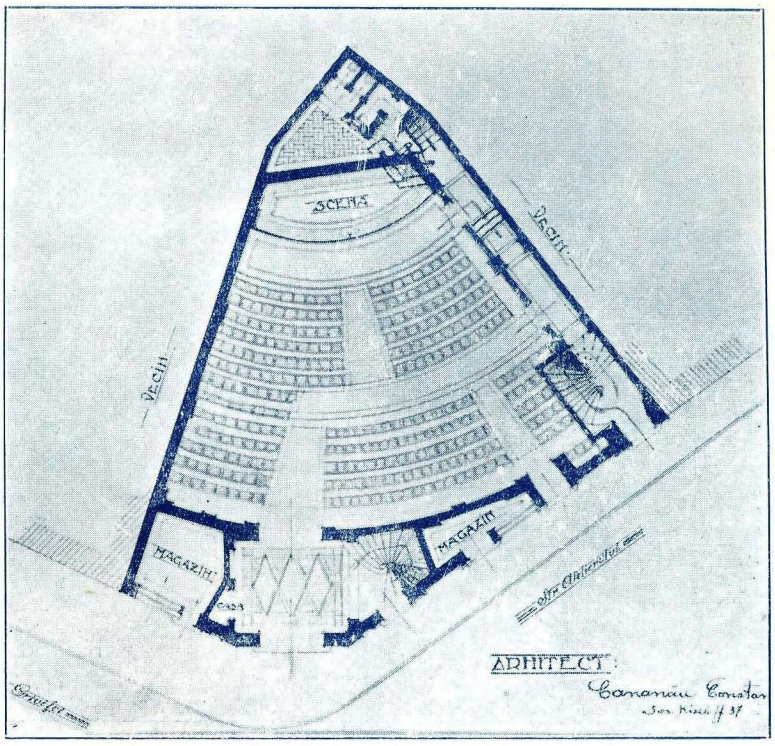

Cinematograful Marconi
Calea Griviţei

Arh. Const. Cananău

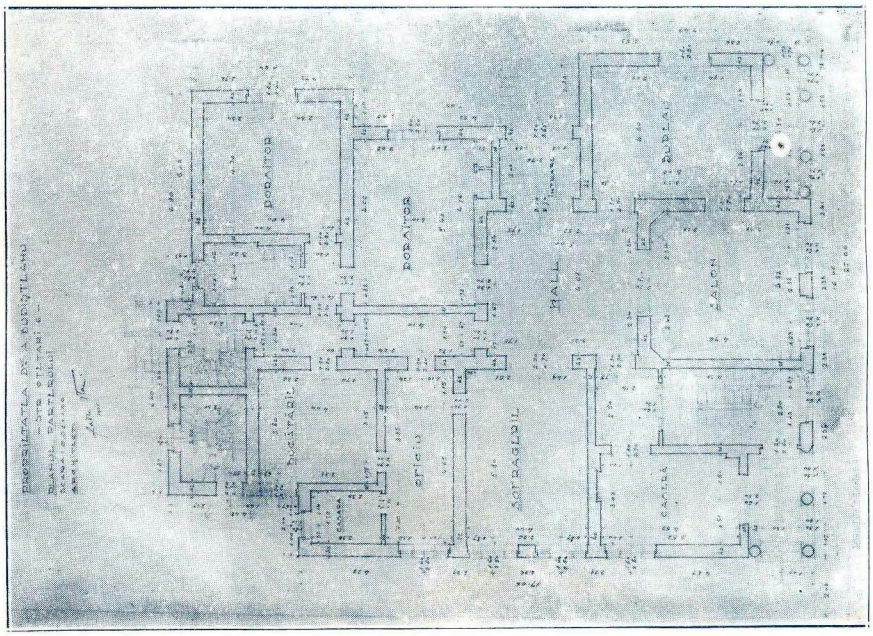

Propr. D-nei Budişteanu
Str. Oţetari 6

Arh. Radu Stan

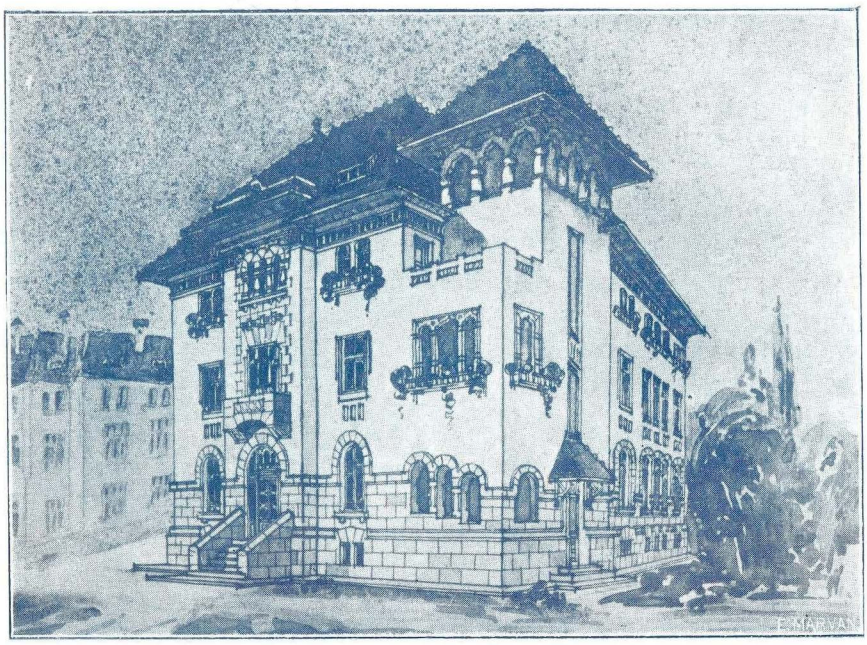

Propr. D-nei Budişteanu
Str. Oţetari 6

Arh Radu Stan

Monumentul Aviaţiei

Sculptor Sp. Georgescu

RELEVEUL BISERICEI MÂNĂSTIREA DIN RÂMNICU-SĂRAT

de Arh. I. Mihăilescu

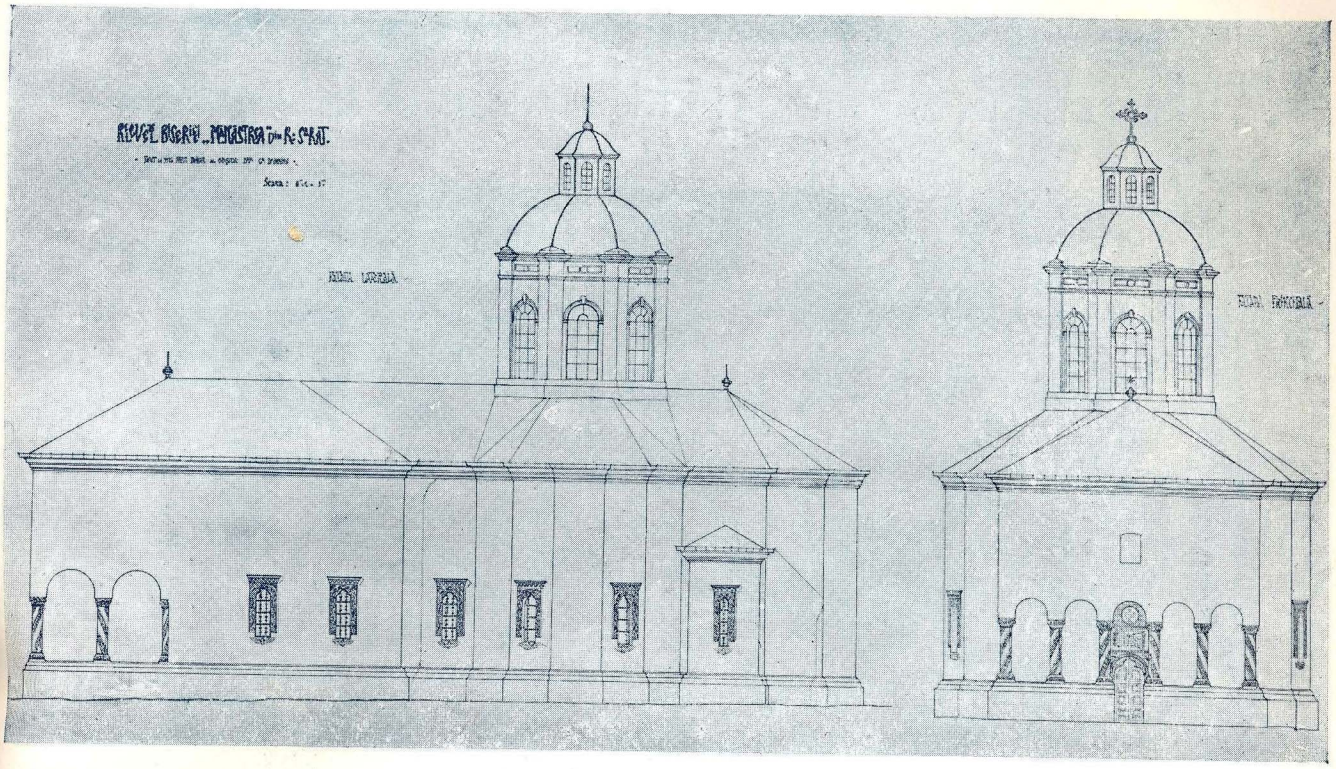

Fațada Laterală

Fațada Principală

Detaliu de coloană

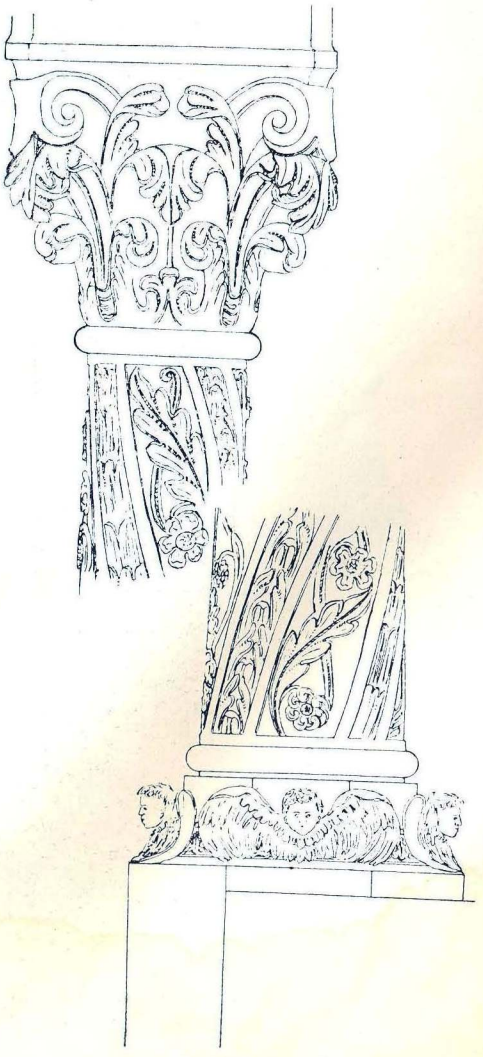

Detaliu de coloană

RELEVEUL BISERICEI „MÂNĂSTIREA" DIN RÂMNICU-SĂRAT

de Arh. I. Mihăiles

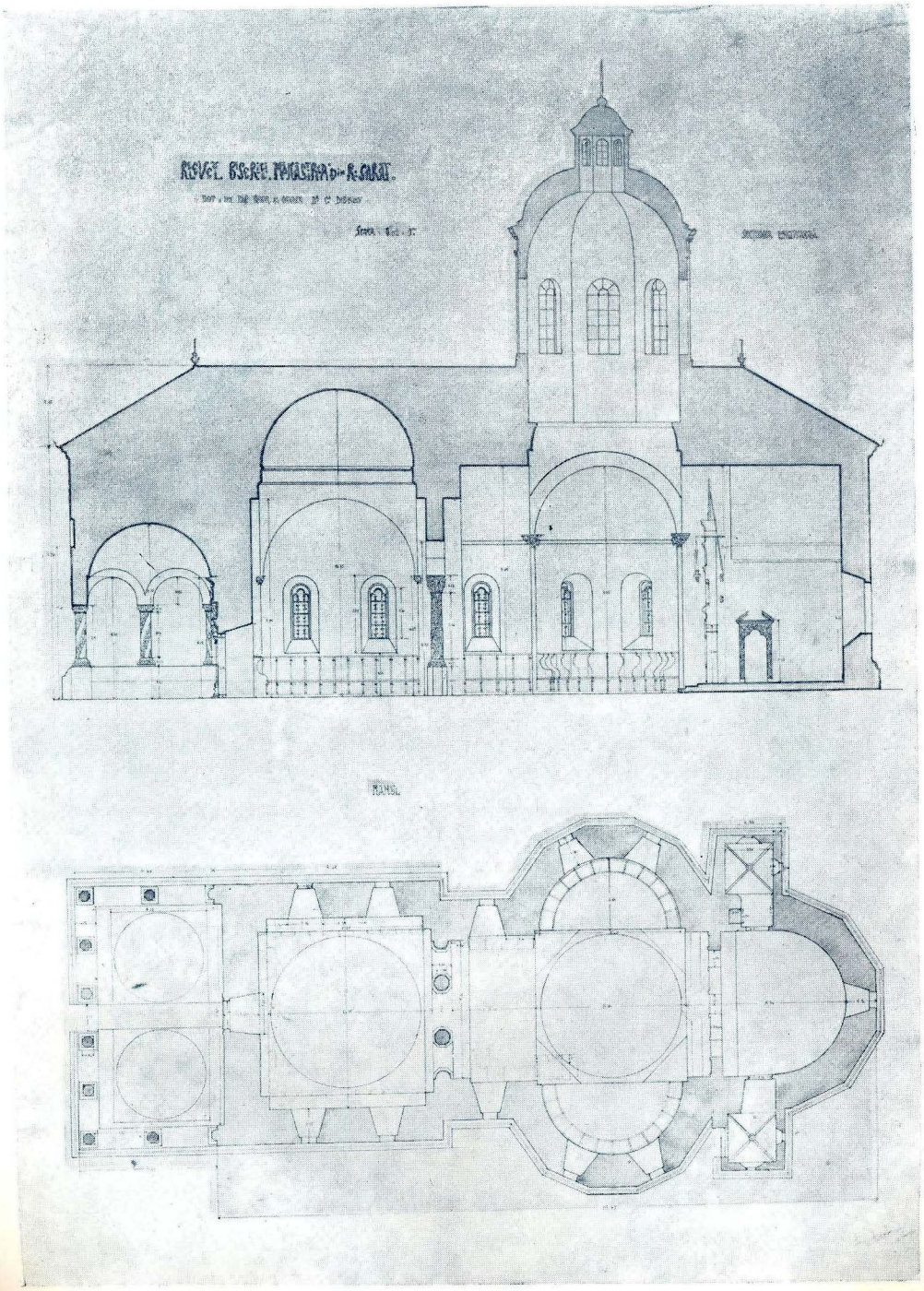

Secţiunea longitudinală şi planul bisericei

RELEVEUL BISERICEI „MÂNĂSTIREA“ DIN RÂMNICU-SĂRAT

de Arh. I. Mihăilescu

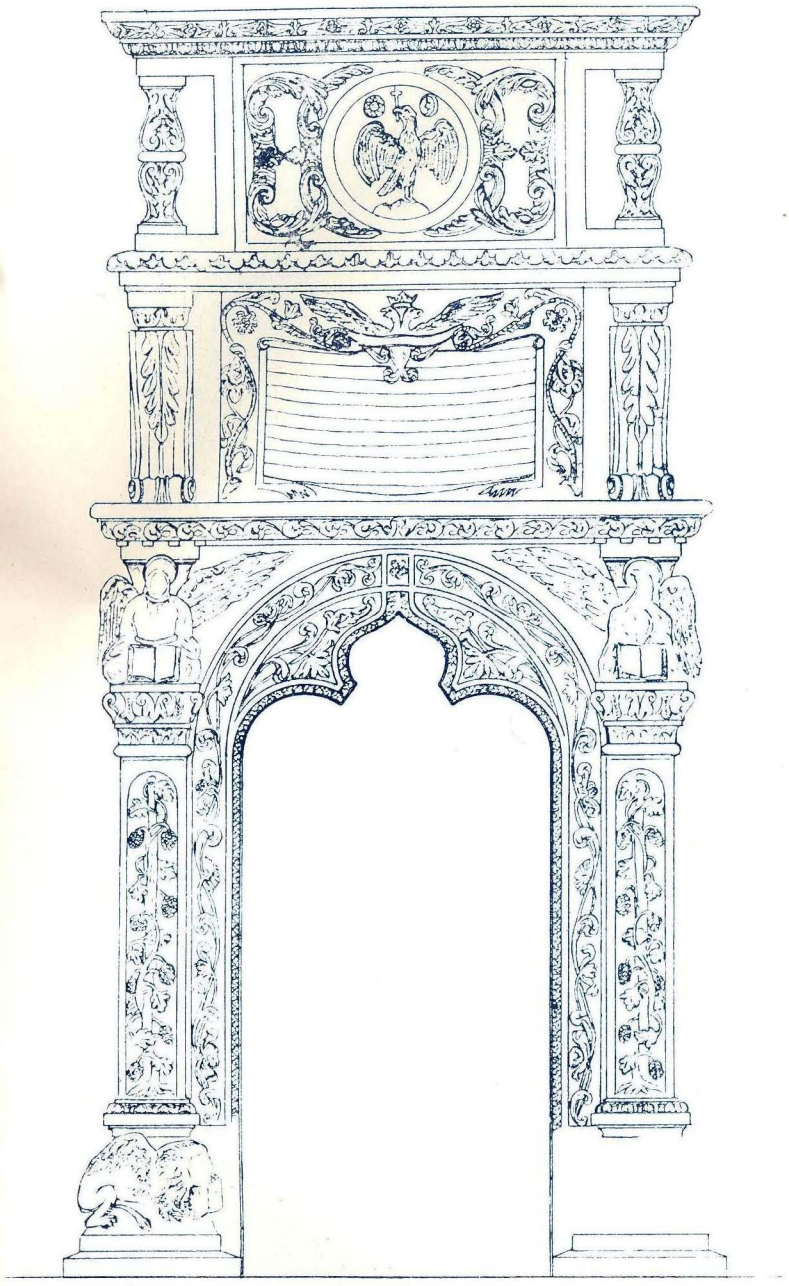

Detaliul uşei de intrare

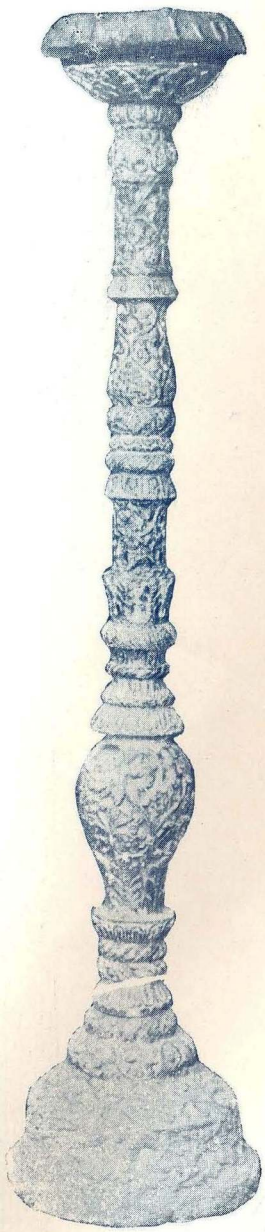

Sfeşnic împărătesc

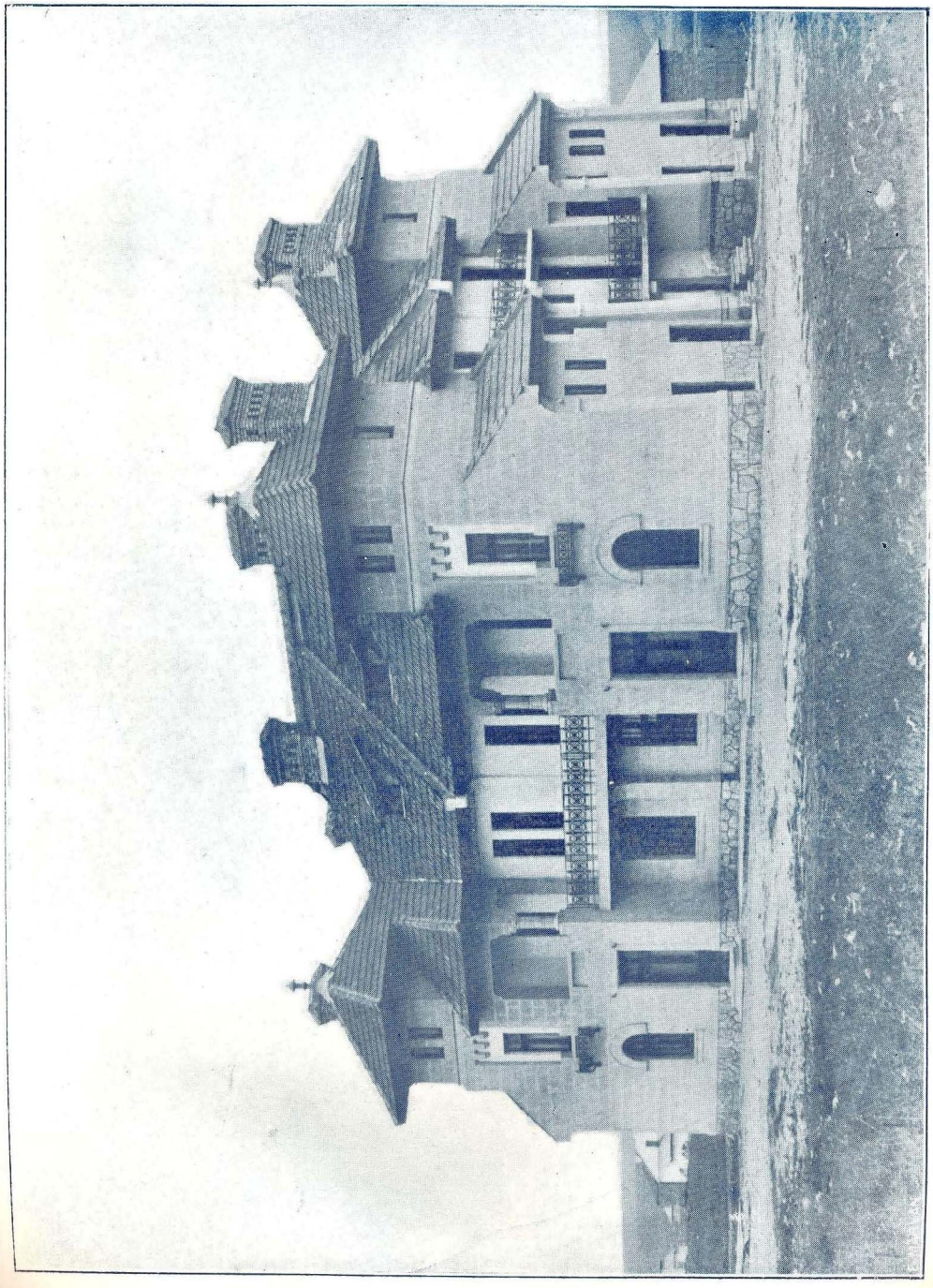

Vilă pentru 4 familii
Techirghiol

Arh. I. Enescu

CONCURSUL PENTRU PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

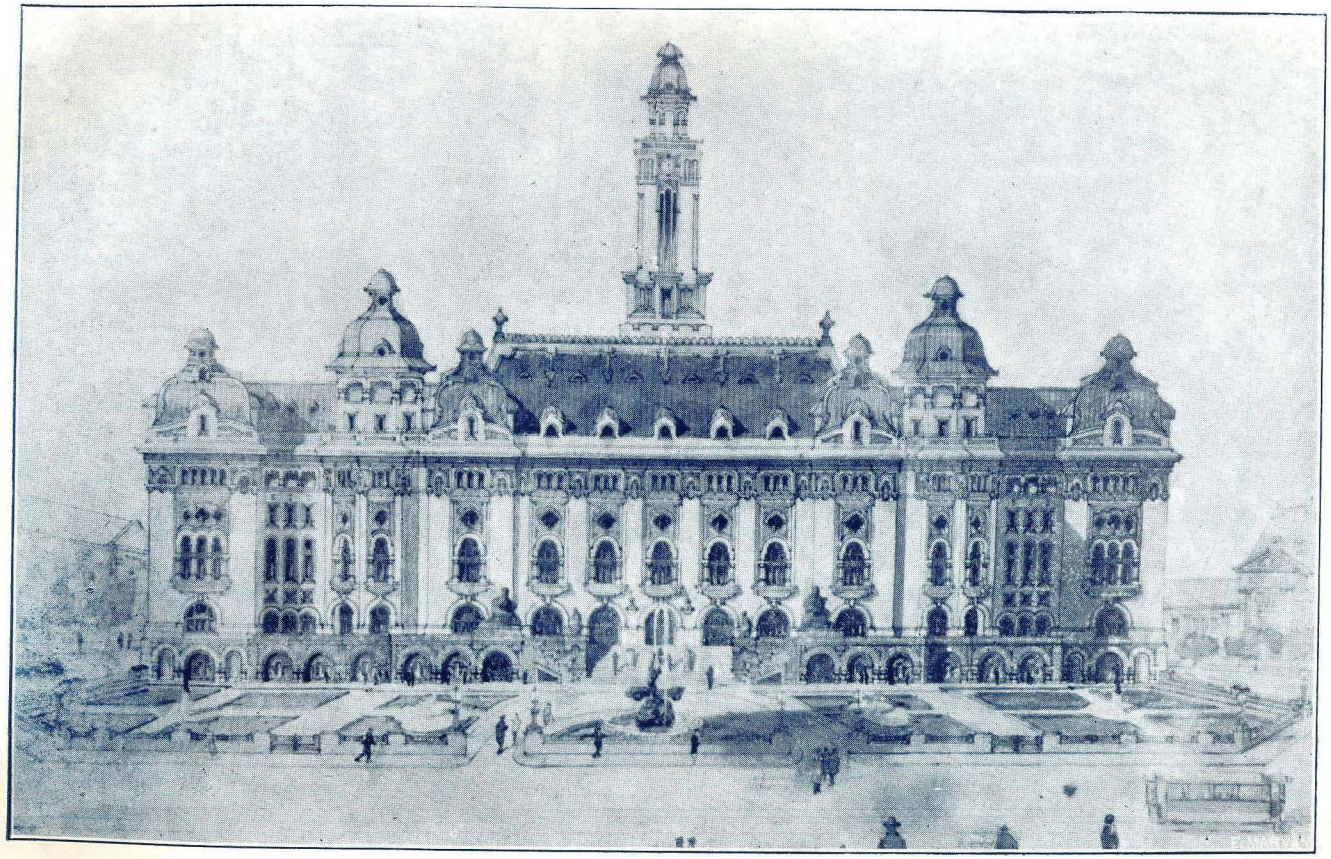

Faţadă principală

Clasat III

Arh. Baloşin

CONCURSUL PENTRU PRIMĂRIA MUNICIPIULUI BUCUREŞTI

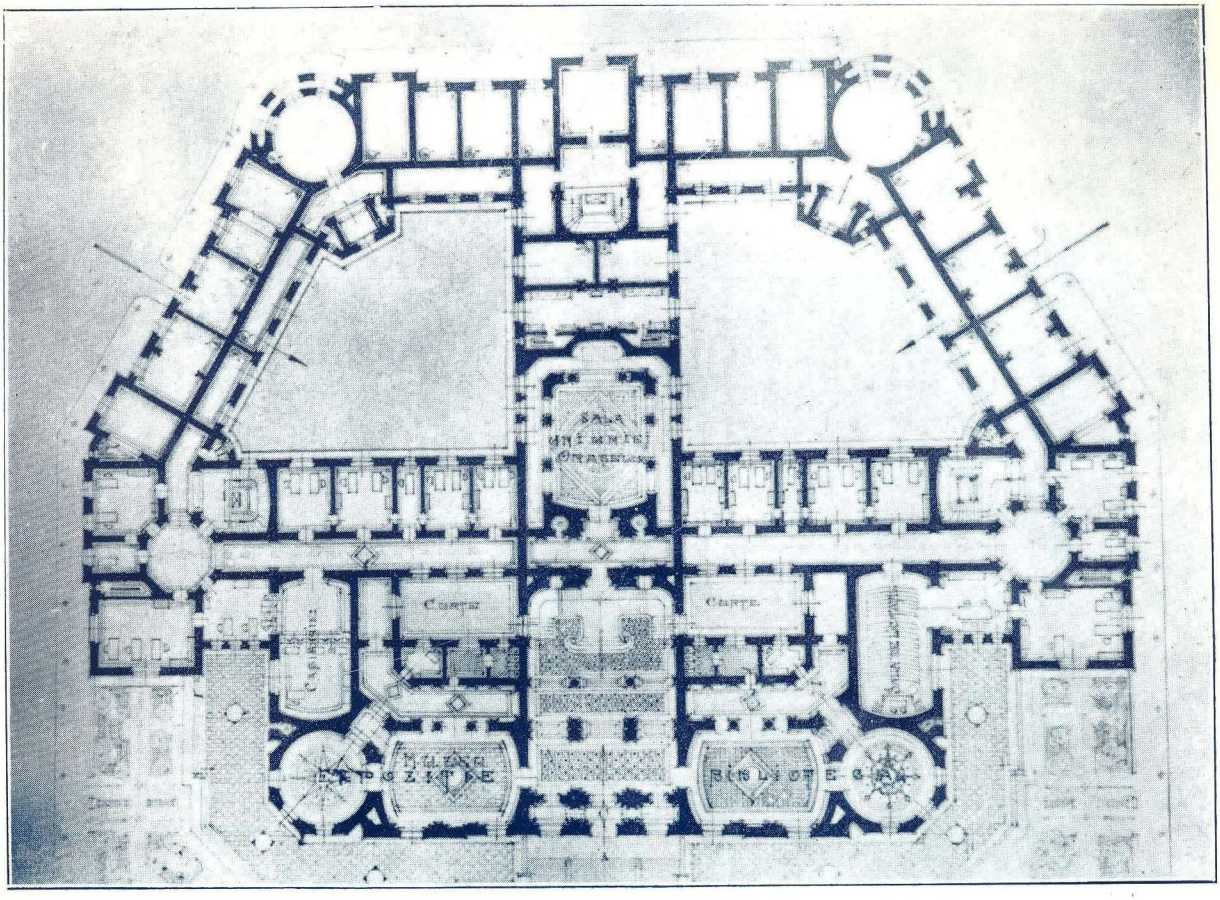

Planul Parterului Clasat III Arh. Baloşin

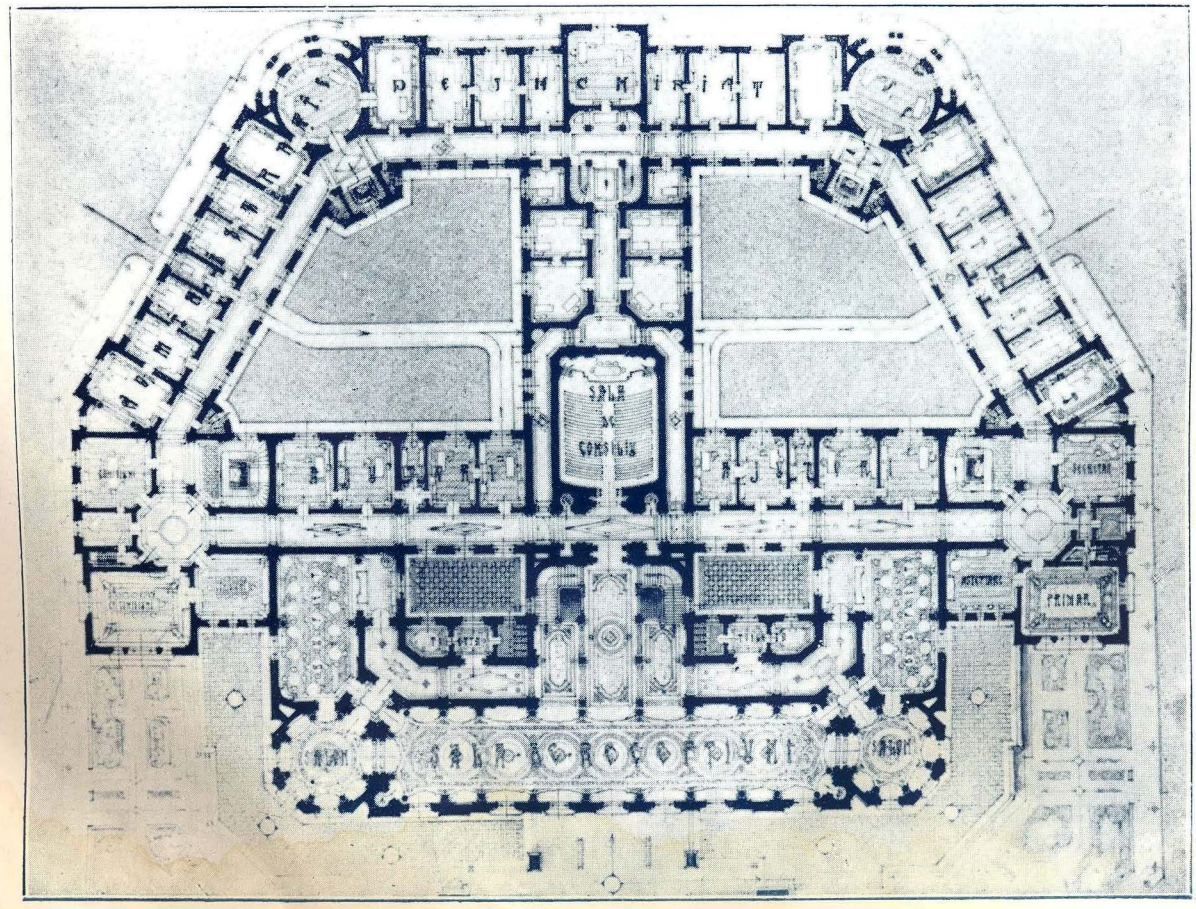

Planul Etajului I Clasat III Arh. Baloşin

SOCIETATEA ARHITECȚILOR ROMÂNI

PROECT DE LEGE

PENTRU

Organizarea Corpului Arhitecților din România

EXPUNERE DE MOTIVE

Arhitectura poate fi considerată printre primele manifestațiuni ale spiritului omenesc, strâns legată atât de nevoile materiale, cât și cele spirituale ale omului.

Dela piramidele Faraonilor, până la clădirile moderne, destinate satisfacerei nevoilor sociale ale marelor aglomerațiuni, toate epocile au fost marcate prin monumente neperitoare de arhitectură în care se oglindesc Istoria și însușirile popoarelor cari le-au ridicat, formând tot atâtea dovezi de importanța și necesitatea artei de-a clădi.

Maeștrii cari practicau această artă, erau constituiți în organizațiuni profesionale, puse sub auspiciile suveranilor și pontifilor.

Sub domnia Impăratului August, Vitruviu reprezenta pe Cezar în corporațiunile Romane, puse sub Augustă protecție. In toate timpurile mai îndepărtate, aceste corporațiuni se bucurau de prerogative speciale la adăpostul cărora arta arhitecturei înflorea, dând omenirei atâtea opere neperitoare.

In trecutul nostru apropiat, arhitectura la noi era practicată în mare parte de străini.

Azi țara noastră, cu tot numărul însemnat de arhitecți dat de școala superioară de arhitectură, cât și de școalele similare din străinătate, cu toate lucrările remarcabile cari au schimbat fața capitalei și a orașelor noastre, prin frumoasele opere de arhitectură, în mare parte națională, executate de arhitecți români, nu există lege care să pună la adăpost atât pe arhitecți pentru cinstita și demna practicare a artei lor, cât și pe marele public ferindu-l de numeroase pagube cauzate de pseudo-arhitecți tolerați de legile în vigoare.

Starea de azi este păgubitoare publicului și țărei, împiedică propășirea arhitecturei noastre și constitue o mare nedreptate pentru arhitecți, ai căror auxiliari, meșteri și specialiști de tot felul puși sub ordinile lor, au de mult legi de organizare.

O lege de organizare a Corpului arhitecților se impune ca o necesitate și în acest scop vă prezentăm alăturatul „Proect de Lege“ spre al supune aprobărei Corpurilor Legiuitoare.

Art. 1. — Se înființează „Corpul arhitecților din România“ care cuprinde:

a) Arhitecții Statului, Județelor și Comunelor, precum și ai instituțiunilor pendinte de acestea.

b) Arhitecții din Instituțiunile particulare.

c) Arhitecții liberi profesioniști.

Acest corp va lua denumirea „Corpul Arhitecților din România“,

Art. 2. — „Profesiunea de Arhitect“ prevăzută în categoriile specificate la art. 1 nu va putea fi exercitată decât de persoane care aparțin «Corpului Arhitecților».

Art. 3 — Pentru a face parte din Corp și pentru a putea exercita profesiunea de arhitect se cere: a poseda diploma de arhitect a Școalei Superioare de Arhitectură din țară sau a unei școli din străinătate, a căror diplomă va fi echivalată de Consiliul Profesoral al Școalei Superioare de Arhitectură din București, complectat cu un membru delegat al „Corpului Arhitecților“.

Art. 4. — Cei condamnați pentru fapte infamante nu pot face parte din acest corp.

Art. 5. — Cei cari nu întrunesc condițiunile art. 2 precum și cei vizați de art. 4, dacă își vor însuși titlul de „arhitect“ sau vor încerca

să lucrez în mod clandestin în locul unui arhitect sunt pasibili de o amendă de 50.000—100.000 lei, iar în caz de recidivă pe lângă amendă şi închisoare de 1 lună până la 2 ani.

Art. 6 — Oricine va voi să exercite profesiunea de Arhitect, va înştiinţa înscris despre aceasta organele speciale desemnate de către Consiliul de Administraţie al Corpului din Circumscripţia în care şi-a ales domiciliu, cărora le va prezenta toate actele doveditoare dreptului de a practica arhitectura.

Art. 7. — In acest scop se va înfiinţa la Bucureşti, Iaşi, Cluj, Temişoara, Craiova, câte o „cameră de arhitecţi", în care vor fi obligaţi a se înscrie toţi arhitecţii cari practică arhitectura şi cari fac parte din cuprinsul regiunei respective delimitat prin regulament.

Art. 8. — Orice funcţiune cu caracter „technic-arhitectural" nu va putea fi ocupată decât de arhitecţii înscrişi în corp.

Art. 9. — Studierea şi întocmirea proectelor de clădiri de ori şi ce gen precum şi dirijarea lucrărilor „technice-arhitecturale", ce se execută de către Stat, Judeţe sau Comune şi instituţiunile pendinte, precum şi particulare, nu se vor face decât de membrii corpului.

Art. 10. — Autorităţile de Stat Judeţ sau Comună, nu vor lua în consideraţie nici un proect sau propunere „technică-arhitecturală" dacă nu este făcută de un arhitect membru al corpului.

Art. 11. — Nici o lucrare technică-arhitecturală mai mare de lei 25.000.— aur, nu va putea fi luată în întreprindere prin licitaţie publică la Stat, Judeţ, Comună şi instituţiunile pendinte, dacă oferta nu este prezentată de un membru al corpului sau un inginer diplomat.

Art. 12. — Toate instituţiunile judecătoreşti nu vor numi ca experţi sau arbitri în chestiunile technice decât membri ai corpului, după tablourile înaintate lor de către preşedintele acestui corp.

Art. 13. — Pentru orientarea instanţelor Judiciare cu privire la onorariile arhitecţilor experţi, se vor alcătui tablouri indicatoare de către Consiliul de administraţie al Corpului.

Art. 14. — Pentru arhitecţii funcţionari de Stat, Judeţ sau Comună, salariile, avansările sau pedepsele, sunt cele prevăzute de „Legea pentru organizarea corpului arhitecţilor Statului".

Art. 15. — Arhitecţii din instituţiunile particulare, nu vor avea un salariu mai mic decât cel prevăzut pentru arhitecţii statului.

Art. 16. — Corpul se administrează de un Consiliu compus din 11 membri din cari cel puţin 7 cu domiciliul în Bucureşti.

Alegerea acestui Consiliu se face de către membrii înscrişi în corp cu majoritatea voturilor în mod egal şi secret.

Consiliul se alege pe trei ani şi în fiecare an jumătatate din membri se reînoiesc.

Art. 17. — In fiecare regiune se înfiinţează câte o „cameră de arhitecţi". Aceasta se va administra de un comitet local compus din 3 arhitecţi, adică 1 preşedinte şi 2 membri

Comitetul se va alege în fiecare an în luna Decembrie pentru anul următor.

Art. 18. — Membrii Corpului vor plăti o cotizaţie anuală al cărei quantum se va fixa de către Consiliul de Administraţie.

Art. 19. — Modul de organizare şi funcţionare al corpului, Consiliul de administraţie al acestui corp, şi camerile de arhitecţi, se va stabili prin regulamentul de aplicare al legei.

Art. 20. — Consiliul de administraţie alege din sânul său: un preşedinte, un vice-preşedinte, un secretar şi un casier,

Preşedintele sau vice-preşedintele cu secretarul, rezolvă chestiunile curente iar celelalte chestiuni se vor rezolva de către Consiliul de administraţie.

Art. 21. — Pentru judecarea diferendelor decurgând din contractele încheiate sau din nerespectarea angajamentelor de orice natură de către membri C. A. R. se va înfiinţa câte o cameră arbitrară pe lângă camera de arhitecţi a fiecărei regiuni.

Arhitectul vinovat va fi silit să se conformeze hotărârei dată de arbitri, iar în caz de neconformare în termenul fixat, va fi suspendat din corp pe timp limitat. In caz de recidivă va fi exclus din corp.

Art. 22. — Toate dispoziţiunile legilor şi regulamentelor existente contrare acestei legi se abrogă.

ERATA

La pagina 14, rândul 11 din coloana stângă se va ceti: „XIV" în loc: de XV.

In nota dela pagina 14, rândul al 2-lea se va citi: „pomeneşte pe vremea" în loc de: pomeneşte de vremea.

La pagina 16, rândul 13 din coloana stângă se va citi: „semi-cerc" în loc de: semi-cer.

La pagina 39, rândul 32 din coloana stângă se va ceti: „odată cu technica" în loc de: odată ce technica.

La pagina 41, rândul 13 din coloana din dreapta se va citi; „organic" în loc de: organit.

Idem 21 idem : „aşa a privit" în loc de: aşa privit.

La pagina 42, rândul 15 din coloana dreaptă se va ceti: „pante" în loc de: poate

La pagina 43, rândul 7 din coloana stângă şi rândul 17 din coloana dreaptă se va citi: „Brătianu" în loc de: Brăteanu.

La paginele 54 şi 55 se va citi: „Arh. Mircea Popovici" în loc de: Arh. Popovici.

La pagina 99, se va ceti: „Lucrări şi Proecte diferite".

NOTĂ

1. Dintr'o eroare de paginaţie proectul D-lui arhitect Baloşin, pentru concursul palatului municipal, s'a tipărit la „Lucrări şi proecte diferite" în loc să se tipărească la capitolul respectiv.

2. Din „Tabloul membrilor Titulari", dela pagina 4 s'a omis din greşală, numele D-lui arhitect, N. Enescu str. Cahul 27

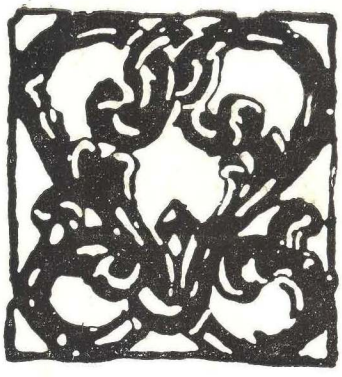

c. 3775 IMPR. FUND. CULTURALĂ „PRINCIPELE CAROL" LATINA. 10

TIPARVL
IMPRIMERIEI
FVNDATIEI
CVLTVRALE
PRINCIPELE
CAROL

LEI 300